prezzo Fh. 5-

JOANNIS DE GORTER

A. L. M. Medicinæ Doct. & Prof. Ord.
ut & Reipublicæ Harderovicenæ
Archiatri

CHIRURGIA REPURGATA

Ab Auctore Recensita, emendata, multisque in locis aucta.

ACCESSIT MATERIES MEDICA
CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMMODATA.

EDITIO ALTERA ITALICA ACCURATISSIMA.

PATAVII, Typis Seminarii. MDCCL.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, & Privilegio.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

TYPOGRAPHUS

AD LECTOREM.

Um multa ad artem Medicam pertinentia intra paucos annos præſtantium Virorum opera ex officina noſtra prodierint, nullum gratius accidit ſtudioſis, quam Joannis de Gorter in Aphoriſmos *tum catholicos* Hippocratis, *tum* Sanctorii *peculiares* de Inſenſibili Perſpiratione Commentarii *ſeparatis voluminibus recens excuſi. Porro haud ita pridem prodiit in Belgio celeberrimi ejuſdem Auctoris* Chirurgia Repurgata: *quo in partu cum idem, quod in prioribus, ingenium parentis eluceat, libenter feci, ut illum quoque, ſi non notum, at certe magis familiarem Italis noſtris redderem. Quo quin ab iis magnam gratiam ſim initurus, nullus dubito. Nam Auctoris quidem præſtantia tanta eſt, quantum celeberrimi nominis fama teſtatur. Liber verò ipſe-judicio eorum, quibus fides habenda eſt propter harum rerum ſingularem peritiam, tam bonus eſt, quam qui optimus. Nam quod in omni litterarum genere optandum maxime foret, continet Chirurgiæ Inſtitutiones ratione brevi clara ac facili explicatas, vocata paſſim in ſubſidium arte Medica, ita ut detectis ac ſublatis erro-*

ribus, quibus vulgares Chirurgi imperitia quadam & cœco præjudicio veteres opiniones & praxes plerumque ſequentes occupati eſſe conſueverunt, ſana tantum doctrina & Chirurgia vere Repurgata tradatur. Librum ergo & Chirurgis & Medicis utiliſſimum, ſatis nitide excuſum, diligentia vero illa noſtra in omnibus uſitata, & quod ſine jactantia dicere liceat, jam cognita emendatum, pretio vero longe viliori quam alibi parabilem, exhibeo. Eorum qui illum ſibi comparaverint, ſpero ſore ut ſui neminem conſilii pœniteat.

AUCTORIS
PRÆFATIO.

Edicorum Principes morbos non ſolum internos, verum etiam externos agitaſſe, eorum teſtantur ſcripta: ſed quia quibuſdam crudelius videbatur ferrum adhibere corpori humano, hanc partem, quæ manu medetur, Chirurgis ſolis committere non dubitarunt, ſolos morbos, qui medicamentis externis & internis curantur, exagitare volentes. Unde ſcientia medica in duas partes fuit dirempta, alteram quæ manu, alteram quæ medicamentis medetur; inde multi ex hodiernis Operationes Chirurgicas, ut partem ſpecialem Medicinæ exponunt. His autem non contenti Chirurgi, morbos quoque externos, qui medicamentorum applicationem exigunt, ad ſuum forum pertinere rati, ſolos morbos internos ad Medicinam pertinere contendunt, conſentientibus Medicis, ac ſi morbi interni ſolis medicamentis ore datis eſſent curabiles, eadem vix valere ad morbos externos: invaluit enim opinio datum medicamentum ſua virtute agere in partibus interioribus, vix quidquam in partibus externis præſtare, dum tamen utræque partes ex eodem fonte hauriant humores, omneſque communem agant vitam. Hoc tamen intereſt, quod ad externos morbos topica plus vale-

ant, quam ad internos. Indicationes autem curativæ in ſimili morbo eædem ſunt, ſive interne lateat, ſive externe hæreat morbus.

Signa morborum externorum, quum tactu, & viſu detegi poſſint, multo ſunt certiora, quam in ſimili morbo interno, in quo ſæpe per omnino diverſa phænomena ratiocinando latentem morbum rimari datur. Qui igitur latentem morbum cognoſcere ſatagit, eum oportet bene prius perſpectos habere ſimiles morbos externos, in quibus ad oculum non ſolum patent cognitionis criteria, ſed & omnes mutationes evidentes ſunt, & melius cognoſcitur quænam medendi methodus præ ceteris plus valeat ad medendum. Summa itaque injuria mihi videtur hanc partem, Chirurgo ſoli traditam, a Medicina avulſam eſſe; quum hujus defectu ſcientia Medica plus damni patiatur, quam ſi omnibus reliquis auxiliatricibus partibus eſſet mutilata.

Phyſica enim leges motuum exponit in corporibus mortuis, ex quibus non tuto ad viventia datur analogia; quum corpus vivens ſibi proprias condat leges, ſecundum quas conſervat ſanitatem, & format morborum mutationes, & proprias curationes exigit, quæ in morbis externis pertractandis manifeſtiſſime elucefcunt.

Anatomica ſectio ſedulo rimatur omnia corporis latibula, partium figuram, colorem, & curſum ad oculum demonſtrat in cadaveribus, quum corpora viventia hominum ſecare ſit piaculum: optime ergo valet ad detegenda loca affecta, ſed qualis fuerit morbi cauſa utplurimum latet, cujus tamen cognitio ſpecialem exigit curationem,

dum

dum locus diverſus non multum mutat curationis indicationem. Morborum autem externorum ſolida ſcientia cum quadam rudi duntaxat Anatomica cognitione, qualem veteres poſſederunt, multo plura vitæ, & ſanitati conferet, cum non ſolum cognitionem morbi in viventibus, verum etiam eorum curationes ſiſtat. Cui hoc videtur paradoxum, comparet modo Hippocratem noſtrum in arte medendi cum hodiernis Anatomicis; is enim nullibi ſubtilitatem Anatomicam crepat, ſed candide quæ in morbis detexit memoriæ tradidit, & in Chirurgicis fuit expertiſſimus. Neque Celſus minus in Chirurgia, quam in cognitione morborum internorum præſtans fuit. Quibus graviſſimis in medendi arte auctoribus ſatis colligi poteſt, cognitionem morborum externorum cum rudi intelligentia Anatomica ſatis valuiſſe ad cognoſcendos, & curandos morbos internos, modo ſcientia ea ulteriori obſervatione practica in morbis internis confirmetur. Hoc ſi quis negat, Hyppocratem, Celſum, Galenum, & multos alios Artis Principes inſcitiæ arguit, ex quibus tamen ad hoc uſque tempus ſcientiæ Medicæ fundamenta petuntur. Non inficior Anatomiam principem eſſe inter auxiliatrices Medicinæ partes, ſed contendo Chirurgiam multo plus valere ad bene medendum. Quare ad promovendam artem Medicam magis conducere arbitror, omnes labores, omneſque vires impendendas eſſe, hæc pars ut excolatur, ſupra quam nulla datur alia præſtantior, vel quæ æqualis cenſeri poteſt.

Invenio tamen cunctos fere Medicos totis viribus incumbere Anatomicis, alios in operationi-

bus Chemicis continuo ſudare, vix nomine tenus cognoſcere Chirurgiam: imo nonnullos ipſas obſervationes practicas deſpicientes, ex ſola Phyſica, vel Anatomica, vel Chemica doctrina petere fundamenta Medica. Hi autem ad praxin ſi veniant, ne quidem morborum nomina intelligunt, multo minus medendi methodum, & auxilia, ſeu Medicamenta longo uſu comprobata, ſummo cum ægrorum detrimento. Hi non inepte Architecto comparari poſſunt, artificioſum ædificium conſtruere qui meditatur: curioſa, & artificioſa conſtruit, & ponit ædificii fundamenta, ipſum autem ædificium intactum relinquens, manet ergo locus habitationi ineptus. Stare utique nequit ſine fundamentis ædificium, ſed fundamenta ſola ſunt habitationi inutilia. Ita ars Medica, cujus finis eſt bene mederi, ſine principiis, ſeu fundamentis firma eſſe nequit, aut ſtabilis, ſed qui continuo ſudat in fundamentis conſtruendis, non attingens morborum curationes, quod hodie moris eſt, nihilo plus præſtat quam dictus artificioſus Architectus.

Quam primum igitur docendi munus publicum mihi fuiſſet oblatum, meum ſemper duxi omnibus viribus conari partem hanc præcipuam excolere, alioſque laboribus meis ſublevare. Prodiit propterea in vernacula lingua Anno 1731. Chirurgia noſtra Repurgata in lucem, ut indigenis inſervirem, & Chirurgos Latinam linguam ignorantes in ea ſcientia ſecundum normam hanc exercerem. Neque inutilis fuit labor.

Dum vero deinceps in exercitio Medico experiebar, hanc partem Medicinæ præ omnibus

aliis partibus Medicinæ tironibus esse utilem, præcedente anno secundum normam hujus Chirurgiæ repurgatæ, sermone tamen Latino, fundamenta Medicinæ ponere cepi, eo animo, ut singulis annis eundem repeterem laborem. Qui autem inter istos non satis callebant linguam nostram vernaculam, textu veluti privati, minorem fructum ex institutionibus nostris haurire potuere. His ut succurrerem, & nobis esset constans dicendi norma, singulis annis repetenda, hanc Chirurgiam repurgatam in linguam Latinam transtuli.

In eo dum laborabam multa mihi visa sunt obscura, alia autem non satis exposita, quædam scitu necessaria hinc inde desiderari, neque ubique satis arrisit ordo: propterea obscura planiori & apertiori sensu exposui, deficientia multis in locis supplevi, ordinem hinc inde mutavi, ut esset rebus pertractandis aptior. quare novum veluti videbitur opus præcedente perfectius & magis politum. Numeros, qui indicabant formulas Medicamentorum, Lector Textui non insertos, ut in editione Belgica, verum omnes, & posteriore cura examinatos, in speciali Indice huic operi annexo, inveniet, ne ipsi essent impedimento.

Ne autem vitiis typographicis scateret hoc opus, quod me absente imprimebatur, aliquo erat opus in arte Medica, & Chirurgica peritissimo, qui cuncta revidebat: hunc laborem improbum sibi imposuit vir in scientia Medica expertissimus D. *Jacobus van Eems*, Medicinæ Doctor. quare nunc politissimum & fere omnibus mendis

ca-

carens hoc opus in lucem prodit. Pro laboribus impenſis huic viro publice teſtor me magnas agere gratias.

Harderovici. *Die* 27. *Februarii* 1742.

SERIES RERUM.

LIB. I.

LIB. II.

LIB. III.

De

LIB. IV.

LIB. V.

LIB. VI.

lu-

LIB. VII.

LIB. VIII.

LIB. IX.

LIB. X.

LIB. XI.

LIB. XII.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitor Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Chirurgia repurgata Joannis de Gorter*, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza a *Gio: Manfrè Stampatore di Venezia*, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 21. Giugno 1748.

(*Gio: Emo Proc. Rif.*
(*Barbon Morosini Cav. Proc. Rif.*
(

Registrato in Libro a Carte 28. al Num. 221.

Michiel Angelo Marino Segr.

Reg. al Mag. Eccel. contro la Bestemmia.

Francesco Gadaldini Segr.

CHI-

CHIRURGIA REPURGATA

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De Idioſyncraſia & Temperamentis.

1. IN ſcientia tradenda requiritur, ut initium fiat ab iis, quæ non egent auxilio ſequentium, ſed quoniam Chirurgia eſt univerſæ Medicinæ pars, a primis principiis incipere non poſſum, at ab iis Chirurgiam inchoabo, quæ ſenſibus maxime obvia ſunt, & quæ ſine multis aliis auxiliis poſtea tradendis facile intelligi poſſunt, quæque fere in omnibus ſequentibus, etiamſi ibidem non indicantur, ſunt obſervanda. Qualia ſunt, quæ dicuntur *Idioſincraſiæ*, & *Temperamenta*.

2. In hominibus viventibus quædam obſervantur generalia, quæ dicuntur leges naturæ: ſed & alia ſpecialiora, non omnibus, ſed multis communia, qualia vocant Temperamenta. Id autem ſpeciale, quod in uno, alterove homine duntaxat detegitur, a Græcis dicitur *Idioſyncraſia*, ſeu *Idioſyncriſia*, peculiaris hominis conſtitutio. Ut ſi opium huic non inſerat ſomnum; Adſtringens alvum ducat; ex Roſæ odore in animi deliquium incidat; Lac aſſumptum videatur venenum; & alia multa, quæ ut plurimum ipſis hominibus ſunt cognita, quæque Medico, vel Chirurgo revelare ſolent. Qualia igitur a Medico, vel Chirurgo ſunt evitanda. Si autem inſcii ſumus, quæ quantitas Purgantis, Narcotici, vel aliorum Medicamentorum, quibus definita eſt doſis, ab ægro ex Idioſyncraſia ferri queat, doſis ſolita dividenda eſt, & dein partitis vicibus pro- *Idioſyncraſia.*

pinanda, donec Medicamentum ſortiatur effectum.

Temperamentum. 3. Peculiaris autem multorum hominum conſtitutio vocatur *Temperamentum*, & interdum *Intemperies*, ſi morboſa fiat vel excellat. Temperamenta numerantur quatuor, quæ varia obtinent nomina. Quidam enim numerant ſiccum, humidum, frigidum, & calidum. Alii autem ſalinum, ſulphureum, terreſtre, & aquoſum. Denique frequentiſſima diviſio eſt in Sanguineum, Bilioſum, Pituitoſum, & Melancholicum, ſecundum veterum diviſionem in humoribus. Ultimam tantum ſpeciem tradituri ſumus. In his autem ſimplicibus non conſiſtunt, ſed eadem temperamenta ſæpe conjungunt, ut inde fiant Temperamenta compoſita, quod nimis longum foret perſequi. Proponunt etiam Temperamentum temperatum, bonum, atque malum. Cuncta hæc Temperamenta deducunt, & cognita faciunt ex cauſis aliquam intemperiem inducentibus, vel ex phænomenis peculiaribus in multis hominibus obſervatis.

Sanguineū temperamentum. 4. *Sanguineum Temperamentum* cognoſcere volunt ex pilis raris, flavis, fuſcis, promte natis; cutis, & carnis mollitudine: habitu ſpecioſo; facie florida roſea; tumentibus venis; cita defatigatione; hilaritate; ſudore ex levi cauſſa; ſomno blando, & inſomniis jucundis; pulſu pleno; fame ut plurimum non multum urgente: ferunt talia corpora quamcumque ſanguinis evacuationem facile, atque fœminæ copioſiora menſtrua, & lochia fundere ſolent. Sanguinis miſſio conducit, ſed ſtimulantia, & calefacientia vix ferunt; ſæpe incidunt in morbos acutos, & ſanguinis eruptiones. Augetur, & comparatur victu euchymo, cum corporis quiete, & animo curis vacuo. In his videtur boni ſanguinis major portio ad firmas partes comparata, quæ ſi fiat nimia vocatur Plethora.

Bilioſum Temperamentum. 5. *Bilioſum Temperamentum* ex abundantia humoris tenuis, acris, calidi, ſubpinguis; non vero ex copia majore bilis bonæ nomen obtinet, qui humor formatur, & colligitur uſu pinguium, cum corporis, vel ambientis aeris calore hoc pingue, vel pinguedinem proprii corporis liqueſcente. His ſolent eſſe Pili pauci,

ci, flavi, crispi, cito cadentes; corpus macilentum, & durius, color cutis ad flavedinem vergens; venæ plenæ prominentes; pulsus celer, & frequens; otium odio habent; urina intensior flavescens; alvi excrementa duriora, raro liquida. Semel, sed non repetita venæ sectio conducit; purgantia, laxantia, humectantia, & refrigerantia conveniunt; quæ autem siccant, calefaciunt, vel stimulant, damnosa sunt. In morbos Erysipelatosos, morbosque acutos biliosos facile incidunt. Partes firmæ in his videntur magis constrictæ, & exsuccæ; humores autem acriores, saponacei, stimulantes.

6. Quorum corpora humore lento, tenaci, glutinoso, frigido scatent, cum debili motu vitali, & frigiditate totius; quibus nascuntur pili molles, læves, tenues; cutis est mollis laxa, albicans, subpinguis; venæ exiguæ vix apparentes; actiones animales langidæ; vix ulla animi cura; pulsus parvus, tardus, & mollis; urina pallida, & crassa, vel turbida, aut interdum pallida, tenuis, cruda; ad motum anhelitus; lassitudo spontanea; sitis vix ulla; evacuationes pituitosæ; talia dicuntur *Temperamento pituitoso*, seu phlegmatico laborare: vix ferunt sanguinis missionem, & refrigerantia, aut humectantia; sed calefacientibus, stimulantibus, resolventibus, & siccantibus levantur. His videntur vasa majora solito angustiora; Lymphatica vero, & cellulosa laxiora, & ampliora; actiones præparantes languidæ, humores crudi cohærentes. Facile incidunt in morbos frigidos, œdematosos, hydropicos, tumores glandularum strumosos, non multum dolentes. *Pituitosū temperamentum.*

7. In quibus corporibus Materia lenta, glutinosa, subnigra, vel livida abundat, præprimis circa præcordia colligenda, cum animi tristitia, sine manifesta causa, hæc dicuntur laborare *Temperamento melancholico*, quod vel ex hæreditate, vel victu leguminosorum, carnis salitæ, fumove induratæ, cum corporis quiete, & animi cura, comparatur sensim. His solent nasci pili nigri, crassi, copiosi; corpus autem macilentum, durum, subnigrum; omnes actiones animales tardæ; *Melancholicum temperamentum.*

ingenio prudentes, ſed & pertinaces, moroſi, ſolitudinis amantes, taciturni; excrementa alvi dura, compacta, nigra; pulſus parvus, & tardus. His nocent calida, ſicca, ſtimulantia; juvantur autem humectantibus, laxantibus, refrigerantibus, & reſolventibus; alvus laxior conducit. Videntur his partes firmæ contractæ magis, quam motu vitali eſſe agitatæ, ſed humores tenaces admodum miſti, vix ſeparabiles, vel mutabiles ſæpe incidunt in glandularum, & hypochondriorum obſtructiones: lienis, hepatiſque tumores; ſcirrhi, & cancri frequentes curatu difficiles his fieri ſolent.

CAPUT II.

Diviſio Corporis humani.

Diviſio in partes principes, & miniſtras.

8. HOminis generalis diviſio poteſt eſſe in corpus vivens, & animam, ſed quoniam veteres dumtaxat attendebant ad corpus ſolum in ſua diviſione, iſtud in partes principes, & miniſtras, ſeu minus principes diviſerunt. *Partes principes*, ſeu nobiliores iſtas vocabant, quarum uſus ad ſanitatem, & vitam conſervandam tam neceſſarius eſt, ut ex earum læſione multum detrimenti patiatur corpus, imo privetur vita, vel ſanitate, quales ſunt Cerebrum, Cor, Pulmo, Ventriculus. *Partes* autem *Miniſtræ*, ſeu minus principes & ignobiliores dicebantur, quæ minus præſtant ad vitæ conſervationem, quibus carere poſſumus, ſuperſtite vita, ut oculus, naſus, auris, membrum externum aliquod. Hæc diviſio ſuum egregium habet uſum, modo in annumeratione partium non committatur error: quæ enim partes exercent functionem vitæ conſervandæ neceſſariam, harum læſio ſive a vulnere, ſive quovis morbo alio, majus infert periculum, quam quarum functione ſine multo damno carere poſſumus.

Similares, & diſſimilares.

9. *Similares* iſtæ dicebantur partes veteribus, ad quarum formationem non concurrunt partes variis nominibus inſignitæ, uti oſſa, cartilagines, membranæ, fibræ, nervi, venæ, arteriæ, caro, cutis: quæ ex his

co-

colorem album habebant ex semine formatas esse contendebant; quæ vero rubro colore splendebant, ex sanguine formatas esse existimabant, ut erat caro; quibus vero albedo, & rubedo simul aderat ex semine, & sanguine confectas statuebant. Ad cujus autem visceris formationem partes variæ concurrebant, istud viscus, vel organum statuebant esse *partem dissimilarem*. Hæc divisio a Neotericis repudiata, quum nulla pars major similaribus particulis componatur, est tamen alicujus usus, si pro similaribus statuuntur omnes partes, quæ unico motu vitali gaudent, ut partes recensitæ, & pro dissimilaribus si habentur, in quibus idem motus generalis habetur, sed & insuper alius motus huic organo proprius, uti in pulmonibus, hepate, cerebro.

10. Magis autem rebus conveniens nobis videtur corporis viventis divisio in Partes firmas, Fluentes, & Actiones. Intelligendo per *Partes firmas*, seu solidas, istas, quarum particulæ totum constituentes tanta cohærent potentia, ut requiratur sensibilis vis ad earum separationem, atque non destruantur naturali vitæ actione, nisi quod aliquo modo deterantur, & quarum manens cohærentia requiritur in sanitate, & solutio est morbus. *Fluentes* autem *partes*, seu liquores componuntur particulis minimis ita congregatis, ut facile, & sola vitæ actione separentur, & facile cedendo inter se moveantur; quæ si cohærentes magis fiant, vel manentes diu in eodem loco, ad morbos humorum refertur hæc mutatio. *Actiones* autem corporis viventis sunt variæ, uti (1) motus vitalis, generalis, & particularis, animalis, ex stimulo, ex animi pathemate, (2) sensus, (3) somnus, (4) vigiliæ, (5) nutritio, & incrementum, (6) generatio, (7) præparatio, & coctio, (8) secretio, (9) evacuatio, (10) absorptio, & multæ aliæ vitæ, & sanitati actiones necessariæ. *Divisio nostra.*

11. Partes firmæ dividi possunt 1. in partes Elementares, 2. Fibras simplices, & compositas: 3. Membranas simplices, & compositas; 4. Ligamenta simplicia, & composita; 5. Vasa simplicia, & composita;

 6. Or-

6. Organa, quæ ex his ſimplicibus, & compoſitis, cum transfluentibus liquoribus aliquod munus in homine vivente præſtant.

Solidorũ diviſio. 12. Organum in homine vivente eſt pars talis iſtius corporis, quæ ſpecialem actionem perficit; quamobrem Organa ſecundum ſeriem actionum poſſunt dividi (1) in Organa motoria: (2) ſenſitiva; (3) circulatoria; (4) ſecretoria; (5) excretoria; (6) adducentia; (7) preparatoria; (8) ſuſtentantia; (9) munientia; (10) Generationi famulantia, & multa alia inſuper particularia.

Organorũ diviſio. 13. Hæc autem diviſio etiamſi Phyſiologiæ admodum ſit accommodata, ſcopo noſtro, qui eſt cognoſcere, & curare morbos, non admodum quadrat, quare in ſequentibus aliam ſequemur diviſionem, quæ Chirurgiæ Practicæ magis eſt conveniens.

CAPUT III.

De Partibus Firmis.

14. UT ordine pertractentur partium firmarum morbi, ſequentem ſequemur ordinem. (1) Morbi *Fibrarum*. (2) *Membranarum*, (3) *Vaſorum*, (4) *Ligamentorum*, (5) *Organorum*, quæ poſt generalem humorum diviſionem tradentur, quia in iis ſolidorum, & fluentium morbi ſimul ſunt tractandi.

Morborũ diviſio in ſolidis. 15. Partium firmarum generales morbi referri poſſunt (1) ad cohærentiam partium elementarium, (2) ad comparationem cum liquoribus transfluentibus, vel contentis, (3) ad contractilitatem automaticam, (4) ad cauſas externas mutantes. Quæ vero pertinent (5) ad motum in viventibus, & (6) ſenſum, poſt horum organorum deſcriptionem tantum intelligi poſſunt.

Fibra ſimplex. 16. Ut ex punctis ſerie unica locatis concipiunt Mathematici fluere lineam, ita Medici, ex unica ſerie particularum elementarium, extremitatibus ſolis ſe invicem tangentibus, formant fibram ſimpliciſſimam, aut quando ſimili ſerie conficitur fibra ex particulis paulo majoribus, ex elementaribus concretis factis; quia

quia vero in unica tali serie manere nequit cohærentia in fibra flexa, & prolongata, pro simplicissima fibra cohærente, & mobili admittenda est congregatio multarum simplicissimarum fibrarum in fasciculum teretem, & oblongum, intus nulla cavitate donatum.

17. Fibras nostri corporis quodam nixu cohærere neminem latet, ille autem nixus, & potentia cohærendi (15, 1) mutari potest integra destructione in *soluta unitate*; earum autem potentia cohærendi est major in *Robore*, seu *Tenacitate*; minor vero in *Debilitate*, seu *Fragilitate*: situs partium mutatur facile in *Flexibilitate*; at difficilior in *Rigiditate*. *Cohærentia morbi.*

18. In omnibus Fibris finita est cohærendi potentia, quæ igitur a violentia movente externa quacumque potest superari, ut in vulnere, contusione, vel extincta potentia cohærendi a causa morbosa, vel medicamentis applicatis, permittit fibram sponte, vel levissima causa, destrui, ut in colliquativis, & quibusdam escharoticis. Omnis talis cohæsionis destructio vocatur *Soluta unitas*, quare omnis soluta unitas non est Vulnus. *Solutæ unitas.*

19. Quum solidorum *Robur* referri possit ad motum, contractilitatem, & cohærentiam, satius erit majorem cohærendi potentiam vocare *Tenacitatem*, qua fibra non permittit solvi validissima aliqua causa: quia vero in sanis nunquam conducit destrui cohærentiam, tali in statu costantissimam sanitatem arguit: in morbis autem obesse potest, si sanguinis vel puris eruptio prodesset. *Robur, seu tenacitas.*

20. Ut Robur, ita *Debilitas*, ad vires, contractilitatem, & cohærentiam potest referri: sed *Fragilitas*, quoniam minus firmam cohærentiam exprimit, hoc loco aptius substitui potest. Qui status fibrarum periculosissimus est, cum nexus fibrarum semper sustentare debeat tractionem, impetum, & sæpe causas externas sine solutione, quæ in Fragilitate nimis facile committitur. *Debilitas, seu fragilitas.*

21. Ossa, & Cartilagines, quæ aliquam rigiditatem exigunt, nimis *flexilia* facta per causas mutantes, sanitati obesse possunt, qualis forsan morbus est Rha- *Flexibilitas.*

 chitis;

chitis; in partibus autem mollioribus perfecta est sanitas.

Rigiditas. 22. In Ossibus raro, modo absit fragilitas, morbosa est *Rigiditas*; sed in Cartilaginibus sæpe, atque in partibus mollioribus, si flexura in actionibus ex consueta causa non permittitur, difficiles curatu morbos infert.

Æquilibrium destructum. 23. In perfecta sanitate inter partes firmas & fluentes definita est copia, quæ ab utraque parte ledi potest, ut humores abundent vel deficiant (15, 2), sive intelligantur humores circumducendi vel colligendi in cellulis & cavis. In æquilibrio autem destructo comparatio intelligitur frequentius inter copiam humorum & actiones partium firmarum.

Contractio automatica. 24. *Contractio Authomatica* (15, 3.) fit tam in fibris viventium quam cadaverum: quando autem minus valida observatur, non dependens ab actione vitæ vel voluntatis, quum possit fieri major & minor, duo inde fiunt morbi, nempe *Robur contractilitatis* & *Laxitas*.

Contractilitatis robur. 25. Fibræ interdum se majori potentia colligentes, ut ab austeris vel adstringentibus applicatis, (nam stimulo vel influxu spirituum se contrahentes ad hanc speciem non pertinent,) non raro suffocatum liquoris transitum pariunt: ab hac actione non multum distat quæ dicitur fieri in *Aucta Elasticitate*.

Laxitas. 26. Remissior autem contrahendi potentia, non tamen omnino extincta, quam requiritur ad sustentandum impetum sine nimia fibrarum prolongatione naturalem, vel quem corpus sanum ferre cogitur. *Laxitas* vocatur, non multum distans a deficiente Elasticitate: si vero omnis redeundi potentia in prolongata fibra sit ademta, *Flacciditatem* aut *Atoniam* vocant, quæ videtur Laxitatis summus gradus.

27. Causæ externæ mutantes (15, 4) complectuntur *Elongationem*, *Extensionem*, *Adductionem*, *Compacturam*, *Expansionem*, *Humiditatem*, & *Siccitatem*, præter memoratam solutionem.

Elongatio. 28. Duæ causæ contraria directione agentes in utraque extrema fibrarum, vel transverse agens causa, fibræ extremitatibus fixis, ut fibra adipiscatur majorem longitudinem, modo ea fibra ex sua insita natura, vel

cau-

causis laxantibus applicatis, facile subsequatur, faciunt *Elongationem*, interdum cum augmento crassitiei, & sine dolore, ut in Oedemate.

29. *Tensio* autem ex iisdem causis provenit, agentibus in fibras valide renitentes, ut in tumoribus inflammatoriis: quare, Contractilitate dimissa, Extensio commutatur in Elongationem, & vicissim. *Extensio.*

30. Causæ unam fibræ extremitatem ad alteram ducentes, vel ex linea quavis curva in lineam rectam redigentes fibram, *Adductionem* faciunt, qua fibræ sensim majorem contrahendi potentiam acquirunt, uti in Herniarum, varicum, & Oedematis curatione: hæ causæ autem nimis diu continuatæ in quibusdam partibus rigiditatem inferunt. *Adductis.*

31. Causæ vero adducentes, transverse ad fibræ longitudinem agentes, ut ducantur lateraliter positę fibræ propiores, partem firmam non solum compingunt, sed & ejus quoque cohærentiam & soliditatem augent; modum excedentes in callum convertunt. *Compactura.*

32. Compacturæ opposita est *Raritas* seu Expansio, quæ duobus fieri potest modis, dum in cavo firmarum partium contentus humor se magis extendit lateraque continentis removet, quod in fibris simplicibus cavitate carentibus fieri nequit; vel dum partes fibram constituentes aliquid amittunt de attrahendi potentia, ut ita sponte magis recedant, facientes majorem molem quam est augmentum ponderis. *Expansio.*

33. Fibra quamvis ponatur solida, non tamen omni humiditate privata est, hærente in spatiolis a partibus elementaribus fibrarum relictis: quæ proportio humidi non raro a causis extra eam fibram existentibus augetur nimis, ut inde fiat fibra humida seu uliginosa, morbum inferens. *Humiditas.*

34. Humidi autem defectus inter partes elementares fibræ, *Siccitas* dicenda, fibram fragilem & rigidam facit. *Siccitas.*

35. Quando Anatomici vocant fibram vel villum, non intelligunt fibram simplicem (6) sed istius figuræ corpusculum oblongum, teres gracile, quod oculis vel microscopiis videri potest, constans multis his in fasci- *Fibra Communis.*

ſciculum collectis fibris, imo vaſculis, quorum cavitates non facile detegi poſſunt, adeo ut vaſcula minima etiam fibræ interdum dicantur. In fibris non ſolum recenſiti morbi deteguntur, ſed & multi alii, qui a motu & ſenſu deducuntur. Hæ fibræ, prout varias partes conficiunt, varia accipiunt nomina, ut fibra *villoſa*, *motrix*, *tendinea*, *muſcularis*, *oſſea*, *medulloſa*, *nervoſa*, *vaſculoſa &c.*

Motus viventium morbi. 36. Motus viventium (15, 5) poteſt eſſe validior, ut in Inflammatione, febre ardente; Debilior, ut in virium debilitate, multiſque morbis chronicis; perturbatus, ut in Convulſione, febribus; omnino nullus, ut in Apoplexia, Syncope, Paralyſi. Quæ mutationes in organo vitali, animali, vel particulari cadentes, varia & multiplicia genera morborum præbent.

Senſus morbi. 37. Senſuum morbi (15, 6) etiam multi ſunt: nam actus præbet Dolorem, Anxietatem, Pruritum; minor autem Stuporem, Torporem; alienus formicationis, gravitatis, frigoris & caloris ſenſuum ſine effectu ad experimenta phyſica; nullus ſeu exſtinctus in inſenſilitate: quæ mutationes in variis ſenſuum organis multas ſpecies morborum inferunt.

Membranæ. 38. *Membrana*, (14, 2) in corpore humano vocatur corpus firmum, latum, planum, tenue, plerumque albicans, flexile; quæ plerumque nectit & vincit organa.

Membranæ compoſitio. 39. Dum fibræ ſimplices (16) lateraliter vel pectinatim junguntur, vel intertextu congregantur in tale corpus latum & planum, ut concipiunt Mathematici ex lineis formari ſuperficiem, habetur *Membrana ſimpliciſſima*: ſi vero loco fibrarum, ad compoſitionem ſimili modo congregantur vaſcula ſimpliciſſima, vel fibræ magis compoſitæ, *ſimplex* poteſt tamen talis vocari membrana: ſed quando ex vaſis majoribus, ligamentulis, fibriſque magis compoſitis, formatur tale corpus latum & planum, quales fere omnes ſunt membranæ viſu detegendæ, tales vocari poſſunt abſolute membranæ, vel membranæ compoſitæ.

Partes membranarum. 40. Quibus partibus componantur membranæ compoſitæ viſibiles, non conſentiunt auctores, quidam ſentiunt

tiunt omnes proficisci ex Dura matre; alii ex tunicis vasorum formari; alii contendunt meros esse nervos: denique quidam omnia hæc admittunt concurrentia, sed insuper esse stamen aliquod solidum, firmamentum membranis præbens, quod hucusque artificiosissima injectione demonstrari non potuit esse vasculosum, quod, nisi membranam ingrediatur nervus, sensu caret, ad quod etiam genus ipsa Dura mater est referenda. Hoc autem stamine solido omnes arteriæ, venæ, Lymphatica, nervi & glandulæ, si adsint, in suo situ & ordine servantur, ut in munere præstando non turbentur. An vero hoc stamen in viventibus ex sua propria vi moveatur, an vero motum accipiat ab influentibus spiritibus, non satis est demonstratum.

41. Membranis varia sunt data nomina (1) a parte, quam cingunt, ut hepatis, lienis, renum &c. (2) aliæ tamen speciale nomen ex parte accipiunt, ut pericardium, periosteum, pericranium, perichondrium. (3) quæ formant vasa, canales, meatus sæpius dicuntur Tunicæ, ut tunicæ arteriarum, venarum, oculorum, intestinorum. (4) quædam habens speciale nomen uti meninges, pleura, mediastinum, mesenterium, cutis, epithelium, cuticula, cellularis, amnios, allantoides, valvulæ. (5) ex partibus membranas componentibus dicuntur, membranæ, vasculosæ, nervosæ, ligamentosæ, (6) ex usu septa, seu sepimenta. *Nomina membranarum.*

42. Usus membranarum est multiplex. (1) Tegere partes, uti epidermis, cutis, epithelium, omnesque externæ membranæ viscerum. (2) nectere partes. (3) adjuvare organi actionem. (4) communem inter partes servare nexum, & circulationem. (5) unam separare partem ab aliis, quando septa dicuntur, ut multa in encephalo, & mediastinum in pectore. (6) limitare incrementum & sustentare. (7) nimis acrem sensum prævenire, ut cuticula & epithelium. (8) coercere humores, ut tunicæ oculorum & vasorum. (9) specialem motum conciliare organis. *Usus membranarum.*

43. *An membrana sensus organum?* Ex descripta membranæ fabrica (40) constat, membranam constare stamine generali solido, quod firmat, & ordinat omnia gene-

genera vasorum & nervorum: hoc autem stamen in epidermide, epithelio & forsan in unguibus & pilis, omni caret sensu; unde membrana sensum habet ex nervis per eam distributis. Hinc partes paucioribus nervis donatæ vix sentiunt, etiamsi sint membranosæ, uti in aneurysmate, varice, omento prolapso, læsione pulmonis & hepatis, satis patet.

44. *An membrana motus organum?* Non absurdum videtur statuere membranam motus organum esse, cum læsiones & inflammationes membranarum multo majorem motum faciant, quam læsiones aliarum partium; forsan in toto stamine solido viventium Deus locavit motum vitalem, sed si membrana speciali motu sit movenda, credibile est, in membrana tali aliquod organum movens locatum esse. Inde forsan partes membranosæ affectæ magis movent, quam eadem affectio in parte carnosa, cum proportio staminis in membranis sit major ad contentos liquores, quam in aliis partibus.

Morbi membranarum. 45. Membranæ simplicis morbi sunt omnes, qui in fibris traditi sunt: insuper etiam illi fiunt, qui exhibent interstitia majora & minora inter fibras, unde transmittitur humor continendus, vel retinetur emittendus. Reliqui morbi partium membranam componentium ex propriis istis partibus sunt deducendi.

Si membrana sit vulnerata ut hiat, vel quædam ejus portio ablata, pars subjecta privatur naturali tegumento, exponitur causis lædentibus externis; si sit de Epidermide ablata, cutis exsiccatur, fibræ siccæ siccantur, contrahuntur, generatur dolor, & pars ad attactum nimis acute sentit.

Partes interveniente membrana nexæ nunc solvuntur post plagam, & turbantur in situ & actione.

Ita partes quædam sustentaculo orbatæ nimis excrescunt, ut exostosis vulnerato periosteo, & cerebri fungus vulnerata meninge.

Simul sublata communicatione vasorum pars subjecta privatur vita.

Laxatis membranis amittit pars, quæ istis tegebatur, multum de sua actione.

Ni-

Nimis contractis membranis interdum suffocatur functio compressi organi.

Nimis motis fibris in membrana cingente, turbatur functio organi subjecti, ut, si sit in meningibus, convulsio aut phrenitis; in pleura, pleuritis & suffocata respiratio.

46. Tertium genus partium firmarum sunt *Vasa* (14, 3), quæ dicuntur in corpore hominis, corpora firma, membranosa, intus cava, recipientia, transmittentia & emittentia liquores, raro intus vacua, ut vasa pulmonis aerea, & alia humoribus privata. *Vasa.*

47. Si ex membrana (39) simplicissima, simplici, vel magis composita, formatur corpus intus cavum, definitum (46), habetur intellectus cujuscumque vasis, tam simplicis quam compositi, in quorum lateribus sæpe sunt alia vascula minora, ut patet in arteriis & venis majoribus. *Vasorum formatio.*

48. Vasa distinguuntur (1) in *Circulatoria*, ut sunt arteriæ & venæ cruentę, & Lymphaticæ cum suis anastomosibus, (2) *Secretoria*, (3) *Excretoria*, (4) *Absorbentia*, quo etiam pertinent Vasa Lactea, (5) denique varia mutuant nomina ex parte, in qua talia vasa inveniuntur. Vasa majora excretoria sæpe vocantur Ductus & Meatus. Omnium horum descriptio Angiologia solet vocari. *Divisio.*

49. Cum omnia vasa, canales, & meatus formentur ex suis fibris, & membranis, iidem morbi etiam in vasis fieri possunt; sed morbi vasis proprii sunt (1) *Angustia*, (2) *Amplitudo*, (3) *Obstructio*, (4) *Solutio*. Reliqui autem ex motu pendentes tradi adhuc nequeunt. *Morbi.*

50. Si vas ex quacumque causa in principio redditur angustius, minorem liquoris copiam transfluere facit; unde functiones minuuntur & turbantur, ab hoc transfluxu dependentes; si hoc diutius durat, non raro totum vas concrescit & abit in ligamentum, ut in vasis umbilicalibus & canali arterioso: si vero ad fines angustatur, minuitur, aut sistitur secretio & excretio humoris ex tali vase, unde cutis siccitas, urinæ suppressio, icterus, prout vas tale variam functionem exercet. *Angustia.*

51.

Amplitudo. 51. Si vas in medio vel principio latius fit, formatur inde saccus, qui in arteriis vocatur Aneurysma, in venis Varix, in Lymphaticis Hydatis: vasa autem in extremitatibus latiora facta, non valent coercere quæ retinenda erant, inde Hæmorrhagiæ sine læsione vasorum, Diabetes, Sudor colliquativus, Diarrhœa, Ptyalismus.

Obstructio. 52. Si transitus a materia intus cavum implente inhibeatur, vel integre, vel pro parte, vas dicitur obstructum, qui morbus idem facit, quod fit ab angustatione.

Soluta unitas. 53. Cum per omnia vasa nostri corporis ducendi sint humores, si eorum solvitur integritas, integre vel pro parte, transfluens liquor non coercitus, effunditur in vicina cava corporis, vel extra corpus: quo pertinent vulnera, contusiones, lacerationes, ruptiones, in vasis diversis.

Ligamenta. 54. Partes molles, tenacissimæ, extensiles & contractiles, firmantes reliqua in suo situ & ordine, ita tamen, ut pro necessitate sanitatis & vitę permittant moveri, dicuntur *Ligamenta*, quæ cum renixu elongari admodum possunt, sed ablata causa sponte accurtantur sine corrugatione.

Formatio. 55. Ligamenta confici videntur ex generali stamine solido, seu ex multis fibris solidis fasciculatim compactis cum paucis interspersis vasis, ut in ligamentis fibræ sint copiosiores magisque compactæ, quam in membranis. Vel formantur ex multis membranis sibi mutuo incumbentibus concretis; vel vasis humore privatis coalescentibus, aut cum contento humore concreto concrescentibus, ut Ligamentum umbilicale, Canalis arteriosus.

Origo. 56. Ligamentorum originem quidam deducunt a periosteo, quæ articulos cingunt; alii a tendinibus, tunicis vasorum & nervis: sed ligamenta eodem tempore cum omnibus his generantur, & ex generali stamine solido, uti omnes partes firmæ, formantur.

Nervus. 57. Pauci admodum in ligamentis sunt nervi, quoniam acuto sensu non sunt prædita, & motum vitalem exiguum, & animalem nullum, habent: verum con-

contractilitate automatica valida donata sunt.

58. Ligamenta paucis arteriis & venis cruentis ditata sunt, ut ex eorum pallido colore satis patet, & læsione facta nullum sanguinem fundente: iis autem omnino non carent, quum artificiosa injectio vasa cruenta detegat. Videntur autem adesse arteriæ lymphaticæ, succum gelatinosum vehentes, cum læsio ligamentorum talem succum copiosum fundat, tumoresque ex tali succo concreto patiantur sæpe. *Arteriæ & venæ.*

59. Ligamentorum usus multiplex est, (1) partes inter se firmiter nectere, cum tenacissima sint, (2) in suo naturali situ conservare, (3) permittere tamen, ut nexa pars moveri possit, sed ablata causa ut contractilitate sua reducant in priorem situm, (4) sustentare partes ut hepar, vesicam urinariam, uterum. *Usus.*

60. Ligamenta, præprimis in senibus, & multis exercitiis assuetis, convertuntur in callum rigidum, cartilaginem, osseam duritiem, qua mutatione rigescunt membra: vel relaxata permittunt nimis facilem luxationem, & mutatum partium situm: Rumpuntur valida vi, contunduntur, vulnerantur, inflammantur: unde mala. *Morbi.*

61. Denique Organorum Divisio (14, 5) finit hoc Caput. Sed quia de his superius est actum (12) non erit opus repetere. *Organa.*

CAPUT IV.

De Humoribus.

62. IN generali divisione (10) nunc sequi debent Humores, qui sunt vel *Naturales* vel *Morbosi*. *Humorum divisio.*

63. Naturales autem humores sunt (1) *Circulatorii*. (2) *Secretorii*, quorum quidam per totum feruntur corpus, ut spiritus & succus nervorum; ex iis ad obliniendum destinati succus arteriarum & venarum; alii pro tempore colliguntur, uti Pinguedo, quo pertinet etiam ossium Medulla. Alii autem quadam speciali parte segregantur, habentes vel emunctorium commune visibile, vel eo carent. (3) *Excretorii*, ex quibus qui- *Naturales.*

quidam omnino inutiles, uti perſpirabile, urina, alvi, excrementa; alii autem ſimul ſervientes, ut lachrymæ, cerumen, narium mucus &c. (4) *Adventitii ſeu nutrititii*.

Morboſi humores. 64. Morboſi humores quidam (1) acquiſiverunt nomen generale morboſum, uti pus, pituita, ichor. (2) Alii retinent nomen humoris ſani cum adjuncto vitio, ita ſanguis, ſerum, ſaliva, bilis, variis morbis inquinantur, & copia peccant.

Morbi humorum. 65. Omnes morbi, qui in humoribus obſervantur, referri poſſunt (1) ad quaſdam particulas humoris, (2) ad totam maſſam.

Particularum morbi. 66. In particulis quibuſdam humorum has mutationes invenimus: (1) quæ referuntur ad magnitudinem, (2) figuram, (3) pondus, (4) cohærentiam inter ſe, (5) conſiſtentiam.

Magnitudo. 67. *Magnitudo* duobus modis peccare poteſt, quum ſingulis corporibus ſua ſit naturalis particularum magnitudo, ut ſit igitur ſanis *major*; tales partes ſi ire debent per vaſcula unicam particulam ſimul tranſmittentia, facile obſtruunt illa. Arteriæ adducunt tamen ſanguinem; hinc implentur, tument, infarciuntur, majorque cordi moleſtia in propellendo ſanguinem, defectus tenuioris in vaſis minimis ſiccitas. Quum vero particulæ fiunt *Minores*, vaſa majora inaniuntur, defectus circumducendi, evacuatio copioſior, vel collectio in cellulari tunica & cavis corporis, cum frigiditate & pallore corporis.

Major.

Parvitas.

Figura mutata. 68. Quum omnes partes humorum, quantum viſus penetrare poteſt, habeant figuram ſphæricam, omnis receſſus eſt morboſus, quoniam non eſt conveniens cavitati vaſorum cylindricorum. In hac mutatione tranſitus obſervatur in aliam Figuram Obtuſam, vel Acutam.

Obtuſa figura. 69. Obtuſam figuram induunt partes ſphæricæ, vel ita manet figura in partibus ſanguini traditis, quoties actione vitæ debiliore agitantur humores, quod ex pulſu debili frigiditate & mollitudine corporis conjicitur, cum corporis diuturniore quiete, & ſomno longiore: facile hujuſmodi partes colliguntur in tunica cel-

cellulari, membranisque mucum secernentibus, & circa glandulas: somnus his longior, etiamsi eum amant, vires magis opprimit. Sensim auctis exercitiis, stimulantibus, calefacientibus, & roborantibus, tandem in figuram sphæricam rediguntur.

70. Globulosa figura particularum naturalis commutata in quamcumque aliam angulosam tali cohærentia donatam, ut actione vitæ vix aut non possit commutari in sphæricam, vel si talia ingeruntur, alimenti, vel medicamenti, aut veneni nomine, præbet nobis Acrimoniam variam, sive libere circumducantur cum aliis humoribus, sed impingentes in latera vasorum coercentium, sive infixe hæreant lateribus vasorum. Tales particulæ nulla aliena qualitate donatæ, ut operentur actione Mechanica, pariunt dolorem, vel versatilem vel fixum, atque motum vitalem actum, cum corporis vel partis incalescentia: sed si adsit natura nitrosa, vel & acida, sæpe præter dolores minuunt motum vitalem, & inducunt frigus. Interdum vasorum cohærentiam solvunt, ut coerciti humores effundantur; atque stimulo sæpe partium tumorem faciunt. Omnes humores boni, superveniente motu automatico, uti in stagnatione & motu minore, vel quando nimis valide moventur, in talem acrimoniam mutari possunt. Hæc acrimonia multiplex est: (1) ut variant ingesta acria. (2) prout diversus humor per corruptelam in acrimoniam mutatur. (3) prout variam genus corruptelæ produxit acrimoniam. Unde effectus ex diversitate acrimoniæ varii, atque insuper ex parte corporis, ab hac acrimonia tentata. *Acuta figura.*

71. Potest naturalis humorum gravitas fieri major in tota massa, vel in quibusdam dumtaxat partibus: hoc si fiat, partes graviores colligentur ad loca decliviora, & locis ubi debilior est pellens causa, ut patet in fluentibus liquoribus per canales in hydraulicis. Tota autem massa gravior majorem impactum facit in latera vasorum. *Gravitas aucta.*

72. Sanguinis naturalis gravitas major, quam aqua pura vel & reliqua ingesta alimenta, declarat, actionem vitæ hanc majorem gravitatem produxisse; quare *Levitas.*

motus debilior producit levitatem, vel si aquosa copiosius ingeruntur, cum corporis quiete. Levitas nata tam ex causa producente, motu scilicet languidiore, quam ex minori impactu massæ levioris, producit corporis frigiditatem & laxitatem.

Tenacitas. 73. Inter partes liquoris firmior nexus, quam qui superari potest actione vitæ, variis ex causis nascitur, ut motu vitali aucto, in lentore: motu minore, ut in viscido: stagnatione, ut in polypo & concretionibus; frigore glaciali; calore urente; coagulante admisto; congregatione similium partium inter se: fiunt hinc obstructiones, stagnationes, indurationes, deficiens secretio & excretio, impedimentum circulationis.

Cohærentia laxior. 74. Quæ humoribus mista potentiam attrahendi extinguunt, minus cohærentes faciunt partes, quam ad sanitatem & vitam conservandam requiritur: ita enim partes solutæ vix amplius colligi possunt in vasis majoribus, & ad emunctoria venientes effluunt; unde diarrhœa, hæmorrhagia, urinæ profluvium, sudor colliquativus, ptyalismus: quales morbi ab infectione pestilentiali, morbo epidemico, & endemico, abusu saponaceorum, salium lixiviosorum, & putredine sæpe inducuntur, aut quando vis vitæ debilior, ex ingestis minus cohærentibus, non valet debitam tenacitatem conciliare partibus.

Error loci. 75. Denique humores, in principio omnes misti, dum projiciuntur ex ventriculo sinistro cordis, deinceps facta secretione suis in locis propriis debent colligi: hoc si non fiat, fit morbus ex loco alieno, qui vocatur Error loci. Ut particulæ rubræ sanguinis in vasis serosis, & lymphaticis, aut cavis corporis; serosæ in lymphaticis; lympha in loco pinguedinis; bilis dispersa per totam massam sanguinis, ut in Ictero.

Morbosi humores proprium nomen habentes. 76. In quibus morbosis humoribus non attendunt Medici & Chirurgi ad nomen sani humoris (64, 1), inquirendus est humor suppeditans materiem, & causa mutans: ut est humor *Biliosus*, etiamsi proprium nomen Bilis habeatur, cum non concipiatur bilis naturalis corrupta: ita etiam *Melancholicus* humor, & *Lympha*. Præter hos invenitur Pus, Ichor, Pituita, Can-

cro-

erosum, Catarrhosum, Rheumaticum, Erysipelatosum, Colliquativum, Gelatinosum, Glutinosum, Lentor, Mucosum, Oedematosum, viscosum.

77. Aliud autem genus (64, 2) morborum in humoribus nomen retinet sani humoris & naturalis, cum addito nomine hujus morbi seu vitii. In his autem primo proponenda vitia absoluta, quorum quædam adjiciemus, omnia autem persequi nimis longum foret: ut est Tenacitas, Densitas, Crassities, Tenuitas, Coagulatio, Expansio, Putredo, Austeritas, Glutinositas, Acrimonia, & quæ majorem & minorem quantitatem atque defectum exprimunt, aut vitiatum motum declarant. Dein vero iidem morbi persequendi in quovis speciali humore naturali corporis humani, quod perfici nequit, nisi antecedat eorum naturalium humorum intellectus. *Nomen ex sanis habente.*

78. Etiamsi Tenacitas in partibus firmis (19) non censetur inter morbos, in humoribus tamen, quorum partes actione vitæ separari debent, ad morbos referri debet. Ut si tanta sit inter partes liquores constituentes, vel & inter istas, & partes firmas, juxta, & per quas fluere debent, cohærentia, ut solita vitæ actione non possit superari; talis humor igitur, qui loco moveri debebat, subsistit, reliquorum transitum intercipit, & functiones a transfluxu pendentes cessare facit. Hæc vero Tenacitas natura admodum differt, prout variis generatur causis, ut a motu minore, majore, & perfecta stagnatione, frigore glaciali, calore urente, coagulante admisto, vel congregatione similium partium inter se. Quare ad Tenacitatis solutionem generalia non possunt tradi medicamina. *Tenacitas.*

79. Quum partes sanguinis ponderosiores magis ad se invicem urgentur, depulsa parte leviori; vel dum ipsæ partes ponderosiores reduntur, magisque cohærentes, talis humor dicitur Densus, & spissus, cujus generationis unicam novimus causam, actionem nempe vitalem fortiorem compingentem. Densitas ergo, nata moderatiori motu vitali, quiete motus muscularis, saponaceis acescentibus, refrigerantibus, aquosis, & resolventibus, cum largiore evacuatione est curanda. *Densitas.*

Crassitudo. 80. Humor fit Crassior, si colligantur, vel generentur partes majores, aut partes minores acquirant potentiam cohærendi majorem, aut si hæc simul fiant. Quare additio tenuioris, & exstinctio potentiæ uniendi, qualia sunt Resolventia, huic vitio medetur.

Tenuitas. 81. Crassitudini opposita est Tenuitas, quæ fit collectione vel generatione partium minorum, vel diminutione potentiæ cohærendi: difficilius autem ad debitam spissitudinem redigi potest, cum crassiora ingeri nequeant; spissitudo producenda fit aucto motu vitali, quo simul nimis copiose extruditur tenue, & inducta potentia cohærendi major, per adstringentia vel coagulantia, nobis sit aliena. Quare motu vitali, & animali aucto lente, & usu roborantium prudenter restituenda est debita spissitudo in humoribus.

Coagulatio. 82. Si quædam partes, vel & omnes partes massæ liquidæ, quæ antea libere inter se moveri potuere, ita concrescant, ut inde formetur corpus firmum, mutatio hæc vocatur Coagulatio: quæ in quiescentibus liquidis producitur coagulo admisto, & majore frigore, & in quibusdam nostris humoribus etiam calore adurente; in fluentibus liquidis sæpe sola stagnatio sufficit; imo spontanea mutatio quosdam liquores coagulare facit. Coagulum inductum exstinctione coagulantis, modico tepore, vel & superveniente putredine, iterum resolvitur.

Expansio. 83. Expansio seu rarefactio humorum tunc fit, si eadem moles fiat major sine aucta gravitate, ut diximus in partibus firmis (32). Quoniam sanguis non est compressilis, vel expansilis, a minori compressione non rarescit; verum aucto calore cum reliquis expanditur. Sed si pars aquosa in vaporem convertitur, vel aer adhærens separatur in motu inordinato vasorum putredine, & effervescentia, moles admodum expandi potest, ut experimur in hystericis, venenis assumtis, morbis putridis, & tympanitide. Medicamenta igitur carminantia varia esse possunt, tollentia has causas, ut iterum jungatur aer productus humoribus.

Putredo. 84. Humores motu automatico ita mutati, ut præbeant

beant fœtorem, conſtantem oleo ſoluto cum alcali volatili, quo motu ſimul diminuta eſt potentia cohærendi inter partes, qui motus inhibetur naturali motu vitali: talis mutatio vocatur Putredo. Hæc inducitur vel ſponte, dum motu vitali minore, vel nullo, non inhibetur motus ſpontaneus putrefaciens, uti in tardiore motu, & perfecta ſtagnatione: vel inducitur nimio motu vitali, & aucto calore, præprimis ſi adjuncta ſit humiditas; vel generatur admiſtis putrefacientibus, inſpiratis cum aere, applicatis ad corpus, aſſumtis per os. Permittenda ergo non eſt in curatione ſtagnatio perfecta, vel nimis parvus motus, neque motus nimis inſtigandus, evitatis omnibus, quæ putrefaciunt, & nimium calorem cum humiditate excitant, adhibenda, quæ non facile putreſcunt, putredinisque progreſſum inhibent, acida, & aceſcentia, ſi calor, & humiditas ſit cauſa; ſed reſinoſa, & gummi aromatica, atque ſpirituoſa, ſi ex deficiente motu fiat putredo.

85. Humor potentia adſtringente, acida donatus, qua aliis miſtus iſtos coagulat, parteſque firmas conſtringere facit, conſtans acido immaturo & terra, vocatur auſterus. Hic autem raro formatur in nobis, niſi pinguedo convertatur in Acidum, uti in melancholicis; ſæpe autem hujuſmodi ingeſtis actione vitæ non ſubactis, formatur. Quare auſterorum ingeſtio evitanda, & motus chylificationis organi inſtigandus, & roborandus: atque talia ingerenda, quæ extinguunt acidum, minuunt adſtrictionem auſteri, atque majorem motum faciunt; ut ſunt ſalia alcalia fixa, & volatilia, ſapones alcaleſcentes, aromatica, ſtimulantia, calefacientia: nunquam autem ſanguis mittendus; interdum ducenda alvus, ſi in primis viis abundat auſterum. *Auſteritas.*

86. Humores magis cohærentes facti, non ex virtute circulationis, ſed hujuſmodi glutinoſis ingeſtis, ſive ex farinoſis, mucilaginoſis, ſive gelatinoſis piſcium vel animalium aſſumtis, in primis viis producunt præcipue glutinoſum; a quo non multum diſtat mucoſum obliniens, & pituitoſum noſtrorum humorum: *Glutinoſitas.*

rarius autem glutinosum in reliquo corpore abundat. Semper agnoscit debiliorem actionem vitalem. Quare, si abundat in primis viis, glutinosum educendum vomitorio, & purgante, ulterius evitanda ingestio glutinosorum: sed præbenda resolventia, saponacea, calefacientia, & stimulantia.

Acrimonia. 87. Particulæ humoris frigidæ figura acuta donatæ, qua impetus fertur in parva ejus parte, faciunt humorem acrem; quæ acrimonia varia: (1) prout ex varia formatur materia, ut ex sanguine, bile, pinguedine, sale; (2) ex variis symptomatibus; ut est calida, frigida, Inflammatoria, Erysipelatosa, Herpetica, Rheumatica, Catarrhosa, Morbillosa, Variolosa, & multa alia; (3) ex morbo, cancrosa, ichorosa, cruda, scabiosa. Sed multæ aliæ sunt species, quæ omnes hic recenseri nequeunt. Harum specierum curatio consistit in emendando, evacuando, obvolvendo, obtundendo, derivando, & diluendo, prout est natura acrimoniæ.

LIBER II.

CAPUT I.

De Ossibus.

88. POst generalem divisionem partium firmarum, & fluentium, cum earum morbis, ordo dictitat, simili methodo tractare corporis partes, his binis constantes: inter quas generalissimas invenio Ossa, quæ simul pro reliquis firmamentum præbent. In his primo exponetur fabrica, dein morbi, qui in hac fabrica cadere solent.

Ossium Definitio. 89. Partes nostri corporis firmissimæ, nec extensiles, nec compressiles, vix flexiles, sola magna vi separabiles, ad fulciendas, muniendas, & dirigendas partes molliores destinatæ, molles in fœtu, duriores in puero, durissimæ in adultis, dicuntur Ossa, quæ ergo inte-

integram partem divifionis partium firmarum complectuntur.

90. Generalis divifio offium poteft effe: (1) in Os ipfum, (2) Periofteum, (3) Medullam, (4) Apophyfin, (5) Epiphyfin, (6) Cartilaginem, (7) Glandulas mucilaginofas articulorum, (8) Numerum omnium offium, (9) Syntaxin feu Articulationem offium. *Divifio.*

91. Offa, præprimis majora, diftingui folent in tres partes, quarum media, & præcipua atque duriffima Anatomicis vocatur *Diaphyfis*; utræque autem extremitates, quibus cum aliis adjacentibus offibus committuntur, dicuntur *Epiphyfes*; quædam autem notabilis offis eminentia reliqua vocatur *Apophyfis*. *Diaphyfis.*

92. Os, cum fua membrana & medulla, recens vafe deftillatorio receptum, fine ulla addita materia, fenfim majore ignis gradu vexatum, (1) exhibet aquam fimpliciffimam, aliquomodo fœtentem. (2) fpiritum, fub forma nubeculæ albæ, conftantem aqua, fale volatili, & oleo volatili fœtido. (3) adfcendit fal volatile, fub forma ramorum arboris, conftans puro fale volatili, & flavo, vel rubello oleo fœtido. (4) dein adfcendit oleum paulo ponderofius, flavefcens, fœtidiffimum. (5) ultimo adfcendit oleum ponderofius, fœtidiffimum, nigrum, & tenax oleum, conftans oleo, pauco fale volatili, & terra. (6) remanet in fundo vafis, hucufque claufi, os nigerrimum, fragile, non fonorum, vix in figura mutatum, conftans oleo fixo cum multa terra. (7) in hac operatione fimul producebatur magna quantitas aeris. (8) hoc dein os nigrum, igne aperto combuftum, amittit omnem nigredinem, quam ex oleo fixo habebat, remanente mera terra albiffima fine ullo fale. Conftant ergo offa fpiritu fpecifico, aqua, oleo fixo, & volatili, fale volatili, terra, & aere. *Examen Chemicum.*

93. Quum omnes partes firmæ, & ipfa offa, in principio fiant ex liquoribus, offa in embryone vix majorem quam gelatinæ confiftentiam habent, fenfim autem increfcente ætate duritiem membranæ, dein li- *Generatio.*

gamenti, poſtea cartilaginis, & ultimo fiunt omnium firmiſſimæ, & duriſſimæ partes.

Fibræ Oſſium. 94. Fibræ, ſeu filamenta oſſium, eodem modo, ex partibus elementaribus componuntur, ut partes reliquæ ſolidæ: (16) hæ præcipue ſecundum oſſis longitudinem decurrunt. Harum exteriores ſunt longiſſimæ, quæ, ſi ad oſſis extrema pervenerunt, inflectuntur, veniunt fibris oppoſiti lateris obviæ, quibus confunduntur, & coaleſcunt. Quæ interius locatæ ſunt, ad extrema oſſium venientes, ab exterioribus recedunt, relinquentes cellulas; quare oſſa duriora, & magis compacta circa medium, quam ad extrema. Internum oſſis meditullium conſtituentes, in parvis oſſibus admodum corrugatæ, totam oſſis cavitatem, cellulis formatis, implent; ſed in oſſibus majoribus circa medium magnam relinquunt cavitatem, in qua ſæpe fulcimenta, vel columnas tranſverſas formant. Unde oſſa parva interdum ubique in omni ſua parte ſunt æque dura.

Lamellæ. 95. Fibræ hæ lateraliter junctæ, & cohærentes, paulo tamen debiliori nexu, quam eſt ſecundum longitudinem, formant figuram planam, ut fit in membranæ (39) formatione, qualis lata expanſio in oſſibus vocatur Lamina, ſeu Lamella. In oſſe femoris plus quam triginta lamellas ſuper ſe invicem locatas detexit induſtria Anatomica. Demonſtratur quoque hæc ſtructura in exfoliatione, cornubus animalium, microſcopii inſpectione, ſedula ſeparatione.

Pori. 96. Lamellæ oſſium tranſverſe perforantur multis exiguis poris, plures autem ſunt in lamellis interioribus, quam exterioribus, nullibi ſitum ordinatum ſervantes, raroque plus quam duas, aut tres lamellas recta via perforantes; hi reſpondent poris perioſtei interni, & membranæ medullæ, deſinunt in canaliculos, inter lamellas parallele currentes, ita, ut hi pori cum canaliculis conſtituant vaſcula exiliſſima, medullam ad omnia puncta oſſium ducentia, via admodum inflexa.

Foramina. 97. Aperturæ poris majores, magiſque recta via per oſſium ſubſtantiam penetrantes, Foramina dicta, varia

ria inveniuntur in offibus: (1) in offium extremitatibus, ut trafmittant medullam in articulos. (2) in medio offium majorum, pro ingreffu arteriæ, & nervi. (3) fimile foramen in maxilla inferiore, pro introitu arteriæ, venæ, & nervi dentium. (4) in offibus fuperioribus cranii penetrantia, ut in offe frontis. & offibus fyncipitis, ad latera futuræ fagittalis, quæ tamen fæpe deficiunt. (5) multa, ac magna ad bafin cranii, pro exitu nervi, & venæ, introitu arteriæ, quæ feorfim tractari folent.

98. Externa offium fuperficies æqualis admodum, & lævigata, nifi ubi affiguntur tendines, vel aponeurofes mufculorum, ad firmiorem nexum, fæpe etiam iftis locis magnas facit eminentias: offa præterea cranii foveas infculptas habent, vafis adjacentibus refpondentes; maximæ funt in cavo calvariæ, in quibus conduntur finus cerebri laterales. *Superficies.*

99. In offibus majoribus, cavitate magna donatis, medulla plena, fæpe unum vel plura fepimenta, feu trabes, vel fuftentacula offea, inveniuntur, ab uno latere ad alterum oppofitum trafverfe vel oblique protenfa, totam tamen cavitatem in plures perfecte non fepientia, ex duriffimis lamellis offium facta; ut nimiam preffionem medullæ incumbentis fubveniant. *Sepimenta.*

100. In offibus minoribus tota interna cavitas cellulis cancellatis diftincta eft, oleo medullari plena, quæ ita cancellatæ funt, ut ex una in alteram liber fit medullæ tranfitus, formatæ a crifpatis offium laminis: hæ autem cellulæ in offibus majoribus circa offium capita, vel extremitates, frequentiores: in medio fæpe relinquunt amplam cavitatem. *Cellulæ.*

101. Offium omnium cavitates intus medulla plenæ, vel in magna cavitate, vel cellulis coercita, nifi in offibus cranii, & maxillæ fuperioris, ut in fronte finus frontales, & in maxilla fuperiori finus maxillares, & ephippii, quum hic non requiratur medullæ præfentia. *Cavitates internæ.*

102. Quum os nutriri, & medulla fecerni debeat, communia omnia circulatoria vafa adeunt offa; minora cuncta hæc vafa accipiunt ope perioftei; fed in majo- *Arteria, vena, nervus.*

majoribus offibus arteria, & nervus interdum per speciale foramen ingrediuntur, & in membranam medullæ evanescere videntur; venæ omnes in periosteum redeunt.

Corollaria. 103. Ex cognita offium structura sequentibus facile responderi potest.

An Cranii interna cava superficies pro offium cavitate est habenda?

Simplici nudo conspectu ita videtur, cum offa cranii incurventur, & intus condant cerebri medullosam substantiam, hinc veteres decepti. Sed quia multis in locis, inter exteriorem, & interiorem duram cranii laminam, continetur cellulosa substantia in planam figuram expansa, hæc pars media pro cranii cavitate offea est assumenda.

104. Cur offium lamellæ exteriores interioribus magis compactæ?

Ut non facile injuriis externis diffringantur, firmiora essent sustentacula, & in cavitate potuissent colligere medullam articulis suppeditandam.

105. Cur offa majora etiam per speciale foramen admittunt arteriam, & nervum?

Major videtur requiri, ad medullæ secretionem, quæ in articulorum motu consumitur, copia humorum, quam adferri potuisset arteriis, & nervis, ex periosteo provenientibus, quæ autem intrant maxillam inferiorem, simul nutriendis dentibus serviunt.

106. Cur arteriæ periostei se in offis substantiam inserunt?

Omnia offa crescere, & nutriri debent, & in se secernere medullam, quæ sine communi circulo sanguinis fieri nequeunt: his igitur arteriis ille inducitur sanguis, imo & in iis, quæ præterea speciale foramen habent.

107. Quomodo nutritur os, & secernitur medulla, si os caret arteria magna, os intrante?

Arteriæ parvæ periostei, offis substantiam intrantes, & ipsi nervi, huic negotio sufficiunt in parvis offibus.

108. Ubi manet sanguis, arteria per foramen intran-

trante adductus, cum non invenitur vena major egrediens?

Qui contendunt, omnem illum adductum sanguinem in medullæ secretione, & ossis nutritione consumi, a vero aberrant; multum quidem tribuitur medullæ, sed residuus sanguis reducitur per venas periostei.

109. An ossa nutriuntur sua propria medulla?

Nutritio est actio generalis non egens speciali medullari, liquido; imo ossa quædam cranii medulla carentia etiam nutriuntur; quare adfertur vasis ex periosteo se insinuantibus in ossis substantiam, eodem modo, quo aliæ partes nutriuntur, cum periostei ablatio simul tollat ossis nutritionem.

110. An Chylus, sanguis, vel succus nervorum, nutrimenti materia?

Color ossium albicans non arguit chylo nutriri, qui crudus est humor, egens ulteriore confectione: omnes autem hi humores simul videntur, ut ubique in corpore suppeditare materiem, maxime autem id gelatinosum, quod invenitur in sanguine.

111. An ossis substantia sentit?

Nulla pars in nobis, nisi solus nervus sentit, qui cum in osse paucissimi, & inter ossium laminas indurati, atque ossium duritie ita muniti sint, ut tangi non possint, ossa vel nullum, vel obscurissimum, sensum habere possunt.

112. An ossa omni sensu privata, cum ablato periosteo abscindi possunt serra, sine doloris perceptione?

Avulsio fragmenti, & spina ventosa non fit sine dolore, sed quoniam privatio periostei simul destruit nervum ingredientem, etiamsi sensu fuisset os donatum, deinceps sentire non potuisset: minus autem acute sentiunt ossa, quam partes reliquæ corporis.

113. An abrasio capillorum, & applicatio topicorum capiti, medentur capitis morbis?

Methodus est veteribus usitatissima, sed neotericis, ob durum interpositum cranium repudiata, sed quoniam multa vascula transverse permeant cranium in mul-

multis, & ſæpe his multum levaminis morbis capitis fuit allatum, non erit repudianda curatio.

114. Quomodo oſſa corrumpi poſſunt ſine dolore?

Quum oſſis ſubſtantia ſine nervo omni careat ſenſu, quoties igitur nervus os adiens ſit compreſſus, vel abſciſſus, reliquum os corrodi poteſt ſine ullo ſenſu, ut fit ablato perioſteo.

115. An oſſa pueris mollia, ut creſcere poſſint?

Hæc mollitudo complanationem oſſium, & deformitatem admitteret, uti in Rachitide, atque lignum etiam durum arboris creſcere poteſt.

116 An oſſium mollitudo in pueris ad præcavendas fracturas?

Cum corpora mollia facilius frangantur duris, adultis duriora fieri debebant, qui duriores labores ferre debent, quam pueri.

117. Cur eo in loco oſſis major dolor, ubi affigitur tendo?

Cum pars illa totam muſculi contractionem ſuſtentare debeat, & partis dolentis dolor augeatur tenſione.

De Perioſteo.

Perioſteum. 118. Membrana admodum tenſa, firma, ſenſu exquiſitiſſimo prædita, vaſis cruentis ſcatens, qua teguntur omnia oſſa, (excipiuntur partes dentium extra gingivas prominentes, & oſſium capitula, & cavitates in articulis,) vocatur *Perioſteum*, ubi ſimilis membrana tegit cartilaginem, qua obteguntur illa oſſium extrema, vocatur *Perichondrium*, atque perioſteum, externam tegens cranii ſuperficiem, vocatur *Pericranium*. Quod tamen, ob nexum cum dura matre, per ſuturas, & vaſa tranſeuntia cranii foramina, majorem conſenſum exercet.

Perioſtei fibræ. 119. Conſtat ſerie propria fibrarum parallele ſecundum oſſis longitudinem currente, quæ etiam aliquomodo lateraliter cohærent, parum vero adhærentes oſſi ſubjecto, niſi per vaſa, quæ ex eo in os deſcendunt, accurate omnes foveas, & eminentias tegente.

An

An vero ab uno osse transeat per ligamenta articulorum ad aliud os, an vero finiatur in perichondrium cingens ossis cartilaginem, vel faciat utraque, non constat inter Anatomicos. Altera autem series irregularem cursum facit, non æque densa series harum, ut præcedentis; sed copiosiores fibræ, ubi affiguntur musculi ossi: ut hæ fibræ ex tendinibus, & aponeurosi musculorum oriri videantur.

120. Omnia genera vasorum distribuuntur per periosteum ab adjacentibus partibus, ut arteriæ, & venæ, cruentæ, & Lymphaticæ, atque copiosissimi nervi, ut ex ejus acuto sensu constat. *Vasa.*

121. Conducit, & reducit vasa, quæ ad ossis nutritionem, & medullæ secretionem destinata sunt: 2. Limites incrementi ponit: 3. nectit apophyses ossi ipsi: 4. fulcimentum præbet nectendis tendinibus, & capitibus musculorum. *Usus.*

122. Ossa, magnis cavitatibus donata, in cavis cinguntur tenuissima, & minori sensu donata membrana, admodum porosa, pro medullę transitu, quę forsan eadem est cum membrana medullam cingente, videtur cellulosa, quę ita distribuitur per cellulas ossium, & format cellulas medullę. Videtur formari ex tunicis vasorum, & nervorum, quę ossa intrant. Quidam putant generari a filamentis periostei externi. ***Periosteum internum.***

123. Ex dictis intelligimus. ***Corollaria.***

An pericranium non est verum periosteum?

Pericranium nihil differt a periosteo, nisi quod hoc cerebro propinquius: nexus cum filamentis, & vasis durę matris tamen non patitur a reliquo periosteo istud distinguere; ejus tamen lęsio periculosior est.

124. Cur os periosteo privatum corroditur carie?

Omnis pars communi circulatione privata moritur, & corrumpitur, ergo, quia ablatio periostei tollit vasorum communicationem, corrumpitur etiam os, quę corruptio vocatur Caries in osse.

125. An periosteum ex dura matre natum?

Non magis, quam ex pleura, vel peritoneo; videtur suo proprio stamine solido constare, ut reliquę partes firmę.

126.

126. An perioſteum ex tendinibus muſculorum?
Incraſſeſcit perioſteum, ubi uniuntur perioſteo fibrę tendinis, ſed illæ accedentes videntur adſcititię fibrę, verum perioſteum non conſtituentes; quod ordinatam fibrarum ſeriem habet.

De Medulla Oſſium.

Medullæ Defini-tio. 127. Materia pinguis, blanda, ſapida, inſtar butyri denſa, albicans; in magnis cavis oſſium, rubella, vel coloratior in cellulis, denſior quieſcentibus, & bene ſaginatis, tenuior minuſque pinguis multum exercitatis, in oſſium cavis hęrens, vocatur Medulla.

Medullæ Membrana. 128. Hoc oleum medullare continetur tam in magnis oſſium cavitatibus, quam cancellis, in membrana quadam tenerrima, poroſa admodum, intus celluloſa, cellulis per poros communicantibus, dirigentibus oleum medullare: externa ſuperficies perioſteo interno contigua, vel potius eadem, ditata arteriis, & venulis, atque paucis nervis, ut tangentis ſenſu patet.

Medullæ Mutatio. 129. Naturalis conſiſtentia, color & natura, duriori labore, decrepita ſenectute, nutrimenti penuria, morbis multis, & corporis macie, mutatur in liquorem tenuiorem, ſeroſum, rubellum, minus pinguem. Sed non ſequitur lunę mutationem.

Vaſa. 130. Adfertur per arterias, quę per foramen ingrediuntur, vel ex perioſteo veniunt, omniaque puncta membranę medullę permeant, ſanguis; atque per nervos, qui pauci, & duritie oſſis vix aſſequendi, humor, ex quo medulla eſt conficienda, & ſecernenda; atque ſuppeditatur vitalis motus. Sanguis, reliquuſque reſiduus a ſecretione humor, venis aſportatur, quę in perioſtei venis terminantur.

Via. 131. Secreta medulla in cavis, & cavernis oſſium pro maxima parte, ex cellulis medullaribus, per poros membranę externę medullaris, in foramina circa oſſium extremitates, atque in articuli cavitatem funditur: altera pars ad partes laterales oſſium delata ingreditur poros, tranſverſe, & parallele ſubſtantiam oſ-
ſis

fis perreptantes, donec in offis fuperficie a venis periostei recipitur.

132. Accedens novus fanguis per arterias urget antecedentem medullam, (2) motus vitalis membranę medullę continuat motum. (3) Juvatur motu articulorum, promovente medullę effufionem in articulos. (4) Motus mufcularis forfan urget liquorem per fibras tendinum ufque in offis cavum, ut extrudatur medulla. *Medullam propellentes caufæ.*

133. Medulla ducta in articulos obducit offium fuperficies, (1) ad faciliorem motum, (2) malaxat ligamenta, ut maneant tenacia, & fequentia; (3) ducta per offa, fervat ea tenacia, & firma. (4) Idem quoque prȩftat in quibufdam cartilaginibus, ut funt laryngis, quȩ moveri debent. *Ufus.*

134. Ex his intelliguntur fequentia. *Corollaria.*

Cur fertur medulla inter lamellas offium?

Ut tota offis fubftantia pingui oleo effet perfufa, qua provenitur ejus ariditas, & fragilitas.

135. Cur in membrorum motu tanta medullȩ copia funditur in articulis?

Refponfio eft duplex. (1) ut illa copia major, inftar fmegmatis, cum mucagine articulorum prȩberet articulorum facilem motum, qui eo tempore majorem copiam confumens, etiam majorem affluxum exigit. (2) quia in fpeciali articulo moto hæc copia major requiritur, illa hic duci nequit aucta generali circulatione: inde actione mufculorum motorum iftius membri, per tendines eorum, circa hunc articulum affixos offi, videtur urgeri humor protrudens medullam, ut tranfudet in cavum articuli hujus.

136. Cur offa, quȩ parum moventur, fere omni medulla carent?

Quum ufus primarius medullæ fit oblinire articulum, ejus præfentia non requiritur, fi tale os non habet articulum, ut multa offa cranii. Defectus autem medullæ in patella fuppletur offe femoris, & tibiæ.

137. An medulla omni caret fenfu?

Ipfa pinguedo medullaris nullo fenfu donata eft, fed quia per nomen medullæ fimul concipiunt membra-

branam medullæ, in hoc ſenſu medulla ſentit, ut patet punctura medullæ viventis animalis, & in ſpina ventoſa.

138. Cur ſtrepitus, & crepitus articulorum ex medullæ defectu?

Corpora ſicca ſe mutuo terentia ſtrepitum, & crepitum pariunt, quod etiam fit, ſi defectu medullæ ſe mutuo tangunt extrema oſſium in articulo.

139. Cur dolor oſteocopus, obtuſus, profundus, poſt multos labores, & exercitia?

Motu continuato articuli, tanta copia medullæ funditur in articulos, quæ tam cito in cavo oſſium reſtaurari nequit, ut oſſa intus medullari oleo privata, impleantur ſero minus molli, quod afficiens membranam medullarem hunc ſenſum profundum præbet.

140. Cur quies poſt valida exercitia facit articulos rigidos, & motus ſubſequens eoſdem reddit flexiles?

Perſeverantes labores terendo pinguedinem medullarem fecerunt tenacem, & privarunt oſſa medulla, ut tunc reſtet in articulis medulla tenax, cum mucagine; hæc in quiete concreſcentia faciunt rigiditatem. Renovatus motus facile concretam materiem fluxilem facere nequit, & tunc ſimul adducitur ſeroſum oleo medullari minus lubricum, in oſſe tempore exercitii collectum, quo difficilius poteſt moveri articulus: continuato autem motu ſenſim tritu, & calore articuli concretum fit fluxilius, & denique adducitur medulla tempore quietis in oſſibus collecta, quibus deinceps facilior fit articulorum motus.

141. Cur bene ſaginatis, & quieſcentibus animalibus oſſa medulla plena?

Nutrimentum præbet medullæ materiem, & quies concedit collectionem; quare alimenti defectus, & motus corporis, medullam, & reliquam pinguetudinem deterit, & exhaurit.

142. An medulla maſſa confuſa in cavis oſſium effuſa?

Ita exiſtimarunt ex tenuitate membranæ medullaris, quæ tamen ſuis cellulis admodum ordinate, ut in favo, congerit medullare oleum.

143.

143. An medullæ albor, & denſitas a nitro aereo? Duplici, & futili hypotheſi hæc nititur ſententia, quia ſpiritus acidus nitri oleum denſat, & alborem ei conciliat; atque, talem ſpiritum in aere oberrare, a nobis inſpirari, & permiſceri oleo medullari, contendunt. Hæc per ſe ſatis abſurda ſententia non eget refutatione, cum oleum ſeorſim collectum quieſcens, tunica cellulari firmatum, facile ſuggerat denſitatem & alborem.

De Apophyſi.

144. Dum oſſis filamenta ſeu laminæ, quæ ab una ad alteram oſſis extremitatem in oſſis externa ſuperficie regulariter tendentes, ab hoc ordine recedentes, ab oſſis reliqua ſubſtantia recedentes, ut ramus ex trunco arboris provenit, faciunt tuberculum naturale oſſium, quod intus plerumque magis ſpongioſum eſt reliqua oſſis externa ſuperficie; eminentia talis frequentiſſime vocatur Anatomicis Apophyſis, aliis prominentia, tuberoſitas, proceſſus, projectura &c. *Apophyſis definitio.*

145. Quaſi multiplicia ſynonima ad onerandam ſcientiam non ſufficerent, alia inſuper nomina ex uſu, & figura apophyſibus data ſunt; ut in Maxilla inferiore Coronoides, & Condyloides; ad baſin cranii Styloides, Pterygoides; ad partem ſuperiorem oſſis femoris Trochanteres; quæ varia nomina in particulari oſſium deſcriptione tradi ſolent. *Nomina.*

146. Recedentes Apophyſes a generali oſſium directione variam (1) præbent partibus figuram, & formæ externæ elegantiam; (2) affixis muſculis præbent tractionis directionem, vel ut operentur tanquam vectes, vel dirigant quaſi per trochleam; (3) articulis firmiorem, & aptiorem præbent compoſitionem. *Uſus.*

De Epiphyſi.

147. Oſſiculum minus oſſi majori additum, in junioribus interveniente cartilagine, quod tamen cum ætate cum oſſe majore in unum idemque os concreſcit, *Epiphyſis.*

non ex fibris offis majoris factum ut apophyfis, vocatur Epiphyfis, additamentum, adnafcentia, & appendix: his fere omnia offa, ubi articulum faciunt, fuis extremitatibus obteguntur: conjunguntur corpori offis per inæqualem fuperficiem. Differunt ab Apophyfi, quum non generentur ex fibris offis productis, fed offi addantur interveniente cartilagine, licet in adultis cum reliquo offe in unum corpus concrefcat: Differunt ab offe, quod exterius primo indurefcit, dum Epiphyfes primo in meditullio indurari incipiunt.

Cavitates. 148. Per Epiphyfes has variæ formantur cavitates, & eminentiæ. Nam cavitas magna recipiens alterum os, ut in coxa, vocatur Cotyle; minor autem, ut ubi fcapula recipit humeri os, dicitur Glene; duæ tales cavitates lateraliter junctæ dicuntur Ginglymus: omnia autem fæpe uno nomine vocantur Acetabulum; harum cavitatum margines fæpe vocant Labra.

Eminentiæ. 149. His Epiphyfibus fi formatur in articulis eminentia convexa fatis magna, eam vocant Caput; fed eminentia minor vocatur Condylus. Quæ eminentiæ in præcedentibus cavitatibus moventur, dum movetur articulus.

Ufus. 150. Cum offa, Epiphyfium interventu, faciant articulum mobilem, præcipuus ufus videtur, commodam figuram, fuis eminentiis, & cavitatibus, præbere articulis, ut membra moveri, & flecti poffint ad ufum neceffarium.

Corollaria. 151. Ex dictis hæc pauca intelliguntur:

An Epiphyfis offibus pro operculo, ne medulla effluat?

Corpora porofa liquore plena non dimittunt liquores, nifi alius novus liquor, vel aer accedat, quod hic fieri nequit; atque ipfe Epiphyfes funt etiam porofæ.

152. An Epiphyfes porofæ ad offis levitatem aliquid faciunt?

Hoc fieret in offe ficcato, fed quia omnes pori liquoribus pleni funt, nihil ad levitatem conferre poffunt.

An

An fœtus Epiphyfes molles, ut fœtus facilius complicatus hærere poffet in utero?

Fœtus complicatus hæret in utero, flexis articulis in fuis juncturis, non vero flexis Epiphyfibus. Neque mollitudo ftatim ceffat poft nativitatem, ut canalis arteriofus, & venofus clauduntur poft nativitatem, abrogato eorum ufu: fed Epiphyfes fequuntur leges generales, quibus conftat, omnes partes in fœtu effe molliores, & fenfim indurefcere.

De Cartilagine.

153. Partes noftri corporis firmæ maxime elafticæ, molliores offibus, duriores autem ligamentis, & tendinibus, vix porofæ, admodum compactæ, propria fua membrana tectæ, albicantis coloris, fuperficiei admodum lævigatæ, Cartilagines vocantur, extus cartilago mollior, intus durior, contra quam offa: Mollis admodum in fœtu, & pueris, fed in adultis durior. *Cartilaginis definitio.*

154. Componitur Cartilago, ut offa, fuis fibris, & lamellis, quarum interiores magis funt compactæ: fubftantia minus porofa quam in offibus, & omni fere medulla carens, nifi in cartilaginibus laryngis, motui inftar offium infervientibus: ex fua membrana, quæ *Perichondrium* vocatur, pauca accipit vafa cruenta, paucofque nervos, ut ex deficiente fenfu conftat: præcipua funt arteriæ, & venæ Lymphaticæ, multaque filamenta; unde candidus color, & firma cohæfio cum fua membrana. *Fabrica.*

155. In fœtu, vel embryone Cartilago vix magis, quam gelatina cohæret, fenfim vero indurefcit, ut tandem in decrepitis commutetur in offis duritiem, fed cartilago cavitates, & eminentes articulorum cingens raro induratur. Quædam Membranæ, & Ligamenta cum ætate etiam in cartilagines convertuntur. Hæc mutatio in laryngis cartilaginibus, & membranis vaforum atque ligamentis, fanitati obeft. *Mutatio.*

156. Multiplex eft Cartilaginum ufus. (1) Sua lævigata fuperficie facilem concedere motum articulis. (2) Quædam offa jungere, qualis articulatio vocatur *Ufus.*

Synchondrosis. (3) Elasticitate illudere externum impetum, ut in trachea arteria, & funiculo umbilicali. (4) Eadem elasticitate servare partes mobiles erectas, ut in naribus, auribus, & palpebris. (5) In vasis oppositam actionem circulationis præbent, dum omnia vasa contractilitate constringuntur, ponentia impedimentum transeuntibus, hæc dilatando promovent, ut in arteria portarum, & fune umbilicali. (6) Loca quædam servant aperta, ut in larynge, seu restituunt figuram actione musculi mutatam, quæ alias ab antagonistis fieri debuisset. (7) Exiguo suo sensu patiuntur impetum externum sine multo dolore.

De Articulorum Glandulis mucilaginosis.

Definitio. 157. Tractare nunc cogor partem, nisi vellem interrumpere ordinem, quæ postea est tradenda, supponendo cognitum, quid sit glandula, ejusque structura, & usus generalis: Talia corpuscula igitur, quæ Anatomici vocant glandulas, in & circa articulos locata, ex secernente humore dicuntur Mucilaginosæ, & ab inventore, Haversianæ glandulæ, quæ mucilaginem omnibus articulis præbent.

Simplices, & compositæ. 158. Talia tubercula, seu glandulæ inveniuntur majores, & minores vix visibiles, hæ minores in ligamentis articulorum tanquam fulcimento inhærent: majores vero in acetabulis tanquam corpuscula distincta deteguntur; minores vocant simplices, majores compositas, seu conglomeratas.

Fabrica. 159. Utræque species admodum tenaces, utcunque molles, non tamen friabiles, externe valde lævigatæ, magis quam in aliis glandulis. Simplices conficiuntur folliculo tenaci unico, intus cavo, emissario donato eructante confectum humorem in cavum articuli, vel vaginæ tendinis, si folliculus externe comprimitur; alias folliculus colligit in se hanc mucilaginem ad turgescentiam usque. Composita duntaxat congregatione plurimarum simplicissimarum a simplici differt, quæ simplices multæ firmo stamine solido, tunicaque cellulari firmiter inter se colliguntur, ut sit acervus simpli-

plicium firmus, & tenax, simplici major, & locatus in articuli cavitate: quidam contendunt in modum cepæ tunicatim colligi, ut compositarum maxima constaret sex tunicis sese invicem cingentibus.

160. Tribus in locis hoc genus glandularum invenitur: (1) in ligamentis articulorum, (2) capsula tendinum, (3) cavo articulorum; quæ omnes partes in membrorum motu alterne comprimuntur, & dimittuntur, ut secretio istius humoris absolvi videatur motu vitali, sed secreti humoris evacuatio ex folliculis glandularum motu musculi, & articuli: inde copiosissime ad tendinem transeuntem per annulum, vel hamulum: & in articulis ita, ut glandula aliquomodo per motum articuli possit comprimi, non vero deteri, quare fovea in acetabulo ossis coxæ pro illa maxima glandula exsculpta est, & quo major est articulus, eo majores, & copiosiores inveniuntur, unde circa genu quatuor satis magnæ glandulæ deteguntur. ***Locus.***

161. Glandulæ hæ Simplices unico emunctorio donatæ sunt; sed Compositæ in toto suo ambitu multis exiguis emunctoriis præditæ sunt: unde patet, compositam glandulam meram esse congregationem simplicium, dum vero in aliis glandulis compositis formetur ductus communis, in quem reliqui ductus particulares suum confectum humorem corrivant. ***Emunctoria.***

162. Ex arteriis, & venis cruentis, & lymphaticis, atque ex nervis, componuntur hæ glandulæ, quæ vasa omnia firmiter inter se nectuntur, & colliguntur stamine tenaci solido, atque tunica cellulari: hæc vasa multas anastomoses faciunt variumque sed specialem sequuntur in his glandulis cursum, donec internam cujuscumque folliculi attingunt superficiem, ubi emittunt secretoria, & absorbentia: copiosiora sunt cruenta circa glandulæ mucronem, quam alibi: & cruenta in aliis animalibus inveniuntur majora, & copiosiora, quam in hominibus; quare in hominibus hæ glandulæ magis albidæ, & pellucidæ, quam in multis animalibus. ***Vasa.***

163. Figura harum glandularum verbis describi nequit, quum se accomodent loco relicto in articulo. ***Figura.***

Humor articulorum. 164. Qui in cavum articulorum funditur humor, ut instar smegmatis obducat ossium partes in motu articuli terentes, ex tribus, vel quatuor fontibus venire videtur. (1) hic transsudat oleum medullare (131). (2) ex tota interna ligamentorum superficie sine glandularum structura etiam deponitur humor. (3) Denique ex glandulis dictis simplicibus, & compositis, qui sua natura vix differt. Constat ergo mucilago articulorum materia oleosa medullari, materia tenaciore glandularum, & tenuiore ex ligamentis, qui humores misti, obducentes ossium juncturas, facilem præbent motum sine attritu.

Exitus hujus mucilaginis. 165. Humor hic mistus, tritu articulorum attenuatus, & alterno motu pressus, urgetur in oscula venarum absorbentium, quæ sunt in ligamentis, atque ita reducitur, cum ex articulo nullum inveniatur prodire emunctorium.

Usus. 166. Quia corpora sicca ad se invicem valide pressa si moventur, se invicem deterrerent, difficile moventur, & cum incalescentia, & strepitu, hic lubricus admodum erat interponendus humor, qui eo copiosius eo fertur, quo magis agitatur articulus.

Corollariæ. 167. Ex dictis ad sequentia facilis erit responsio.

An lien pro articulis conficit mucilaginem, quam sanguini miscet, & ducit ad articulos?

Hoc statuunt, quia Lien inutile est viscus, carens receptaculo, & emunctorio, & conficiens acidum. Quæ omnia, vel inutilia, vel falsa sunt: nam inde etiam contenderem urinam secernere; & acidi confectio lieni est denegata; neque est præparator universalis ut pulmo; atque caret ductibus ad articulum confectos humores ducentibus.

168. Cur post Luxationem, vel distorsionem articuli, tanta deinceps rigiditas?

Fibræ ligamenti his contusæ inflammantur, atque inde impedita muci secretio, defectum smegmatis, parit, quo & inflammatorum ligamentorum difficiliore flexura, & extensione generatur molestior, & difficilior articuli motus.

169.

169. Cur poft exercitia validiora, articuli ftrepitus & calor, fi moveatur?

Secretus mucus, fi ftatim expellitur ex glandulis, eft tenuis; retentus aliquamdiu vifcofus fit: medulla fi motu confumta eft, in ejus locum accedit ferofus humor. Hæc duo fiunt continuatis exercitiis, quare tunc loco fmegmatis liquor tenuis funditur in articulos, qui ftrepitum, & calorem ex attritu articuli prævenire nequit.

170. Quomodo difficilis, vel impoffibilis curatu Luxatio generatur fine vi externa?

Si glandulæ mucilaginofæ in articulis locatæ fenfim intumefcentes ita acetabulum offis implent, ut caput offis extrudatur.

171. Cur poft articuli abfceffum fæpe articuli rigiditas, & concretio?

Pus hærens diu in cavo articuli perichondrium fępe corrodendo aufert; atque glandulas mucum fecernentes deftruit, defectu itaque muci, & afperitate offium difficilior articuli fit motus; & fi partes ita denudatæ diu retinentur in quiete, facile concrefcunt.

172. Unde tanta copia glutinis per fiftulam circa articulum vel tendinem?

Multi exiftimant liquidum effe nervofum, fed mucilago naturalis articulorum ligamentis coercita, vel tendinis vagina determinata, fi inveniat aperturam, ut in fiftula, effluit, atque ita privatur articulus, & tendo naturali fua mucilagine.

173. Cur poft Ifchiaticum diuturnum dolorem fępe claudicatio?

Si dolor ille fedem habet in coxæ acetabulo, rodens, dolorem inferens, ita interdum magnam hic hęrentem glandulam corrumpit, ut articulus moveri non poffit, vel etiam corrumpit ligamenta, articulum hunc nectentia.

De numero offium.

174. In pueris multo major Numerus offium citatur, quam in adultis, cum multa puerorum in unum

os coalescant, quæ autem in adultis pro distinctis ossibus censentur, etiamsi quædam interdum firmiter concrescant. Sunt sequentia.

8. Cranii ossa.
6. Auditus, seu auris officula, tria in singula aure, nisi os orbiculare simul numeretur, quando essent 8.
13. Maxillæ superioris ossa.
1. Maxilla inferior.
32. Dentes, in utraque maxilla simul, si numerus sit completus.
1. Os Hyoides; alii dividunt in tria, quando Cornua pro distinctis officulis numerantur; alii quinque, si Triticea dicta pro officulis habentur.
4. Laryngis, quæ potius ad cartilagines referenda.
24. Vertebræ, nempe 7. colli, 12. dorsi, 5. Lumborum.
24. Costæ, scilicet 14. veræ, 10. spuriæ.
1. Sternum, quod sæpe duabus, vel tribus partibus constat.
1. Sacrum os.
1. Coccygis os.
2. Innominata, quæ dividuntur in Ilion, Ischion, & Pubis.
2. Scapulæ.
2. Claviculæ.
2. Humeri.
2. Radii.
2. Ulnæ.
16. Carpi.
8. Metacarpi.
30. Digitorum.
2. Femoris.
2. Tibiæ.
2. Fibulæ.
2. Patellæ.
14. Tarsi.
10. Metatarsi.
28. Digitorum.
16. Officula Sesamoidea, plus, minusve.

258.

258. Totus numerus omnium offium in adultis.

De Syntaxi, feu Articulatione offium.

175. Cum corpus noftrum variis, & multis offibus fit compaginatum, hocque diverfis modis; ordinis ergo ad hæc tria genera referri poteft omnis offium fyntaxis: (1) *Arthrofis*, (2) *Symphifis*, (3) *Compofita* Articulatio. *Articulatio.*

176. *Arthrofis* eft omne genus articulationis, quod vulgo vocatur Arthron; quod nomen potius defignat ipfum articulum, dum Arthrofis compofitionis modum exprimit: in arthrofi, vel fit manifeftus, vel obfcurus motus, quare diftinguitur in *Diarthrofin*, & *Synarthrofin*. *Arthrofis.*

177. Offium naturalis commiffura cum manifefto motu vocatur *Diarthrofis*, feu *Profarthrofis*, quam in fequentes fpecies diftinguunt. *Diarthrofis.*

178. *Enarthrofis* denotat perfectam offis fyntaxin, ut eminentia, vel caput offis fatis magnum recipiatur a cavitate magna, & profunda, quali articulatione os non folum flecti, fed ad omnem directionem poteft ferri, & circumduci, qualis eft in coxa, inter caput femoris, & acetabulum coxæ. *Enarthrofis.*

179. *Arthrodia* minus profunda eft articulatio unius capitis parum convexi cum acetabulo vix excavato, in qua articulatione facilis eft agitatio ad omnem directionem flexuræ, uti inter os humeri cum fcapula, inter os occipitis cum prima vertebra. *Arthrodia.*

180. *Ginglymus* cardiniformem articulationem denotat, in qua bina capita, feu eminentiæ offis recipiuntur binis aceptabulis alterius, inter quæ eft eminentia, quæ recipitur a fovea inter capita prioris, in quo articulo alius motus, quam extenfio, & flexura non conceditur, ut inter os humeri, & cubiti, inter os femoris, & tibiæ, inter articulos digitorum. *Ginglymus.*

181. Offium articulatio qualis axis in rota, ut pars circumduci in girum poffit, vocatur *Trochoides*, quemadmodum prima cum fecunda vertebra colli. *Trochoides.*

182.

Amphiarthrosis. 182. Reliquæ species omnes articulationis cum manifesto motu, quæ non satis commode ad præcedentes possunt referri, dicuntur *Amphyarthrosis*, uti vertebrarum motus cubiti, & cruris invertens.

Synarthrosis. 183. *Synarthrosis* denotat similem articulationem, qualem denotat Diarthrosis, sed cui deest motus manifestus, ut *Enarthrosis* in osse calcis cum Astragalo; *Arthrodia* inter os calcis cum ossibus cuboideis; *Ginglymus* in osse calcis cum talo.

Symphisis. 184. Secunda species commissuræ ossium (175, 2.) est *Symphisis*, denotans veram ossium unionem, seu coalescentiam, in qua ossa inter se moveri nequeunt, ut concrescunt partes laterales maxillæ inferioris, ossa innominata pelvis. In hoc genere sequentes numerant species: *Harmoniam*, *Suturam*, & *Gomphosin*.

Harmonia. 185. *Harmonia* est firma ossium commissura ita, ut ossa hæc jungantur per lineam rectam, circularem, & non admodum curvam, sed simplicem, quali modo cohærent ossa maxillæ superioris, & ossa nasi.

Sutura. 186. Similis est, ut Harmonia, ossium syntaxis, sed linea conjunctionis habet cursum instar dentis serræ, uti observatur in ossibus cranii; si vero in tali sutura linea describit triangulum a Vitruvio vocatur *Securicula*.

Gomphosis. 187. Os, unam, pluresve eminentias habens, quæ instar clavi, in alterius ossis foveis, vel alveolis recipiuntur, vocatur articulatio per *Gomphosin*, uti hærent dentes in utraque maxilla.

Composita articulatio. 188. Tertia articulationis species (175, 3.) est composita, in qua os ossi non jungitur, nisi interveniente alia parte firma, ut (1) Cartilagine, quæ dicitur *Synchondrosis*, uti costæ cohærent sterno. (2) Carne, qualis vocatur *Syssarcosis*, ut scapulæ adhærent costis, & os hyoides aliis partibus, per intervenientes musculos. (3) Quæ autem ossa colliguntur partibus mollioribus, & tenacibus albicantibus, quas vocarunt Veteres nervos, hæc syntaxis vocabatur *Synneurosis*: sed quia Tendo, Ligamentum, & membrana, uno nomine vocantur Nervus, hanc speciem subdiviserunt in *Syntenosin*, ut ossa sesamoidea, & patella cum aliis ossibus:

ſibus: *Syndeſmoſin*, ut fere omnia oſſa per ligamenta colliguntur, ſed præcipue os femoris cum acetabulo oſſis coxæ. *Synymenſin*, per intervenientem membranam, quemadmodum oſſa cranii in infantibus.

CAPUT II.

De Oſſium Morbis.

189. OS variis partibus conſtans, & aliis junctum, hæc diverſa genera morborum exhibet: (1) qui accidunt medullæ: (2) qui oſſis ſubſtantiæ; (3) qui membranis, & vaſis (4) qui articulis. Inter quos morbos Fractura, & Luxatio diſtinctis titulis traditur. *Diviſio generalis.*

190. Medullam in cavis oſſium abundare, vix exſtant exempla; eam autem deficere ex inedia, morbis longioribus, & exercitiis, ſępius obſervatum fuit; ſed medullæ corruptio, quæ poteſt vocari Spina ventoſa, non ita infrequens eſt morbus. *Medullæ Morbi.*

191. Si os aliquod ab intus corrupta medulla dolere incipit dolore profundo oſteocopo dicto, ad motum articuli admodum aucto, ſed non ad externum attactum. Dein pars ipſa tumere incipit, cum vel ſine rubedine, ac ſi flatibus eſſet diſtenta, quando etiam ad attactum augetur dolor. Denique rumpuntur integumenta, & effunditur ichor fœtens, aut detegitur materia inſtar ſevi, vel lardi rancidi, cum oſſe corroſo, & ſpongioſo. *Spina ventoſa.*

192. Ita corrumpitur medulla (1) diuturniore ſtagnatione, ut in Pædarthrocace, & Rhachitide; (2) oſſium contuſione, deſtruente vaſa medullæ; (3) materiæ Luis Venereæ, quod frequentiſſime, vel ſcorbuticæ, aut varioloſæ, depoſitione in medulla. (4) inflammatione, vel eryſipelate membranæ medullæ. *Cauſæ.*

193. Medulla ita ſtagnans, corrupta, vel abeuns in ichorem, vel pultem acrem, cellulas membranæ medullaris rodit, novam medullæ ſecretionem impedit, ſtagnando ſenſim fit acrior; corroduntur vaſa adferentia, & deferentia; lamellæ oſſium cancellos facientes *Effectus.*

cor-

corroduntur, preprimis circa ossium capita: dein etiam lamellæ exteriores duriores, & periosteum, afficiuntur; humores hic tunc hærentes putrescendo partem inflant, fit tunc dolor ad attactum, cum tumore flatulento. Si vero totum sit corrosum os, integumenta etiam aperiuntur, sub quibus tunc invenitur os spongiosum, & corrosum cum ichore, vel sebo corrupto. Materia hec liquata, circulantibus tunc mista, non raro alia aggreditur ossa instar cancri, medullæ ossium maxime infesta.

Curatio. 194. In gradu primo, & secundo, quamdiu nullam fecit aperturam, tentandum est, ut promoveatur medullæ stagnantis circulatio, & preveniatur corruptio, per *Apozemata sudorifera*, *antiseptica* interna, & applicatione *Emplastrorum ex gummis, & mercurialibus*, promovendo actionem medicamentorum fotu, & cataplasmate resolvente, & antiseptico. Sed si aperiatur; os depurandum, & tractandum ut ossis caries, *antisepticis lavamentis*, & *pulveribus siccis* cum linteo carpto. In gravissimo autem malo pars corrupta est amputanda, ne magis inficiat, aliaque ossa inquinet.

Corollaria. 195. Ex dictis facile intelligitur.

Cur spinæ ventosæ difficilis curatio?

Multæ hic concurrunt difficultates: (1) medicamenta vix ad morbi sedem venire possunt: (2) materiæ morbi difficilis exitus. (3) non patitur comprimendo exprimi. (4) corruptio est in pinguedine. (5) sepe inquinat medullam aliorum ossium.

196. Cur spina ventosa alia sepe etiam aggreditur ossa? Generalis lex est in humoribus, ut quivis humor facilius separetur, & colligatur in proprio suo organo: Si ergo oleum medullare fuit corruptum, id sanguini mistum facilius etiam in ossibus ubi separatio, & collectio medullæ fit, colligitur, quam in quavis alia parte: ita materies etiam cancrosa, & scrophulosa frequentius aggreditur similes glandulas. Ex hac ratione tam periculosum est, si tota massa cancroso, vel acri spinæ ventosæ sit inquinata, partem affectam auferre, quæ potuisset in se recipere materiam, quum tunc sæpe alias aggrediatur partes.

197.

197. Cur fpina ventofa facit tumorem flatulentum?

Generalis obfervatio eft, omnem putredinem producere feu extricare aerem humoribus adhærentem, quæ putredo in fpina ventofa admodum prędominat, quare generatur in ea parte aer elafticus partem diftendens: fpeciale autem id excellet in medullæ corruptione, nam ichor ex medulla natus carnem tangens, eam in carnem luxuriofam convertit.

198. Cur motu mufculari intenditur dolor ofteocopus in fpina ventofa, qui ab attactu externo non augebatur?

Dolor denotat, organum fenfus effe in meditullio offis: acre dolorem inferens duritie offis magis adigi nequit, ut augeat dolorem: acre movetur motu mufculari, quo in eo offe propellitur medulla, forfan quia humor, motu mufculi trufus per fibras tendinis iftius mufculi in os definentes, propellit medullam.

199. Alterum genus corruptionis offium cum intumefcentia eft Pædarthrocace, pueris præprimis circa articulos infeftum: hic fæpe offeus tumor in pueris nafcitur fine vel cum vix ullo dolore, præcedente fpina ventofa minus maligna eft corruptio, Rhachiticis frequens, fi medulla ftagnando circa articulos offium corrumpitur, & offis tumorem facit; pergente malo, fæpe corroditur cutis, & parit offium cariem, minus malignam, quam ex fpina ventofa, & interdum albicantem. ***Pedarthrocace.***

200. Statim in principio applicandum *emplaftrum refolvens mercuriale* cum *fotu*, cui fæpe cedit: fi autem in cariem convertitur; ut ea curanda. *Curatio.*

201. Si quadam in offis parte ex fua fubftantia excrefcat tumor offeus, fubftantia fua offi fimilis, quamcumque habens figuram vocatur Exoftofis, feu offis Excrefcentia, fed habens *Cornu*, vel *Nodi*, vel *Spinæ* figuram, ex figura nomen accipit: fed tumor præternaturalis in fracturæ loco excrefcens vocatur *Callus*. *Exoftofis.*

202. Increfcens Exoftofis nullum dolorem movet ex fua aliena qualitate; ut pręcedentes tumores offium, & ad attactum prębet tumorem durum, immobilem, *Signa.*

quo

quo ab omnibus tumoribus in parte molli distinguitur. Sed sensim magis increscens tendendo supertensas partes sępe irritat.

Causæ. 203. Frequens est Rachitidi, post ossis contusionem, & fracturam, si fibræ osseæ fundentes materiem osseam concrescibilem in incremento suo non coercentur.

Curatio. 204. Si tegumenta super exostosin non sunt inflammata, neque valde dolentia, artificiosum sustentaculum, moderans incrementum, est applicandum. Applicanda simul *pulveres*, vel *emplastra*, quæ cito *os indurare* faciunt, cavenda excoriatio; non nisi ob summum instans periculum, exostosis auferenda, cum os nudatum cariem contrahat.

Tophus. 205. Ossis autem excrescentia, ex osse corrupto, dura sæpe instar calcis, quemadmodum in articulis podagricorum, & in aliis partibus ossium, eorum, qui Lue Venerea laborant, vocatur *Tophus*, & etiam ex figura *Nodus*: hic nullam admittit medelam in podagricis, sed in Venerea Lue tractandus, ut ossis caries.

Gumma. 206. Tumor autem ossis corrupti, & periosteo privati latior, & planior, habens colorem lardi corrupti flavescentis, seu gummi, ex colore *Gumma* vocatur. Hæc excrescentia radula auferenda, vel multis foraminibus perforanda, & ut caries tractanda.

Fungus. 207. Interdum autem lamellæ ossium semicorrosæ a reliqua substantia recedentes formant tumorem spongiosum, qui vocatur *Fungus* ossium. Hic, ut Tophus, & Nodus ab acri rodente humore nascitur, & ut caries curanda.

Caries. 208. Omnis ossis corrosio, corruptio, coloris naturalis mutatio, sideratio, cum periostei ablatione, vocatur *Caries*, seu *Teredo*. In qua duæ distinctiones occurrunt, (1) si os privatum periosteo servat eamdem figuram, sed mutat suum colorem cœruleo candidum, in luridum, flavum, fuscum, nigrum, sensim majorem corruptionis gradum indicans, (2) si aliquid amittitur de substantia, ac si esset ulcus ossium, exhibens superficiem excavatam, corrosam, inęqualem.

209.

209. Cariei caufæ externæ funt contufio, vulnus, ablatio perioftei, offis aeri frigido expofitio. Internæ vero, inflammatio, eryfipelas, ulcus perioftei, humor acris medullæ in Venerea Lue, fcorbuto, rhachitide, pædarthrocace, fpina ventofa, variolarum metaftafi, ftagnatio medullæ cum fequente corruptione. *Caufæ.*

210. Signa cariei apertę ex recenfitis patent, quando ad attactum fentitur afperum; fi vero caries abfcondita lateat, liquor effluens eft fufcus, fubniger, pinguis, ichorofus, fœtens inftar lardi fpeciali fœtore: turundæ, & vincturæ nigrore infectæ effe folent; caro circa aperturam laxa, fpongiofa, excrefcens; ulceris frequens recrudefcentia non leve eft latentis cariei indicium. *Signa.*

211. Pars offis corrupta ad vivens, & fanum eft auferenda, quod in levi carie abfolvitur linteo carpto ficco, vel *lavamentis fpirituofis*, *antifepticis*, *balfamicis*; *pulveribufque ficcis* infperfis, fimilibufque injectis, & inditis. Sed in graviori carie leniter corrodentia funt adhibenda, inter quæ Euphorbium, & Sabina excellunt. Sed in graviori malo, corrodente ex mercurio in aqua forti foluto caries tangenda. Si vero his levioribus non cedit, pars cariofa tum parva terebella multis in locis perterebranda ufque ad fanum; vel radula, vel lima, fi fieri poteft, caries eft auferenda. Aut ferro candenti eft urenda, fi pars hanc folam curationem admittit. His omnibus nihil juvantibus, pars eft amputanda. Dum hęc tractantur, poteft pars foveri, & tegi *fomento, vel cataplafmate*; atque corpus muniri conveniente *apozemate*. *Curatio.*

212. Cur os cariofum mutat colorem in luridum, flavum, pinguem, plumbeum, nigrum; & quid notat illa coloris mutatio? *Corollaria.*

Medullæ naturalis candidus color, fi accedit corruptio, fic fenfim fuum colorem mutat, & quo intenfior eft corruptio, eo fenfim fuum colorem mutat, & quo intenfior eft corruptio, fic etiam magis in nigredinem vergit.

213. Cur os cariofum, afperum, fpongiofum, fragile?

Os

Os privatum periosteo, & inæqualiter in sua superficie corrosum attactu est asperum : & quia multa filamenta ossis sunt separata, aliaque semicorrosa, tota moles minus erit cohærens, ut multo leviori causa dissringi possit.

214. Cur fœtor lardi corrupti specialis in ossis carie?

Medulla in sua substantia est pinguedo, quare si putrescit, ut fit in carie ossis, fœtor exhalans est ut putrefactæ pinguedinis, sed quia tamen aliquomodo differt, ideo specialis assurgit fœtor ex medulla corrupta, ut si quis semel eum fœtorem olfecerit, solo illo fœtore speciali detegere valet, num in ulcere vel fistula subsit os cariosum.

215. Cur circa Cariem, Caro laxa, mollis, spongiosa, tumens; ulceris labra inversa; Ichor tenuis fœtens, fragmentulis nigris infectus; ulceris recrudescentia, & pertinacia contra medicamenta aliis in ulceribus probata?

In carioso osse est medulla putrefacta, quæ sanguinem in carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tume carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tumere facit, & quia simul fibræ amittunt per putredinem contractilitatem, caro fit laxa, & spongiosa. Labia ulceris cariei proxima magis infecta magisque tumentia, quam cutis remotior magisque firma, faciunt intorqueri labia. Quoniam putrefacta medulla in cavernis ossium hærens non potest exprimi, ut fieri potest ex parte molli, continua manet scaturigo, unde ulceris pertinacia, & recrudescentia. Denique quædam lamellæ ossium integre corruptæ, & inde nigræ, secedentes cum ichore effluunt.

216. Cur Caries a causa externa facilior curatu, quam a causa interna?

Caries a causa externa supponit reliquum corpus sanum, quare morbosus humor hic deponi nequit. Sed si fiat a causa interna, designatur, non solum in hac, sed in reliqua medulla corruptionem esse; & ab interna causa curari nequit, nisi priori morbo curato.

217.

217. Cur Caries ex Lue Venerea non cedit medicamentis externis, & a spina ventosa est periculosissima?

Etiamsi omnis malignitas cariei posset ex osse tolli manente Lue Venerea, tamen non esset sanata caries, nam Venerea Lues, quæ potuit antea os integrum corrumpere, non desisteret jam os debilitatum, & infectum afficere, quare frustra per externa medicamenta tentatur Cariei curatio ex Lue Venerea; sed si sanata sit Lues Venerea, facillime ad sanationem ducitur. Si autem sit Caries ex spina ventosa, illa numquam est superficialis, nam, nisi totum os sit exesum, non apparet Caries ex hac causa: & quod pejus est, utplurimum tunc multa ossa successive invadit.

218. Cur Caries periculosior, & difficilior curatu circa extrema ossium, quam circa media?

Ossa duriora circa medium, magisque compacta, non tam facile corrumpuntur: ad extrema autem friabiliora, & medullosa permittunt citiorem corruptionem, unde majus periculum, & curandi difficultas.

219. Cur Caries ad articulos periculosissima?

Mollitudo ossis circa articulos est maxima, ut diximus. Ichor depositus in cavum articuli, ubi evacuari nequit, destruit mucilaginosas glandulas. Interdum alterum os simul inquinans, atque producens ancylosin, vel articuli motum difficiliorem, præ aliis locis auget periculum.

220. Cur Caries circa articulos citius proserpit?

Quo ossium lamellæ fragiliores, eo citius a corruptione destrui possunt, quemadmodum est circa articulos, nam circa medium ossa sunt firmiora, & magis compacta.

221. Cur Caries in pueris citius pergit, & curatu est difficilior?

Puerorum ossa mollia facillime dissolvuntur, & quoniam succulentiora quam in adultis, difficilius curari possunt.

222. Cur pinguia ossibus nudis applicata generant Cariem?

Pinguia applicata ossibus nudis tenacissime adhærent, ut suffocent ceterorum humorum transitum; eadem oleosa in loco calido stagnantia, rancida facta, subjectum os corrodunt.

223. Cur os cariosum cito deligandum?

In ossibus debilis est circulatio, quæ attactu aeris frigidi facile extinguitur, atque medulla, in calore fluxilis, concrescit in cellulis aeris frigidi attactu; quare ossa cito, & in loco calido deliganda.

224. Cur cum linteo carpto sicco deligant os cariosum?

Ut linteum siccum imbibat omne ichorosum, quod reliquam sanam medullam inficeret.

225. Cur exostosis ex Rhachitide, vel a causa externa nata, raro convertitur in Cariem?

In hujusmodi ossis præternaturali incremento nulla habetur corruptio, quare pars ita excrescens tali modo induratur, ut callus nascitur in ossium fracturis. Sed si per corruptos humores ossa excrescunt, ipsum incrementum est corruptum, quare apertura in integumentis facta exhibet os cariosum.

Mala conformatio. 226. Denique mala sit ossium formatio, ut in gibbosis, valgis, & omnibus distortis, & incurvatis membris, & aliena figura ossium cranii: quæ omnia, si nata sunt, vix emendari possunt, sed, dum crescere incipiunt, machinis sustentantibus præveniuntur. Frequens est morbus in Rhachitide, & nimia ossium mollitudine, aut si os fractum mollitudine, aut si os fractum male reponitur.

Membranarum, & vasorum morbi. 227. Ex morbis, qui afficiunt membranas ossium (189, 3), frequentissimus est inflammatio: hæc prout periosteum externum, vel membranas in cavo ossium aggreditur, varia præbet phænomena, & curandi difficultatem.

Periostei inflammatio. 228. Periosteum enim externum maximum dolorem quidem movet, sed minus periculosus est morbus, quam qui fit in membranis internis; quoniam materia morbi ex ossis cavo difficulter evacuari potest, simulque medullam inficit, & sero detegitur, non nisi post magnam corruptelam.

229.

Signa. 229. Cognoscimus periostei inflammationem ex signis generalibus inflammationis profundæ; dolore, & ardore, pulsatione profunda, cum lato tumore partis; sæpe cutis color vix mutatus observatur; sed pressio levis ad os subjectum admodum auget dolorem.

Curatio. 230. Cito tentanda est curatio priusquam os est corruptum, ducendo materiem ad cutim, per *laxantia*, *fomenta*, *cataplasmata*, *&* *unguenta*: atque incisio facienda secundum corporis longitudinem ad os usque, ut materiæ morbi præbeatur exitus, si fiat in parvis articulis cum vehementissimo dolore.

Abscessus. 231. Hic autem dolor ardens, vehemens, sensim increscens, ultra quatuordecim dies perseverans, accedente febre erratica cum frequenti horrore, pauloque mitiori calore corporis, docet inflammationem abiisse in suppurationem.

Effectus. 232. Pus hic manens sensim fiet acrius, corrodet periosteum sensim latius, privabit os influxu vitali, quod inde cum sua medulla corrupta in pessimam cariem convertetur.

Curatio. 233. Pus ita profunde hærens diu continebitur, antequam rumpetur externe: igitur protinus aperiendus est locus usque ad os, sectione, vel *Escarotico* applicato, dein detectum os multis foraminulis est perforandum, quo citior fiet exfoliatio, & novi periostei generatio. Ulcus depurandum, & implendum linteo carpto sicco, applicanda *lavamenta spirituosa*, *antiseptica*, cum *pulveribus siccis resinosis antisepticis*. Cavendum ab aquosis, pinguibus, & attactu aeris; rara, & cita in aere calefacto facienda est deligatio.

Sphacelus. 234. Si vero validissima adfuit inflammatio, in qua incipit fieri coloris diminutio, cum sensus diminutione ad attactum, tumor fiat laxior, sed tenax, & minus dolens, & calens, color cutis fit pallidus, griseus, lividus, hæc denotant inflammationem abiisse in sphacelum.

Effectus. 235. Si talis fuit facta mutatio, raro istud membrum conservari potest, nam os fluxu vitali privatum, & materia sphacelata corrosum cetera adiacentia brevi inficit, & malum subito late serpit.

Curatio. 236. Si ullo in casu requiritur cita medela, hic excellit, quare protinus usque ad os pars est incidenda, locus depurandus *antisepticis*, & pars tegenda cataplasmate, quale in *sphacelo* adhiberi solet. Reliquum, ut caries curandum.

Membranæ internæ inflãmatio. 237. Ut periosteum externum, ita membrana cingens ossium cava, & cellulas, atque includens medullam Inflammatione tentari potest, quæ etiam in suppurationem, & corruptionem mutari potest. Sed in hoc loco semper pejor, quia morbosa materia evacuari nequit, nisi prius totum os sit corruptum, & adjacens medullam teterrimam corruptelam producit.

Signa. 238. Hanc vix valemus a spina ventosa distinguere, & forsan idem est morbus; adsunt signa latentis inflammationis, cum dolore osteocopo profundo continuo, fixo, nullis medicamentis cedente, sed ad attactum non aucto; verum motu musculari istius membri admodum intenditur dolor.

Curatio. 239. Statim omni ope tentanda est inflammationis resolutio, venæ sectione, *antiphlogisticis*, & *laxantibus* tam internis, quam externis.

Suppuratio, & Sphacelus. 240. Si autem transeat in suppurationem, vel sphacelum, quod ex vehementia, & diuturnitate symptomatum conjicimus; tunc omni ope tentanda est curatio superius recensitis auxiliis (233. 236.) His nihil juvantibus, totum os corrumpitur cum sua medulla, afficitur etiam periosteum, tenditur, inflammatur, corrumpitur; partes molles adiacentes tandem tumere, & inflari incipiunt, pars tunc tacta valde dolet; sola amputatio tunc restat pro curatione.

Articulorum Morbi. 241. Ossa quatenus inter se componuntur, ut moveantur in suis articulis (189. 4.) aliud genus morborum patiuntur, nam fiunt articulorum Rigiditas, Concretio, & Luxatio, quod genus ultimum speciali titulo exponitur.

Articulorum Ancylosis. 242. Si Articulus aliquis mobilis ita impeditur in suo motu, seu flexura, ut non nisi valida applicata causa flecti, aut extendi posit, Rigiditas, seu immobilitas articulorum vocatur, sed ut sit Ancylosis, causa impediens debet esse constans, nam si ex convulsione,

ne, aut dolore articulus sit immobilior, ad Ancylosin non refertur.

243. Causæ Rigiditatem inferentes referri possunt (1) ad glandulas mucilaginosas, (2) mucilaginem ipsam, (3) Ligamenta nectentia, articulos, (4) ossa in articulo, (5) musculorum rigiditatem. *Causa.*

244. Glandulæ mucilaginosæ, contusione, inflammatione, luxatione, abscessu, tumore strumoso, induratione, vel corruptione inutiles factæ, Ancylosin generant, quæ exigit medicamenta *resolventia*, in forma linimenti, vel fomenti articulo applicata, cum leni frictione, & motu membri. *In glandulis.*

245. Mucilago autem deficiens, vel alienata, uti in scorbuticis, & Lue Venerea laborantibus, ut & arthriticis, exigit medicamenta his morbis appropriata, ex quibus quoque titulis petenda sunt. *In mucilagine.*

246. Sed ligamenta indurata, ut non facile sequantur, per *oleosa resolventia*, *&* *laxantia* sunt emollienda. *In ligamentis.*

247. Os ipsum variis modis potest Ancylosin producere, ut fit in exostosi, male formato callo post fracturam circa articulum, ossis in articulo corrosione, quæ omnia medelam fere respuunt. *In ossibus.*

248. Interdum vel ipsi musculi, vel eorum tendines ita contrahuntur, & indurescunt, ut pars ea reddatur immobilis. Hæ partes simili modo, ut dictum est in Ligamentis, (246) sunt curandæ. *In Musculis.*

249. Quum perichondria capiti, & acetabulo ossium adferuntur, ut partes nudatæ cum quiete se mutuo tangant, brevi tempore concrescit os. Hujus oblationis multæ sunt causæ, ut contusio valida perichondrii; consumptio per abscessum articuli; mucilago acrior, ut in arthriticis, & podagricis, atque scorbuticis, perichondrium corrodens; denique ablatio tendinis articulum moventis faciunt articuli concretionem nulla arte tollendam. *Articulorum Concretio.*

250. Cur post articuli abscessum, vel fistulam sæpe Ancylosis? *Corollaria.*

Pus diu hærens in cavo articuli corrodens perichondrium permittit, ut partes articuli denudatæ concrescant.

251. Cur post puncturam tendinis sæpe Ancylosis?

Tendinis punctura sæpe ejus parit corruptionem : si tendo aufertur , modo non plures tendines eumdem articulum movent , articulus immobilis relictus concrescit .

CAPUT III.

De Fractura ossium .

Definitio. 252. SOluta unitas in partibus durissimis nostri corporis subito facta , per aliquam vim externam , ut os istud solvatur in duo , vel plura fragmenta magna , vocatur *Fractura* .

Causæ. 253. In ossibus firmis , & sanis semper requiritur valida vis diffringens , verum in pueris ob mollitiem , hyeme ob fragilitatem , & in carie , & lue Venerea , quia pars quædam destructa est , ex levissima causa interdum frangitur os .

Simplex. 254. Si solum os diffractum sit , quod prius erat sanum , in duo , vel tria fragmenta in eodem loco , vocatur *fractura simplex* .

Composita. 255. Sed si antecesserit ossis caries , vel jungitur cum vulnere , notabili contusione , fractura in alia parte , luxatione , inflammatione , ulcere , vel & aliis morbis , vocatur *fractura composita* , *mixta* , *seu complicata* .

Species. 256. Fracturæ ex figura in varias distinguuntur species , ut sit Transversa , & Obliqua , Longitudinalis ad *fissuras* refertur , si nulla pars ossis integre separetur ab altera , sed in medio rimam contrahat . Os autem in multa parva fragmenta diffractum vocant *Comminutionem* ; sed si pars lata , & plana secante instrumento est ablata , vocant *Exfoliationem* ; hæc autem pars admodum tenuis ablata dicitur *Dedolatio* . Hæ species variis in ossibus contingentes ex osse specialia nomina accipiunt infra tradenda .

Effectus. 257. Dum frangitur os , ejus mutatur figura , tollitur sustentaculum , destruitur actio ab integro osse dependens , atque simul solvitur periosteum , membrana me-

medullaris, & vasa per integram partem ossis antea decurrentia. Inde fit (1) figura membri mutata. (2) musculi sustentaculo orbati accurtantur, & alienam habent tractionis directionem. (3) membri motus, & actio impeditur. (4) fibræ osseæ, periostei, & vasa rupta effundunt liquores, qui vel formant sensim callum, vel stagnando corrumpuntur. (5) Interdum fragmenta eminentia adjacentes partes molles, carnem, membranam, arterias, venas, nervos, premendo, irritando, lacerando, faciunt Dolores, Stupores, Convulsiones, Inflammationes, Ariduram, Corruptionem, Sphacelum, Ecchymosin, & multa alia mala.

158. Præsentiam fracturæ cognoscimus sensibus, & ratione, (1) visu, si membri figura subito fuit mutata in loco ubi nullus est articulus: hoc fallit in fissura, seu fractura oblonga; in transversa si partes fractæ servant proprium locum; in membro ubi plura sunt ossa, quæ omnia non simul franguntur. (2) Auditu, si æger ipse, vel Chirurgus, membrum fractum artificiose tenens, movens crepitum; vel strepitum audiat. (3) Tactu, si Chirurgus digitis suis percipiat in membro, ubi nullus est articulus, eminentiam, foveam, vel vacillationem fragmentorum. (4) Ratione, si conferat partem lęsam oppositæ parti sanę; si ęger non possit membrum ut antea movere; si perpendat magnitudinem causæ, seu impetus, & modum directionis, ad naturalem cohæsionem, & firmitatem ossis. *Detectio.*

259. Omnibus auxiliis his vix valemus fracturam oblongam, aut fissuram detegere, quare utplurimum nimis sero eam dignoscimus. Eam tamen adesse conjicimus ex magnitudine causæ, tumore, inæqualitate, & dolore partis, atque denique si ex apertura simul facta effluat sanies fœtens, ut ex ossis carie. Fissuræ autem Cranii detectio infra tradetur. *Detectio in oblonga fractura.*

260. Facilem, aut difficilem curationem, periculum majus, & minus, ex sequentibus conjicere possumus. *Prædictiones generales.*

261. Simplex fractura minus periculosa, quam composita.

262. Fractura transversa minus periculosa, & curatu facilior, quam obliqua.

263. Quo fractura plura fecit fragmenta eo difficilior.

264. A causa externa minus periculosa, quam a quavis causa interna.

265. Satius est unum os esse fractum in membro, quod duo ossa habet, quam utraque fracta.

266. Quo longius in fractura a se invicem recedunt fragmenta, eo periculosius, & curatu difficilius.

267. Circa articulum majus periculum, & difficilior curatio, quam circa medium.

268. Quo fractura pluribus stipata symptomatibus, eo periculosior.

269. Fractura vetusta difficilem curationem promittit.

270. Facilius in pueris, & juvenibus, quam senibus, fit restitutio, & curatio.

271. Os femoris fractum si faciat fragmentum, præprimis partis superioris, extra cutim eminere, maxime ad interiora femoris, quum ibidem vasa majora sint locata, raro curari potest.

272. Fractura in corpore morboso, valetudinario, difficiliorem curationem, & majus periculum portendit.

273. Quo plures fracturæ in eo corpore eo pejus.

Curatio. 274. Curatio generalis his tribus absolvitur: (1) Restitutione. (2) Retentione restituti, (3) Consolidatione.

Restitutio. 275. Restitutio absolvitur Extensione, atque Repositione fragmenti recedentis in priorem naturalem situm. Hæc autem Extensio, & Repositio non requiritur, si fractura fuit transversa, ita, ut fragmenta naturalem situm retineant: neque requiritur in fractura oblonga, aut fissura.

Extensio. 276. Fractura non multum ex sua sede remota, in pueris, corporibusque infirmis in parva parte, recens parva, & lenis requiritur extensio; fragmenta autem multum recedentia, in constante ætate, corporibusque robustis, membro magno multis musculis formato, vetusta, fortior requiritur extensio.

277. Ad extensionem requiruntur: (1) utraque fragmenta manibus, vel fasciis, aut mantilibus apprehendenda prope fracturam. (2) firmandus æger, ut se invertere, vel movere non possit. (3) Dein membrum in tali situ ponendum, ut musculi ab omni parte in æquali sint tensione, id est membrum ita flexum esse debet, ut nullus musculus præ aliis sit extendendus, quod ab omnibus Chirurgis non observatur, cum tamen remoretur restitutionem, & majorem dolorem moveat, si non observetur. (4) Extensio ipsa, posito membro in situ statim monito, lente & sensim debet fieri: sensim fortius trahendum, atque continuandum donec extrema fragmentorum sine mutuo contactu reponi possint, quod dignoscimus si in loco fracturæ formetur cavitas. (5) Si ad extensionem hanc non sufficiunt manuum vires, adhibenda instrumenta extendentia, quod semper facit majorem dolorem, & minus felicem restitutionem. *Extensionis requisita.*

278. Extensio hæc suscipi non debet, si fieri non possit restitutio, ut interdum fit (1) si nimis valida adsit Inflammatio, quæ *Cataphlasmate antiphlogistico* est compescenda, dein Extensio est suscipienda, (2) fragmenta soluta si adsint sine apertura, in ordine sunt locanda, sed si vulnus adsit eximenda, adhærentia autem relinquenda, (3) fragmentum per vulnus eminens, post depurationem si sit sordidum, non impediens restitutionem, relinquendum; sed restitutionem impediens auferendum, quantum requiritur, forfice, vel subtili serra. Latens autem fragmentum impediens restitutionem nonnulli suadent facta apertura auferendum esse, sed non caret periculo. *Extensionis impedimenta.*

279. Extensione facta, ut extrema ossis fracti non possint in repositione se mutuo tangere, leni agitatione, vel quadam flexura inæquales superficies in loco fracturæ sibi invicem accommodandæ, dein sensim minuenda extensio, ut tractione musculorum os remotum in proprium situm cum opposito redeat. In hac repositione cavendum ab omni pressione, qua vel caro, vel membrana potuisset urgeri inter inæquales e- *Repositio.*

mi-

minentias ofsium: nam, fi pars mollis fuerit intercepta, magnum dolorem creabit, atque deinceps non facile extricari poterit.

Signa bonæ repofitionis. 280. Os fractum bene repofitum effe conftat (1) reditu figuræ naturalis iftius membri, vel ofsis. (2) Comparatione cum parte oppofita fana. (3) Diminutione doloris, qui aderat ante repofitionem.

Retentio. 281. Ut offa fracta, & repofita inter fe confolidentur, requiritur, (1) ut pars fubftentaculo orbata, per artificiofa fuftentacula in figura parti huic naturali retineatur. (2) & ut in eodem fitu maneat, donec, crefcente callo, partes fractæ fuerint inter fe confirmatę. Ad hoc obtinendum adhibemus fafcias, fplenia, ferulas, & reliqua externa artificialia fuftentacula.

Splenium. 282. Poft repofitionem pars tegenda contra frigus externum, atque pręveniendus pruritus, & incommodus fitus: hinc fplenium primum fit tenue, ne plicas contrahat, quod vino rubro, vel fpiritu vini debili primo humectari poteft; alii autem primo applicant Empl. Diapalma, Grifeum, Defenfivum, Diapompholigos, quod omnibus non placet, quum pinguia fępe in ea parte excitent pruritum, & puftulas, & non promoveant confolidationem.

Fafcia. 283. Ut offa repofita retineantur in fuo fitu, & ne callus fuccrefcens deinceps nimis luxuriet, fractura eft modice cingenda fafciis. Fafcia prima ter circumducenda fupra fracturam ipfam, ut fuftentet modice offa fracta, reliqua pars fafcię fenfim dirigatur circumducendo furfum. Dein altera fafcia eodem modo circumducatur, ut prior, fed fupra fracturam ipfam, reliquum fafcię cingat partem fub fractura, atque dein dirigatur iterum furfum, ubi definit, quare hęc fafcia longior effe debet quam prior. Cavendum in hac cinctura, ne ulla adfit plica?

Ligatio an ex arte facta fit. 284. Modice conftrictas effe fafcias fcimus, fi pars fub fractura tumore molli, & calido tumeat; cum pars tam valide fit cingenda, ut aliquomodo impediatur fanguinis reditus per venam, unde formatur ille tumor. Si vero nimis arcta fit cinctura, ut per venam, & arteriam intercipiat circulationem, pars infra

fra fracturam concitabit tumorem durum, lividum, vel nigrum, calor naturalis partis extinguetur, & pars fiet stupida; in quo casu paulo laxius statim pars cingenda. Sed si nullus tumor appareat, ligatio paulo fortior facienda.

285. Ne pars motu membri vel causa externa movente post repositionem in loco fracto moveatur, supra fascias machinis rigidis est firmanda, quæ dicuntur ferulę. Hę debent habere figuram, & magnitudinem membro accomodatam; conficiuntur ex charta compacta, vel ligni laminis excavatis. Si vero habeat membrum cavitates, vel eminentias, loca excavata ita spleniis complicatis sunt implenda, ut sub ferulis ęqualis sit superficies, ne una pars magis, vel minus prematur. *Ferula.*

286. Ferulę sustentandę, & adducendę tribus funiculis bis circumeuntibus membrum supra ferulas, nodo solubili colligendis, & firmandis. Primus funiculus fit circa medium ferularum immediate supra fracturam, dein duo reliqui extremi funiculi eodem modo firmandi. Constrictio funiculorum tanta debet esse, ut habeantur signa bonę deligationis (284). Ope horum funiculorum pars paulo strictius, & laxius potest constringi. *Funiculi.*

287. Fractum membrum ita deligatum, vel mantili, vel canali, vel pulvinari ita est muniendum, ut commodissime diu in quiete sine molestia possit retineri; quę omnia pro diversitate membri fracti sunt adhibenda, ut infra exponetur. *Machinæ in fracturis.*

288. In positura membri fracti post restitutionem, & deligationem tria observanda. (1) ut quantum fieri possit omnes musculi hujus membri sint in ęquali extensione. (2) ut retineatur membrum in situ aliquo modo elevato. (3) ut molliter, & ęquabiliter decumbat supra lectulum, vel pulvinar, vel alia substrata, quæ æquabile sustentaculum præbent. *Positura Membri.*

289. Si simplex sit fractura, & ex arte sit facta deligatio, non est opus ante sextum, vel septimum diem innovare deligationem. Sed in fractura composita, vel cum multis symptomatibus, quotidie innovanda *Tempus, & modus renovandi deligationem.*

da deligatio. In qua cavendum, ne fractura moveatur. In ſimplici fractura renovatio permittit fortiorem conſtrictionem, ut impediatur calli deformitas.

Calli generatio. 290. Vaſcula per oſſis ſubſtantiam decurrentia, ſimul abrupta in fractura, fundunt humorem gelatinoſum, qui ſenſim in oſſis duritiem commutatur: hujus humoris concreti maſſa firma vocatur *Callus*. Hic dum generatur faſcias ſolet inficere colore quodam rubello, quod præbet calli generationis ſignum. Non omni ætate, & in homine ſano, vel morboſo eodem tempore hæc fit Calli generatio, & in firmam maſſam commutatio; citius enim in junioribus, ſanis, & robuſtis, tardius autem in ſenibus, & morboſis corporibus. Quo oſſa ſunt minora eo citius, quo majora eo tardius conſolidantur. Inde Claviculæ, Coſtæ intra 20. dies: Radius, Ulna, Fibula intra 30. dies: Os Humeri, Tibiæ intra 40. dies: Os femoris vix intra 60. vel 70. dies conſolidantur. In quibus quoque reſpicere debemus ad impetum, quem ferre debent oſſa.

Symptomatum curatio. 291. Curatio hucuſque tradita valet in fractura ſimplici, ſed ſi aliquod adjungitur Symptoma, ſæpe debemus ab ordine hoc recepto aliquomodo recedere.

Dolor. 292. Si Dolor jungatur fracturæ, is poteſt generari (1) ſi oſſa fracta non bene ſunt repoſita, quod ex dictis (280) dignoſcitur; quando ſtatim in debitum ſitum ponendum eſt os fractum. (2) ſi inter reponendum membrana, vel portio carnis inter fragmenta ſit recepta (179), nova facienda eſt extenſio, & caro ambiens molliter movenda, ut pars inter fragmenta recepta extricetur, dein ſine preſſione ſupra fracturam os reponendum. (3) ſi validior faſciarum, vel funiculorum conſtrictio (284) dolorem pariat, tantum relaxanda conſtrictio, ut miteſcat dolor. (4) ſuſtentatio inęqualis, præprimis ſub calcaneo, ſummam moleſtiam, & dolorem parit; ſubſtrata itaque tam artificioſe ſunt locanda, ut totum membrum æqualiter ſuſtentetur, & molliter jaceat. Juvat calcaneum locare ſupra faſciam cum duobus capitibus, quę pondus pedis ad latera calcanei ſuffulciunt.

293. Strictiore cinctura, vel applicatione pinguium ad fracturam non raro intolerabilis primo concitatur pruritus, tandem excitantur pustulæ, & vesiculæ aquosę. Statim tunc innovanda est deligatio, & pars minus arcte cingenda: removenda pinguia, & pars abluenda *Lavamento*, quod pruritum, & pustulas compescit; si vesiculæ adsint, eæ pertundendæ, ut Lympha effluat. Si vero epidermis sit ablata, & cutis concresceret, spleniis applicatis, pars inungenda *Linimento* apto. *Pruritus & Pustulæ.*

294. Si fractura complicatur cum vulnere, valida contusione, vel Sphacelo, solita medicamenta his morbis apta adhibenda sunt: sed mutanda est deligatio: nam omni die innovanda est deligatio, & fasciæ applicandæ, quas vocant Ligaturam biblicam, seu fasciam multorum capitum, ut pars deligari possit sine partis motu, vel elevatione: fractura quoque minus arcte cingenda: & vulnus medicamentis vulneri aptis tegendum. *Vulnus.*

295. Si ejusdem membri simul adsit Luxatio, primo restituenda est luxatio, si commode fieri potest, aliter os fractum primo reponendum, & deligandum: minus diu membrum relinquendum in quiete, metu ancylosis; sed si articulus antea luxatus sit movendus, os fractum prope articulum manu firmiter tenendum dum movetur articulus, ne simul moveatur fractura. Reliqua Symptomata restitutionem impedientia superius (278) recensita sunt. *Corollaria.*

296. Si ab imperito Chirurgo tractetur fractura, hæc duo fieri possunt mala. (1) si sæpius in innovatione deligationis moveat os fractum, extrema fragmentorum non concrescunt: unde deinceps nunquam possunt consolidari, ita, ut in medio membri novus veluti formetur articulus usui ineptus; sola amputatio pro curatione restat. (2) si male reposita fuit fractura, dein partes callo firmatæ membri turpedine & deformitatem relinquunt. Suadent multi, os iterum in hoc loco frangendum esse, & dein reponendum: sed non concipio, bonam deinceps fieri posse restitutionem, cum male formatus callus debitam restitutionem impediet. *Curatio aliena.*

297.

Corollaria. 297. Cur fractura in membris superioribus curatu facilior, & minus periculosa, quam in membris inferioribus.

Ossa membrorum inferiorum sunt majora, quare ad curationem longius requiritur tempus. Atque membra inferiora totum pondus corporis sustentare debent. Denique pars corporis inferior remotior a corde, & quia sursum contra naturalem gravitatem reducere debet humores, si debilitetur in fractura, majus periculum subit ab accumulatis in se humoribus, quam pars superior.

298. Unde interdum dolor permanens in osse fracto, & quoad externam figuram bene reposito?

Si inter reponendum portio membranæ, vel carnis recipiatur in asperitates fragmentorum.

299. Cur os fractum brevi tempore non repositum, deinceps repositum non coalescit?

Extremitates ossis fracti si brevi tempore, dum adhuc vascula ossium sunt recentia, non junguntur ad se invicem, coalescere non possunt: nam illæ extremitates diu non repositæ obducuntur novo periosteo, quod coalescentiam cum altera extremitate apposita impedit.

300. Cur os in parte cariosa fractum difficile curatur?

Tale os laborat duplici morbo. (1) pars cariosa demit portionem sustentaculi. (2) ex parte carie consumta vix crescit callus, & liquor effluens ab ichore cariei corrumpitur. Quare membrum diutius retinendum in quiete, quotidie deligandum, adhibenda ligatura biblica, & aperturæ medicamenta cariei adaptata indenda.

De Cranii Fractura.

Divisio. 301. Veteres duodecim species fracturæ in cranio numerarunt, quæ satis commode ad tria genera referri possunt. (1) Ad incisionem per instrumentum durum, & acutum, ut est, A. *Sedes*, seu *Vestigium*, B. *Incisio*, C. *Præcisio*, D. *Dedolatio*. (2) ad Fissuram, A.

A. *Rima capillaris*, B. *Sciſſura*, ſeu *Rima viſibilis*, C. *Contrafiſſura*, quæ etiam Reſonatio dicitur. (3) ad Contuſionem, A. *Fracturæ Intropreſſio*, B. *Deſidentia*, C. *Depreſſio*, D. *Appropinquatio*, E. *Fornicatio*, ſeu *Teſtudinatio*.

302. Omnis ſoluta unitas in cranio oblonga, facta ab inſtrumento duro acuto, adacto inter partes oſſium, quæ in cranio non amplius extenditur, quam inſtrumentum intravit oſſa cranii vocatur Inciſio. *Inciſionis Species.*

Si autem imperfecta fuit facta ſectio, ut ſi quis inſtrumentum acutum adigeret in molem aliquam ceræ, talis imperfecta ſectio vocatur *Sedes*, ſeu *Veſtigium*.

Secans autem inſtrumentum oblique in os cranii ita adactum, ut quaſi ſquammam elevatam fecerit, altera extremitate adhuc oſſi adhærentem, hanc ſectionem vocant *Præciſionem*, vel *Diſſectionem*.

Si vero hæc obliqua ſectio totam ſquammam integre abſtulit, vocant eam *Dedolationem*.

303. Oblonga, & non admodum lata facta ſolutio in oſſibus cranii, longius ſe extendens, quam intravit inſtrumentum ſeparans, ſive fuit acutum, ſive obtuſum; ita ut una, vel utraque cranii lamina uſque ad internam ſuperficiem ſit ſeparata, vocatur generaliter *Fiſſura*: hæc autem fit in una, vel utraque tabula ſimul. *Fiſſuræ Species.*

Talis autem fiſſura tam anguſta, ut oculo nudo detegi non poſſit, ſed affricto atramento detegi debeat, vocatur *Rima capillaris*.

Fiſſura autem amplior viſibilis generaliter vocatur *Rima*, & *Sciſſura*.

Si vero Rima capillaris, vel fiſſura non ſit in loco eo, cui cauſa findens fuit applicata, ſed in latere oppoſito, hanc cranii fracturam vocant *Contrafiſſuram*, & *Reſonationem*, & *Opechema*.

304. Qui omnem Contrafiſſuram negant, ſequentia argumenta adferunt. (1) Quia oſſa Cranii non ſunt tam elaſtica, & fragilia, ut vaſa fictilia, vel ex vitro. (2) oſſa cranii ſuturis juncta impediunt fiſſuræ progreſſum. (3) quia cranium intus non eſt cavum *Contrafiſſura negatur.*

ſolo

ſolo aere plenum. Quam ob rem putant, cauſam fracturæ in oppoſita quoque parte fuiſſe applicatam, ſed non animadverſam.

Contra fiſſuram adfirmāt. 305. Exemplis tamen probant contrafiſſuram. (1) aliquis in frontem lapſus accepit ſimul fiſſuram oſſis occipitis. (2) puella ad latus capitis a globo percuſſa, in terram prolapſa, ab utroque latere habuit fiſſuram. (3) Crania ſunt inventa, in quibus fiſſura erat in oſſe temporum parietali; pergens in occiput, uſque ad os temporum oppoſiti lateris. In oppoſitis autem partibus fieri poſſe fiſſuras dum ab una parte fit concuſſio, & homo dein cadat in oppoſitam partem, facile intelligitur. Atque obliteratis ſuturis fiſſuram propagari quoque poſſe, non eſt mirandum. Sed ſine his rariſſimum eſſet generari contrafiſſuram.

Contuſionis ſpecies. 306. Tertia ſeu ultima ſpecies fracturæ Cranii eſt *Contuſio*, quæ fieri debet ab inſtrumento duro, & obtuſo, uti in partibus mollibus, ſive ſolummode os cranii mutaverit figuram ſine ſolutione, ſive ſolutum fuerit in minima fragmenta, quando vocatur *Fractura*.

Si intropreſſum fuerit cum multis minimis fragmentis, vocant *Diſidentiam*.

Cranium autem intropreſſum a cauſa obtuſa, ut fragmentum factum premat ſubjectam Duram matrem, vocatur *Depreſſio*, ſeu *Eſphlaſis*.

Sed ſi unum fragmentum intropreſſum, alterum vero ſit elevatum, vocatur *Appropinquatio*.

Denique ſi utriuſque lateris fiſſuræ fragmenta attolluntur exterius, hanc ſpeciem ex figura vocant *Fornicationem*, & *Teſtudinationem*.

Simplex & Compoſita. 307. Cranii fracturæ ſunt, ut aliorum oſſium fracturæ, ſimplices, vel compoſitæ (254, 255), quod in prognoſi, & curatione magis ob adjectum cerebrum eſt obſervandum, quam in aliis fracturis.

Inciſionis curatio. 308. Simplex Inciſio (302) facile oculis patet, & ſemper conjunctum vulnus habet: quare ut vulnus cum denudato oſſe eſt tractanda; cita, & rara requiritur deligatio; omnia pinguia omittenda, ſed apertura linteo carpto cum balſamo copayvæ, vel melle roſarum cum ſpiritu vini debili eſt implenda.

309.

309. Ut cognoscamus, num fissura (303) adsit, & ne sutura cranii naturalis pro fractura habeatur, sequentia sunt ponderanda. *Fissuræ detectio.*

(1) Num æger contusionis tempore simul perceperit fragorem.

(2) Perpenso impetu, ex contusione globuli pulvere pyrio ejecti raro contusio sine fissura vel fractura.

(3) Comparatione magnitudinis vulneris cum figura ossis.

(4) Ex naturali firmitate, vel debilitate ossis subjecti.

(5) Ex strepitu inter manducandum.

(6) Ex ossis inæqualitate per digiti attactum, si cutis sit integra, vel ea aperta per immissum stylum, vel calamum scriptorium, cavendum in hoc ne fortiter pertractetur pars.

(7) Affusione atramenti cum sequente abstersione, si relinquatur linea nigra. Sæpe tamen manet pericranium integrum cum ossis fissura, quando non conspicitur hæc linea.

(8) Ex symptomatibus insequentibus. Integumenta ordinario separantur septimo die a cranio, si fissura, vel fractura adsit. Vulnus recusat consolidationem, quæ alias prompte fit in capite. Vulnus fundit Ichorem fœtentem. Caro in labiis vulneris fit laxa, mollis, tumida, cum quodam stupore.

(9) Ex symptomatibus supervenientibus, indicantibus contenta Encephali læsa esse, dolore vehemente, vomitu, vertigine, capitis debilitate, aurium tinnitu, exitu cruoris per aures, vel nares, sensuum stupore, aphonia, torpore, apoplexia.

310. An fissuræ, vel fracturæ absentiam arguit, si aliquid dentibus retentum moveatur, non concitet dolorem?

Si fissura, vel fractura esset in eo loco cranii, cui adhæret musculus temporalis, doloris illa absentia declararet nullam adesse fissuram, vel fracturam: sed eadem in aliis locis cranii, quæ actione horum musculorum non moventur, incertum esset indicium.

311. An fissura detegi possit ex sono pulsi cranii, ac si concuteretur olla fissa?

Frustra ex hoc signo petimus indicium, cum olla plena intus, & ex multis fragmentis composita sonum non edit: cum cranium intus sit plenum, extus molli tegumento tectum, & ex multis ossibus coagmentatis confectum.

Fissuræ Effectus. 312. Ex osse fisso effluens humor stagnans corrumpitur; os ipsum mutat colorem in luteum griseum, nigrum; inficit adjacentia; sequitur Diploes infectio; integumentorum intumescentia; meningum, & cerebri affectio. Hæc vehementiora fiunt, si pericranium simul sit ruptum: aut si integumenta separata permittunt aeris frigidi attactum; & prout exterior, vel interior tabula sit fissa,

Fissuræ curatio. 313. Quoniam semper humor ex parte fissa effluit, qui copia majore, & superveniente corruptela multa mala inducit, ille humor effusus sub integris integumentis hærens, est evacuandus, ne inficiat os, vel prolabatur in cavum encephali.

Cum vulnere. 314. Si fissuram faciens instrumentum simul integumentis satis latam fecit plagam, illa reddet effusum humorem, & pandet viam ad os fissum, vel fractum, hoc in casu capilli circa labia vulneris, vel contusionis sunt abradendi, ne in aperturam incidentes sordescant, & remorentur curationem, & delise ad vulneris longationem. Si vero vulnus nimis sit angustum, sectione trans vergitudinem integumenta sunt persecanda instrumento acutissimo usque ad os cranii. Sectio facienda a parte sana versus plagam, primo in labio inferiore quoad situm corporis, dein in superiore.

Sine vulnere. 315. Si vero integumenta cranii manserunt integra, & tamen constat Cranium contraxisse fissuram (309), sine fragmentis liberis, vel vacillantibus, integumenta sunt secanda cruciali incisione instar X cum firma manu ad cranium usque, ut simul perscindatur pericranium. Prima sectio uno ductu potest fieri retenta cute manu altera, ne secando subsequatur: altera autem sectio duabus sectionibus est absolvenda: semper incisio facienda a parte firma versus plagam priorem incisam primo in parte inferiore, dein superiore: abrasis primo capillis. Plaga incisa implenda linteo carpto sicco,

co, vel cum ſpiritu vini debili cum pauxillo mellis roſarum madido, relinquendo in poſterum diem, ut ceſſet hæmorrhagia.

316. Si vero cranii os ſubjectum in multa fragmenta ſit fiſſum, quod ex attactu dignoſcitur, quia ſentitur vacillatio, mollitudo, & auditur agitando ſtrepitus fragmentorum non permittitur prior ſectio, ſed elevata manu, ſi ſimul non adſit apertura, ea facienda eſt, in quam immittendus ſemicanalis cavus, qui dirigat mucronem forficis, qua perſecamus integumenta, modo in ſectione tradita, ſine preſſione ſupra fragmenta. Detecta fragmenta libere hærentia, pericranio non adhærentia forcipe tollenda: ſed firmiter hærentia pericranio nexa, non prementia meninges vel cerebrum, relinquenda. Sponte enim conſolidantur, vel ejicientur poſtea. *Cum fragmentis.*

317. Si cauſa fiſſuræ, vel fracturæ aliquod vas arterioſum magnum læſerit, ut inde ſequatur ſanguinis effuſio major; ſpleniolum ſupra arteriam compreſſum ſolet compeſcere hæmorrhagiam; ſi autem ita ſiſti non poſſit, acus incurvata cum filo, ſub arteria eſt trajicienda, atque filo, interpoſito ſpleniolo ceraceo, fortiter conſtringenda arteria. *Cum hæmorrhagia.*

318. Si vero circa fiſſuram os ſit mortificatum exterius, quod ex pallore, flavedine, aut livore cognoſcitur, eo in loco multis foraminibus non penetrantibus ope ſubulæ, vel Ceſtri triquetri eſt perforandum, quo excreſcet novum perioſteum, & prævenietur exfoliatio, qui modus præ veterum raſura eſt laudabilior, & ſalubrior. *Cum oſſe corrupto.*

319. Generalis fiſſuræ deligatio debet fieri poſtquam cuncta hæc fuere peracta, & locus optime depuratus ab omnibus ſordibus, ut locus molliter impleatur pulvillis, ſeu plumaceolis ex linteo carpto ſicco, vel ſpiritu vini debili cum melle roſarum, aut ſpiritu maſtichino, vel Balſamo copaivæ, aut adjecto pauxillo liquoris myrrhæ, madido; cita fieri debet innovatio deligationis in aere calido, vel calefacto. *Fiſſuræ deligatio.*

320. An rima capillaris radenda uſque dum evaneſcit, ſecundum veteres?

Si rima capillaris ſine effuſione humoris in cavum encephali habetur, ſimplici deligatione, apertis capitis integumentis, facile ſanatur: ſi vero raditur os, ipſa raſura plura mala infert, quam rima capillaris; quare in hac re veteres non ſunt imitandi.

Contuſionis cognitio.

321. Species contuſionis (306) qua cranium intropreſſum fuit, cognoſcitur (1) viſu, (2) tactu, (3) magnitudine cauſæ, (4) loco oſſis planiore, (5) oſſium mollitudine in pueris, (6) ſymptomatibus ſupervenientibus, ſtupore, ſopore, vertigine, convulſione, delirio, ſonitu aurium, vomitu bilis, cephalagia, paralyſi, involuntaria evacuatione urinæ, & alvi, apoplexia indicantibus ſubjectum cerebrum premi. Ita intropreſſum cranium vel manet firmum, vel ſimul habet fragmenta vacillantia, quod ſedulo eſt explorandum priuſquam ſuſcipitur curatio.

Curatio.

322. Quum cranium intropreſſum vel propter durum os lædens ſubjectas partes, vel ſimul effuſum humorem, magnum periculum portendat, ejus elevatio ſtatim tentanda.

Si os ſit molle, non ſolutum in fragmenta, & cutis integra in pueris, abraſis capillis, elevatio tentanda ſtatim *Emplaſtro tenaci* ex corio confecto, in cujus medio nexum eſt filum duplicatum firmum. Vel applicanda eſt cucurbita antlia inſtructa; quæ vi perpendiculariter eſt attollenda: bis, aut ter repeti poteſt avulſio ſi requiritur.

Si non elevari tali modo poteſt, quod adſit vulnus ſine fiſſura, vel fragmentis, integumenta ſunt perſcindenda artificioſe, in medio intropreſſionis fovea facienda ceſtro triquetro, in qua firmanda cochlea, quæ vel manu, vel vecte tollenda, ut elevetur pars intropreſſa.

Si vero adſit fiſſura, vel fragmentum vacillans, Elevatorio tentanda eſt elevatio dimiſſo in fiſſuram.

Si hoc modo obtineri non poſſit, ad latus fiſſuræ, foramen tranſeuns, ope Terebellæ in parte oſſis firma, eſt faciendum, per quod elevatorium dimiſſum, pars oſſis premens eſt elevanda.

Quidam ſtatuunt quoque ſternutamentum adjuvare hanc elevationem.

323. Ex cranii contusione, fractura, fissura, non raro vas intus ruptum fundit sanguinem intra cranium, & duram matrem, inter hanc, & piam matrem, qui vel subito, vel sensim inducit symptomata Intropressionis (321); tum si stagnando corruptus est, alia insuper veniunt mala. *Effusio humoris in Encephalo.*

324. Sanguinem in Encephalo effusum esse cognoscimus (1) magnitudine causæ, (2) Evacuatione sanguinis ex ore, naribus, auribus sine earum partium læsione, (3) Symptomatibus compressi, vel agitati encephali, uti vomitu bilis, surditate, aphonia, insensilitate, amisso olfactu, & gustu, vertigine, membrorum impotentia, sopore, stertore, paralysi, convulsione, delirio, apoplexia, intumescentia rubra faciei, & oculorum; capitis nimia gravitate, titubatione, visus obscuratione, pulsu, & respiratione intercepta. Quæ signa subito veniunt in magna effusione, sed lente si parvum vas sit læsum. *Signa.*

325. Locus læsus si contusionem, vel vulnus habeat facile dignoscitur, sed eo absente (1) rogandus est æger, vel adstantes, quænam pars læsionem acceperit: (2) his deficientibus videndum ad quam partem delirus semper ducit manum, (3) quodnam latus corporis præcipue tentatur convulsione, vel paralysi, quum læsio tunc habeatur in opposito latere capitis, (4) omnibus capillis abrasis, si nullum indicium contusionis appareat, applicandum emplastrum quodvis molle cum cataplasmate quodam cephalico, quibus post aliquot horas detectis, tumor, & rubedo integumentorum indicabit locum læsum. *Detectio loci læsi.*

326. Humor in Encephalo effusus his modis inde defertur: (1) Dissipando, (2) Derivando, (3) Evacuando, (4) Terebrando. *Curatio.*

327. Si constat effusum esse sanguinem sive cum, sive sine fractura, vel fissura; effusi sanguinis statim est tentanda dissipatio per *Discutientia cephalica*, applicata, & Potione *Apozematis resolventis cephalici*. *Dissipando.*

328. Et quoniam venæ sectione, atque alvi ductione maxime a capite derivatur effusus humor, repeten- *Derivando.*

da est venæ sectio, & danda sunt *purgantia* quæ simul refrigerant.

Evacuando. 329. Interdum etiam per nares, aures, & os cum levamine evacuatur sanguis: oborta talis hęmorrhagia potius est promovenda, quam cohibenda.

Terebrando. 330. Si omnibus his, & repetitis auxiliis, remanentia symptomata urgent evacuationem, cogimur terebella in cranio facere aperturam, qua effusum sanguinem educimus, quod non nisi in summa necessitate debet fieri, quoniam ipsa operatio non caret periculo. Antequam vero hanc operationem proponemus, quædam adjiciemus de prognosi generali fracturarum, & quæ in ea sunt observanda.

Prognosis, & cautela. 331. Fracturæ cranii minores etiamsi parvæ non carent periculo.

332. Fractura in osse occipitali, & circa suturas, aut sinus, & sub musculo temporali auget periculum.

333. In pueris, & valetudinariis periculosior.

334. Quo plura adsunt symptomata, eo periculosior.

335. Minus periculosa ab instrumento acuto, periculosior ab obtuso, periculosissima ab explosione.

336. Signa corrupti ossis accedentia augent malum.

337. Febris inter 4. & 7. diem a contusione non admodum periculosa, sed serius veniens, aut vehemens periculosa.

338. Effluens pus, pallidum, glutinosum, carnis deliquium, vulnus siccum, mali ominis.

339. Fractura sub musculo temporali, si sectione sit detegenda, sectio debet fieri secundum cursum fibrarum, unica facta incisione, vel angulosa cum angulo acuto ad inferiora.

340. Fractura circa suturas sectione instar literæ T est detegenda, quarum nulla transit supra suturam.

Terebratio Cranii.

Terebrationis definitio. 341. Si in Calvariæ osse aliquo, per instrumentum, quod vocant *Terebellam*, seu *Trepanum*, habens circulum instar serræ dentatum, quam partem *Modiolum* nominant, formetur apertura circularis; talis operatio

tio Chirurgica vocatur *Terebratio*, & a quibusdam *Trepanatio*.

342. Eo solo scopo instituitur, ut cranium integrum acquirat aperturam, quo effusi sub calvaria evacuari possint humores, & instrumentum dimitti possit, quo aliquid de cranio premens subjectas partes possit attolli, vel elevari. Quia vero periculosissima est operatio, sæpe quoque adhæret dura mater cranio, vel subtus jacet arteria, vel sinus, atque facile lædi potest dura mater; non nisi summa urgente necessitate instituenda, & tum demum quando reliqua auxilia nihil valent, & homo sola hac operatione potest servari, & liberari; quare nec nimis mature, vel sero debet institui. *Usus.*

343. Si curativa indicatio urget Terebrationem, hæc tamen loca sunt evitanda, nisi summo urgente discrimine, aut si in aliis locis non potest institui: (1) omnes *suturæ*, (2) locus *Musculorum temporalium*, (3) *sinus frontales*, (4) ubi ingreditur magnus ramus *arteriæ* cranium, (5) ad inferiorem partem *Calvariæ*, (6) supra *fragmentum* vacillans (7) supra *fornicationem*, vel *depressionem* factam, (8) ubi intus subjacent *sinus*, ut in medio ossis frontis, ad latera ossis occipitis, (9) ubi est cranii *fontanella*. *Quæ loca vetant terebrationem.*

344. Si vero cranium sit intropressum, & aliter elevari nequeat, aut humor in Encephalo effusus, qui aliter evacuari non potest, & monent symptomata, (309. n. 9. & 324) aperturam esse faciendam; hæc sunt eligenda loca. (1) ad partem inferiorem fracturæ, vel fissuræ, nisi illa sit ad partem cranii inferiorem, quando supra fracturam instituenda est Terebratio. (2) In fissura, seu rima tangere debent dentes modioli ipsam rimam. (3) In intropressione sine fractura, modo sit fovea æqualis, & circularis, summa cavitas foveæ terebra est excindenda; sed si sit inæqualis, potius ad latus facienda apertura. (4) In intropressione cum fissura, vel fractura proxime ad intropressionem, vel fissuram. (5) Quo propius ad fissuram, vel fracturam, eo melius. (6) Si locus terebrationis non indicetur (325), eligendus est locus terebrationi commodissimus, *Quibus in locis fieri debeat.*

& si prima vice operatio frustra fuit instituta, aliam suadent Auctores faciendam aperturam, & repetendam ultra viginti vices, donec curationi respondeat.

Operationis divisio. 345. Antequam ipsa instituitur operatio suis signis indicata (1) *præparatio* ad hanc operationem est præmittenda. (2) quæ sunt observanda inter *Terebrandum*. (3) Quid sit faciendum *absoluta Terebratione*.

Præparatio. 346. Quum Terebra sit facienda operatio, debet primo denudari os, cui terebra est applicanda, & ne impediatur operatio sistenda est hæmorrhagia. Hinc (1) abradendi sunt circumquaque capilli, (2) sectio est facienda, ut monuimus, (315), ubi terebratio est facienda, tam magna, ut facile modiolus applicari possit, & tantum secandum de pericranio, quam de integumentis reliquis, nisi vulnus satis latam plagam fecerit. (3) Separanda integumenta, & pericranium a cranio subjecto instrumento æquali non admodum acuto. (4) Debemus abstergere effluentem sanguinem, reliquosque liquores, & depurare a sordibus, si adsint. (5) Removere labia, & implere plagam inflictam linteo carpto sicco, vel spiritu vini debili madido. (6) Si hæmorrhagia vexat, ea compescenda applicato *styptico*, compressione supra ramum arteriæ, vel ligatione ope acus cum filo, si aliter compesci non potest (7) Insuper applicandum spleniolum, quod firmatur ligatura capitali, per aliquot horas, vel integrum diem, prout periculum instat maturius, vel serius facienda est operatio.

Apparatus. 347. Apparatus est triplex (1) instrumenta, & auxilia operationis, (2) auxilia deligationis, quæ in patinis diversis linteo tectis ponenda ordine. (3) Collocatio capitis.

Instrumenta operationis. 348. (1) Primarium Instrumentum est Terebra cum suo modiolo, seu corona conica inversa, detruncata, & dentata, non cylindrica, variæ magnitudinis, mas, & fœmina dicta, (2) scalpellum lenticulare ad poliendos margines inæquales, (3) Depressorium duræ matris. (4) Cestrum manuale, vel quod terebræ adaptari per cochleam potest, quo fovea formatur, quæ recipit modiolum fœminam, (5) Scopulæ setaceæ, vel ex linteo carpto confectæ ad expurgandum, (6) stylus, & ca-

la-

lamus mucronatus inſtar dentiſcalpri ad explorandam crenam. (7) Elevatorium, (8) lancetta, ſi aperienda ſit dura mater, (9) vaſculum cum alcohole, ſi forte hæmorrhagia oboriatur; quod cum linteo carpto applicari poteſt; (10) funiculi ad retinenda labia plagæ ſi relabuntur, (11) candelæ ceraceæ inter operandum adhibendæ. (12) ſpongiæ humectatæ.

349. Quum facta operatione, ſine mora fieri debeat Deligatio, auxilia in promptu eſſe debent (1) linteum orbiculare, in cujus medio eſt filum paulo majus, quam ambitus modioli, (2) plumaceoli, & glomeres ex linteo carpto, ad implendam aperturam. (3) Mel roſarum, ſpiritus maſtichinus. (4) Linamentum carptum, (5) ſplenium quadratum, (6) ſtrophiolum, ſeu mantile ad faſciam capitalem. *Auxilia deligationis.*

350. Diſpoſitis in patinis ſupra menſam inſtrumentis, (348) & auxiliis (349), æger ponendus in cubili calefacto, aures implendæ linteo carpto, caput locandum ſupra pulvinar, & firmandum manibus miniſtri, ita ut facta plaga ſit accurate in parte ſuperiore. Dein aperienda plaga, eaque probe purganda cum quadam ſpongia, vel linteo carpto; ſi labia plagæ intus collabuntur, funiculis ita ſunt retinenda per miniſtrum, ut operationi non ſint impedimento. *Poſitio capitis.*

351. Primo applicanda eſt terebra Mas dicta, in cujus medio eſt mucro triquetrum, hac terebra altera extremitate, manu ſiniſtra, firmata, & ſub fronte, vel mento operatoris locata, facienda eſt crena circularis tam profunda, quæ recipere poteſt ſequentem modiolum ſine mucrone. Obſervandum in omni terebratione, ut terebra ſemper retineatur perpendicularis, & ut crena in omni ambitu æque profunda fiat, atque ut ad ſummum non ultra tres fiant gyri ſine abſterſione: cavendum etiam ne nimis fortiter adigatur terebra. *Operatio ipſa cum modiolo mare.*

352. Ablato modiolo mare, foramen in medio circuli, paulo profundius eſt faciendum per ceſtrum, ut recipere poſſit cochleam conicam, quæ in fovea firmanda eſt, & iterum educenda. Tunc terebrandum cum modiolo fœmina ſine mucrone, donec obſervetur mutatio ſcobis, quæ inter duas, treſve circumductiones *Cum modiolo fœmina.*

te-

terebræ probe eſt expurganda, ſcobulis ſetaceis, ſtylo acuto, vel calamo mucronato, & abluenda alcohole, quo ſimul ſiſtitur hæmorrhagia. Tam diu pergendum, donec in omni parte crenæ parum cohæreat fragmentum, & vacillare incipiat. Coloris mutatio, & mollitudo in crena judicio erit: nam ſi Diploe adſit, ex crena effluet liquor inſtar loturæ carnis, ſed quoniam ubique non eſt Diploe, fruſtra exſpectamus hoc ſignum.

Finis operationis. 353. Tam diu pergendum, donec coloris mutatio in circulo, & vacillatio fragmenti doceant, fragmentum eximi poſſe ſine ulteriore terebratione: ſemper curandum, ut in omni ambitu æqualiter ſit ſolutum fragmentum, nunquam vero integre per terebram ſolutio eſt facienda, ne dentes modioli tangant ſubjectam duram matrem. Tunc cochlea manualis firmanda in antea facta fovea crenata, hac, & ſi requiritur, elevatorio prudenter eximendum eſt fragmentum.

Abraſio marginis. 354. Quoniam margo partis perforatæ ſemper inæqualis, læderet ſubjectam duram matrem, margo eſt poliendus inſtrumento lenticulari, quod lædere non poteſt duram matrem inter abraſionem.

Depuratio. 355. Hærens ſanguis, & ſorditates in facta apertura probe, & blande ſunt auferendæ, linteo carpto, vel ſpongia molli; interea æger retenta anima urgere debet cerebrum, ut exeat liquor, vel ſi hoc non ſufficit, prudenter inſtrumento depreſſorio premenda eſt dura mater. Si vero ſanguis ſub dura matre hæret, ſectio in dura matre eſt facienda ſecundum fibrarum in ea curſum, ut ſanguis effuſus exeat.

Deligatio. 356. Ablatis omnibus, applicandum eſt linteum orbiculare, filo alligatum, & melle roſarum cum pauxillo ſpiritu vini temperatum, tepide applicatum, ut margo hujus lintei aliquantulum ſit ſub margine aperturæ factæ. Huic inſuper applicetur ſimilis plumaceola, huic dein plumaceola globoſa, ut accurate apertura facta ſit impleta, inſuper applicetur ſplenium quadratum, & omnia in ſitu retinenda, cum modica preſſione ſtrophili, vel mantilis, aut faſciæ capitalis. Si adſint fragmenta, vel oſſis eminentiæ illa ſedulo tollen-

lenda, si per factam aperturam fieri non possit, altera nova est facienda.

357. Bis die innovanda est deligatio; mel rosarum cum spiritu vini sufficit; deligatio sequens debet fieri eodem modo, ut prima fuit facta. Intra quadraginta, vel quinquaginta dies separabitur margo partis terebratæ; dein cutis emplastris tenacibus magis est adducenda, & expectandum donec apertura facta carne, & quadam substantia cartilaginea sit impleta; locus dein muniendus lamina tenui; ne a causa externa lædi possit: in loco illo relinqui solet cicatrix vel cava, vel elevata, cum quodam dolore, & infirmitate. *Innovatio Deligationis*

358. Non semper omnis dolor, & gravitas unica terebratione tollitur, quia in alieno loco instituta, vel si binis in locis effusus sit sanguis, quod constat signis traditis (324, & 346) tunc alio quoque in loco repetenda est perforatio. *Symptomatum curatio.*

Si *hæmorrhagia* vexat post operationem, compescitur simili modo (346 n. 6) vel sufficit aspergere pulverem ex bolo Armena, thure, colophonia, sanguine draconis, & terra sigillata cum leni pressione: inter operandum autem ministri digito compesci debet.

Caro luxuriosa compescenda leni compressione, vel consumenda pulvere sabinæ, aluminis usti, Sacchari Saturni: si major est, portio eminens amputanda, & prevenienda hæmorrhagia styptico fortiori (Ch. 346. n. 6.)

Fungus Cerebri excrescit ex inscitia Chirurgi, nescientis partem cerebri non satis compressam semper propullulare, si leni compressione, & adspersione colophoniæ, vel thuris non potest minui, pars eminens est abscindenda; atque pars tegenda lamina rigida levi supra plumaceolam applicatam.

Fractura Particularis.

359. Ossa narium raro franguntur sine contusione, vel vulnere; facile ex nasi deformitate dignoscitur; Destruit sæpe organum *Olfactus*, *difficultatem spirandi* per nares parit; *faciei deformitatem* inducit; atque non *Fractura narium.*

raro

raro deinceps generat *Ozœnam*, vel *Polypum*, magnamque narium *Hæmorrhagiam*. Reſtitui debet Calamo ſcriptorio, vel alio inſtrumento cavo naribus accommodato, tenui, & molli linteo obducto, cavo narium indito, atque digitis externe, ut omnia fragmenta, debito in ſitu reponantur, quod facilius fit quam in tali ſitu conſervare; quare indita turunda ex linteo carpto, melle roſarum humectata, in utraque nare, intus ſunt ſuſtentanda oſſa, exterius autem ſpleniis ad latera naſi, & machina ſupra naſum elevata prævenienda eſt ligaturæ compreſſio ſupra naſum. Bis de die innovanda eſt deligatio, ob muci affluxum. Non conducit indere cannulam ad facilitandam reſpirationem, niſi circa finem curationis, id eſt 14. diem, cum aeris applicatio remoretur curationem.

Maxillæ inferioris. 360. Maxilla inferior raro patitur fracturam, &, quia minus ſuſtentat muſculorum contractionem; quam reliqua oſſa, extrema fragmentorum minus ſupra ſe mutuo trahuntur, ſed ob nervum ad dentes tendentem admodum eſt doloroſa; ſæpe jungitur cum dentium diffractione, & e ſua ſede remotione. Cognoſcitur ex menti figura mutata, inordinata ſede dentium, & reliquis fracturæ ſignis. Satis commode ob minorem muſculorum tractionem reponitur, & ſæpe, e ſede ſua non removetur, quando ceſſat repoſitionis indicatio; ſi autem partes e ſede remotæ ſunt, pollex unius manus linteo obvolutus ſupra molares dentes uſque ad coronam maxillæ poſitus, & digiti ad angulum maxillæ debent poſteriorem maxillæ partem retinere in proprio ſitu, dum altera manus mentum protendat, & reponat. Dein dentes ſi receſſerint in ſede ſunt ponendi; atque plumaceolis melle roſarum impægnatis interna oris ſunt munienda, externe ſplenium ſpiritu vini poteſt applicari, & dein apta deligatione mentum ſuſtentari, & muniri per 20. vel 30. dies. Caveat æger ſibi ab omni loquela, & manducatione. Sed utatur ſorbitionibus pro nutrimento.

Humeri. 361. Humeri os ob longitudinem, & quia unicum eſt, cæteris frequentius frangitur: viſu, tactu, & immobilitate membri facile cognoſcitur, atque facile re-

po-

ponitur, ſedente ægro in ſedili humili, cubito aliquomodo flexo, ut muſculi æqualiter ſint tenſi, & humero ad angulum ſemirectum cum trunco corporis. Si fractura ſit obliqua, brachium minus eſt mantili a collo, vel pectore pendenti ſuſtentandum, quam ſi fuit tranſverſa. Reliqua ex generali deſcriptione fracturæ intelligi poſſunt.

362. Inter humeri os, & manum, quę pars brachii dicitur Cubitus, duo continentur oſſa, Radius, & Ulna; poteſt ergo unum, vel alterum os frangi, vel utraque. Ultimum facile cognoſcitur, ſed duę priores fracturę, quia membrum manet erectum, difficilius deteguntur, ſi fragmenta e ſede non multum receſſere, manu retentus cubitus circa flexuram pronandus, & ſupinandus, dolor & crepitus fragmentorum declarabit, os unum, vel alterum eſſe fractum. Si hęc oſſa fracta ſitum naturalem teneant, ita ſunt ponenda ſplenia ſecundum cubiti longitudinem, ut caro urgeatur inter utraque oſſa, ſemper enim per muſculos pronatores, & ſupinatores urgentur hęc oſſa ad ſe mutuo; reliquum ut fractura tractandum, ſed Cubitus cum manu in mitella, vel mantili pectori annexo ſuſtentandus: ſi circa manum ſit fractura, prudenter omni biduo, vel triduo manus articulus movendus, ne fiat ancyloſis. Si unum os ſit fractum, quia ſemper fere vergit ad alterum os integrum, cum extenſione preſſio facienda ſimul in oppoſito oſſe integro, ut aliquomodo flectatur, dum Chrirurgus ſuis manibus ambabus urgeat carnem inter duo oſſa cubiti; poſt reſtitutionem deligatio ut prior eſt facienda. Si vero utraque oſſa ſunt fracta, communis extenſio eſt facienda, & ſimul curandum ne extrema oſſium nimis ad ſe mutuo vergant, quod peragitur ſpleniis dicto modo locatis, evitando omnem externam preſſionem oſſa ad ſe mutuo urgentem. *Cubiti.*

363. Manus tota cum conſtet minutiſſimis oſſiculis raro patitur fracturam, ſed contuſione interdum comminuuntur oſſa; hic ob multitudinem tendinum doloroſa ſolet eſſe fractura. Quia oſſicula ſunt parva, difficile reponi poſſunt, pręcipue in Carpo, in Metacarpo paulo facilius, & in curatione generales regulę ſunt obſervandę; *Carpi, Metacarpi, & digitorum.*

ſed

sed ſępe hęc oſſicula contuſa, & comminuta corrumpuntur, quare frequentius in tali fractura, quam in aliis, amputatio eſt facienda, frequentiuſque fit ancyloſis, ne ęger poſt multos paſſos dolores tamen amputationem ſubire cogatur, ſatius eſt mature eam inſtituere.

Femoris. 364. Inter fracturas difficillima eſt, quę fit in femore. (1) Os eſt omnium maximum; (2) unicum in hoc menbro; (3) multorum muſculorum contractionem ſuſtentare tenetur. (4) Poſt reſtitutionem ſemper coguntur ęgri decumbere; (5) peſſima eſt ſi fiat in collo hujus oſſis, cum ſemper fere claudi maneant.

365. Præter generalia curationis fracturæ, (1) magna vis extendens eſt adhibenda. (2) os anterius ex natura aliquomodo eſt curvatum, quod ſæpe decipit. (3) ſecundum totam longitudinem pes eſt firmandus. (4) æger decumbere debet ſupra lectum ex ſtramine, vel pilis animalium; aut tale pulvinar, in cujus medio eſt foramen, ut poſſit exonerare alvum. (5) ſub pede ſano fulcimentum ponendum, ne femur fractum cogatur corporis deſcenſum ſuſtentare. (6) facile incidunt in natium excoriationem, vel ſphacelum, ex continuo decubitu. (7) ſi obliqua ſit fractura, mantili ſub inguinibus tranſeunte, ſponde affixo, atque ligaturis ſupra genu firmatis femur in extenſione retinendum, ſimulque arctius cum Ligatura biblica vinciendum crus, ſed ſuſtentantia auxilia ſæpe mutanda. (8) æger ante ſexageſimum diem pedibus inſiſtere non debet. (9) curandum ſemper, ut pedes in eadem longitudine ſerventur dum conſolidantur.

366. Si fractura in Collo femoris fiat, quod multo frequentius quam luxatio, quia hic obliquum eſt os, & ſatis ſpongioſum, utplurimum manent claudi, poſt curationem. (1) quia hic obliquá eſt ſuſtentatio. (2) validiſſima potentia trahens muſculorum femur moventium: (3) caput oſſis femoris a reliquo oſſe ſæpe moritur. Ut hanc fracturam cognoſcamus, quæ propter carnis ambientis multitudinem vix detegi poteſt, & ſæpe cum luxatione confunditur ab auctoribus, hæc ſunt obſervanda: (1) membrum accurtatur. (2) manu Chirurgi facile ad omnem partem poteſt flecti.

(3)

(3) inter movendum percipitur ſtrepitus. (4) multo minor eſt tumor, quam formaretur ſi caput oſſis femoris fuiſſet luxatum. Ad curationem requiritur præ ceteris, ut ſemper protenſum retineatur femur.

367. Tibiæ fractura facile viſu, & tactu dignoſcitur, utpote os tibiæ tenui cute tectum; ſed fibulæ ſub carne latens tenue os, & ſæpe non multum impediens, ſi ſit fractum, difficilius detegitur; ſed prehenſo crure ſub genu, dum pes altera manu huc & illuc movetur, crepitu, & motu per manum crus retinentem detegitur. Sequitur generalem fracturæ curationem, & eam quam in cubito (362) propoſuimus. Sed ad conſolidationem requiritur, ut ſervetur in capſa cruri, & pedi accommodata, & ut crus & pes, præprimis calcaneum, molliter, & æqualiter jaceat; tali in poſitura, qua pollex pedis genu, & mentum ſint in linea recta. *Cruris, ſeu tibiæ, & fibulæ.*

368. Quod ſupra obſervatum fuit in oſſibus manuum, (363) id quoque in oſſibus tarſi, metatarſi, & digitorum pedum eſt obſervandum. *Pedis, ſeu tarſi, metatarſi, & digitorũ.*

369. Patella fracta ſecundum longitudinem, vel latitudinem, in duo, vel plura fragmenta, cum vel ſine tendinis diſruptione, magnam differentiam prognoſis, & curationis facit: tactu, viſu, & extenſione pedis impoſſibili, aut quando tunc trahitur patella ſupra articulum genu, facile cognoſcitur. *Patellæ.*

370. Fractura ſecundum corporis longitudinem, adductione fragmentorum, cum ſuſtentatione ad latera per ſplenia, & faſcias, & hujus membri extenſi quiete curatur. *Curatio*

Tranſverſa fractura difficilior eſt, exigit adductionem partis ſuperioris verſus inferiorem, & talem deligationem, ut fragmenta maneant unita, ſupra, & infra genu; nec articulus eſt flectendus, nec æger debet facere conamen attollendi crus intra duos integros menſes.

Fractura in multa fragmenta, vel ſi tendo ſimul ſit ſolutus, eadem facienda curatio, ſed raro obtinetur ſine concretione articuli.

371. Cur ex patellæ fractura fere ſemper ancyloſis?

Nul-

Nulla est ossium fractura exigens longiorem alicujus articuli quietem, quam fractura patellæ. Atque callus ex patella fracta fluens funditur in articulo genu, ubi cum mucilagine hujus articuli mistus, extrema etiam femoris, & tibiæ concrescere facit.

372. Cur pars patellæ fractæ inferior non æque, quam superior recedit.

Inferior patellæ pars, si fractura sit transversa, adhæret tendini, qui in contractione musculi non accurtatur: sed pars superior musculis extensoribus cruris annexa, dum hi musculi accurtantur, simul trahi debet sursum.

Claviculæ. 373. Os clavicula, quia gracile est & transverse locatum, in medio non suffultum, facile frangitur, quando pars versus brachium fere semper sub altera parte trahitur, & quia subjacet arteria, & vena subclavia, non caret periculo. Cognoscitur facile, præprimis in macilentis, quum nudum admodum sit, facitque brachium magis duci ad pectus, & difficulter moveri. Restituitur facile tractis humeris a ministro posterius, dum simul suo genu locato ad spinam dorsi, dorsum sustentet minister, nam tunc Chirurgus solis digitis claviculam fractam reponere potest. Difficilius autem in reposita sede retinentur, sed loca cava supra, & infra claviculam spleniis implenda; brachio ita liganda versus dorsum, ut anterius moveri non possint; ita sustentandum mantili, vel mitella, ut suo pondere non ducat claviculæ annexam partem deorsum; dum charta rigida ad claviculam figurata munita sit pars.

Scapulæ. 374. Scapulæ acromion fractum plerumque relinquit impedimentum attollendi brachium. Collum ejus diffractum ob subjacentia vasa periculosum, & raro sanatur. Reliquæ partes fractæ minus periculi portendunt, & facilius curantur. In restitutione attollendum brachium, ut Deltoides musculus sit laxus, dum digitis Chirurgi reponatur fractura. Post repositionem diu non debet æger conari elevare brachium, sed gerere debet brachium mitella admodum sustentatum.

Sterni. 375. Sterni fractura raro versus exteriora facit prominere fragmenta, semper fere versus interiora, quod fa-

facile patet ex impressione sterni, & interdum strepitu si moveatur pectus: hoc recessu sæpe, vel arteria, vel vena sub sterno jacens rupta, fit sanguinis effusio in cavo pectoris; vel duplicatura mediastini: hac effusione, & distractione mediastini generatur respiratio difficilis, tussis, rejectio sanguinis, dolores pectoris antro, & retro. Restituitur eodem modo, ut in Claviculæ fractura (373) dictum est, sed facta pressione ambabus manibus supra costas ad latera. Si autem ita sternum attolli nequit, neque emplastro tenaci, neque cucurbita, facienda est dissectio integumentorum, & cochlea firmanda in osse sterni, cujus ope attolli debet. Post-restitutionem pectus muniendum thorace, vel alia machina, ne comprimi possit sternum.

376. In Costarum fracturis hæc specialia sunt observanda: (1) Separatio cartilaginis a Costis inter fracturas numeratur. (2) Costa fracta ad exteriora minus periculosa, & curatu facilior: ad interiora difficilior: manens solum munimentum exigit. (3) si fragmentum lædens interiora non potest restitui, incisione integumentorum facta, est eximendum. (4) Extrema fracturæ introcedentia restituenda compressione facta circa vertebras, & sternum, vel & elevatio juvanda emplastro tenaci (322), vel digitis juvari potest si vulnus adsit. (5) si pleura, vel pulmo lædatur, accedentia tussis, dolor, febris, difficilis respiratio, prompta requiritur restitutio. (6) Arteria, vel vena rupta fundens sanguinem in cellulosa pleuræ, vel cavo pectoris exigit compressionem digiti, linteo cum liquore styptico supra vas, donec subsistat hæmorrhagia, & effusus sanguis consueta methodo educendus. (7) Emphysema, natum quod vulnus adsit, faciens ut inspirationis tempore aer se insinuet in panniculo adiposo, vel cellulari, pleuræ: aeris recepti tentanda evacuatio, atque tegenda apertura, vesica, vel alia membrana, ut aer intrare non possit. (8) post restitutionem, & deligationem evitanda tussis, clamor, sternutatio, nixus; muniendum pectus contra externum impetum. *Costarum.*

377. Raro & non nisi validissima causa franguntur *Vertebrarum.*

vertebræ: si solus processus sit fractus, tactu, visu, strepitu, & dolore in motu spinæ; detegenda fractura, curatur satis facile, & prompte, modo processus redigatur digitis in pristinum situm, posito corpore, ut hi musculi sint laxissimi. Si vero major pars vertebræ est fracta, ut medullam spinalem comprimat, ex accedente paralysi, insensilitate, stupore, involuntaria urinæ, & fecum evacuatione cognoscenda, promptam restitutionem exigit: si præcedenti modo obtineri non possit, facienda est apertura, ut restituatur fractura, vel eximatur fragmentum, cum alias certe morietur æger.

Sacri, vel coccygis. 378. Os Sacrum non nisi valida vi frangi posse, situs, & ossium firmitas comprobat, sed an os Coccygis possit frangi, propter parvitatem, dubium est; sed sæpius luxatum fuisse observatio probat. Hæc ossa sua sede remota, immisso digito in ano, & pollice applicato externe reponuntur. Caveat ęger ne sedendo, vel decumbendo hæc ossa premat, quare sedere oportet in sella perforata.

CAPUT IV.

De Luxatione.

Definitio. 379. LUxatio, Chirurgis sæpe dislocatio dicta, est unius ossis in articulo ex sede naturali alterius ossis integra remotio, cum extinctione, vel molestia actionis istius articuli, sine abscissione ligamentorum facta. Si vero integra non fiat remotio ex priori sede, hanc speciem ad subluxationem referunt. Si vero Apophysis separetur ab osse, ut in junioribus, vel si separatio fiat in sutura, harmonia, & gomphosi, imperfecta habetur luxatio.

Pręcognitio. 380. Ad cognitionem, prædictionem, & curationem hæc præscienda sunt. (1) Cognitio Articulationis ossium. (2) Ligamentorum articulos nectentium. (3) Cursus, & roboris musculorum hoc membrum moventium. (4) Mucilaginis, & medullæ, seu smegmatis articulorum. (5) Scientia glandularum in, & circa ar-

articulos, (6) Curſus vaſorum circa articulos, & partium adjacentium uſus.

381. (1) Articulus vi externa, vel intortus, vel nimis tenſus, ut inde ligamenta nectentia tenſa doleant, manentibus oſſibus in ſede ſua, vocatur *Diſtorſio*; ſi vero os aliquomodo in articulo ſit remotum, ut non integre ſit prolapſum, vocatur *Subluxatio*. (2) Periculum, & difficultas differt in Luxatione facta pro articulatione varia (175). (3) Ex loco verſus quem os prolabitur, ſurſum, deorſum, & ad latera. (4) multis, paucis, vel nullis aliis ſymptomatibus ſtipata. (5) Si fiat ab externa, vel interna cauſa. (6) Recens, vel inveterata. (7) in ætate varia, majore, minorive corporis robore. (8) In partibus variis. *Varietas.*

382. Cauſę Luxationem, & ejus ſpecies inducentes diſtinguendæ in Externas, & Internas, quod requiritur ad prædictionem, & curationem. *Cauſa.*

383. Nam cauſa externa eſt ſemper vis valida, ſuperans contractilitatem, vel cohæſionem ligamentorum, & muſculorum retinentium articulum in proprio ſitu. Ea autem minor eſſe poteſt in infantibus, pueris, & debilibus, aut ſi articulus ſemel luxatus fuit. Hæc ita applicanda eſt membro, ut dimoveat ex ſede ſua os; quare quo articulus minus cavus, eo facilior luxatio, quemadmodum in Arthrodia. *Externa.*

384. Internæ cauſę ad hęc tria referri poſſunt, (1) quæ cauſam nectentem minuunt, vel deſtruunt, (2) quæ articulum implent, (3) quæ valida actione muſculorum os e ſede ſua removent. Quæ cauſæ ſimul diverſa ſigna ſuggerunt, & variam curationem exigunt. *Interna.*

385. Nam ſi ligamenta articulos nectentia nimis relaxantur, omnemque amittunt tonum, quod ſæpe obſervatum fuit in oſſis fœmoris cum acetabulo coxæ articulatione, per vix ullam vim os ex ſuo acetabulo excidit, facile moveri poteſt ſine dolore ad quamcumque partem, & magis quam in ſanis fieri poteſt, membrum ſano eſt longius; fovea circa articulum detegitur; adduci poteſt pars ad debitam brevitatem; & *Ligamentorum laxitas.*

luxata facile restitui, sed sponte prolongatur iterum, & excidit. Ut talis curetur luxatio (1) membrum est ita sustentandum, ut propria gravitate prolabi non possit. (2) Ligamenta laxata *robora frictione*, *fomento*, *linimento*, donec Articulus satis sit roboratus. Si post factam luxationem per vim externam remaneat facilior articuli prolapsus, iisdem auxiliis firmabitur.

Muci abundantia, & glandularum intumescentia. 386. Si Acetabulum articuli impleatur nimia abundantia muci tenacis, vel incremento glandularum, quæ mucum in cavum articuli deponunt, fit capitis alterius ossis extrusio; membrum fit longius; sæpe nulla fovea, sed potius intumescentia in ambitu articuli; os reponi non potest, aut si vi retrudatur, dolorem movet; sensim increscit malum: in reponendo sentitur mollities. Statim *linimentis*, *& fomentis resolventibus* muci dissipatio est promovenda, atque glandulæ tumescentes resolvendæ, sæpe, & blande, articulus movendus. Si vero sit *Exostosis* implens articulum, nullam medelam capit; lente quoque hoc malum increscit; in restitutione sentitur durities; reliqua ex natura Exostosis (203) cognosci possunt.

Convulsio. 387. Quæ autem ex valida convulsione, ut interdum fit in Epiplesia, generatur luxatio, specialem non habet curationem, & facile cognoscitur.

Effectus. 388. Dum articulus ex sua sede remotus est, quædam fiunt generalia, quæ pro signis quoque accipi possunt, reliqua enim specialia propriis in locis tradenda. (1) Mutatio figuræ naturalis. (2) Ab uno latere tumor, & ab opposito cavitas. (3) Interdum prolongatio, interdum accuratio membri. (4) Impotentia movendi istud membrum. (5) Dolor, stupor, Paralysis, Inflammatio, Oedema, Macies, Aridura, Convulsio, Vigiliæ, Sphacelus istius partis, prout os luxatum premit, aut vellicat Arteriam, Venam, Nervum, Tendinem, Membranam, Ligamentum. In subluxatione, figuræ mutatio, & tumor minor, sæpe membrum fit longius, & interdum quædam actio remanet.

Prognosis. 389. Post detectam luxationem requiritur statim, ut possit Chirurgus præsagire majus, minusque periculum,

faci-

facilem, aut difficilem curationem, quod ex ſequentibus intelligi poteſt.

(1) Quo pluribus ſtipata ſymptomatibus, eo periculoſior.

(2) Luxatio in Arthroſi facillima, in Enarthroſi, & Ginglymo difficillima.

(3) Quo vetuſtior, eo difficilior ad reſtituendum.

(4) Quo pluribus muſculis membrum ſtipatum eo difficilior reſtitutio.

(5) Ab interna cauſa ſemper periculoſior, quam externa cauſa.

(6) Difficillima eſt, quæ habet ſimul Epiphyſis ſeparationem, uti in Infantibus.

(7) Periculoſum eſt, ſi adſit ſimul fractura, præcipue circa articulum.

390. Ut curetur articulus luxatus, ipſa curatio ad has quatuor partes referri poteſt. (1) Extenſionem, (2) Repoſitionem, (3) Retentionem, (4) Symptomatum remotionem. *Curatio.*

391. Luxatio recens, non ſtipata Symptomatibus extenſionem impedientibus, ſequentes cautelas in extenſione exigit. (1) Extenſio in uno oſſe, & ſuſtentatio in altero oſſe ejuſdem articuli eſt facienda. (2) Imperfecta Luxatione, membris majoribus, multis muſculis firmatis, atque corporibus robuſtis, fortior eſt facienda extenſio, quam in his contrariis. (3) Dum tenditur, membrum aliquomodo ſimul flexum eſſe debet, ut muſculi ab omni parte æqualiter ſint tenſi. (4) Senſim, & lente facienda eſt extenſio, ut contracti muſculi, & ligamenta ſequi poſsint. (5) Tam diu continuanda Extenſio, donec extremitates oſsium ſe mutuo tangere non poſsint. (6) Si manibus, vel mantilibus fieri ſatis poſsit, abſtinendum ab omnibus machinis. Si cum Extenſione relaxantur muſculi, optimum eſt. *Extenſio.*

392. Extenſio ſtatim facienda, interdum impeditur. (1) Si adſit contuſio, vel inflammatio, qui morbi prius ſuis propriis auxiliis ſunt minuendi. (2) Si ſimul adſit fractura circa articulum luxatum (295), impediens extendentem cauſam inter articulum & fractu- *Impedimenta.*

ſturam applicari poſſe. (3) In vetuſta Luxatione ligamenta articuli *laxanda* prius *fomentis*, & *linimentis*.

Repoſitio. 393. Facta tanta Extenſione, ut caput oſsis non multum tangat marginem acetabuli alterius, prudenter remotum caput, ſi ſponte non recedat, reducendum in priſtinum locum, cavendum ne trudatur portio marginis in acetabulum; poſt reditum lente committendum eſt caput oſsis in acetabulum, quod fiet propria contractione muſculorum, ne perichondrium, vel cartilago, vel glandulæ articuli contundantur, & ita Ancyloſin pariant.

Bene repoſiti ſigna. 394. Bene repoſitum eſſe articulum cognoſcimus; (1) reditu figuræ membri naturalis; (2) Diminutione doloris; (3) reſtituta utcumque actione articuli; (4) ſtridore aliquo in reditu ſuo.

Impedimenta. 395. Hæc reſtitutio impeditur, (1) imprudenti repoſitione trudente portionem marginis acetabuli in ejus cavitate, (2) ſi mucus, glandula tumefacta, vel Exoſtoſis (386) acetabulum implet, (3) ſi ligamenta, vel muſculi ita fuere in vetuſta luxatione accurtata, ut ſatis prolongari nequeant, (4) vel ſi in vetuſta luxatione ligamentum acetabuli ſtringit collum oſſis pone caput, ut extricari non poſsit.

Retentio. 396. Poſt repoſitionem articulus in propria ſede eſt conſervandus, membrum commode locandum, & deligandum.

Conſervatio. 397. In luxatione ab externa vi vix requiritur retentio, quum accuratio muſculorum, & ligamentorum retinebunt articulum in ſua propria ſede; quare faſciæ ad retinenda applicata medicamenta magis inſerviunt, quam ut retineatur repoſitus articulus; ſed ſi ex ligamentorum relaxatione fuit luxatus articulus, maxime inſerviunt faſciæ etiam, ut retineatur in ſua ſede articulus.

Deligatio. 398. Antequam faſciis munitur articulus, conducit fricare articulum leniter cum Oleo Althææ, vel Roſarum, vel cum unguento Althææ ſimplici. Sed ſi luxatio fiat ex laxitate, fricandus eſt articulus, & ad eum applicanda *Roborantia*. (385) Prima deligatio ante tertium diem non eſt innovanda, niſi quædam

adſint

adsint Symptomata citiorem innovationem exigentia. Post istud tempus leniter movendus articulus ne concrescat, vel rigescat.

399. Membrum repositum, (1) nec nimis flexum, nec extensum esse debet, (2) substrato molli sustentandum, (3) quantum fieri potest, in situ elevato retinendum, (4) ex causa interna magis, quam externa membrum sustentandum. *Locatio partis.*

400. Minus frequens est luxationem compositam, seu Symptomatibus stipatam, observare, quam fracturam. *Symptomatum remotio.*

Si adsit *Vulnus*, Ligatura biblica est applicanda, & frequentius deligatio est innovanda, atque medicamenta vulneribus apta applicanda.

Contusio valida eadem exigit, nisi quod sint applicanda, quæ contusionibus adhiberi possunt.

Abscessus citius, & ante maturitatem aperiendus, ne pus in articulum prolabens glandulas, & perichondrium corrumpat.

Cum *Fractura* quid sit agendum, superius (295) monuimus.

Si vero in magnis articulis tam valida fuit facta Luxatio, ut ligamentis ruptis os articuli multum sit protrusum per integumenta, hæc pars ossis vasis privata moritur, citius autem si reponatur, quam si non reponitur; quare sola Amputatio restat ad conservationem vitæ.

401. Cur perfecta Luxatio in Ginglymo periculosior, quam in Diarthrosi, & Arthrodia? *Quæstiones.*

Duæ prominentiæ ossis receptæ a duabus cavitatibus non possunt e sede sua detrudi, nisi tantum elongentur ligamenta, ut fere semper disrumpantur, ut fit in Ginglymo: sed in Arthrodia, & Enarthrosi tanta non requiritur prolongatio ligamentorunn, ut fiat luxatio.

402. Cur in Ginglymo raro perfecta, sed in Enarthrosi, & Arthrodia, raro imperfecta luxatio?

In Ginglymo unum caput ossis potest recipi in alterius acetabulum. Sed rarum est, ut caput ossis persistere possit supra marginem acetabuli; quin contra-

ctione musculorum, vel levi motu membri recidat in suum acetabulum.

403. Unde sonitus in restitutione ossis luxati sæpe, etiamsi lente reponatur?

Si magna vi retruditur articulus luxatus ex collisione ossium facile concitatur sonitus: sed si lente reponitur, forsan inde est, quod liquor in acetabulo collectus tempore luxationis, nunc in restitutione cum sonitu extrudatur. Vel quia margo cartilagineus, antea flexus, nunc retrosiliens ad os durum allidat.

404. An bonum indicium, si in restitutione luxationis auditur sonitus.

Si magna vi retruditur os luxatum in proprium situm, ex collisione unius ossis ad alterum generatur non solum sonitus, sed etiam contusio marginis acetabuli, perichondrii, & cartilaginis articulum obducentis, unde postea sæpe Ancylosis. Quare ex hoc signo non debet gloriari Chirurgus, se bene restituisse luxationem, sed imprudenter, & nimis valida vi reposuisse articulum fateri tenetur.

405. Cui usui ligatio articuli post Luxationis restitutionem?

In luxatione ex laxitate ligamentorum utilis est, ut adducantur ligamenta; sed si fiat ab intumescentia glandularum, & a valida vi, ligatio adhibetur ad retinenda medicamenta applicata, quum repositus articulus propria contractione musculorum sponte retinebitur in naturali suo situ.

406. An articulus post repositionem Luxationis firmiter ligandus, & ei applicanda adstringentia, ut intercipiatur fluxio?

Veterum doctrina fluxionis quia obsoleta est, curationis indicatio inde veniens quoque evanescit. Sed si ex laxitate fiat luxatio, utraque hæc possunt adhiberi, ut magis accurtentur ligamenta. Sed si luxatio fit ex valida vi, cui conjuncta semper est contusio, utraque hæc damnosa sunt.

407. Unde remanens strepitus, & crepitus articuli post restitutionem luxationis?

Articulus vi remotus sæpe simul induxit contusio-

nem

nem glandularum, & perichondrii, quibus læfis generatur defectus fmegmatis, & inæqualitas fuperficiei tangentis: dum igitur deinceps movetur articulus, generatur ftrepitus.

408. Cur fæpe poft Luxationem Ancylofis.

Si ex valida vi luxatio fuit facta, ut cartilago, vel perichondrium fuerit læfum, callus excrefcens coalefcere facit articulum, præprimis fi nimis diu immobilis retinetur poft repofitionem.

Luxationes particulares.

409. Articulatio Arthrodia dicta admodum plana, in humero facillimam luxationem admittit: fed eminens acromium fcapulæ, clavicula, & mufculus deltoides impediunt luxationem oblique, & directe furfum; quare fere femper oblique, vel directe feorfum fit humeri luxatio. *Humeri.*

410. Deorfum luxatum humerum his fignis cognofcimus. (1) fovea fit ubi naturaliter humerus prominet. (2) acromium fcapulæ maxime eminet, (3) fub ala tumor, (4) brachium altero longius, (5) cubitus recedit a corporis trunco, & adduci nequit nifi magno cum dolore; fi fiat magis in priora fub mufculo pectorali, cubitus pofterius ducitur: fi fiat luxatio verfus pofteriora, totum brachium trahitur verfus anteriora pectoris. Quæ luxatio in anteriora fit, comprimendo vafa fub ala locata plura fymptomata inducere folet, & citiorem reftaurationem exigit, quam reliquæ fpecies. *Signa.*

411. Ut ex arte fieri poffit extenfio, corpus ægri firmandum mantili pectus ambiente fub brachiis, ut a Miniftro, vel miniftris corpus verfus latus fanum aliquomodo inclinatum poffit firmari fedens æger fupra fellam humilem. Dein alter minifter prehenfo brachio fupra cubitum manibus, vel fafciis anfatis fenfim, & lente trahit brachium habens angulum cum corpore fere femirectum. Si manus non fufficiunt ad extenfionem, adhibere folent machinas varias, quæ femper periculofiores, & majores dolores excitant. *Extenfio.*

412.

Restitutio. 412. Post sufficientem extensionem Chirurgi munus est reponere caput humeri in acetabulum scapulæ: hinc sumit mantile nodo collectum, per quod ægri transit brachium ad manus distantiam circiter ab ala ægri, atque per hoc mantile dimittit Chirurgus suum caput, & unum brachium, ut ope hujus quantum visum est, attollere possit brachium. Ponit dein unam manum supra scapulam, quam deorsum trudit, ut eo liberius caput ossis humeri reponi possit: hoc facto, inter extendendum ambabus manibus, una circa alam, altera circa cubitum, ita os humeri dirigit, ut requiritur, dum simul ope mantilis brachium attollit. Si tum redactum os, sensim dimittendum in suum acetabulum.

Post repositionem. 413. Ita repositum brachium in mantili, vel mitella sustentante gerendum ad pectus, & omni biduo, vel triduo hic articulus, brachio sustentato sub cubito, est movendus prudenter, ne concrescat.

Per machinas restitutio. 414. Si vero vetusta sit luxatio, vel homo robustior, quam ut manibus possit fieri sufficiens extensio, variæ sunt excogitatæ machinæ tendentes, quæ in Chirurgicis pictæ inveniuntur. Omnis autem restitutio supra januam, scalam, crucem, vel cum calcaneo, sunt operationes imprudentes, & dolorosæ. Sed machinæ artificiosæ tendentes, si manibus restitui non potest, sunt adhibendæ, quæ tendunt brachium, & simul sustentant pectus.

Cubiti. 415. Quia Cubiti articulatio non solum est per ginglymum, sed per olecranum ulnæ firmatur in fovea ossis humeri, atque articulus firmissimis ligamentis nectitur, Luxatio ad latera raro perfecta, & si fiat perfecta, plerumque quædam ligamenta simul rupta sunt. Anterius non luxatur nisi simul Olecranum sit fractum: posterius autem frequentius luxatur. Cognitio, & Restitutio ex generali doctrina potest peti. Sed post restitutionem quotidie, vel alterno die movendus est cubitus, quia facillime concrescit.

Manus. 416. Manus tota raro luxatur ad latera, propter eminentiam Ulnæ, & Radii, sed sæpius in anteriora, & posteriora. Hæc Luxatio propter tendinum mul-

multitudinem adjacentium, admodum dolorosa, & multa inferens Symptomata. Ossiculorum Carpi, & Metacarpi, atque Digitorum Luxationes facile cognoscuntur, atque communi methodo reponuntur.

417. Os femoris luxatum fuisse ex acetabulo ossis coxæ in valgis, & claudis quibusdam, dissectione cadaverum constat; sed etiam sæpe detexerunt collum femoris fuisse abruptum, in quibus judicarunt adfuisse Luxationem. Hanc fieri vix posse a valida vi Luxationem, comprobant. (1) vis tanta externa ossi femoris applicari vix potest, quæ superaret tenacitatem ligamenti, quo caput femoris nectitur acetabulo, & superaret angustiam marginis acetabuli, cui circumquaque collum femoris per validissima ligamenta nectitur, quin potius ipsum os frangeretur. (2) Ligamentum os acetabulo nectens est firmissimum, externa tensione vix separandum. (3) Margo acetabuli angustius, quam est magnitudo capitis ossis. (4) profundissima est articulatio. (5) Validissimis musculis retinetur in sua sede. Ex quibus constat, fracturam cervicis femoris a valida vi habitam fuisse in Valgis, & Claudis pro Luxatione; sed ab incremento glandulæ in acetabulo hærentis (386), vel muci confluxu, ut in Ischiaticis, vel laxitate ligamentorum (385) interdum hujus articuli luxatio fuit inventa, quod cognoscimus ex hujus articuli diuturniore dolore, luxatione sine valida vi facta, atque ex motu hujus articuli facili sine strepitu, aut multo dolore. Curatio hujusmodi luxationis tradita est allegatis locis. *Femoris.*

418. Patella non nisi ad latera luxari potest, quin simul rumpatur tendo musculorum, in quo hæret: quia unde hæret Patella, facile cognosci potest, & restitui: nam membrum hoc locetur erectum, dummodo æger non conetur elevare pedem, patella libere quaquaversum ad latera moveri potest; atque ita minima vi, & sine extensione membri, solis digitis Chirurgi reponi potest. *Patellæ.*

419. Genu, id est articulus inter femur, & crus, ob magnitudinem, & articulationem per ginglymum, & quia anterius firmatur tendinibus dictis (418) atque patella, raro ad latera, vel anteriora luxatur: si autem *Genu.*

autem fiat, plerumque quædam ligamenta ſunt rupta. In poſteriorem partem luxatum genu facile cognoſcitur, & communi modo reſtituitur; niſi ſæpe poſt reſtitutionem moveatur, facile generat ancyloſin.

Fibulæ. 420. Si Fibula os removetur a Tibia, ſpecies luxationis eſt, quæ præter repoſitionem exigit fortiorem per faſcias conſtrictionem, qualis fere ſolet fieri in fracturis.

Pedis. 421. Niſi firma articulatione adhæret pes cruri, ob pondus corporis hic articulus frequentiſsime ſubiret luxationem: quæ tamen ſi fiat admodum doloroſa eſt, ſed communi methodo reſtituitur, atque poſt reſtitutionem exigit omiſsionem ambulationis. Hic autem articulus ſæpius patitur contuſionem, & contorſionem ligamentorum, quando dolor inde natus pro ſubluxatione ſæpe habetur; qui tamen dolor, ut ceteri a contuſione dolores, eſt curandus.

Maxillæ. 422. Maxillæ inferioris condyloides proceſſus in manducatione antrorſum, & retro euns, vehementi oſcitatione, convulſione, vel interdum colliſione externa, in anteriorem partem luxatur, uno vel altero, vel utroque latere, quod ex menti diſtorſione, & oris hiatu facile cognoſcitur.

423. Quoniam æger os claudere nequit, & coronoides proceſſus admodum urget temporalem muſculum ad jugalem proceſſum, prompta, & prudens facienda eſt reſtitutio, locatis pollicibus linteo bene munitis utriſque ſupra dentes molares inferiores, atque digitis externe ad angulum maxillæ, dum firmiter tenetur caput a miniſtro. Tunc primo deorſum, poſtea poſterius; ultimo ſurſum pellendus eſt condyloides proceſſus maxillæ; quæ omnia ſubito fieri debent cum retractione pollicum, ne æger mordeat iſtos; vel quod prudentius eſt, inter reſtituendum aliquod corpus non admodum durum, pollicibus craſſius, locandum inter dentes inciſorios, ut æger pollices mordere nequeat. Poſt reſtitutionem per aliquot dies evitare debet manducationem cibi durioris.

424. An per Alapam, vel Colaphum maxillæ luxatio reſtituenda?

Qui-

Quidam Chirurgi gloriantur, ſe per alapam prompte reſtituiſſe hanc luxationem : ſed ſentio imprudentem, & truculentam, minuſque Chirurgo decentem eſſe reſtitutionem, quia corona maxillæ interdum ita impingitur jugali proceſſui, ut inde verenda Symptomata inferantur.

425. Vertebrarum Luxatio raro perfecta, nam ſi tota vertebra remota ſit ab altera, rupta medulla ſpinalis mortem infert : ſed fit plerumque luxatio in una, vel altera aprophyſi obliqua, vel in utriſque ſimul, quod cognoſcimus ex corporis diverſa flexura, in hoc, vel iſtud latus; vel directe antroſum. *Vertebrarum.*

426. Lumborum vertebræ frequentius luxantur (1) quia circa medium corporis locantur, (2) craſſa cartilagine diſtinctæ ſunt, (3) ob planitiem conjunctionis. Os autem *Coccygis* intro verſus luxatum, premens inteſtinum rectum, ut hujus oſſis fractura reponitur (378) *Lumborum.*

427. In colli Vertebris rarior, quam in vertebris lumborum, luxatio, (1) corpora vertebrarum colli magis per eminentiam, & foveam articulantur. (2) minor copia cartilaginis interpoſita. (3) magis ſitæ ad corporis extremum. *Colli.*

428. Si caput cum vertebris colli patitur luxationem, qualis luxatio vocatur *Collum fractum*, promtiſſime debet reponi, poſito corpore ægri ſupra ſolum, vel pavimentum, dum Chirurgus manibus ad utrumque latus capitis, prehenſum caput elevat, ſic movet, & dirigit, ut in ſitum redeat; curandum poſtea, ut aliquamdiu immobile retineatur caput. *Capitis.*

429. In Vertebris dorſi rariſſima fit luxatio, ſed interdum Coſtæ vertebris articulatæ ſurſum deorſum, & ad interiora luxantur, quam luxationem ex comparatione ad oppoſitum latus, & ex ſymptomatibus difficilis reſpirationis cognoſcimus; reſtituitur ſurſum, vel deorſum luxata coſta ſuſpenſione ægri ab humero, dum Chirurgus ſimul in locum reponit coſtam. Sed ſi ad interiora receſſerit, ut fractura coſtæ (376) hæc luxatio tractanda. Si vero *Clavicula* ad os ſternum ſit luxata, premens tracheam, arteriam, carotidem, & reliquas adjacentes partes, varia inde inducit ſym- *Dorſi Coſtarum. Clavicularum enſiformis Cartilaginis.*

pto-

ptomata: ſed altera pars cum acromio ſcapulæ articulata ſi luxetur, interdum pro oſſis humeri fuit habita, cum quoque brachii motum impediat. Reſtitutio vix differt a fractura claviculæ. (373) *Enſiformis* Cartilago fracta attollenda Emplaſtro tenaci, vel cucurbita antlia inſtructa, dein muniendus locus contra novam intropreſſionem.

Vertebrarum luxationis ſigna.

430. Quævis vertebra luxata ſpinæ incurvaturam facit: ſi una ſit luxata, anguloſa eſt curvatura; ſi plures, fit curvatura polygona: utriſque apophyſibus luxatis, urgent corpus directe anterius; ſi vero alterutra ſit luxata in oppoſitum latus, oblique antroſum inflectitur.

Curatio.

431. Locandus eſt æger ita ſupra corpus cylindricum pulvinari munitum, ut prominens luxata pars directe ſurſum habeatur: trunci ſuperior, & inferior pars flectendo magis, & ſimul extendendo debet trahi a miniſtris, dum Chirurgus manu urget vertebram luxatam in propriam ſedem; dein ſubito pars trunci ſuperior elevanda; ſi unica hac vice non ſit facta repoſitio, iteranda eſt operatio.

Quæſtiones.

432. An extenſione ſpinæ ſecundum lineam rectam fieri poteſt reſtitutio luxationis?

Ex compoſitione vertebrarum facile patet; neutiquam per extenſionem ſecundum lineam rectam, reſtitui poſſe luxationem vertebræ, niſi apophyſis lateralis ſimul ſit fracta: potius enim diſrumperetur ſpinalis medulla, & moreretur æger.

433. An forti compreſſione ſupra vertebram luxatam repoſitio fieri poteſt?

Sæpe hoc ab imperitis fuit cum lethali effectu tentatum, cum tali modo reponi non poſſit, niſi forte diffringatur proceſſus vertebræ luxatæ.

434. An non perverſo, & inæquali incremento cartilaginis inter vertebras fere ſimilis figura ſpinæ poteſt fieri, ac ſi eſſet facta luxatio?

Hæc obſervatio eſt frequens in gibboſis, ſed tunc ſenſim major fit ſpinæ incurvatio, dum in luxatione ſubito formatur.

435. An vertebræ perfectæ luxari poſſunt ſine ſubſequente morte?

Per-

Perfecta nequit fieri luxatio in vertebris, quin medulla spinalis, in theca vertebrarum decurrens, disrumpatur, cujus ruptio primo inducit insensilitatem, & paralysin partium inferiorum, & dein mortem.

436. Cur luxatio vertebrarum spinæ in superioribus periculosior, quam in inferioribus?

Omnis vertebrarum luxatio est periculosa ob adjacentem medullam spinalem, ex quibus oriuntur nervi per corpus distribuendi: si ergo spinalis medullæ pars superior premitur a luxatione, omnes functiones nervorum abolentur, & æger brevi perit: sed si in parte inferiore portio spinalis medullæ comprimitur a luxatione, in partibus superioribus, aliquamdiu remanere possunt functiones vitales, donec restituta sit luxatio.

LIBER III.

CAPUT I.

De Arteriis.

437. Absoluta descriptione sustentaculi corporis humani generalis, ejusque morborum, altera subjungenda est pars doctrinæ, quæ exponit transitum humorum ad omnia corporis puncta, eosdemque reducit, ut maneat vita. Organa, hæc facientia, sunt: (1) *Arteriæ*, (2) *Venæ*, (3) *Nervi*, ut & reliqua vasa circulatoria, quæ ad has partes referuntur. In quibus fabricam, actiones, & morbos sumus expositituri. ***Transitus.***

438. Canalis ramosus, vehens liquorem circulatorium a trunco versus ramos, in viventibus sanis ubique eodem tempore se constringens, & dimittens, nisi forsan in quibusdam organis, vocatur Arteria. ***Arteriæ definitio.***

439. Tale vas est (1) *Arteria Aorta*, ex sinistro ventriculo cordis proveniens, & accipiens sanguinem. (2) *Arteria Pulmonalis*, simili modo oriens ex dextro cordis ventriculo. (3), *Arteriæ Lymphaticæ*, ex ramis arte- ***Genera.***

arteriæ cruentæ provenientes, non admittentes ſanguinis globulos rubros. (4) *Arteria portarum*, quæ ex ſinu venæ portarum acceptum ſanguinem ducit ad omnia hepatis puncta. Cuncta hæc vaſa, etiamſi in ſtatu præternaturali motu retrogrado interdum admittant fluxum, retinent tamen Arteriæ nomen.

Aorta. 440. *Aorta*, ſive *Magna arteria*, unico trunco ex ſiniſtro cordis ventriculo veniens in dextro latere pectoris ſurſum tendens, poſt adſcenſum trium digitorum arcum formare incipit ad ſiniſtrum latus tendentem, poſt quem deinceps vocatur Aorta deſcendens. Interne admodum lævigata, nullis valvulis inſtructa, niſi in origine ex corde, tribus *Semilunaribus*, reditum impedientibus. Succeſſive multos emittit ramos, qui ſenſim in minores abeunt. Capacitas omnium ramorum ſimul major invenitur, quam eſt capacitas hujus trunci. Origo ramorum ex trunco, & trunculis eſt fere ubique cum angulo obtuſo verſus truncum: *Mammariæ* autem, *Hypogaſtricæ*, & *Umbilicales* cum angulo acuto; *Intercoſtales* vero, & *Renales* rectum ſervant angulum cum trunco.

Arteriarum tunicæ. 441. Externa Tunica, ſeu membrana arteriæ, quæ *communis* eſt partibus adjacentibus, cenſetur ex Pleura oriri, dirigens vaſa adeuntia ſubſtantiam arteriæ, quæ arteriæ, & venæ in lateribus arteriæ Aortæ inveniuntur, ex coronariis proveniunt, facientes multiplices plexus, & anaſtomoſes: nervos, & vaſa lymphatica quoque conducit. (2) Huic ſubjacet alia *Celluloſa* tenera, dilatabilis. (3) Subſequitur dein alia tegmine ſolido, inextricabili confecta, per quam infinitæ arteriæ, venæ, & nervi diſtribuuntur, & quæ continet cryptas, ſeu lacunas glanduloſas, confectum mucum in cavum arteriæ eructantes; eam vocant *nervoſam*, *glanduloſam*, & *vaſculoſam*. (4) Huic ſubjacet Tunica, *muſculoſa* vocanda, conſtans fibris multis orbicularibus, contractilitate, & motu vitali donatis, in majoribus arteriis in multas lamellas ſeparabilis: conſtrictione harum fibrarum propellitur ulterius contentus ſanguis, & iterum dilatantur

tur ſanguinis impletione, vi cordis propulſi, uti alii muſculi a ſuis antagoniſtis: actione harum fibrarum continuatur ſanguinis trajectus, qui deficeret, ſi ſolum cor teneretur totam ſanguinis maſſam propellere. Si in omnibus fibris arteriarum a cauſa morboſa, motus major concitetur, formatur *febris ardens*, ſed ſi in uno vel quibuſdam fiat ramis, ideam *Inflammationis* præbet. (5) Intima ſanguini transfluenti contigua tenuiſſimis ſecundum longitudinem currentibus fibris conficitur, ut ex accurtatione abſciſſæ arteriæ ſatis evincitur, quamvis a quibuſdam negetur.

442. Cur arteria ſecundum longitudinem ſecta retorquetur?

Hoc experimentum in viventibus, & cadaveribus obſervatur, quare non dependet ex motu vitali ſolo fibrarum orbicularium: ſed quoniam in viventibus citior, & major fit retorſio, judicandum eſt, a motu etiam vitali promoveri. *Quæſtiones.*

443. Cur arteria tranſverſum abſciſſa retrotrahitur?

Hoc conſtat in omni experimento, & vulnere, nam abſciſſa arteria ſenſim ita retrotrahitur verſus utramque partem, ut magnum formetur ſpatium inter extrema abſciſſa, & arteria ſub carne abſcondatur. Hoc fit quoniam fibræ longitudinales arteriæ ſolutæ ſua contractilitate inſita trahunt partem ſolutam verſus partem adhuc integram, quæ accedere non poteſt.

444. Cur arteria abſciſſa ſe ſenſim integre claudit, niſi ſit nimis magna?

In tranſverſum abſciſſa arteria fibræ longitudinales ſe accurtantes faciunt, ut multæ fibræ orbiculares congregentur in minori arteriæ longitudine; hæ tunc orbiculares prævalentes ſenſim ſua contractilitate conſtrictæ totam vaſculi cavitatem claudunt: ſed ſi ſit arteria major, tota cavitas non poteſt conſtringi, quoniam tam magna non fit accurtatio fibrarum, ut talis ampla cavitas poſſit claudi.

445. In arteriis viventium triplex obſervatur Actio. (1) *Pulſus*, qui dicitur motus arteriarum naturalis alterne ſe ſtringens, & dimittens. (2) *Pulſatio*, ſi *Arteriarum actio.*

arteriæ agitatio illa percipitur in locis non consuetis; vel si in locis consuetis validior percipitur pulsus actio, adeo ut sit veluti pulsus fortior. (3) *Palpitatio* autem videtur inanis, & inordinata arteriarum actio, ut fit in arteriarum motu si deficit influens sanguis.

Exitus arteriarum. 446. Quum arteriæ omni pulsatione e corde recipiant sunguinem, requiritur igitur recepti sanguinis exitus, quia non accumulatur: ille autem exitus est multiplex. Antequam vero arteria ex suis extremitatibus emittit sanguinem, rami arteriosi infinitis modis sibi mutuo inosculantur, facientes plexum arteriarum, qui eo frequentiores quo redduntur arteriæ minores: ut patet in ala vespertilionum, rana, cauda anguillæ, & omnibus membranis nostri corporis pellucidis.

In venam. 447. Plerumque post formatos plexus; interdum etiam simplici fabrica ramosa, arteria transmittit sanguinem rubrum in principia venarum, ut patet per microscopia in viventibus, & pellucidis animalibus; atque injectione facta in arteriam, redeunte materia ceracea per venam, multis in locis corporis, sed conspicue in mesenterio.

In Thalamos. 448. Quibusdam in locis corporis, ut in corporibus spongiosis penis, & clitoridis, arteria effundit sanguinem in cavitates, vel thalamos, ex quibus venæ amplo orificio recipiunt sanguinem. Quidam existimant in Liene vitulino similem esse fabricam.

In arterias lymphaticas. 449. Pars sanguinis pellucida minoribus constans partibus, quam sunt globuli rubri, deponitur ex arteriis cruentis in arterias lymphaticas, angustiores, quam ut possint unicum admittere globulum. Hæ vero magis dilatatæ arteriæ rubrum etiam sanguinem admittunt.

In vas secretorium, & excretorium. 450. Aut arteriæ extremitates eo usque attenuatæ, ut non transmittant globulos rubros nisi per validiorem impetum, vel morbosam dilatationem finium, (1) desinunt in vas simplex exhalans sine ullo organo glanduloso, quæ extremitates quibusdam in partibus collectæ efformant villos. (2.) Aut colliguntur in

qua-

quadam veſicula, ſeu folliculo, ſeu crypta; quæ ab omni parte recipit, & colligit effuſum ex arteriis humorem, quem emittit deinceps per proprium emunctorium, quales exitus paſſim in cute, ore, naribus, œſophago, ventriculo, & inteſtinis, deponentes muſcoſum humorem. (3) Vel congregantur in organo quodam glanduloſo, in quo arteriarum extremitates videntur continuari in principia iſtius glandulæ ductus; alii putant ſe exonerare in folliculos glanduloſos, ex quibus orirentur principia ductus excretorii, quæ ſententia minus quam prior reſpondet experimentis.

451. An non poteſt fieri narium hæmorrhagia, lochiorum, & menſium fluvius, aut profluvium, ſudor ſanguineus, mictus cruentus, & diarrhœa cruenta, ſine ruptione vaſorum? *Quæſtiones.*

Quoniam arteriæ ſine ſtructura glanduloſa exhalantes, & deſinentes in cryptas, non tranſmittunt ſanguinem rubrum, quia anguſtiores, accedente majore impetu dilatante, vel relaxatione oſculorum, igitur ſine ulla vaſorum ruptione ſanguinem fundere poſſunt: immo rami venarum uteri, & inteſtinorum valvulis carentes ſimili modo per motum retrogradum ſanguinis in his, ſanguinem fundere valent ſine vaſorum ruptione.

452. An ſanguis ex arteriis in venas euns non tranſit per anaſtomoſes, ſed per parenchyma intermedium?

Si manifeſta experimenta teſtantur in viventibus, & mortuis, ſanguinem per anaſtomoſes ferri ex arteriis in vena; corruunt omnia ratiocinia (quæ collegimus Comp. Tom. I. Tr. XIX. §. L. Hæc experimenta ita ſunt divulgata, & toties repetita, ut non opus adſtruere.

453. An arteria operatur ſola elaſticitate, vel contractilitate?

Si in animalis adhucdum viventis arteria abſciſſa indatur digitus; quamdiu vivit animal; conſtringitur digitus alterne, ac ſi eſſet in cor immiſſus per abſciſſum mucronem, eo autem mortuo, ceſſat hæc alter-

na pressio. Quoniam autem elasticitas, & contractilitas non est actio vitæ, patet hanc alternam pressionem non fuisse proruptam ab elasticitate, vel contractilitate, sed a motu vitali.

454. Cur arteriæ viventium plenæ, mortuorum fere vacuæ sine sanguinis effusione?

Dum moritur animal, primo cessat cordis actio, deinceps quiescit arteria, denique etiam vena propellere sanguinem desinit: ergo ad partem primo quiescentem colligi debet sanguis, id est in venis, & quia pergit arteria propellere, quæ nihil ex corde recipit, ea omnino depleri debet.

455. An sanguinis propulsio a sola cordis constrictione?

Huic sententiæ obstant multæ difficultates, (1) similis alterna constrictio in arteriis, quam corde. (2) cor, mucrone abscisso, inditum digitum modice premit, & potentia contrahendi non superat gravitatis decem librarum potentiam, quæ non sufficit ad totam massam circumducendam. (3) potentia injiciendi non major, quam naturalis constrictio cordis, non valet per viscus mortuum trajicere liquorem. (4) stimulus valet in speciali ramo arteriæ concitare motum, sine motu cordis mutato. (5) transitus injecti liquoris promovetur manus palpatione. Quare sanguinis propulsio juvatur motu vitali arteriarum.

456. An Arteriarum contractio dependet ab elasticitate laterum tensa per distendentem intus sanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vasculorum in suis lateribus? vel influxu spirituum vitalium?

Videntur hæ causæ unitæ præstare arteriarum actionem, sed præcipua harum videtur influxus spirituum; minima autem impletio vasculorum minorum in lateribus.

457. An nulli possunt fieri morbi ex vitiato succo arteriarum?

Arterias intus muco oblinirі nemo negare potest, digitus inditus fidem faceret; hunc succum solum in nostro corpore omnium morborum immunem esse, fidem superat. Si vero acrimoniam contraxerit stimulan-

lantem fibras arteriæ, ut aliis in partibus corporis, majorem motum facit, & ut varia ſunt vitia, quemadmodum in reliquis humoribus, varii naſcuntur morbi.

Arteriarum Diſtributio.

458. Aorta arteria (440) unico trunco ex ſiniſtro cordis ventriculo veniens, in ſuo oſtio tribus valvulis ſemilunaribus ita eſt inſtructa, ut qui ſemel tranſiit ſanguis redire non poſſit: reditu enim ſanguinis ſacciformes hæ valvulæ turgentes totam cavitatem Aortæ obturant, cum id ſpatium triangulare, quod inter tres valvulas circa axin aortę relinqueretur, tribus tuberculis ad mediam partem marginis valvularum hærentibus, accurate impleatur. *Aortæ tres valvulæ ſemilunares.*

459. Plerumque duobus, raro tribus orificiis, ex aorta, ſtatim pone valvulas ſemilunares, oriuntur Arteriæ Coronariæ, quæ præbent arterias cordi, auriculis, & ex corde provenientibus vaſis majoribus. *Arteriæ coronariæ.*

460. Ad trium circiter digitorum diſtantiam ab origine aorta arcum formare incipit, qui ſiniſtrorſum tendit. Ex hujus Arcus convexa parte (1) oritur *Subclavia dextra*, quæ emittit *Carotidem dextram*, (2) *Carotis ſiniſtra*, (3) *Subclavia ſiniſtra*. *Arteriæ ex Arcu provenientes.*

461. Ex Carotide utraque emittitur *Carotis externa* dicta, quæ in utroque latere colli, dat ramos Laryngi, Pharyngi, Muſculis linguæ maxillæ, labiis, ori, naribus, oculis, auribus, temporibus, omnibuſque externis partibus capitis: unus ramus ex hac arteria proveniens per ſpeciale foramen intrat cranium, & diſtribuitur in Duram matrem. *Carotides externæ.*

462. Emiſſa carotide externa, reliqua arteria, quæ nunc vocatur *Carotis Interna*, intrat Canale oſſeum cranii, in quo patitur quatuor inflexiones, ut formet figuram inſtar literæ S. Hoc in loco ejus tunica admodum attenuatur, ut deinceps arteriæ ex carotidibus provenientes habeant tunicas paulo craſſiores quam tunicæ venarum. Ex his dein cum vertebralibus junctis formantur magnæ Anaſtomoſes, quæ dicuntur Circu- *Carotides internæ.*

lus Vvillisianus, sub cerebri basi, atque inde proveniunt omnes arteriæ, quæ per omnes partes encephali distribuuntur.

Subclavia. 463. Ex subclavia arteria utriusque lateris sequentes oriuntur arteriæ.

(1) *Vertebrales*, quæ in itinere multas arterias tribuunt medullæ spinali, sub prima colli vertebra instar literæ S. inflexæ, amittentes, ut Carotides, portionem tunicæ muscularis, ampliores factæ, quam dum intrabant Encephalon, coalescunt sub medulla oblongata in arteriam *Cervicalem*, quæ iterum fissa, missis multis ramulis arteriosis, unitur cum carotidibus internis in circulum Vvillisianum; ex hac etiam reflectitur *Spinalis arteria*.

(2) *Muscularis colli*.

(3) *Scapularis externa*.

(4) *Intercostalis superior*, pro duabus, vel tribus costis superioribus.

(5) *Mediastina*, quæ etiam dat ramos pericardio, & thymo.

(6) *Diaphragmatica superior*.

(7) *Mammaria*, descendens sub sterno in ventrem inferiorem, dat ramos mammis, & musculis pectoris, & ventris.

(8) *Axillaris*, tendens ad brachium, ex qua iterum oriuntur *Thoracica*, quæ prębet mammarias externas, & vertebrales externas: *Scapularis interna; Brachialis*, quæ emittit Radięam, & Cubitęam, & reliquas arterias, quæ per manum distribuuntur.

Aortæ truncus. 464. Post emissos ramos arteriarum dictos, & flexuram factam, fertur aorta deorsum circa spinam dorsi usque ad os sacrum, ubi bipartitur in Iliacas: hæc pars Aortæ potest vocari *Aorta Descendens*.

Arteriæ ex trunco aortæ provenientes. 465. Ex hoc trunco (1) oritur *Arteria Bronchialis*, quæ sępe etiam ex Intercostalibus provenit.

(2) *Intercostales inferiores*, tendentes ad costas omnes, exceptis tribus, vel quatuor superioribus, & ad musculos abdominis.

(3) *Oesophageæ*.

(4)

(4) *Diaphragmaticæ inferiores*, quæ etiam interdum oriuntur ex cœliaca.

(5) *Cœliaca*, ex facie anteriore trunci aortæ, statim sub diaphragmate, oritur angulo obtuſo verſus truncum lato admodum principio, poſt originem diſpeſcitur in ramum dextrum; & ſiniſtrum. Ex ramo dextro oritur *Gaſtrica dextra*, *Epiploica dextra*, *Pancreatica*, *Duodena*, *Hepatica*, *Cyſticæ gemellæ*. Ex ſiniſtro autem ramo, *Gaſtrica ſiniſtra*, *Epiploica ſiniſtra*, *Splenica*, ex qua etiam *Pancreatica ſiniſtra*. Omnis per has arterias allatus ſanguis effunditur in ramos venæ portarum, ut ire debeat per hepar, antequam tradatur venę cavę.

(6) *Meſenterica ſuperior*, quę ulterius ad inteſtina tenuia tendit.

(7) *Renales*, olim Emulgentes dictæ, angulo recto ex trunco aortæ venientes.

(8) *Atrabilariæ*, ad Renales capſulas tendentes.

(9) *Adipoſæ*, in pinguedine renes cingentes evaneſcentes.

(10) *Spermaticæ*, dextra plerumque ex trunco aortę, ſiniſtra ex renali; in viris tendunt ad teſtes, in mulieribus ad ovaria.

(11) *Meſenterica inferior*, per meſocolon tendens ad craſſa inteſtina; quæ per inteſtinum rectum diſtribuitur, vocatur *Hemorrhoidalis interna*.

(12) *Lumbares*, pręcipue diſtribuuntur per muſculos lumborum, & ventris.

(13) *Sacra*, per medium oſſis ſacri decurrens, diſtribuitur per pelvim.

466. Tandem diſpecitur truncus Aortę in duas arterias magnas, quæ dicuntur *Iliacæ*. Utraque Iliaca ſubdividitur in duas alias arterias, quarum una vocatur *Interna*, altera *Externa*. Ex Interna oritur *Hypogaſtrica*; quæ ad inteſtinum rectum veniens dicitur *Hæmorroidalis externa*. Ab externa vero Iliaca provenit *Epigaſtrica*, quæ Mammariis unitur, *Umbilicalis*, *Muſcularis Pudenda externa*, *Inguinalis*, quæ venæ incumbit; hæc etiam dividitur in externam minorem, & internam majorem: ex qua *Poplitæa*, *Sural.*, & *Iliacæ.*

Tibialis, quæ prębent arterias per pedem distribuendas.

CAPUT II.

De Hæmorrhagiis.

Arteriarũ morbi. 467. ARteriæ, ut reliqua organa corporis, suis propriis morbis corripiuntur, qui referri possunt ad diversas partes in arteriis observandas (1) ad ipsa latera arteriarum, quorum integritas potest solvi, & fieri potest Laxitas, Rigiditas, & Fragilitas. (2) Ad Capacitatem, quæ augeri, & minui potest, & omnino obliterari. (3) Ad Actionem majorem, minorem, turbatam, & extinctam, quæ complectitur Inflammationem, Erysipelas, pulsationem, palpitationem. (4) Ad earum succum intus oblinientem, qui abundare, deficere, & degenerare potest. (5) Ad sanguinem per arterias fluentem. (6) Ad res externas sustentantes, quarum privatio, vel validior pressio, multa mala infert. Ex vasto hoc pelago eligemus *Hæmorrhagiam*, *Inflammationem*, *Abscessum*, *Gangrænam*, & *Sphacelum*, atque *Aneurisma*, quibus morbis medentur Chirurgi.

Hæmorrhagiæ Definitio. 468. In solis arteriis, & venis paucisque locis intermediis continetur sanguis ruber, qui si extra hæc repagula funditur, sive extra corpus, sive in cava corporis, generali nomine vocatur Hęmorrhagia, quæ vel naturalis, ut in feminis, vel morbosa, varia accipit nomina, sed ex omnibus his Hemorrhagia narium, & Vulnerum, quoniam Chirurgicam opem postulant, in hoc loco tractanda.

Hæmorrhagiæ causæ. 469. Generales Hæmorrhagiarum causæ ad hæc genera referri possunt. (1) Quæ arteriarum, aut venarum integritatem solvunt vi illata. (2) Implendo dissolvunt, vel aperiunt. (3) Impetu interno diffringunt, vel dilatant. (4) Sustentaculi ablatione rumpi permittunt. (5) Corrodendo solvunt. (6) Fragilitate naturali, vel acquisita rumpi permittunt. (7) Laxitate orificiorum sanguinem coercere non possunt. (8) Deni-

nique in sanguine summa tenuitas, & deficiens cohæsio, qui coerceri non potest.

470. Arteriarum diffractio a quovis corpore duro, sive sit ab instrumento acuto, quando dicitur vulnus, vel obtuso, Contusio vocata, sive fiat ex Laceratione, aut duro fragmento ossis, ad eundem titulum referri potest; quia effunditur sanguis sine indicatione evacuationis, & inde post remotionem rerum alienarum, si expedit, statim est compescenda hæmorrhagia, nisi casu prosit. *A vulnere.*

471. Sanguinis major abundantia in vasis cruentis, quam ut coerceri possit, vel dilatat oscula arteriarum, ut transmittant cruorem, vel diffringit. (1) Si sit mera plethora, ut in juvenibus, victu opiparo, suppressa sanguinis evacuatione, mutilatione partis; hæmorrhagia modica prodest, &, nisi fiat, arte facienda. (2) Impeditus autem reditus per venam, ut in angina, quibusdam anxiosis, si faciat hæmorrhagiam, minus secure levat, & signum est malum; causæ comprimentis curationem postulat. (3) Sanguinis expansio subito inducta, calore solis, ignis, stragulorum, calefacientium, & morbis calidis, hæmorrhagiam producens se ipsam curat, & actu, vel potentia frigidis adhibitis compescitur. *Ex abundantia.*

472. Majore impetu per totum corpus, vel ad aliquam partem, ut in morbis acutis, ardentibus inflammatoriis, animi pathematibus quibusdam, motu musculari, abusu aromatum, spirituosorum, calefacientium, juvenili ætate, sternutatione, vomitu, nixu forti, tussi, aut irritatione in speciali parte, si generetur hæmorrhagia, minuit ipsum impetum, & salutaris est in generali aucto motu, sed in motu particulari prodesse, & nocere potest: huic præcedere solet pulsatio, calor, & rubor partis, antequam erumpit sanguis. *Motu aucto.*

473. Qui autem sanguis erumpit ob privatum externum sustentaculum, ut in aere leviore, cicatrice relicta, vulnere usque ad arteriam inflicto, evacuatione puris, vel aquæ subito, vel, & in feminis partu, semper mali ominis est, & novo artificiali addito sustentaculo curanda. *Sustentaculi ablatione.*

474.

Corrosione. 474. Ex Corrosis vasis, in scorbuticis, cachecticis, vel alia acrimonia laborantibus, profluens sanguis, morbum auget, debilitatem inducit, & non solum exigit sanguinis fluentis suppressionem, verum simul correctionem causæ corrodentis, & sæpe partis ablutionem.

Fragilitate. 475. Si ex consueto impetu, quod arteriæ fragiliores non valeant naturalem, vel paulo majorem ferre sanguinis impetum, ut interdum observatur in hæreditaria hęmoptysi, erumpit sanguis, periculosissimus est status; caveri debent omnia, quæ motum augent, & quoties indicia plethoræ, vel impetus majoris ad aliquam partem oriuntur, artificiali sanguinis missione est prævenienda, dum simul adhibentur, quæ vasa firmant.

Laxitate. 476. Sed oscula excretoria laxiora, quam ut possint coercere cruorem, faciliorem curationem quam fragilitas promittunt, cum adstringentia, & roborantia adhibita contractilitatem augeant; præprimis si illæ partes simul externe sustentari possunt. Talis sanguinis fluxus protinus cohibendus, cum permissus laxitatem adaugeat.

Tenuitate. 477. In morbis Epidemicis, Endemicis, Peste, Scorbuto, Colliquatione, Petechiis, sine acutorum, & aliis morbis putridis, tanta interdum generatur sanguinis tenuitas, & parva cohærentia, ut sine osculorum ruptione effluat. Qualis hæmorrhagia semper pessimi ominis, ejusque curatio ex propriis istis morbis petenda. Quæ fit per remedia incrassantia antiseptica.

Effectus. 478. Ad intelligendos effectus ex Hęmorrhagiis provenientes simul perpendere debemus, (1) an fiat lente seu sensim, an vero subito. (2) an fluens sanguis effundatur, vel colligatur in cavis corporis. (3) Num sit copiosa, vel exigua. (4) An vi in corpore egente aliqua evacuatione, vel eam vitante. (5) Quæ concitatur a variis causis. (6) Ex quanam corporis parte sit; (7) Ex arteria vel vena majore, vel minore. Quæ simul prędictiones formare possunt.

Curatio. 479. Curatio in has species potest distingui: (1) quæ adhibetur in causa vulnerante, ad quam medicamenta, & auxilia immediate adhiberi possunt. (2) quæ mu-

mutanda eſt ex parte varia. (3) quæ varia eſſe debet ex cauſa hęmorrhagiam inducente.

480. Promptiſſimum eſt (1) auxilium, comprimere truncum arteriæ, vel ramum venæ, vel, & ipſam aperturam factam, digito, ſpleniolis pyramidalibus, faſciis, turundis, inſtrumento compreſſorio, ſtrictura cum filo. (2) applicare *ſtyptica* in forma *Lavamenti*, *Pulveris*, vel *Turundæ*. (3) Uſtio per ferrum candens. (4) Abſciſſio, ſi arteria hiat. (5) Applicatio actu frigidorum. (6) Collectio labiorum hiantium per *Emplaſtra tenacia*. *Immediata applicatio in hæmorrhagia vulnerū.*

481. Ut compeſcatur impetus, conſtringantur vaſa, & ſanguis fiat minus fluxilis, ad partes proximas applicanda actu frigida quæcumque; quæ ſi ſint ſimul ſtyptica, magis juvat, quæ *Epithematis* forma applicari poſſunt. *Ad partes proximas.*

482. Et ut in reliquo corpore compeſcatur motus, (1) ſimilia actu frigida ad partes remotiores ſunt applicanda, (2) intercipiendus ſanguinis reditus per venas, injecta ligatura ad membrum majus, (3) inſtituenda venæ ſectio ad derivandum. *Ad partes remotas.*

483. Dum tamen hęmorrhagia non ſubſiſtit per hæc Externa auxilia, quædam quoque *interna* dari poſſunt. *Interna medicamenta.*

484. Non omnibus partibus eadem ſunt adhibenda auxilia, cum quædam requirunt ſola interna, aliæ partes magis roborantia; aliæ vero reſpuunt validiſſima ſtyptica. *In parte varia.*

Nam in *Hæmorrhagiis narium*, quia veſtiens membrana acuto ſenſu prædita eſt, & irritata ſternutamentum excitat, *mitiſſima ſtyptica* indenda ſunt cum linteo carpto.

In *hæmoptyſi* ſimul adhibenda *pectoralia* interna adſtringentia, & temperandus impetus per venæ ſectionem.

Menſium autem *profluvium* exigit topica magis *roborantia*, quam adſtringentia, cum ſuſtentatione ventris per cingulum:

Alvi *fluxus cruentus* ſpecialia clyſmata exigit, & quę alvum ducunt.

Ex *ore*, & *faucibus* manans ſanguis *collutiones* poſtulat.

Ex cauſa varia. 485. Quoniam auxilia ad cauſas varias melius intelliguntur ex cauſarum deſcriptione, quam ſi ſeorſim proponantur, ipſæ cauſæ recenſitæ ſunt inſpiciendæ.

Quæſtiones. 486. Cur frequentior ex naribus hæmorrhagia?

Multæ hic concurrentes ſunt cauſæ (1) narium interna humiditas. (2) membrana vix ſuſtentata, (3) Epithelium tenue, (4) arteriæ mucum ſecernentes latiores.

487. Ex quibus locis venit ſanguis qui per nares effluit?

Profluere poteſt ex interioribus anterioribus partibus narium, qualis hæmorrhagia ſæpe excitatur ſcalptura narium, & indita turunda ſtyptica compeſcitur. Quæ autem ex radice narium venit, vel ex ſinubus frontalibus, & ephippii, ex antris Higmorianis, per inditam turundam non compeſcitur, ſed potius applicatione frigidi ad frontem, & faciem. Sic fluens ſanguis ſæpe per poſteriora foramina narium deſcendens, ſcreatu rejicitur, vel deglutitus vomitu, vel ſeceſſu redditur, quod peritos decepit.

488. An hæmorrhagia nunquam per *Anaſtomaſes?*

Ora venarum effundentia ſanguinem ex venis in parenchymata exiſtimabant Veteres dilatata nimis fundere ſanguinem: qui vero contendunt, omnem ſanguinem per anaſtomoſes transfundi ex arteriis in venas, omnino negarunt priorem ſententiam, primo, quia venæ non fundunt, ſed accipiunt ſanguinem, & quia omnis ſanguis funditur ex arteriis per anaſtomoſes in venas. Si autem rimamur experimenta injectionis Anatomicæ, conſtat, fortiorem injectionem factam in arteria permittere, ut ſanguis ex arteriarum orificiis transſudet: imo vena meſeraica eodem modo transſudare permittit ceram in cavum inteſtinorum. Quare Veterum ſententia non omnino abſurda, modo pro venis paſſim intelligantur arteriæ. Immo credibile eſt, omnem fere ſanguinis fluxum ab interna cauſa fieri a dilatatis oſculis.

489.

489. An non interdum hæmorrhagia per *Diapedesin?*

Concipiebant Veteres, areas inter fibras membranarum ita dilatari poſſe, ut non ſolum tranſmitterent ſeroſum, ſed etiam ſanguinem rubrum, ut truditur liquor per linteum rarum, vel per poros corii. Hoc in valida preſſione fieri poſſe, hodierna experimenta comprobant; ſed non eſt frequens, vel naturalis Hæmorrhagiarum cauſa.

490. An non fieri poteſt Hæmorrhagia per *Diabroſin?*

Si vas corroſum tranſmittit ſanguinem, dicitur Diabroſis. Hic modus frequens a cauſa interna. (474) Sed ſpecialem curationem exigit, ut monuimus.

491. Quid denotat Veterum *Diæreſis?*

Diæreſis generalem ſolutam unitatem denotat; ſed quando ad hæmorrhagiam refertur, eam ſpeciem exprimit, quæ fit per cauſam vulnerantem, quo a reliquis diſtinguitur.

492. Cur hæmorrhagia periculoſior ex arteria, quam vena?

Quoniam ſanguis majore impetu fertur per arteriam, quam venam, difficilius eſt eam hæmorragiam compeſcere, unde ejus dependet periculum. Qui contendunt, periculoſiorem propterea eſſe Hæmorrhagiam ex arteriis, quam venis, quoniam emittitur ſanguis præſtantior, quod ex rutilo colore deducunt, a veritate aberrant: nam idem ſanguis, qui jam eſt in vena, ſtatim fuit in arteria, niſi quod in tranſitu partem nutriverit, quæ exigua mutatio non eſt tanta, ut inde mereatur periculoſior vocari hęmorrhagia.

493. Quid facit pulvis Sympatheticus ad cohibendam hæmorrhagiam?

De pulvere Sympathetico ex vitriolo in ſole calcinato multa prædicant Impoſtores ſe præſtare poſſe, ſi miſceatur ſanguini primo ęffluenti, & dein una ponatur in loco frigido; ſed quoniam nullis experimentis phyſicis conſtat, corpora in ſe invicem operari, ſi ad tantam diſtantiam ſint remota, hæc impoſtura excogitata eſt ad fallendum vulgus, quod putat certo fieri,

ri, quoniam apertum vas sponte clauditur, quam suppressionem tunc huic pulveri adscribunt.

494. An ligatio parvi articuli aliquid boni præstat in hæmorrhagia?

Hoc fecerunt ad imitationem ligationis membri magni; sed in tam parvo articulo tanta copia sanguinis non potest contineri, ut aliquid faceret ad minuendum impetum totius. Factum tamen vidi a seniore Medico, qui jurabat se sæpe bonum inde habuisse effectum, quod credo, nam sensim interim vas apertum claudebatur.

495. Quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam buso nodulo ligatus, vel chartula quædam cum magicis characteribus a collo suspensa, vel muscus de cranio humano?

Re ipsa cuncta hæc, & centena similia nihil valent ex superstitione introducta ad decipiendum: quod autem post hæc acta cesset hæmorrhagia id tamen sine his accidisset constrictione vasorum, sanguine diminuto, & stagnante coagulato in vase aperto.

496. An nihil valet manubrium, ex priapo confectum, fortiter tenere manu? vel nummum ex Hæmatitide lapide confectum gestare ad frontem?

Credo equidem hæc utilia esse, quoniam retinent membrum continuo constrictum, & actuali frigiditate minuunt sanguinis fluxum.

497. Cur alligant Ranam plantis pedum?

Hæc superstitiosa medicatio non caret effectu, nam inducto terrore, & actuali frigiditate, compescit sanguinis motum, & ita sistit etiam hæmorrhagiam.

498. Quomodo aqua frigida pudendis applicata sistit hæmorrhagiam narium?

Inter arcana a multis hæc habetur medicatio, quoniam pudenda actu frigidis tractata per consensum admodum compescunt circulationem.

499. Quando in hæmorrhagiis adhibenda venæ sectio?

Quæ hæmorrhagia generatur ex abundantia, & majore impetu sanguinis, illa est compescenda per sanguinis missionem, præcipue si fiat ex locis periculosis,

ſis, & etiam ex aliis, quia hanc artificialem hæmorrhagiam habemus in poteſtate compeſcere, quando viſum eſt.

500. Quando membrum ligandum?

Artificioſa ligatio membri majoris, quæ intercipit ſanguinis reditum per venam in membro majore, jam in hoc, jam vero in alio, multum prodeſt ſi ſanguis fluit ſine abundantia, ut reſiduus ſanguis retineatur in corpore, donec per moram conſtricta fuere vaſa ſanguinem fundentia.

CAPUT III.

De Inflammatione.

501. QUum Inflammatio ſit morbus, qui utplurimum committitur Chirurgis curandus, atque ex motu aucto arteriarum (467) tanquam proxima profluit cauſa, eam hoc loco tradendam eſſe exiſtimavi. Hujus autem morbi quia plena habetur deſcriptio in *Comp*. T. 47. paucis abſolvi poteſt. *Tranſitus.*

502. Morbus in quadam parte viſibili natus, qui præbet Tumorem tuberculo majorem, cum *Colore* intenſe rubro, vix evaneſcente per digiti preſſionem; *Dolore* vehemente, fixo, continuo, pulſante; *Duritie* renitente, quaſi ſumme elaſtica; *Calore* urente ſicco; *Pulſatione* arteriarum pulſui reſpondente; *Splendore* ex magna partis tenſione; quique tumor tandem in reliquo corpore concitat *Pulſum* durum, & frequentem; *Febrem* continuam acutam; *Reſpirationem* citatiorem, & *Calorem* adurentem, ab omnibus Medicis, & Chirurgis vocatur *Inflammatio*. *Definitio.*

503. A congeneribus tumoribus quibuſdam propriis criteriis diſtinguitur, ſi modo ſigna ad ſe invicem conferantur, quæ traduntur in Rheumatiſmo (T. 17. XLVIII.) Herpete, Igne ſacro, & Eryſipelate infra tradendis. Et quoniam late diſperſus hujus modi tumor, atque morbi interni, qui judicantur ex Inflammatione oriri, ut & ipſa febris ardens, ad hunc titulum *Differentia ad alios morbos.*

lum referuntur, inter Inflammationem, & Phlegmonem aliquam ponunt differentiam.

Signorum varietas. 504. Si vero Inflammatio aggreditur aliquod viſcus, quædam ex characteriſticis ſignis non obſervantur. (1) non conſpicitur color ruber. (2) Dolor commutatur in anxietatem, ſi pulmones, aut hepar occupat. (3) Partis durities ob profunditatem ſæpe explorari nequit. (4) Calor urens manet ſemper, niſi pars tendat in ſphacelum. (5) Splendor videri non poteſt. (6) Pulſus interdum fit debilis, & mollis, ſi pars inflammata intercipit liberum ſanguinis, vel ſpirituum curſum, uti in cerebro, Pulmone, Corde, Hepate, Diaphragmate, Faucibus, Pleura, ſi nimis urgeat.

Sãguinis mutatio in Lentorem. 505. Ex homine antea ſano jamjam Inflammatione correpto ſi ducatur ſanguis, nullam invenimus mutationem: ſed ſi aliquot horas ſæviit, & tunc mittitur ſanguis, in eo ſequentes obſervantur mutationes: fit denſior, ſpiſſior, gravior, citius, & validius concreſcens, magis ad nigredinem vergens, & in ſuperficie format pellem, ſeu cuticulam albicantem ſubviridem, tenacem, cultro vix ſcindendam inſtar corii. Hæ ergo mutationes non ſunt Inflammationis cauſæ, ſed ex inflammatione natæ. Si vero talis eſt in corpore mutatio, tale corpus facilius inflammatione corripitur, quam ſi non præexiſtat.

Cauſa proxima. 506. Inflammationis ab interna cauſa natæ proximam cauſam eſſe motum vitalem validiorem in quodam ramo arteriæ, quo urgetur ſanguis ruber in arterias lymphaticas, ſanguiſque compingitur reliquus in Lentorem, facile ex propriis criteriis Inflammationis deducitur.

Tumor. 507. Nam tumor renitens validam iſtius partis vaſorum impletionem declarat.

Dolor. 508. Et quoniam pars, per quam decurrunt nervi ſenſui dicati, cum valido renixu tenditur, nervi ita valide, & continuo tenſi, compreſſi, & anguſtati, conſtantem, & urentem dolorem faciunt.

Color. 509. Coloris mutatio in rubedinem, qui ad Livorem accedit, ſatis confirmat, ſanguinem rubrum etiam multas arterias lymphaticas, antea pellucidum humo-

morem vehentes, implere; atque arterias cruentas majori copia sanguinis rubri distendere, ut inde fiat Rubedo, atque Livor: cum hujus coloris generatio sanguini accumulato sit adscribenda, utpote solus talis coloratus liquor in nostro corpore, qui valido motu propellente arteriarum hæc vasa infarcit.

510. Hanc majorem arteriarum agitationem declarat pulsatio in partibus, in quibus antea vel multo minor vel nullus sentiebatur pulsus, hæc enim rhythmum pulsus accurate sequens probat eum fieri actione arteriæ majore. Hanc autem pulsationem fieri non posse ex uno, alterove ramo arteriæ, evincunt experimenta hydraulica, ex quibus constat, liquorem fluentem per canalem ramosum a trunco per ramos, ut fit in arteriis, ab obstructo uno ramo, vel orificio, quod non plus, quam centesimam partem liquoris transmittit, in reliquis ramis, vel orificiis, velocitatem non ultra unam centesimam partem augeri, atque non plus urgere in hoc orificium clausum, quam in reliqua latera omnium ramorum, & trunci, quæ exigua mutatio percipi non potest, ut fieret in minimæ partis inflammatæ obstructione: Imo experimentis Anatomicis constat, si comprimatur ramulus minor arteriæ, sanguinem antea per apertum ramum fluentem derivari per anastomoses, quæ inter minimas arterias sunt copiosissimæ, atque detexerunt, ex obstructo, vel compresso ramo parvæ arteriæ partem non rubere, vel tumere, sed sequi sanguinem suam viam per alias anastomoses. Ex quibus experimentis convictus assentiri non possum pulsationem, & Inflammationem fieri ab obstructione arteriarum: quod autem pulsat ligata arteria major supra ligaturam, non destruit experimentum in arteriis minimis, in quibus, minime vero in majoribus arteriis, supponitur Inflammationis obstructio. *Pulsatio.*

511. Calor partis æstuans satis declarat, motum vitalem auctum esse inflammationis causam, cum obstructio ex sua natura inferat frigus, sed motus vitalis in nobis sit naturalis caloris causa. *Calor.*

512. Pars quædam ita aliquandiu agitata, sensim magis *Reliqua*

Symptomata. gis in consensum trahit reliquum motum vitalem per corpus, ex cujus dein argumento fit Pulsus durus, & frequens, corporis totius *Ardor*, *Siccitas*, sanguinis compactio in *Lentorem*, *Sitis*, oris summa siccitas, *Respiratio* difficilior, anhelosa, frequens, ob concitatum motum, & sanguinis lentorem, *Urina* rubra semper, vel tenuis simul, quod malum, vel crassior, interdum vero aquosa post assumptum potum, quod pessimum.

Causæ. 513. Quæ in corpore ceteroquin sano concitant inflammationem particularem, vel generalem, quæ vocari solet febris ardens, vel sunt manifesta, vel latentia, seu interna: ab externis incipiendum, & notissimis ut intelligatur causa etiam latens, & comprobetur dicta causa proxima.

Frictio. 514. Quæcumque pars frictione diu agitata inflammatur; quo constat, motum inductum, pellentem sanguinem majore impetu in arterias lymphaticas, producere inflammationem.

Stimulantia aplicata. 515. Ut frictio sensibili actione urget sanguinem in arterias lymphaticas, ita stimulantia quæcumque acria, rubefacientia, instigando motum vitalem istius partis, idem faciunt.

Moventia. 516. Si vero motu musculari, vel irritante causa per totum corpus nimia concitatur circulatio, generalis formatur inflammatio; sed post motum muscularem, quoniam in quiete cessat impingens motus, brevi quoque cessat inflammatio, nisi superveniens frigus subitaneum reditum intercipiat ex lymphaticis, sed acre perseverans instigare non permittit cessare inflammationem.

Calefacientia. 517. Nostrum corpus duobus modis incalescit (1) actu calidis, hæc autem cum augumento caloris non augent circulationem, & inde raro inflammationem faciunt. (2) Vel incalescit aucto motu animali, ex quo etiam raro inflammatio. Sed qui calor formatur ab aucto motu vitali, frequentissime inflammationem producit, cum semper æqualiter augeatur circulatio cum augmento caloris.

Lentor. 518. Non omnis crassitudo sanguinis inflammationem

nem inducit, ut experimur in Cruditate, & pituita, sed Lentor sanguinis frequentissime. Talis autem phlogistica dispositio in sanguine non formatur nisi post validam circulationem, qui motus major cum tenacitate sanguinis ob difficiliorem transitum per arteriarum extrema, arterias ultra modum distendens, arterias quoque lymphaticas implet, quare motus impingens major est causa, minime vero obstructio.

519. Quoniam ex Compressione, Decubitu, Ligatione strictiore, Contusione, Elongatione, Pondere incumbente, Ustione & Vulnere, observarunt generari Inflammationem, existimarunt, angustationem, & obstructionem hujus esse causam. Hæc autem omnia ratione stimuli possunt quoque facere majorem motum. Quare sequentibus experimentis est determinandum, an Obstructione, vel motu majore ex stimulo hæc allegata inferant inflammationem. (1) obstructa, vel ligata arteria major ariduram, & pallorem producit in parte inferiore. (2) arteria abscissa, ut fit in vulnere, privat partem inferiorem sanguine, dum tamen æque labium inferius quam superius inflammatur. (3) Impeditus transitus per arteriam majorem non auget circulationem per reliqua vasa ultra comparationem capacitatis detractæ. (4) arteria minima compressa, vel obstructa facit, ut per anastomoses libere tamen continuetur sanguinis fluxus sine indicio inflammationis. (5) arteria læsa, vel compressa nullam inflammationem infert, sed nervus affectus validissimam. (6) Merus stimulus sine obstructione (515) & simplex frictio (514) inducit inflammationem: ergo recensitæ causæ non ex obstructione in tali parte, sed motu instigato inflammationem inferunt. *Angustia vasorum.*

520. Omnes igitur causæ, motum majorem facientes in fibris arteriarum (441), Inflammationem inducere possunt, aut generalem, aut particularem. Hæ causæ immediate, vel mediate operantur. (1) Ablatio mucilaginis, quo transfluens sanguis tangat nuda latera; ut Calculi transitus per urethram micturitionem; Deglutitio boli durioris difficilem deglutitionem; abrasio epidermidis dolorem, & rubedinem inferunt, & *Causæ internæ.*

 ex

ex consueto contactu se magis movent. (2) Humor ex cryptis arteriarum secretus acer, ut in Trachea tussim; in Ventriculo vomitum; in Intestinis Dysenteriam; in Ano tenesmum; in Urethra stranguriam; in Arteriis majorem motum, & Inflammationem facit. (3) Transfluens sanguis acrior. Sed ab hac causa non fieri potest particularis sed generalis inflammatio. Mediate autem motu majore circulatorio generalis, vel particularis inflammatio formatur ab irritato nervo, sive quod pungatur, vel vellicetur per acrem suum succum; aut si per consensum alterius partis affectus motus vitalis arteriarum instigetur.

Exitus. 521. Motus circulatorius major, qui compactum sanguinem adegit in arterias lymphaticas, varium exitum præbet. (1) Resolvitur perfecte. (2) per insensibilem perspirationem. (3) per evacuationem criticam. (4) per translationem. (5) commutationem in suppurationem. (6) scirrhosum compactum. (7) Corruptionem. (8) Sphacelum.

Resolutio perfecta. 522. Quum impetu majore globuli fuere adacti in arteriis lymphaticis, quæ valvulis carent, cessante illo impetu a tergo, qui retinuisset in his arteriis sanguinem rubrum, eumque compegisset in Lentorem, redibit receptus, & adhuc non mutatus sanguis in arterias cruentas, quo cessat inflammatio, sine ulla crisi: qualis resolutio frequens post frictionem, & motum muscularem auctum observatur.

Resolutio insensibilis. 523. Si vero ille motus vitalis major fuit, vel diutius continuavit, aut sanguis longiori mora retentus fuit in parte inflammata, dein repulsus in arterias cruentas aliquam alienam acquisivit indolem, ut sæpe fit etiam in continuato motu musculari, hæc alienata materia, restituta æquabili circulatione, iterum solvitur, & expellitur per insensibilem perspirationem, vel levem sudorem; qui exitus proxime accedit priori, cum non exhibeat evacuationem sensibilem criticam.

Resolutio Critica. 524. Sed si non satis cito priores resolutiones fiant, ut fere semper si a causa interna facta sit febris ardens, vel Inflammatio, sanguis ruber, vel ejus pars gelatinosa ita compingitur in Lentorem, qui repulsus in

in arterias cruentas, neque in bonum ſanguinem redigi poteſt, neque commutari in materiem inſenſibilem, ſed quia tamen eſt materia aliena, partim per copioſiorem ſudorem, partim per urinam ſub forma ſedimenti albi, vel per ſputum concoctum ejicitur.

525. Cognoſcimus hunc triplicem exitum (1) Brevitate morbi, (2) lenitate, & paucitate ſymptomatum; (3) cauſa externa cito ſublata, (4) ſequente largiore perſpiratione, leni, vel copioſiore ſudore, vel urina aut ſputo critico breve poſt invaſionem apparente. Ex his obſervatis facile colligitur, hoc ſemper eſſe faciendum a Chirurgo, ut obtineatur per ablationem cauſæ externæ ſi adſit, & mitigationem motus per Diluentia, diaphoretica, antiphlogiſtica, imo ſanguinis miſſionem, ſi impetus nimis urgeat. *Cognitio & curatio in his.*

526. Motus autem vitalis major per totum corpus, ut in febre ardente, qui compegit circulantem ſanguinem, interdum ad partem aliquam, præcipuam hujus materiæ partem deponit, facitque particularem inflammationem per Metaſtaſin, ſed particularis inflammatio nata, ſi in ea parte tantum minuitur impetus, ut redire poſſit, raro ad aliam partem deponitur, quia lentor in parte confectus communi circulationi traditus non amplius compingitur, ſed plerumque reſolvitur in materiem criticam. *Metaſtaſis.*

527. Cauſa interna tantum inſtigans motum vitalem, ut compingatur ſanguis in lentorem, adigaturve in arterias lymphaticas, continuata, ſenſimque aucta, quod ex permanentibus, & increſcentibus ſymptomatibus cognoſcimus circa 4, 7, 11, 14, diem ab invaſione, commutat illum lentorem in materiem, albam, lævem, ſubpinguem, ponderoſam, Pus dictam: hoc tempore ſimul concitatur inquietudo, moleſtia, febris remittens, horror, cum diminutione doloris inſequente, & levi ſudore. Confectum hoc pus, vel exit per ſputum in morbis pectoris, vel ſub forma ſedimenti in urina, aut deponitur ad partem faciens metaſtaſin, ſed manens circulantibus miſtum producit febrem purulentam: hoc autem Pus in inflammatione particulari confectum, ſæpe colligitur in eodem loco, *Suppuratio.*

ut ruptis repagulis in tunica plerumque cellulari collectum formet Abſceſſum.

Induratio. 528. Lentor hoc motu vitali compactus quadam in parte collectus, præprimis in glandula, propria concreſcendi potentia contrahitur in maſſam ſolidam, dimittens liquidiſſimum, vel per emunctorium, vel venas abſorbentes, parit tumorem durum indolentem, quem vocant *indurationem*, vel *Scirrhum*. Compacta autem materia, ſi per ſupervenientem putredinem, vel inflammationem partium ambientium dein liqueſcit, commutat hunc tumorem in *Cancrum*. Degeneratio Inflammationis in Indurationem promovetur adſtringentibus, coagulantibus, ſtypticis, defenſivis, abſorbentibus, ſiccantibus, & actu frigidis.

Corruptio. 529. Sed lentor compactus, aut toti maſſæ miſtus, vel in quadam parte collectus, deficientibus viribus vitæ non commutatus in Pùs, ſed accedente putredine aliqua commutatur in Corruptelam, aut tenacem, vel tenuem, unde aphthæ, ſputa tenacia, glutinoſum in abſceſſu loco puris, vel liquamen fœtens cum febre hectica, & evacuatione ichoris.

Gangræna, & Sphacelus. 530. Dum motus vitalis ultra modum inſtigetur, ut non ſolum compingat ex ſanguine lentorem, ſed maſſam veluti deſtruat, ipſaque vaſcula diffringat, quem ſtatum inſtantem prædicimus ex vehementiſſimis ſignis inflammationis, eum ſtatum vocant Gangrænam. Facta dein hac mutatione ceſſat dolor, & commutatur in inſenſilitatem, æger falſa lenitate videtur levari, pars fit gravior, tumor laxatur, color ruber tranſit in livorem, vel nigrorem, pulſus fit debilis, in loco inflammato excitantur veſiculæ ichorem fundentes, ex emunctoriis evacuatur liquamen ichoroſum, ſubnigrum, fœtens, exit ſudor colliquativus frigidus, faciei elegans color commutatur in luridum, ardor corporis convertitur in frigiditatem. Hanc mutationem vocant Sphacelum.

Curatio. 531. Quum triplex ſit Inflammationis exitus (1) in ſanitatem, (2) alium morbum tolerabilem, quem vocamus ſuppurationem (3) in interitum, vel morbum deteriorem, ex his ſola Reſolutio eſt procuranda;

da; quæ si obtineri non potest, in suppurationem convertenda est Inflammatio, quod infra proponetur.

532. Quoniam pulsus lentor in fines arteriarum, continuato motu majore agitatus, convertitur in aliam naturam, danda, & applicanda medicamenta, & auxilia, quæ resolvunt Lentorem concretum, & nimium compescunt impetum, quod sequentibus obtinemus auxiliis, (1) venæ sectione, (2) alvi ductione, (3) antiphlogisticis, (4) laxantibus, (5) Diluentibus simul interne datis. *Resolvendo.*

533. Quoniam vasorum depletione residuus sanguis minus premitur, & pulsus lentor minus urgetur versus fines arteriarum lymphaticarum, motusque vitalis redditur languidior, quibus non amplius compingitur lentor, atque pulsus in finibus arteriarum regurgitare permittitur; talis evacuatio non est omittenda, sed statim in principio est instituenda, atque repetenda, si non cessat inflammatio, donec apparent suppurationis signa, quæ ulteriorem sanguinis missionem vetant. *Venæ sectio.*

534. Alvum ducentia ratione evacuationis, & ratione adjunctę virtutis hoc quoque facere possunt: quare *purgans* dandum, quod experientia docuit simul esse *Antiphlogisticum*. *Purgantia.*

535. Concretus Lentor simul est solvendus per interna *Antiphlogistica*, quæ constat fructibus horæis, nitrosis, acidis, & acescentibus, calide pota in larga quantitate. *Antiphlogistica.*

536. Et quoniam inducta laxitas partibus firmis minuit contractilitatem, & propulsionem, ea est procuranda *Laxantibus* exhibitis, vel applicatis. *Laxantia externa.*

537. Multum quoque juvat reliquam massam *Diluere*, ut minus prona sit ad concretionem, qualia medicamenta multa annumerata sunt in antiphlogisticis. *Diluentia.*

538. Num cuticula in sanguinis superficie concrescens a chylo inspissato exassato? *Quæstiones.*

Decepti fuere veteres calore albicante chylo simili, sed chylus non habet concrescendi potentiam; atque etiam formatur in emisso sanguine morborum inflammatorium, postquam omnis chylus in corpore est consumtus. Sed formatur ex sanguine nimis compacto,

qui emissus, & stagnans in frigore hanc cuticulam in superficie format.

539. An cuticula hæc non apparens in sanguine acutorum emisso denotet materiam phlogisticam retineri?

Hoc admitti non potest in generali, aut particulari inflammatione. Nam in generali inflammatione tota massa sanguinis lentore est infecta, qui certe cum effluente sanguine exiret. In particulari autem inflammatione, si statuitur lentor obstruens, ille evacuari non potest, quia antequam potuisset venire ad venam apertam, substitisset sanguinis evacuatio, neque obstruens lentor se tam cito, tempore sanguinis missionis extricare posset, ut simul exiret per venam apertam. Inde sentiendum est, si in acutis mittatur sanguis non præbens cuticulam in superficie, eum morbum acutum non fuisse Inflammatorium, sed Erysipelatosum, in quo multa signa inflammationi communia observantur, quibus non satis attendens Medicus decipi potest.

540. Cur frigus extremorum cum incendio interno, periculosissimum in Inflammatoriis?

Incendium internum denotat validam internam inflammationem, quæ per incitatum motum, in partibus extremis quoque ardorem producere debet: si vero extremæ partes frigeant, id denotat, vires vitæ ita esse debilitatas, ut quamvis valide instigatæ, tamen non valeant augere motum in extremis. Si ergo cessare incipit stimulus ille, totus motus quoque subsistet.

541. Num Emplastica obstruendo generant inflammationem?

Emplastica applicata quibusdam in corporibus excitare rubedinem, calorem, & pruritum, constans est observatio: sed an hæc phænomena producantur immediate ab obstructione, non caret dubio, quum obstructio vasorum exhalantium, quidem impediat evacuationem, sed non producat motum majorem in arteriis nisi retentus humor fiat acris, sed tunc stimulus per acrimoniam est causa: inde solum in his corporibus, quibus perspirabile est acre, hæc rubedo produ-

ducitur. Neque hæc conjuncta phænomena probant inflammationem, ſed potius Eryſipelas.

542. Cur Eryſipelati ſæpe jungitur Inflammatio?

Utrique hi morbi ſæpe junguntur; nam ſi præcedat inflammatio, hæc ſuo calore majore non raro commutat pinguedinem in rancorem, quo producitur Eryſipelas: atque Eryſipelas ſtimulando facit ſanguinem compingi in lentorem, & trudi in arterias lymphaticas.

543. An Lentor effectus, vel cauſa Inflammationis?

Quoniam Lentor non præcedit ſed ſequitur Inflammationem, ejus cauſa eſſe nequit. Quod autem lentore nato ſæpe producatur inflammatio, ea non producitur ex lentore, ſed ex cauſa lentorem generante.

544. An Inflammatio ab arteriarum obſtructione?

Satis recepta hæc a multis eſt ſententia, ſed quoniam experimenta (519) contrarium evincunt, hæc ſententia eſt repudianda.

545. Num lentor motu majore pelli non poteſt per extremitates arteriarum, ut ſolvatur Inflammatio?

Quum impetus major, frictiones, & applicatio ſtimulantium, intendant Inflammationem, veritati non eſt conveniens, motu majore pelli poſſe lentorem per extrema arteriarum in venas, ut ita ſolvatur Inflammatio: qui hoc putant fieri in venæ ſectione, a vero recedunt, quoniam venæ ſectione non augetur motus propellens, ſed minuitur.

546. Num ſtimulantia ſolvunt Lentorem, ut viſcidum.

Multos hoc decepit, exiſtimantes, omnes reſolutiones fieri eodem modo, & quum experiebantur nonnullos tumores ſolvi ſtimulantibus, hoc quoque concipiebant fieri debere in tumore inflammatorio: ſed lentor majore motu natus, per acria calefacientia, ſtimulantia magis compingitur, quare hæc in Inflammatoriis evitanda, quæ utiliſſima inveniuntur in pituitoſis.

547. An in principio Inflammationis adſtringentia, repercutientia, Defenſiva applicanda?

Contendunt multi Medici, & Chirurgi, talia applicata medicamenta diſcuſſiſſe Inflammationem, &

vi

vi quoque rubedinem, & tumorem per hæc applicata disparuisse: sed semper erat Erysipelas, minime vero Inflammatio; quare credo Medicos istos similitudine apparitionum deceptos fuisse. Nam Lentor in parte inflammata compactus per dicta auxilia commutaretur in indurationem; sed Erysipelatosum tenue calefaciens iisdem egregie condensatur, & compescitur.

548. Num pulsus mollis semper signum absentiæ Inflammationis?

Pulsus durus est characteristicum signum, si nullum sit impedimentum fluxus sanguinis, vel spirituum, sed si per inflammationem simul ille fluxus inhibetur, redditur pulsus mollis, ut in phrenitide, & pleuritide validissima, peripneumonia, & hepatitide.

549. Cur non statim ex nervi punctura Inflammatio?

Statim capsula nervi læsa non tumet, inflammatur, sed sensim; cujus tumore, & inflammatione comprimitur medulla nervi: sensim abscissa fibra magis accurtatur: sensim effusus humor stagnando fit acrior; ex quibus conjunctis hæc quæstio satis patet.

CAPUT IV.

De Suppuratione, & Abscessu.

Definitio. 550. Tumor pure plenus, in quadam parte non perfecte limitata, plerumque in tunica cellulari, vocatur *Abscessus*; sed si materia purulenta per totam massam sit distributa, *Suppuratio*, & purulentia dicitur. *Varietas.*

551. Ita pus hærens in quadam parte (1) retinet nomen *Abscessus* partis quam occupat, quamdiu continetur lateribus clausis; sed si occupat aliquod viscus internum, sæpius vocatur *Suppuratio* istius visceris. (2) quibusdam in partibus speciale acquirit nomen, ut in Inguinibus, *Bubo*; pone aures, *Parotides*; in cavo pectoris, *Empyema*; in cellulis pulmonis, *Vomica*. (3) sed ruptis repagulis coercentibus cum exigua apertura subtus habens saccum pure plenum vocatur *Sinus purulentus*; hæc autem apertura si sit oblonga, & canu-

nulata dicitur *Fiſtula*, ſed lata, & paten apertura ſine ſacco profundo vocatur *Ulcus*. Nonnulli quoque huc conferunt tumores folliculoſos; ſed quia non continent pus, huc non ſatis commode referri poſſunt.

552. His tribus modis in quadam parte particulari ſolet formari Abſceſſus. (1) ſi Inflammatio iſtius partis in ſuppurationem (527) commutatur, hujus formatio facile cognoſcitur ex prægreſſa, & perſeverante inflammatione iſtius partis. (2) ſi morbus inflammatorius generalis, ſeu febris ardens, diutius durans ſine critica evacuatione, commutatum lentorem in pus deponit in quadam parte corporis, ubi format ſine prægreſſa inflammatione iſtius partis Abſceſſum, quem mirantur videre Chirurgi tam cito maturum, & copioſum pus in ſe continere: hæc eſt una ſpecies Abſceſſus per metaſtaſin, in acutis ſatis frequens, ſed ſemper minus præſtans quam critica evacuatio, & ſemper longitudinem promittens. (3) Aut ſi localis Inflammatio commutata in pus, dimittit materiem purulentam ad quamcunque aliam partem corporis: hæc eſt altera ſpecies Abſceſſus per metaſtaſin, ſed raro accidit. *Generatio.*

553. Si conſtat Inflammationem reſolvi non poſſe, promovenda eſt ejus degeneratio in ſuppurationem (537) per medicamenta, quæ dicuntur Maturantia. Quæ duplicia ſunt (1) in motu, & calore majore, atque (2) in motu minore, & tenacitate majore materiæ purulentæ. *Maturantia.*

554. Quoniam naturale eſt, ut pars laxata facilius rumpatur, atque conducit ut ruptio fiat externe, applicanda ſunt Laxantia iſti præprimis parti, cui expedit maxime ut rumpatur abſceſſus, hæc dicuntur pus attrahentia; conſtat linimentis, quæ linteo carpto applicantur, dum reliquum apoſtema cataplaſmate, fomento, vel emplaſtro tegitur. *Laxantia.*

555. Si morbus generalis inflammatorius ſuppurationem minatur, aut Inflammatio magnæ alicujus partis vergat in abſceſſum, puris generatio eſt promovenda per medicamenta interna, quæ ſimul minuunt reliquos humores ſanos contra puris infectionem. Hæc quoque con- *Interna.*

continuari possunt in abscessu maturo, ad ulteriorem puris generationem.

Abscessus maturi signa. 556. Continuandum in usu horum medicamentorum externorum, & internorum, dum constat, pus maturum esse, quod ex his conjicimus (1) Ratione temporis, si ultra septem, vel undecim dies perstitit inflammatio, vel febris inflammatoria sine critica evacuatione, sed cum diminutione rubedinis pulsationis, & renitentiæ, & febris remittens incipit fieri, parsque redditur gravior. (2) si tumor oppositis actibus a digitis pressus fluctuationis indicium præbet, maxime si simul in fastigio albicantem maculam præbet, quæ tactu digiti exhibet subtus jacentem humorem.

Quando aperiendus. 557. Si abscessus maturus sponte non disrumpitur, arte tunc est aperiendus, cum pus maturum retentum diutius in putrilaginem abeat: aperitur autem sectione, vel caustico applicato. Non debet ante maturitatem aperiri, quia puris confectio fit in loco clauso, & promovetur a pure concocto adhærente, sed retardatur attactu aeris, & privatione purulenti adjecti.

Quando ante maturitatem aperiendus. 558. Recedimus autem ab hac generali regula per graviora instantia mala, uti in abscessu integumentorum pectoris, & ventris, ne intus rumpatur abscessus, aut in abscessu circa articulum, ne pus fundatur in cavum articuli, generans difficilem curationem, & interdum ancylosin; interdum instituitur in abscessu per metastasin ex febre ardente, ne retrocedat pus.

Aperiendus sectione. 559. Ut secundum artem per sectionem aperiatur Abscessus, (1) eligendus est locus incidendus, ubi proxime adjacet pus, nempe ubi integumenta persecanda sunt tenuissima, maxime prominentia, & albissima, in loco, ubi nec arteria, nec vena, nec nervus major hæret, & quantum fieri potest ad partem inferiorem ratione situs corporis, ut pus contentum sponte effluere possit per aperturam factam, quum alias sæpe sinum purulentum formet. (2) sectio est facienda per instrumentum acutum, secundum corporis longitudinem quantum fieri potest: incipiendum a parte inferiore, & ducenda plaga sursum, ne effluente pure obruatur sectio: tam alte primo est intromitten-

da lancetta, donec effluens pus docet penetraſſe in cavum abſceſſus. (3) ne partes adverſæ lædantur, & ut facilior fiat ſectio, latera abſceſſus ſunt ita urgenda, ut locus incidendus maxime emineat: ſi lata facienda plaga, expedit prius notare locum incidendum atramento. Hoc boni eſt in hac operatione, quod brevi tempore fiat, requiſita apertura poſſit comparari in loco maxime opportuno, relinquat plagam puram, & operatio non ſit admodum doloroſa.

560. Si vero (1) æger metuit; vel (2) locus vetat ſectionem: (3) ſi ſimul latior requiritur plaga, Corrodente applicato facienda eſt Eſchara in loco opportuno: magnitudo Eſcharæ determinanda *Emplaſtro tenaci*, in cujus medio eſt apertura iſtius magnitudinis ac deſideratur in Eſchara. In apertura emplaſtri ſupra cutim primo parum humectatam locandum *Corrodens Eſcharoticum*, quod inter duas treſve horas Eſcharam inurit, tegendum cauſticum plumaceola, emplaſtro, & cataplaſmate, vel fomento emolliente quovis. Si prima vice non ſatis profunda eſchara fuerit inuſta, repeti poteſt. Facta Eſchara eſt ſeparanda *Digeſtivo* applicato. *Per Corrodens.*

561. Si ſponte, vel arte apertura ſit facta in abſceſſu magno (nam in parvo omnes hæ cautelæ non ſunt obſervandæ); (1) non omne pus ſimul eſt evacuandum, ne vaſa ſuſtentaculo orbata, vel rumpantur, vel dilatata nimis magnam copiam ſanguinis recipiant; & quia pus relictum latera abſceſſus non ſatis matura citius maturare facit. (2) In puris expreſſione leniter premendum, quia vaſa macerata fortiore preſſione diffringuntur, & novam inflammationem faciunt. (3) Sinus abſceſſus ſpleniis, & faſciis modice ſuſtentandus. (4) Cita facienda deligatio, a frigore, & admiſſione aeris cavendum. (5) Apertura non ſollicitanda turundis, niſi vereamur nimis citam aperturæ coaleſcentiam, curandum in his ne tangant oppoſitum latus, tendinem, vel nervum. *Aperti Abſceſſus tractatio.*

562. Si apertura abſceſſus nimis anguſta ſit, quam ut poſſit effundere pus, ea eſt dilatanda ſectione per *In Anguſta apertura.*

vol-

volſellam, vel alio mucronato cultello, cujus mucro dirigitur crena cannulæ immiſſæ. Si vero vel æger, vel locus vetat ſectionem, indenda eſt *Turunda ditabilis*, qua ſenſim removentur ora aperturæ.

In pure tenaci, & forditate. 563. Si pus contentum nimis tenax, quam ut evacuari poſſit, vel latera abſceſſus ſint ſordida, cavitas abſceſſus eſt depuranda *abſtergentibus* injectis, vel inditis, quæ magis, vel minus acria eſſe debent, pro partis exquiſito ſenſu, majori, & minori tenacitate puris, & ſorditatis.

In ſinu purulento. 564. Si vero ſinus purulentus profundius hæreat, ut non ſatis commode pus per aperturam reddi poſſit, (1) hic, quando eſt ſordidus, præcedente modo eſt depurandus. (2) ſupra ſinum modica eſt facienda preſſio per ſplenia, & faſcias, ut adducta latera conſolidentur, nullus locus pro puris collectione relinquatur. (3) ita ponendum eſt membrum, ut apertura ſit in decliviori loco. (4) Conſolidatio eſt promovenda *Sarcoticis* internis, & externis. (5) His autem ſi non procedat conſolidatio, in parte decliviore facienda eſt apertura, ut in apertura ſuperius monitum eſt; vel ſectio eſt facienda ab apertura uſque ad ſinum per volſellam, vel inſtrumento ſecante, cujus acies per crenam conductoris in ſinum immiſſi dirigitur, niſi vaſa majora, vel alia pars, quæ evitanda eſt, hanc ſectionem vetat. Dein ut ulcus latum tractandum.

In puris corruptione. 565. In formato Abſceſſu non ſemper conficitur bonum pus, ſed interdum Ichoroſum fœtens. Aut bonum Pus ſtagnando in Saniem convertitur: (1) quia nimis profunde hæret, quam ut, vel cognoſci, vel aperiri poſſit. (2) ſi pus tenacius ſe non prodit fluctuatione, (3) aut æger recuſat aperire abſceſſum, qui ſponte non rumpitur. Ichor hic natus quo diutius ſervatur, eo fit acrior, corrodens latera abſceſſus, & non raro a venulis receptus, corpus inquinans generat febrem hecticam, & phthiſin. Ichoris igitur evacuatio eſt procuranda, ut antea in puris evacuatione (557) dictum eſt: locus apertus depurandus *abſtergentibus antiſepticis*, & corpus muniendum contra Ichoris infectionem.

566.

566. Sed pus confectum in maſſa circulante ſalubriter evacuatur ſæpe per vias urinæ, quando exhibet ſedimentum album copioſum, cum levamine ſymptomatum. (2) Hoc etiam in aliis abſceſſibus, & empyemate obſervatur, ſi ex ſinu purulento traditur ſanguini; in Suppuratione autem pectoris pus quoque redditur per ſputum: vel in particulari abſceſſu etiam per aperturam factam, quæ eſt breviſſima, & commodiſſima via. Hæc evacuatio puris eſt promovenda per *Pectoralia*, vel *Diuretica*. Si vero ita evacuatum pus eſt Ichoroſum, adhibenda ſunt medicamenta, quæ ſimul corpus muniunt contra puris infectionem, ſuperius (365) citata. *Evacuatione.*

567. Quoniam pus ſemel natum nunquam evaneſcit inſenſibiliter, vel commutatur in bonum humorem; ſed ſub ſenſibili forma eſt evacuandum, hoc retentum in maſſa circulante etiam corrumpitur, ut monuimus in ſtagnante pure in abſceſſu (565): quod pus corruptum concitat febrem Hecticam, & Phthiſin. In hoc caſu puris ulterior corruptio eſt prævenienda, & tentanda eductio per *Expectorantia*, & *Diuretica Balſamica*. *In retento corrupto.*

568. Hoc autem Pus in quadam parte collectum præprimis in glandula, amiſſa ſua parte tenujore, compingitur in maſſam veluti ſolidam, facitque Indurationem, quæ ſimili modo format Scirrhum, & Cancrum ut ex Lentore (528). Quæ Induratio nata communi methodo indurationis curanda Reſolventibus. *In Induratione.*

569. Si vero pus confectum, per nullam evacuationem emiſſum, ad aliquam corporis partem deponitur, aut colligitur, hæc ſunt obſervanda. (1) Poſt morbum Inflammatorium generalem frequentem fieri metaſtaſin, ſed poſt inflammationem particularem raro. (2) Ex puris boni translatione ſalutem ſpectari poſſe, ſed ex pure corrupto augmentum morbi, quia relinquit maſſam corruptam, & pus corruptum exiens etiam ex ulcere, vel abſceſſu, difficilem curationem promittit. (3) Imperfectam metaſtaſin ſemper malam eſſe, quia priorem locum non liberat. (4) Translationem ad partem principem, vel internam, ubi evacuari non poteſt, ſemper malam eſſe. Metaſtaſin puru- *Metaſtaſis.*

ru-

rulentam exſpectare poſſumus, ſi febris inflammatoria abiit in ſuppurationem, poſtquam nullam, vel non ſatis copioſam obſervamus puris evacuationem, & loco evacuationis quadam in parte generatur dolor, & tumor. In tali metaſtaſi omnia ſunt agenda, quæ tradita ſunt (556).

Parotides.

Parotides ex metaſtaſi. 570. Duo genera Parotidum occurrunt: (1) quæ generantur, ut alii morbi particulares. (2) quæ fiunt per metaſtaſin. Hoc ultimum genus huc pertinens eſt triplex. (1) ex materia Inflammatoria (526). (2) Ex Pure bono, (3) Et Pure corrupto (569). Quoniam particularis Inflammatio fere nunquam metaſtaſin facit (546), ſed morbus inflammatorius interdum, obſervatum fuit, hæmorrhagiam, alvi fluxum, & urinam copioſam, vel abſceſſum ad inferiora ante tempus ſuppurationis præveniſſe Parotides, quod per artificialem evacuationem Medicus imitari poteſt, & debet. Pus autem bonum ſæpe ſalubrem metaſtaſin præbuit ad aures. Sed pus corruptum ſemper malas parotides excitat.

Prædicuntur. 571. Quoniam ex materia purulenta frequentiſſime Parotides formantur per Metaſtaſin, harum prædictio formari ex ſequentibus poteſt. (1) Ex tempore durationis ultra terminum Inflammationis, id eſt poſt viginti dies, dum ſuppuratio eſt facta. (2) Si purulenta materia non evacuatur per urinam, vel ſputum, ſed retinetur in maſſa circulante. (3) Ex ſignis puris in ſanguine, ut ex faſtidio, nauſea, horrore, rigore, tremore, anxietate, febre remittente. (4) Ex abſentia ſignorum collectionis puris in quadam parte corporis, vel depoſitionis ad inferiora. (5) Ex accedentibus ſignis delati puris ad caput, ut ex ſopore, comate, aurium bombis, ſonitu, ſurditate; capitis, colli cervicisque dolore; ſtupore; ſudoribus in partibus ſuperioribus.

Parotides Salutares. 572. Omnes Parotides minus ſalutares, quam evacuatio puris; ſalubriores autem, quam ſi remaneret

in

in corpore pus. Promittuntur ſalubres (1) ſi fiant ex pure bono. (2) tam magnæ; ut omne pus recipere poſſint. (3) venientes die critico. (4) bene prominentes, breve ſuppurantes, non admodum dolentes. (5) venientes dum vires adhuc valent, & vires erigentes. (6) minuentes ſymptomata morbi præcedentis, cum urina ſedimentoſa, & ſputo liberiore. (7) fundentes pus coctum, æquale, inodorum. Tales valent recipere, & evacuare pus confectum, & ita liberare hominem a morbo.

573. Parotides autem ex ſequentibus judicantur periculoſæ, & lethales. (1) ſi excitentur a pure corrupto, ut poſt longum morbum, poſt alvi profluvium ſpumoſum fœtens, cum induratis hypochondriis, cum ſumma debilitate. (2) majores quam ferri poſſunt, vel minores, quam ut omnem materiem recipere valeant. (3) admodum dolentes, rubicundæ, difficulter ſuppurantes. (4) majorem debilitatem inducentes. (5) non minuentes ſymptomata. (6) cum urina cruda, & ſputo ſuppreſſo, vel alieno. (7) fundentes pus ichoroſum fœtens. (8) cito evaneſcentes. *Lethales.*

574. Si vero quædam bona, & quædam mala ſigna adſunt, anceps eſt præſagium. Medicus tunc attendere debet ad numerum, & magnitudinem ſymptomatum, ut formet præſagium. *Exitus incertus.*

575. Duo ſunt genera parotidum in hoc morbo, quæ ſalutem adferre poſſunt, ex materia nempe Inflammatoria, & Purulenta bona; nam ex pure corrupto, ſive fiant, ſive non, ſemper malum portendunt. Quæ ex inflammatione inſtant, præveniuntur larga hæmorrhagia, & alvi fluxu, urina copioſa hypoſtatica, & ſputo libero, aut abſceſſu alio in crure. Hoc ergo eſt imitandum a Medico, & Chirurgo, venæ ſectione, alvi ductione, expectorantibus, & diureticis. Quæ autem ex Purulenta materia formatur Parotis, præcedentes evacuationes ſanguinis reſpuit, ſed prævenitur puris evacuatione per urinam, vel ſputum, aut deponit etiam purulentum ad partes inferiores, quod minus præſtans eſt. *Præveniuntur.*

576. Parotides ex metaſtaſi natæ non ſunt repellen- *Curatio.*

dæ, ſed ad citam maturitatem deducendæ applicatione *Maturantium*. Interna medicamenta eadem adhibenda, quæ in generali abſceſſu tradita ſunt.

Inferiorum partium Abſceſſus.

577. Ex iiſdem cauſis, quibus generantur parotides (571) per metaſtaſin, formatur abſceſſus ad inferiores partes, crura, genua, & femora. Sed præſagiuntur dein (1) ex abſentia ſignorum verſus caput. (2) accedentibus ſignis puris commoti ad inferiora. (3) longiori mora antequam oritur abſceſſus ex metaſtaſi. Curatio nihil differt a curatione Parotidum (576.)

Ventris abſceſſus.

578. Per metaſtaſin ex morbo inflammatorio generali, vel abſceſſu partium remotarum, raro in cavum ventris colligitur pus: ſed ab abſceſſu lienis, hepatis, inteſtinorum, meſenterii, peritonæi, ventriculi, omenti, rupto interdum generatur, qui tamen pro Tympanitide paſſim habetur; & calidis flatum diſcutientibus perperam tractatur. Raro hic, ut in pectore, fluctuatione ſe manifeſtat, quum ſæpius in cellulis collectum hæreat pus. Hoc in loco pus collectum eſſe judicamus, ſi poſt dolorem fixum, continuum, ardentem, inflammatorium, cum febre continua, ardente ſiccitate, pulſu duro, ceſſat dolor ſine bona criſi, relinquens gravitatem, & dein tumorem flatulentum in ventre inferiore. Quare hujuſmodi dolores, ut Inflammatio particularis tractandi, priuſquam in abſceſſum abjerint: nam pus ſi confectum fuerit, vel ſuperveniente corruptione interficit, vel abſorptum poſt diu toleratam febrem hecticam lente ad ſanitatem pervenire permittit, raro ruptis integumentis effunditur, aut deponitur per alvum. Curatio tentanda per ea, quæ corpus contra puris infectionem muniunt, ſuperius (565) recenſita.

Empye-

Empyema.

579. Empyema late ſignificat omnem ſuppuratio- *Definitio.*
nem, & puris collectionem in quacumque corporis parte. Strictius autem ab hodiernis recipitur pro puris collectione in quacumque parte pectoris. Sed ſtrictiſſime notat puris collectionem in pectoris cavitate.

580. In pectoris cavitate colligitur pus (1) ſi mor- *Empyematis cauſæ.*
bus inflammatorius, ardens, acutus, in ſuppurationem mutatus, pus confectum huc deponit. (2) ſi pectoris contenta, ut pleura, pulmo, mediaſtinum, diaphragmatis convexa pars, pericardium, formarunt abſceſſum poſt pleuritidem, peripneumoniam, hæmoptyſin, vomicam pulmonis, vel vulnera, aut ruptiones harum partium, formatus abſceſſus, dein ruptus, in cavum pectoris fundit pus. (3) Quando in partibus remotioribus abſceſſus formatus ruptis repagulis deponit pus in pectoris cavitatem, ut poſt anginam, hepatitidem, abſceſſum integumentorum pectoris.

581. Prædictio Empyematis ex duobus fontibus hau- *Prædicitur.*
ritur. (1) Ex cauſis prægreſſis, quæ Empyema formare poſſunt, ut ſi dicti morbi inflammatorii abjerunt in ſuppurationem, præcipue qui circa pectus fiunt, & pus non fuit redditum per urinam, vel ſputum, & tamen evanuit tumor purulentus. Tunc ſcimus, pus alicubi colligi, ſed locus adhuc eſt incertus, niſi abſceſſus fuerat in partibus, quæ in cavo pectoris continentur. (2) ſed ſi poſt hæc ſigna oriuntur ſymptomata, indicantia incipere colligi pus in cavo pectoris, hoc præſagium ulterius firmatur: ut ſi ſputum ſenſim minuatur, & dein integre ſupprimatur; ſenſim major fiat reſpirandi difficultas, & pectoris gravitas ob pus in eo collectum. Si dein puris corrupti indicia accedant, ulterius firmatur judicium; ut ſputum ſalſuginoſum, amarum, tenue, ſpumoſum, bilioſum; calores de die mitiores, noctu graviores; faciei rubedo cum levi febricula, ſudores circa pectus, & collum, ſtertores; vox magis rauca; tuſſicula frequens;

oculorum cavitates; emaciatio corporis; frequens sputatio.

Præsentis detectio. 582. Pus collectum esse in pectore, conjicere possumus, (1) si antecessere signa prædictionis (581) sine puris evacuatione, sed cum incremento symptomatum, quæ Empyema promittebant, quæ indicant humorem collectum esse in pectore, ut difficilis respiratio a pressione puris ad pulmones, decubitus impossibilis præ suffocatione, sed situs erectus aliquomodo supinus facilior; interdum magis tumet venter descensu diaphragmatis; si plus sit fluxile, & pectus non perfecte plenum, conquassatione corporis percipitur fluctuatio. (3) Pus acrius factum in thorace hærens, atque irritans pleuram, & pulmones, producit dolores pectoris, & tussim. (4) Pus autem stagnando liquescens, corruptum, vasis absorbentibus receptum in reliquo corpore multa mala infert, ut febrem hecticam; caloris, frigorisque vicissitudinem, febrem noctu graviorem; pulsum parvum frequentem; sudorem colliquativum; cutis exanthemata; faciei rubedinem fugacem; maciem; alvum constipatam, duram siccam, vel liquidam profusam, qua sæpe pereunt, fastidium alimentorum; sitim majorem; calorem in plantis pedum, & volis manuum, præcipue post aliquot horas a cibo sumpto; ungues incurvatos; tumores œdematosos sub oculis, in pedibus, & cruribus; vocem raucam; sputum spumosum, vel alieni coloris, & fœtens; capilli de capite cadunt; interdum etiam incurvatur pectus. Tandem post diu passa hæc mala cum summa corporis macie moritur æger.

Pus in utroque cavo. 583. Quoniam juvat scire, num in utroque cavo pectoris vel alterutro, vel in aliis partibus collectum hæret pus, quædam his signis generalibus addenda sunt specialia, quæ differentiam declarant. Si in utroque cavo hæret, commodissime sine molesta respiratione potest hærere pus ad dorsum, & capita diaphragmatis; in tali igitur situ si ponatur ægri corpus, id est erectus, & aliquomodo supinus, ut pus hic hæreat, commodius potest degere, non facile tolerans in hoc vel istud latus decumbere.

584.

584. In latere præcipue contineri pus ex his conjicimus: (1) Decubitu in ſanum latus difficili, quum pus ſuperiore latere hærens, premit mediaſtinum, quod tunc actionem alterius pulmonis ſani intercipit. (2) Ex tumore, dolore, vel alia affectione lateris, in quo continetur pus. (3) His ſi non ſatis conſtant, applicant linteum madidum tepidum, terra figulina adſperſum, quod ad latus affectum citius ſiccatum, declarat affectum locum. *In uno latere.*

585. Si anteceſſerit peripneumonia, ſine exſpuitione puris vel urina ſedimentoſa, ſed manſit difficilis reſpiratio cum levi febricula, & tuſſicula, & gravitate in medio pectoris. Aut ſi poſt hæmoptyſin oritur febricula vaga cum tuſſicula, & ejectione granulorum fœtentium. Si difficilis reſpiratio in quocumque corporis ſitu non augetur, nullaque percipitur fluctuatio in pectore, pus utplurimum in vomica collectum hæret, quod ita clanculum latet, ut peritiſſimos etiam fallere poſſit. *In Pulmone.*

586. Si in tunica cellulari mediaſtini hæret pus, ob nexum cum ſterno, & vertebris dorſi, dolores antro, & retro magis ſentiuntur, & quia huic inhæret pericardium, multa cordis ſymptomata vexare ſolent. Si ſub ſterno magis hæret, anterius decumbentes facilius ſpirant, ſed ad vertebras hærens decubitum ſupinum habent. *In Mediaſtino.*

587. In pleuræ tunica cellulari hærere collectum pus, conjicimus (1) ex pleuritide inflammatoria prægreſſa, quæ abiit in ſuppurationem, ſine puris evacuatione, permanente reſpiratione difficili: nam ſi abſceſſus hic factus effudit pus in cavum pectoris, liberantur, ſed dein iterum increſcit difficilis reſpiratio, (2) ſi contuſio, aut vulnus pectoris non pro ratione effundit pus, ſed conſolidatur externe cum difficiliori reſpiratione, ſine expuitione puris. (3) ſi in pectoris integumentis percipitur dolor, tumor, aut mutatio coloris. *In pleura.*

588. Pericardii fabrica, & diſſectio Anatomica cadaverum comprobant, abſceſſum in pericardio formari poſſe, qui in viventibus difficulter detegitur, cum *In pericardio.*

pericardium inflammatum constringens cor, & pus in pericardio effusum, liberam cordis dilatationem inhibens, anomala signa inflammationis præbeant; ex cordis tremore, palpitatione, anxietate, pulsu vacillante, & debili Syncope frequente, cum corporis ardore, & febre continua, desinente in remittentem, hanc obscuram puris collectionem conjicimus.

Empyema ex Hepatis abscessu. 589. Empyema natum esse ex Hepatis abscessu, sequentia suadent: (1) Si antecesserit hepatitis inflammatoria sine evacuatione puris abiens in suppurationem. (2) Sed ejus loco accedunt signa Empyematis. (3) Si æger expuat sputa subnigra, minus cohærentia, instar sanguinis nigri corrupti. (4) Ex excrementis alvinis similibus, ventris doloribus, cibi fastidio, nausea, si hæc materia simul per ductum Choledocum in duodenum deponitur.

Prognosis. 590. Quod in Empyemate præsagiri potest, deducitur ex magnitudine causarum, & symptomatum, quare bona, & mala signa sunt separanda, ut ex istis salutem, vel interitum pronunciare possimus, atque ex conjunctis his ancipitem exitum.

Recidiva. 591. Qui ab Empyemate videtur curatus, & dein exspuit graveolentia, notat, relictum esse ulcus, quod recidivam faciet.

Bona signa. 592. Bona signa ex his desumuntur. (1) Ex natura puris exeuntis, si sit læve, æquale ejusdem coloris, non fœtens, albicans, satis copiose per sputum sine multa tussi exiens, vel sub forma sedimenti albi æqualis in urina, sensim minori copia prodiens, cum incremento virium, & diminutione symptomatum. (2) Ex signis nullum pus, vel ichorem mixtum esse sanguini, ut facile ferre morbum; corpus æqualiter calidum, & molle; sitis modum non excedens, recessus febris, & reditus appetentiæ post ruptionem, vel sputi ejectionem; alvi egestio compacta, & modica.

Mala signa. 593. Mala censentur signa, (1) quæ declarant pus non evacuari, ut sputum nullum; urina cruda sedimento carens. (2) Pus esse corruptum; ut sputum fœtens ichorosum; pus per alvum; pus exuens pallidum,

dum, viride, lividum, ichorosum, cœnosum, pituitosum, specillum tingens. (3) Corpus infectum esse a pure corrupto, ut difficile ferre morbum; anxietas, stragula movere de pectore; dolores; sitis; corpus inæqualiter calidum; venter, & costæ maxime si calent, frons vero & manus, & pedes si frigent; inappetentia, & fastidium; emaciatio corporis; egestio alvi liquida, copiosa.

594. Pus in cavo pectoris collectum varium sibi exitum parat, & subit mutationem: (1) Bonum manens pus a pulmonibus receptum, & per sputum rejectum liberat hominem, sed si corruptum hac via evacuatur, incertam sanationem promittit, (2) vasis venosis resorptum ad renes delatum, & sub forma sedimenti albi copiosi redditum, vel depositum ad crura, etiam liberat; sed si sit corruptum, nihil juvat, si per integumenta pectoris sibi parat viam pus, quod in junioribus intra 30. dies, in adultioribus circa 40. diem, & in senibus ad 60. diem, contingere solet, servantur, si pus bonum exit cum levamine symptomatum; sed si pus corruptum exit, non facile sanantur. (4) Sed perrodens diaphragma, descendens in ventrem inferiorem, post tympanitidem, multaque alia mala, moritur æger, (5) manens in pectoris cavitate, quod ex defectu evacuationis cognoscimus, pulmonem, & pleuram exulcerat, sphalescere facit, hominemque inducta Phtisi consumit, (6) vel vasis venosis receptum, & non evacuatum inducit febrem hecticam, qua etiam inducitur marasmus, quo ægri consumpti pereunt. *Effectus, & exitus.*

595. In curatione imitanda est natura solutionem faciens. Semper debebat exiens pus bonum esse, commodissima evacuatio erat per sputum, dein per urinam, postea per abscessum cruralem; ultimo per aperturam factam in thorace. *Curatio.*

596. Omni tempore, & in omni exitu ergo valet, interna medicamenta propinare, quæ *puris corruptionem* præveniunt, & factam emendant. *Puris corruptionē inhibens.*

597. Non solum exspectandum, donec natura monstrat viam per sputum, sed priusquam natura hoc facit, *Expectorantia.*

 cit,

cit, omni ope conandum, ut promoveatur ſputi eje-ctio per *Expectorantia*, quæ ſemper potanda quantum ferri poteſt calide. Si autem adſit ſputi tenacitas quædam, *reſolventia pectoralia* ſunt adhibenda, ſed in ſputi tenuitate addenda *Pectoralia incraſſantia*.

Diuretica. 598. Eodem quoque modo, per *Diuretica Pectoralia*, adjuvanda eſt evacuatio puris per urinam.

Abſceſſus cruralis. 599. Si vero natura moliatur metaſtaſim ad crura, hac quoque liberatus fuit æger, ſed non tam certe, quam per ſputum, vel urinam: interim melius eſt, ut hoc in loco retineatur, & reducatur ad citam maturationem per medicamenta citata, (553) quam ut repellatur.

Puris evacuatio ex pectore. 600. Si pus ſibi parat viam per pectoris integumenta, ut ſui præbeat indicium, locus ille prominens, utpote aptiſſimus, eſt pertundendus, & pus pedetentim evacuandum, atque cavum pectoris depurandum eodem modo, ut ſtatim proponetur in paracenteſi.

Paracenteſis. 601. Si pus collectum maneat in pectore, via paranda eſt pro exitu, quam operationem vocant Paracenteſin pectoris, quæ non ſolum in Empyemate, ſed in pectoris hydrope, & ſanguine effuſo in pectore, inſtituitur. Ut ſciamus quodnam latus ſit pertundendum, ſigna lateris affecti (584) conſulenda.

Quando inſtituenda. 602. Priuſquam inſtituitur operatio, ſciendum eſt, quando illa cum effectu poteſt fieri (1) ſi certi ſumus pus eſſe collectum (582) in pectore, & nullum quærere exitum per ſputum, vel urinam. (2) In non admodum vetuſto morbo. (3) Si Empyema bona ſigna (592) habet, nam cum malis ſignis accelerabitur mors.

Locus pertundendus. 603. Si ergo pertundendum eſt pectus, duo ſe ſuggerunt loca. (1) Si Empyema alicubi indicium præbeat puris propullulantis ſemper in eo loco apertura eſt facienda, quæ plerumque fieri poteſt ſimplici ſectione, quum tunc plerumque natura aperturam fecit in pleura. (2) ſi nullum eſt indicium, optimus locus eſt in eo latere dorſi, ubi pus hæret, (584) inter tertiam, & quartam coſtam ſpuriam, ad diſtantiam trium, quatuorve tranſverſorum digitorum, pro cor-

poris

poris magnitudine a ſpina dorſi, & totidem circiter digitos ab angulo ſcapulæ: locus ille tunc eſt atramento notandus.

604. Flectet tunc æger ſuum corpus oblique anterius, ut locus incidendus maxime promineat, & coſtę a ſe invicem recedant: ſecet tunc Chirurgus ſecundum corporis longitudinem cutim, plaga trium fere tranſverſorum digitorum, in ſigno ab atramento facto. Dein miniſtri, trahendo ad latera cutem, faciant ut admodum hiet plaga; deinceps ſectio facienda eſt in carne ſubjecta ſecundum coſtarum curſum, ſed corpori tranſverſa, æquali fere diſtantia ab utroque margine coſtarum, ne perſcindantur vaſa intercoſtalia, ſi ad pleuram pervenerit ſectio, ipſa pleura prudenter pertundenda, ne lædatur pulmo. In apertura facta immittendus eſt digitus, qui removeat pulmonem ſi forſan adhæſerit, ut ex facta plaga pus effluere poſſit. *Operatio.*

605. Ex facta apertura non multum puris ſimul emittendum, quoniam alias ſæpe in animi deliquium incidit æger, & cavendum, ne aer intret pectoris cavitatem, quo collabetur pulmo, & ſuffocabitur æger in uno latere pectoris; quare poſt operationem factam manu ita tegenda apertura, ut impediatur aeris introitus, dum æger ſe invertat, ut apertura tunc ſit in decliviori loco. Dein cum clauſa apertura, æger fortiter inſpiret, ut pulmo fiat aere plenus, hoc facto conetur fortiter exſpirare ore, & naribus clauſis, ut faciunt, qui magnum conatum edere ſolent retenta anima: hoc tempore aperiatur plaga, ut exeat pus; ſed ſi iterum vult æger inſpirare, plaga manu claudenda. Iteratis his actibus, ſi ſatis puris effluxit, in apertura indenda mollis admodum turunda, & flexilis, ut inſtar caudæ in cavum pectoris propendeat, quæ filo alliganda, ut ſemper retrahi poſſit, ſuper applicentur plumaceola, quæ ut ipſa turunda quodam *Digeſtivo* obduci debent, inſuper emplaſtrum ex tenui aluta confectum, quod aeris introitum inhibet: hæc dein ſpleniis, & faſciis ſunt firmanda. Multi autem loco turundæ indunt aperturæ cannulam anſatam, iſtius longitudinis, ut pertingat in cavum pectoris, & non *Deligatio.*

lædat

lædat pulmonem. Sed non eſt opus, niſi aliter apertura aperta ſervari non poſſit.

Innovatio deligationis. 606. Bis autem ter de die innovanda eſt Deligatio, & tanta portio puris eſt emittenda, ut intra viginti dies omne ablatum ſit: citius enim non patitur æger, & diutius continuare generat fiſtulam. Semper inter deligandum cavendus eſt aeris introitus. Si vel pus concretum, vel pulmo obturat exitum, id removendum immiſſo inſtrumento obtuſo per aperturam. Si vero pus ſit tenacius, injiciendum *lavamentum lene abſtergens*, & ita emittendum iterum, ut aliquid intus relinquatur in ſequentem deligationem, quod pus tenax ſolvit. Si vero pus effluens ſit corruptum, injiciendum lavamentum ſimul debet eſſe *antiſepticum*. Hæc dum fiunt, interne danda, quæ puris corruptionem cohibent, & emendant, ſupra (596) notata. His continuandum ad perfectam ſanitatem; reſtans virium debilitas ſolitis Cardiacis roborantibus curanda.

Symptomatum curatio. 607. Dum verſamur in Empyematis curatione, quędam adſunt ſymptomata, quæ ſpeciales exigunt curationes, quarum præcipuas delibabimus.

608. Si nimia vexat *Tuſſis*, adhibenda ſunt *pectoralia*, *balſamica*, *anodyna*, quæ acre, purulentum, laringem irritans, obvolvunt, & emendant.

609. *Sputum* autem tenacius eſt ſolvendum, & per *Expectorantia abſtergentia*, ejiciendum.

610. Nimia autem *Sitis* compeſcenda *Diluentibus pectoralibus*, quum ſalina ſitim compeſcentia, & acida non facile ferant, ſine multa tuſſi.

611. *Alvus Liquidior* conſtringendus pectoralibus adſtringentibus.

612. In *Appetitu dejecto* evitanda mucilaginoſa pectoralia, quæ appetitum magis extinguunt, ſed propinanda quæ *pectoralia*, & ſimul *ſtomachica* ſunt.

Quæſtiones. 613. Quænam medicamenta pus attrahentia dicenda?

Quibus medicamentis applicatis, ex ulcere profundo, aut ſinu purulento ducitur pus ad exteriora, vel pus in abſceſſu magis elevatum tumorem tenuiore cute tectum facit, ea dicuntur Pus attrahentia, quam actionem ex vi attrahente deducebant nonnulli; ſed

quæ

quæ laxant partes exteriores, atque aliquomodo resolvunt, tollentia resistentiam externam, faciunt, ut pus exeat, vel ad exteriora vergat: nam hæc Medicamenta juxta pus locata, nullum attractionis indicium in experimentis physicis præbent.

614. An nunquam Abscessus particularis sine prægressa inflammatione ejusdem partis?

Ita multi existimant, quare mirantur sæpe, tam brevi tempore tumorem purulentum formari posse in quadam parte: at vero morbus inflammatorius, vel purulentus per totum corpus, non raro confectum pus non evacuans per emunctorium, deponit ad partem aliquam, ubi format abscessum per metastasin.

615. Cur pars nimis refrigeratur post nimiam puris evacuationem?

Nisi experientia constaret, puris magnam evacuationem inducere refrigerationem, ratione videretur contrarium esse statuendum, quoniam pus per se nullum calorem habens videtur calorem accipere a lateribus partium ambientium; sed quoniam cum puris evacuatione copiosiore tollitur sustentaculum, partes firmæ minus pressæ minorem calorem faciunt laxiori suo attritu per motum vitalem.

616. Num ex abscessu magno omne pus simul evacuandum?

Nimia puris evacuatio, tollens sustentaculum, nimis extinguit partis calorem naturalem, & disponit antea sustentata vasa ad facilem ruptionem, quare nunquam omne pus simul evacunandum, nisi pars evacuata iterum potest artificiali sustentaculo sustentari. Inde tam utile est firmare partem fasciis post magnam puris evacuationem.

617. Cur margines diutius duri, si immaturus aperiatur abscessus?

Non omnis lentor in lateribus abscessus hærens eodem momento convertitur in pus, id est fit maturus, sed sensim in pus commutatur: hæc commutatio acceleratur adjecto pure, ut parum fermenti totam massam citius in fermentationem, & parum putrefacti breve totam molem in putrilaginem commutat: quare

re ante perfectam maturitatem non expedit aperire abscessum, neque omne pus evacuare, neque nimis depurare ab omni pure, si volumus citiorem maturationem obtinere.

618. Quæ materia ex qua pus formatur?

In corpore sano nunquam pus, neque statim conspicitur post inflictum vulnus, vel oborta febre ardente, vel inflammatione: quare immediate non formatur ex humoribus sanis, ut ex chylo, uti multi contendunt colore albicante decepti, sed videntur humores boni majore actione vitæ in Lentorem compacti, continuato illo motu, & fotu partis, sensim commutari in pus. Et quoniam sedimentum album in urina id purulentum est, quod in acutis conficitur, & dein evacuatur, generalis æque inflammatio formare potest in corpore pus, quam inflammatio localis.

619. Unde puris retenti tanta acrimonia?

Quoniam pus est humor subpinguis, & extravasatus, in loco calido stagnans, eodem modo, ut omnes humores, convertitur in putrilaginem, seu ichorem per supervenientem corruptionem: qui ichor eo fit acrior, quo diutius continuatur corruptio.

620. Qua via ad renes ducitur pus ex pectore?

Anxie quæsiverunt ex pectore ad renes tendentes vias, quas hucusque Anatomica sectio invenire non potuit, ut intelligerent modum, & cursum puris in Empyemate, quo cum urina evacuaretur pus, & homo liberaretur ab Empyemate, frustra autem multos impenderunt labores: nam dum pus est aliquomodo attenuatum, ut possit vasis venosis resorbentibus pulmonum, vel pleuræ recipi, traditur sanguini circulanti, qui ad renes cum pure veniens, pus a se in renibus segregat: qualis separatio, & excretio renibus videtur propria, quoniam in omni purulentia cum urina exit purulentum.

621. Quali modo ex Angina generari potest Empyema?

Veterum est observatio, quæ a quibusdam hodiernis negatur, ob denegatam viam: sed si post inflammationem aliquam particularem, vel generalem potest

for-

formari Empyema, (580) id facillime fieri poteſt ex Angina ſuppuratoria: poteſt enim pus in collo formatum, deſcendendo per tunicam celluloſam, vel per tracheam arteriam, facilius in pectore venire, quam alii abſceſſus per metaſtaſin. Inde mirum eſt, non frequentius contingere.

622. An commodius in Empyemate fieri poteſt Paracenteſis per Trocar, quam per inciſionem?

Quoniam apertura tantum eſt facienda in pectore, ea videtur multo facilius fieri poſſe per Trochar, quod unico ictu intrudi poteſt, ut in cavum pectoris penetret, & dein exemta ſubula triquetra, in apertura relicta cannula anſata, ſatis videtur viam præbere puri; ſed ſæpe ſimul ſubjacens pulmo læditur, removeri non poteſt pulmo, ſi pleuræ adhæreat, & frequentiſſime obturatur exitus; quare præfertur præcedens operatio ab expertis Chirurgis.

CAPUT V.

De Sphacelo, & Gangræna.

623. SPhacælus Medicis, & Chirurgis denotat alicujus partis noſtri corporis mortificationem, quam etiam ſiderationem vocant, ſive totum membrum ſit corruptum, ſive ejus quædam pars, ſi vero tantum ſit in partis ſuperficie, partem mortificatam vocant *Eſcharam*. Ab hoc diſtinguunt *Gangrænam*, quæ eſt vehemens inflammatio in ſphacelum tendens, quæ ſæpe præveniri poteſt, dum Sphacelus nullam medelam capit. Belgica nomina ſatis exprimunt differentiam hanc, nam ob vehementem calorem partis in Gangræna vocant *Heetvuur*; & quoniam pars mortificata in Sphacelo friget, Sphacelum vocant *Koudtvuur*. *Definitio.*

624. Cauſæ ſphacelum inducentes ad has claſſes redigi poſſunt. (1) Motus vitalis major quam ferri poteſt. (2) Intercepta circulatio. (3) Defectus ſpirituum, & ſanguinis. (4) Extinctio motus vitalis. (5) Deſtructio partis. (6) Venena mirabilia. *Cauſæ.*

625.

Motus vitalis major. 625. Motus vitalis nimis instigatus ita tendit partes firmas, ut tandem rumpantur, & sanguinem subito in corruptelam convertit. Ab hac causa si fiat Sphacelus, semper prægreditur Gangræna. Talis fit in morbis *acutis*, *ardentibus*, *Inflammatione* particulari, *Erysipelate*, *gelu* statim non extinguente, *Lentore*, & *Ambustione*. Ab his causis generalibus interdum sphacelescunt *humores* sine particulari sphacelo.

Intercepta circulatio. 626. Nulla pars in nostro corpore manet vivens, nisi communem circulationem habeat per arteriam, venam, & nervum; omnes igitur causæ intercipientes hunc liberum fluxum partis sphacelum inferunt; unde *Aneurisma* spurium, *Convulsio*, seu spasmus constringens, *Decubitus* in aliquam partem, *Ligaturæ* strictiores, *Fractura*, *Luxatio*, *tumor* premens, *Paralysis*, *Obstructio*, & *Compressio* quævis, ut, & *Herniæ* constrictæ, produxerunt cum diversis phænomenis sphacelum.

Defectus spirituũ, & sanguinis. 627. Quoniam omnis pars tandem moritur, & corrumpitur, sanguine, vel spiritibus influentibus, si privatur; inde præter recensitas intercipientes causas etiam generatur Sphacelus, post profusiores *Hæmorrhagias* in summa Debilitate, decrepita *Senectute*, *Evacuatione* nimia, *Febre hecticha*, *Phtisi*.

Motus vitalis exstinctus. 628. Per frigus *glaciale* interdum omnis motus vitalis ita exstinguitur, ut nunquam redeat vita parti, & ita sphacelescit, sine ulla inflammatione, vel gangræna prægressa, ut multi in sævissima hyeme anni 1739. & 1740. in suis membris experti sunt.

Destructio partis. 629. Ad vitam quoque continuandam in partibus, earum requiritur integritas, qua destructa perit quoque istius partis vita: inde multæ causæ destruentes intulerunt Sphacelum cum vel sine gangræna præcedente; uti *Vulnus*, *Contusio*, *Laceratio*, *Corrosio*, *Fractura*, *Combustio*.

Venena mirabilia. 630. Interdum sine manifesta causa, quasi ipsa vita extinguatur, vel spirituum indoles invertatur, generatur in partibus Sphacelus, ut in morbis *malignis*, *Pestilentialibus*, *Epidemicis*, *Pure* corrupto, *Putredine*, *Ichore*, *Lympha* acri hydropicorum, *Colliquatione*,

Mor-

Morſu nonnullorum ſepticorum animalium, *Corruptione ſcorbutica*.

631. Signa ſphaceli duplicia ſunt, (1) quæ indicant ſphacelum inſtare, quando adhuc valet curatio præſervatoria, (2) quæ indicant ſphacelum adeſſe, quando ſine interitu, & ablatione partis ſphacelatę nulla valet medela. *Signa.*

632. Signa ſphaceli futuri, (1) differunt pro cauſa ſphacelum inducente. (2) An ſit exſpectandus ſphacelus partis, vel in humoribus generalis. *Futuri Sphaceli.*

633. Nam ſi per motum vitalem nimium in parte natus fuit tumor, renitens, elevatus, intenſe ruber, vehementer dolens, & calens, commutantur hæc ſine ratione in tumorem minus elevatum, mollem, laxiorem, pallidum, cineritium, lividum, nigrum, ſtuporem, & dein inſenſilitatem etiamſi ſecetur, frigiditatem; atque epidermis elevatur per veſiculas ichore plenas, facileque ſecedens a cute ſubjecta, & pars, quomodocumque tractetur, nullum prębet indicium vitæ, ſed ſenſim vehementiora corruptionis indicia præbet cum ſummo fœtore. Si vero ab eadem cauſa ſine locali prægreſſa inflammatione generetur ſphacelus, poſt febrem ardentem cum pulſu duro, frequenti, reſpiratione profunda, citata; anxietate, inquietudine, cutiſque ariditate, producuntur febris mitior ſine ratione; corporis frigiditas; horror; pulſus debilis, frequens, inæqualis; reſpiratio exigua frequens; anxietatis ablatio; in cute exprimitur ſudor coliquativus frigidus; formantur maculæ lividæ, petechiæ dictæ; interdum deponuntur alvi excrementa nigra fœtentia; urina nigra, vel cum tali ſedimento, aut nubecula; facies fit Hippocratica; ſanguinis ſtillæ nigræ; & multa alia, quæ fallaci lenitate ægrum opprimunt. *In nimio motu vitali.*

634. Sed ſphacelus ex compreſſa Arteria (T. 31. XXXIII. 4.) vel vena, (T. 19. LXXV. T. 31. XXIII.) 6. vel Nervo (T. 24. v.) natus omnino diverſa ſigna præbet. *Arteria* enim compreſſa præbet ariduram, pallorem, frigus partis; *Vena* vero tumorem lividum, veſiculas in ſuperficie lympha rubella plenas, pars admodum aggravatur; ſed *Nervus* paralyſin, *In intercepta circulatione.*

lyſin, ſtuporem, & frigiditatem partis.

In defectu ſpirituũ. 635. Qui autem fit ex ſpirituum defectu, ſine prophaſi, & interdum ægro inſcio, aliquam corporis partem corrumpit, ut exſperiantur, membrum eſſe mortuum, ſenſu, & motu deſtitutum cum frigiditate inſtar cadaveris, quæ pars dein putreſcere incipit.

In motu vitali extincto. 636. Ex Congelatione natus Sphacelus, ſi totam partem occupat, in ſignis vix differt a defectu virium; ſed ſi portio quædam gelu combuſta fuit, ſimilia ſigna præbet, ac ſi pars commutaretur in ſphacelum per majorem motum vitalem.

In partis deſtructione. 637. Quum valida deſtructio, pro diverſitate cauſæ, & partis læſæ, varia ſigna præbeat, illa ex morbis iſtis petenda.

Venena mirabilia. 638. Venena mirabilia ſine præviis ſignis ſolent partem viventem in ſphacelum convertere.

Prognoſis. 639. Pars ſphacelata, licet nunquam in vitam redeat, poteſt tamen ratione corporis ægri, varium exitum in melius, vel pejus facere, quare utile erit quaſdam generales regulas tradere, quas exſperientia ſuggeſſit.

(1) In partibus humidis, gingivis, palato, naribus, pudendis, perinæo, inteſtino recto, raro curatur, & multum ſerpit.

(2) In pedibus hydropicorum difficillimus.

(3) In pedibus incipiens ſenſim adſcendens plerumque lethalis.

(4) A cauſa externa violenta minus periculoſus, quam a cauſa interna.

(5) Si margines exulcerati ſphaceli ſiccari incipiunt, cum virium diminutione, lethale.

(6) Accedentia ſigna ſphaceli humorum (633) mortem inſtare declarant.

(7) Sphaceli viſcerum internorum certo mortem inferunt.

(8) Margines circa partem ſphacelatam rubere, tumere, & pus formari inter eſcharam, & partem viventem, bonum ſignum.

Curatio. 640. Sphacelus triplicem curationem exigit, (1) Si ſphacelus inſtat, & ſpes eſt partem ſervari poſſe ſine in-

interitu, (2) si Escharam fecerit. (3) si totum membrum est mortificatum.

641. Præservatoria curatio ad hæc tria referri potest, (1) si a motu majore veremur instantem sphacelum, vena est secanda, *alvus ducenda*, & applicanda *antiphlogistica*, uti in vehementissima inflammatione; sed si resolvere non valemus, *suppurantia* sunt adhibenda, cum internis *cardiacis*, (2) sed si ex motu minore, & debilitate pars sphacelescere incipit, externe applicanda ad partem affectam *Calefacientia antiseptica*; atque exhibenda, & ad cordis regionem applicanda *Cardiaca*. (3) Dum vero in regionibus calidis ex putredine superveniente exspectatur sphacelus, *Antiseptica refrigerantia* sunt exhibenda, & applicanda. *Præservatoria.*

642. Si jam portio quædam cutis sit mortificata, quam *Escharam* vocant, etiamsi fiat ab inflammatione, omittenda sunt antiphlogistica, cum tunc motus major non continuetur, sed danda cardiaca citata (641. 1.), & applicanda, quæ etiam *suppurationem* inducunt, & cohibent *putredinem*: pars mortificata scarificanda usque ad vivum, & *Lavamento acri antiseptico* plagæ scarificatæ eluendæ: raro delibatio innovanda, sed semper artificiali calore fovenda pars, & irroranda deligatio fomento calido. Eschara autem facta ex Contusione, vel Combustione *mitiora suppurantia* exigit. *In Eschara.*

643. Si autem his peractis subsistit sphacelus, non pergens facere latiorem Escharam, quod constat ex contractione Escharæ, marginibus tumentibus, rubentibus, & humidioribus, vacillatione Escharæ, pars illa mortua est auferenda, quare si portio Escharæ, pendula hæreat, ea volsella est abscindenda, & applicanda *abstergentia digestiva*. Si vero propter tenacitatem Escharæ, & frigidatem partis non sequitur Escharæ separatio, expedit ad ipsam Escharam applicare *causticum*. *Escharæ separatio.*

644. Si vero totum membrum sit mortificatum, quoniam ejus ichor, & fœtor inquinat sanum, totum est auferendum, si fieri potest; quam operationem vo- *Amputatio.*

cant *Amputationem*, perperam extirpationem.

Ubinam. 645. Amputatio eſt facienda (1) in parte vivente prope mortuam, ſed in crure ad diſtantiam ſex tranſverſorum digitorum ſub genu ad commodiorem inceſſum, & faciliorem deligationem. (2) Omne ſphacelatum eſt auferendum, ne portio manens coinquinet. (3) Melius eſt in oſſis medio facere abſciſſionem, quam in articulo, quoniam articulus difficilius obtegitur cute, niſi in articulis parvis.

Tres modi. 646. In tota manu, & pede, & horum digitis ſimplici forcipe, vel cuneo cum malleo, abſcinditur uno ictu pars mortua. (2) In mammis, & articulis abſciſſio ſolo cultro abſolvitur. (3) In membris majoribus etiam ſerra utendum.

Præparatio. 647. Si ergo conſtat, partem ſine amputatione ſervari non poſſe; ægri vires valere ad ſuſtentandam operationem; omne corruptum auferri poſſe: tunc omnia inſtrumenta, & auxilia in patinis locanda, ut ſint parata, & dandum ægro cardiacum anonymum.

Poſitio ægri. 648. Si crus ſub genu ſit amputandum, æger locandus ſupra ſellam in medio cubiculi, vel conclavi, ut ad omnem partem ſit liber aditus, firmandus eſt a miniſtris ad dorſum, femur, & crus, quod mantili eſt obvolutum; ipſe operator ſtet inter crura ægri.

Ligatio femoris. 649. Dein ſupra genu ad femur, ſub poplite locandum ſplenium craſſum, & alterum ad internam partem genu, ut tendo muſculi ſemitendinoſi, ſemimembranoſi, gracilis, & ſartorii, ſub quo magna hæret arteria, ſit ab utroque latere bene compreſſus, hæc ſplenia firmanda alio tenuiore quod femur ambit, dein ſupra genu ad finem femoris locanda charta compacta denſa, quæ corrugari nequit. Hæc omnia cingat bis circumducta faſciola tenaciſſima, nodo extremis firmatis, quæ baculo, ſeu manubrio contorqueri poteſt, ut arteria, & nervus ſub dicto tendine hærens conſtringi poſſit; alii autem utuntur hujus loco artificiali Torculari; ſed ſi inſtrumento eo caremus, per faſciolam ita contortam ſatis valemus conſtringere arteriam, & nervum.

Ligatio cruris. 650. His ita locatis, trahenda cruris integumenta ſur-

ſurſum, quantum commode fieri poteſt, tunc ſub genu ad digiti tranſverſi diſtantiam a loco incidendo vincendum crus loramento quod fibula firmari poteſt, quo firmantur integumenta, & muſculi perſcindendi.

651. Tenens dein Operator manu dextra cultrum falciformem acutum, bene temperatum, ſiniſtra manu ejus urgens dorſum, eum adigit forti ſectione, incipiente ab eminentia tibiæ, ita unica ſectione ad os uſque perſcindat in toto ambitu carnem. Dein mucronato ancipiti cultello inter duo oſſa cruris adacto, ita perſcindat reliquam hic hærentem carnem, ut nil niſi oſſa ſuperſint, dum eorum quoque perioſtea eadem ſectione ſeparata accurtando nuda relinquant oſſa. Hoc tempore per Torcular ſupra genu arteria, & nervus fortiter ſtringenda. Et ut magis retrotrahatur caro linteum biſectum ita locandum in facta inciſione, ut ejus tractione trahatur caro verſus genu, quo magis denudatur os. *Sectio per Cultrum.*

652. Ita nudata oſſa, & perioſteo quantum fieri potuit privata, nam omnia promte peragenda, accurate tranſverſim prope retractam carnem verſus genu ſerra bene temperata, tenſa, acuta, oleo illinita, ita ſunt deſecanda, ut fibula prius quam tibia perſecta ſit; interim miniſter tenens pedem ita tollere debet partem, ne ſerra inter ſecandum interſtringatur. *Deſecare ſerra.*

653. Poſt abſciſſionem ſolvatur loramentum ſub genu, & aliquantulum dimittatur torcular ſupra genu, ne fortiſſima conſtrictione tota pars pereat ſphacelo correpta, & facienda dein deligatio: arteria enim tranſverſim abſciſſa, accurtata, torculari compreſſa, & polypus in arteria concretus inhibet hæmorrhagiam. Alii ſuadent arteriam acu filo ceraceo munita intercipere, filumque ſupra ſplenium ita colligere, ut perfecte ſit clauſa; inſuper applicare ad arteriam abſciſſam nodulum ex vitriolo ſindone recepto confectum, & ovi albumine obductum, vel applicare fruſtum Crepitus lupi, vel alios pulveres ſtypticos; ſed ſi modica ſervetur preſſio ſupra arteriam per Torcular, cuncta hæc omitti poſſunt. *Poſt abſciſſionẽ.*

654. Ad os ſerra diſſectum applicanda plumaceola *Deligatio.*

ſpiritu vini Maſtichino madida : ad arteriam plumaceolæ albumine ovi madeſcentes cum pulvere *ſtyptico fortiſſimo*, ut his tota caro tegatur : hæc omnia tegenda emplaſtro aliquo tenaci, dein applicanda ſpleniola decuſſata duo, vel tria, quæ ſupra genu dimittunt ſua extrema: his peractis flectendum genu, & faſciis omnia deinceps firmanda. Sedulo obſervandum eſt Torcular, cujus moderata conſtrictione ſiſtitur hæmorrhagia, & conſervatur vita in parte ſub Torculari. Non eſt opus innovare ante triduum deligationem, niſi hæmorrhagia citiorem deligationem exigat. Poſt curationem non eſt inutile bis, aut ter ſecare venam, ad evitandos morbos ex abundantia naſcendos.

CAPUT VI.

De Aneuryſmate.

Definitio. 655. DUplex genus morborum Auctores Aneuryſmatis nomine complectuntur, Dilatationem aliquam ſacciformem, ſeu hernioſam arteriæ, per totum ambitum arteriæ, aut in uno tantum latere; vel arteriæ ruptionem effundentis ſanguinem in celluloſam tunicam, quam implet, & diſtendit ſanguis in tumorem. Prius vocant *Aneuryſma verum*; poſterius autem *ſpurium*.

Signa Aneuriſmatis veri. 656. Aneuryſma verum (1) a parvo tumore incipit, ſenſim increſcens; (2) vix mutat cutis colorem; (3) attactui præbet pulſationem, niſi admodum magnus ſit tumor; (4) tumor eſt renitens, quaſi elaſticus, ſed continuata preſſione cedit, atque totus evaneſcere poteſt, niſi valde magnus; (5) tumor ad attactum formicationis ſenſum exhibet; (6) tumor eſt circumſcriptus, ovatus; (7) ſanguis plerumque fluidus.

Spurii. 657. Spurium autem Aneuryſma (1) brevi tempore in magnum tumorem attollitur; (2) mutat cutis colorem in livorem; (3) nullam, vel exiguam pulſationem præbet; (4) tumor mollior, ſed non evaneſcens preſſione, potius latius diſpergens; (5) nullum

lum sensum formicationis digitis præbet; (6) tumor admodum latus irregularis sub cute dispersus. (7) sanguis plerumque coagulatus.

658. Aneurisma verum per arteriæ dilatationem formatur. (1) Si sustentaculum arteriæ externum tollitur, per vulnus arteriam non attingens, abscessum, ulcus, evacuationem subitaneam in loco proximo. (2) Disruptio nonnullarum fibrarum, in vulnere, contusione, corrosione, abscessu, vel ulcere in tunica cellulari arteriæ, distensione validiore, per convulsionem, conatum corporis validiorem, equitationem, saltum, vociferationem. (3) Impeditus reditus per venam istius partis compressam, ut in gravidis interdum, & tumoribus venam comprimentibus. (4) Nimia laxitas, seu atonia in fibris quibusdam arteriæ. *Causæ veri.*

659. Iisdem causis, sed validioribus, aut continuatis tandem solvitur arteria, & effundit sanguinem in adjacentem tunicam cellularem; unde post venæ sectionem, arteriotomiam, vel post toleratum Aneurysma verum, sæpe formatur Aneurysma spurium. *Spurii.*

660. Ut præsagium formetur in præsente Aneurysmate, hæc sunt perpendenda. *Prognosis.*

(1) Aneurysma spurium periculosius esse vero, cum arteria sit aperta, & sanguis cito propellatur per tunicam cellulosam facile dilatabilem, & separabilem.

(2) Aneurysma verum, & spurium in arteria solitaria nullam medelam admittit, sola amputatio membri superest.

(3) Aneurysma internum, ut latet, & difficilem curationem admittit, ita subito solet inferre mortem, ut & illud, quod in pulmonibus fit.

(4) Imprudens apertio Aneurysmatis fere semper mortem infert.

(5) In non solitaria arteria prudenter tractatum sanitatem promittit.

(6) Ex Aneurysmate vero tandem generari solet spurium lethale.

661. Si ex causis prægressis (658) & conjunctis signis (656) constat, adesse in parte externa, vel membro Aneurysma verum, (1) artificiale est applicandum *Curatio veri.*

fustentaculum per fplenia, laminam, & fafcias, ut faccus dilatatus adducatur, (2) applicandi funt fimul *pulveres adftringentes*, qui fibrarum facci accurationem promovent, (3) moderandus impetus per truncum arteriæ artificiofa, & moderata compreffione ad truncum arteriæ fupra Aneuryfma.

Operatio Chirurgica. 662. Si vero his auxiliis non obtemperet, & non fit arteria folitaria, timorque fit ruptionis, vel incrementi, in loco, ubi operatio poffit inftitui; (1) Torculari eft comprimendus arteriæ hujus truncus tam arcte, ut pulfus in ea parte fubjecta percipi non poffit; (2) perfcindenda integumenta lata plaga fecundum longitudinem; ut detegatur arteria; (3) illa tunc eft intercipienda acu cum filo duplici: cavendum ne acus acutam aciem habeat, vel fimul intercipiatur adjacens nervus: ligetur igitur, interpofito fpleniolo inter filum nodo colligendum, arteria fupra Aneuryfma; dein trufo fanguine verfus ramos, ligetur etiam fub Aneuryfmate arteria, ut Aneuryfma inter has ligationes fit intercepta: his peractis minuenda eft torcularis preffio, ut obfervetur num fatis firma fit facta ligatio, quæ fi habetur, ita eft torcularis preffio minuenda, ut in parte redeat pulfus. (4) Dein labia plagæ funt adducenda, parfque munienda *Adftringentibus*, & *Emplaftris tenacibus*, fpleniis, & fafciis aptis. Non ante tertium diem innovanda deligatio; fi inter deligationis innovationem aliquid adhæreat partibus, id relinquendum, & filum ligationis tam diu relinquendum, donec fponte fecedat.

Curatio Spurii. 663. Aneuryfmatis Spurii fine operatione Chirurgica non eft tuta curatio, quare torculari arteria fupra aperturam eft comprimenda; locus fectione eft aperiendus; fanguis concretus eft eximendus; arteria detegenda paululum foluto torculari; detecta arteria acu cum filo eodem modo, ut in vero aneuryfmate eft liganda, &, ut tutiores fimus, alterum quoque filum eft trajiciendum priore paulo altius, quod ftringi quoque poteft, fi prius non fufficit; foluto torculari tentandum, an fatis conftricta fit arteria; fi fatis firmata fit arteria, aliquo modo laxandum torcular, applicandus

no-

nodulus ex Vitriolo, vel Crepitu lupi, vel plumaceolo cum *pulvere*, vel *liquore ſtiptico* ad arteriam apertam: deinceps ut Aneuryſma verum deligandum.

664. An ergo tuto celebrari poteſt arteriotomia? *Quæſtiones.*

Quoniam nullus eſt caſus, in quo non valeamus tantum boni præſtare in morbis per phlebotomiam quam arteriotomia, & arteriotomia interdum relinquit Aneuryſma, ab hujus operatione omnino abſtinendum.

665. An Aneuryſma aperiendum ut evacuetur ſanguis.

In Aneuryſmate vero non requiritur, quia ſanguis trudi poteſt per ramos arteriæ, poſtquam ſupra Aneuryſma arteria fuit ligata, vel dum arteria per torcular eſt compreſſa. In ſpurio deſideratur, quoniam ſine ſanguinis congrumati ablatione difficulter detegi poteſt arteria, & ſanguis hic ſtagnans corrumperetur.

666. An arteria tantum ſupra Aneuryſma ligandum?

Quoniam inſcii ſumus, num ille ramus deinceps faciat cum aliis anaſtomoſes, arteria carens valvula potuiſſet etiam hæmorrhagiam facere ex parte inferiore; hinc tutius erit, utramque partem ligare.

667. An pars media vinculis intercepta exſcindenda?

Si aneuryſma verum privatum fuit ſanguine in legitima operatione, pars intermedia convertetur in ligamentum, & inde nullum periculum hæmorrhagiæ eſt expectandum, ſed in ablatione non caret periculo.

668. An omnes tumores audacter aperiendi?

Hoc multos fefellit Medicos, & Chirurgos, qui loco tumoris purulenti aperuerunt Aneuryſma, quo æger ex hæmorrhagia periit: quare ſumma prudentia opus, antequam quivis tumor aperiatur.

669. Cur aneuryſma verum, & parvum facile evaneſcit compreſſione, ſed magnum, vel ſpurium difficulter?

Quamdiu parvum verum eſt aneuryſma, parva illa ſanguinis collecti copia facile trudi poteſt per apertum inferiorem ramum: ſed ſi majus fit aneuryſma, tanta

copia brevi tempore duci nequit per inferiorem ramum arteriæ, & ſæpe orificium iſtud ſimul conſtrictum eſt: ſpurium ſi premitur, ſanguis urgebitur potius per tunicam cellularem in vicina, quam ut intret apertam iterum arteriam.

670. Cur ſpurium periculoſius, ac citius increſcit? Sanguis ex arteria aperta pulſus in tunicam cellularem vix cohærentem parvo temporis ſpatio magnum tumorem generare poteſt, & quoniam non facile eſt intercipere illam arteriam, tumor ille eſt periculoſiſſimus.

LIBER IV.

CAPUT I.

De Venis.

Definitio. 671. VAſa ramoſa, vehentia liquorem circulatorium a ramis verſus truncum, dicuntur *Venæ*: hæ ducentes ſanguinem rubrum abſolute Venæ vocantur, & interdum *Venæ cruentæ*, ſed lympham pellucidam ducentes *Lymphaticæ*, ſeu *Vaſa Lymphatica*: talis humor, ſi reſorbeatur ex ambitu corporis, vel cavitatibus, mutat nomen horum in *Vaſa Abſorbentia*: denique a chylo recepto ex inteſtinis appellantur *Vaſa Lactea*.

Membranæ. 672. Membranæ venarum tenuiores, & inde minus potentes, quam in arteriis, ex variis ſibi mutuis impoſitis, & quodam alio ordine quam arteriæ, componuntur. (1) Communis eſt ad conducenda vaſa pro nutritione, & motu venæ. (2) Celluloſa, flatu dilatabilis. (3) Muſcularis, ex fibris longitudinaribus confecta, quarum contractilitate abſciſſa vena accurtatur. (4) Vaſculoſa, multis arteriis, venis, & nervis conſpicua, in qua locant multi exiliſſimas glandulas, mucum venarum ſecernentes. (5) Intima, ſanguini contigua, fibris orbicularibus multo paucioribus confecta, quam muſcularis arteriæ, inde minus valens ad conten-

trentum propellendum sanguinem, sed contractilitate sua venam sanguine orbatam tandem integre claudunt.

673. Venarum capacitas est major, quam arteriarum ejusdem partis; ramorum est major, quam trunci; venæ pulmonalis minor, quam arteriæ ejusdem nominis: ergo sanguinis velocitas major in arteriis, quam venis; in trunco quam ramis; in vena pulmonali, quam arteria pulmonali. *Capacitas.*

674. Omnes fere rami se in truncum inserunt angulo acuto versus ramos: Renales autem angulo recto; multæ venæ cerebri in sinum, & mammariæ angulo obtuso inseruntur. *Origo ramorum.*

675. Venæ ex partibus variis sanguinem, ceterosque recipiunt humores. (1) Ex arteriarum extremitatibus per manifestissimas anastomoses. (2) Ex thalamis, seu corporibus cavernosis partium genitalium. (3) Ex vasis lymphaticis venosis, & præcipue ex ductu thoracico, ut omnis lympha rediret in massam circulantem. (4) Ex vasis absorbentibus, tam ex corporis ambitu, quam ex ejus cavitatibus, quod manifeste patet in intestinis, ubi mirabiliter ordinata sunt vascula in villis. (5) Forsan nervorum extremitates se quoque in venas exonerant, vel cruentas, vel lymphaticas, ut quidam spiritus, & succus nervorum redeant. (6) Ex arteriæ portarum extremitatibus in hepate. (7) Ex finibus arteriæ pulmonalis in pulmone. (8) Ex sinubus cerebri, si non habeantur pro venis ipsis. *Principia.*

676. In tota vena cava, ejusque ramis, & venis lymphaticis, inveniuntur pelliculæ transversæ digitalis figuræ, unica, vel binæ, ad ingressum præprimis rami venæ in truncum, ita locatæ in cavitate venarum, ut admittant humoris fluxum versus truncum, sed reditum intercipiant: copiosiores in venis inferioribus, quam superioribus: in venis autem organorum, & vena portarum non inveniuntur: quæ valvula notabilis in vena cava supra diaphragma invenitur, ab inventore vocatur *Valvula Eustachii*. Videntur hæ valvulæ exstructæ, ut interciperent sanguinis redi- *Valvulæ.*

reditum, & promoverent fluxum in alterno motu musculari.

Ubi exonerant venæ sanguinem. 677. Omnis sanguis a vena cava receptus, tam in trunco superiore, quam inferiore, conducitur in sinum venosum, & dextram auriculam cordis, ubi hi trunci ita incedunt, ut directio fluxus sit in ventriculum dextrum cordis. Itidem sanguis ex pulmonibus binis ramis ex singulo lobo veniens conducitur in succum venosum, & auriculam sinistram, atque ita in ventriculum cordis sinistrum. Sanguis venæ portarum colligitur in sinu, ante ingressum hepatis.

Venarum distributio. 678. In assequenda venarum distributione Anatomici duplicem ingrediuntur viam, vel sequuntur sanguinis cursum a ramis ad truncum, vel contra sanguinis fluentis directionem sequuntur distributionem a trunco ad ramos, quem ordinem utpote commodiorem in sequentibus servabimus.

Vena cava. 679. Vena cava ex auricula, & ventriculo cordis dextro veniens, antequam in truncum superiorem, & inferiorem secedit, incurvatione fere circulari, emittit *Venam Coronariam* cordis, dein truncus superior, & inferior ad omnes partes corporis, exceptis organis chylopoieticis, quibus prospiciunt rami venæ portarum mittit ramos.

Truncus superior. 680. Ex trunco superiore nascuntur (1) *Vena Azygos*, ex qua *Intercostales*, & *Oesophageæ*. (2) *Bronchialis*, quæ interdum ex azygo, vel intercostalibus provenit, hæc interdum non invenitur ab Anatomicis, etiamsi semper adesse debeat. (3) *Mediastina*. (4) *Diaphragmatica superior*. (5) *Subclavia*.

Subclavia. 681. Ex *Subclavia* utriusque lateris sequentes oriuntur venæ. (1) *Jugularis externa*, quæ ad capitis externas partes mittit venas speciali nomine donatas, ut *Frontalis*, *Temporalis* &c. ex loco, quem occupant. (2) *Jugularis interna* mittit venas ad Laryngem, Pharyngem, Linguam (ubi vocatur sub lingua hærens *Ranina*) aliasque partes adjacentes, & desinit in Saccum venæ jugularis dictum ad basin cranii, in quem se exonerant Cerebri Sinus. (3) *Vertebralis*, quæ adscendens per processus laterales vertebrarum colli,

li, definit in finus laterales cerebri. (4) *Intercoftalis fuperior*, quæ inter duas, vel tres fuperiores coftas incedit. (5) *Mammaria*. (6) *Scapularis*. (7) *Mufcularis fuperior*, & *inferior*. (8) *Axillaris*, hæc per brachium protendens difpefcitur in tres ramos, exterior horum *Cephalica* vocatur, quæ ulterius ad pollicem manus pergit; *Bafilica* vero eft interior ramus, hæc vena in dextro brachio *Hepatica*, in finiftro autem *Splenica* dicitur: ex concurfu harum binarum media nata vena in cubiti flexura vocatur *Mediana*: ex his denique vena fupra dorfum manus ad minimum digitum tendens nomen *Salvatellæ* obtinuit.

682. Ex trunco venæ cavæ inferiore fequentes nafcuntur. (1) *Diaphragmatica*, feu *Phrenica inferior*. (2) *Hepatica*. (3) *Renalis*, cujus finiftra dat *Seminalem* finiftram. (4) *Atrabilaria* ad renales capfulas tendens, quæ interdum ex emulgente oritur. (5) *Adipofa*, præprimis per renum adipem difperfa. (6) *Seminalis* dextra. (7) *Sacra*, quæ fæpe duplex. (8) *Iliaca*. *Truncus inferior.*

683. Tandem truncus venæ cavæ inferior difpefcitur in duas ampliffimas venas, *Iliacas* dictas, utrumque femur adeuntes ubi ftatim dividuntur in *Iliacas internas*, & *externas*, quarum in uno pede folum perfequemur diftributionem, quoniam in utroque pede fibi fimiles funt. Ex hac oritur (1) *Hypogaftrica*, quæ ulterius mittit venas ad veficam, partes genitales, nates, mufculos adjacentes, & anum, ubi dicuntur *Hæmorroidales externæ*. (2) *Epigaftrica*, *Pudenda*, & *Mufcularis*. (3) *Cruralis*, quæ defcendit ufque in pedem, ejus ramus circa genu vocatur *Poplytea*, ad furam veniens *Suralis*, fed ad malleolum internum decurrens *Saphæna* dicitur, & ad pollicem pedis veniens vocatur *Cephalica*. *Iliaca vena.*

684. De Vena Portarum hoc loco nunc effet agendum, fed quoniam ejus curfus non facile intelligi poteft, fine prævia vifcerum ventris defcriptione, tamdiu erit omittenda defcriptio.

CA-

CAPUT II.

De Venæ Sectione.

Definitio. 685. PEr Venæ sectionem, seu sanguinis missionem intelligunt Medici, & Chirurgi artificialem sanguinis evacuationem ex aliqua vena, quæ scalpello, seu phlebotomo ita artificiose fuit aperta, ut sanguis exeat.

Electio venæ. 686. Ad hanc operationem, si morbus aliam venam non suadet, eligimus (1) venam majorem, (2) nudissimam, (3) subtus non habentem arteriam, vel nervum, vel tendinem, (4) quæ facile ligari potest.

Præparatio operationis. 687. In promtu positis omnibus, quæ ad operationem, & deligationem requiruntur, membrum est ita stringendum vinculo supra faciendam sectionem in vena, ut intercipiatur sanguinis fluxus per arteriam, sed reditus per venam inhibeatur, inde paulo laxius, vel strictius ligandum membrum, donec vena sub ligatura tumeat. In manu, & pede expedit partem dimergere in aqua tepida, vel calida, ut cutis laxetur, & venæ magis tumeant: qualis intumescentia quoque promovetur agitatione musculorum in eodem membro, & frictione supra venam sursum versus.

Operatio. 688. Supra ita præparatam venam tumentem ponat unius manus pollicem sub loco incidendo, ut maneat vena in situ firmata, dum per scalpellum phlebotomum in altera manu inter indicem, & pollicem retentum faciat sectionem venæ parallelam, vel aliquo modo obliquam, nunquam transversam, duplo longiorem, quam est cuspis scalpelli, tam profundam, ut superius latus venæ perscindat; nam in minori sectionis profunditate non subsequetur sanguis, & in profundiore latus venæ oppositum perscissum faciet Ecchymosin, vel timor erit puncturæ arteriæ, nervi, vel tendinis. Si adsit cicatrix, locus paulo sub cicatrice eligendus. Si sanguis ex satis lata plaga non fluit membrum movendum, adjuvandus fluxus frictione per ve-

venam, vinculum vel arctius, vel laxius contrahendum.

689. Post sufficientem evacuatum sanguinem, pollice comprimat venam paullo infra aperturam; solvat vinculum injectum; abstergat cum spongia madida sanguinem, applicet spleniolum quadratum parvum, vel siccum, vel aceto, vel spiritu vini madidum, supra aperturam, huic imponat alterum majus quadratum; hæc liget fascia tam arcte, ut valeat claudere aperturam, sed non suffocare circulationem; dein flexum teneat membrum. *Deligatio.*

690. Veteres magis quam hodierni magnum discrimen posuere, ex quanam vena eliceretur sanguis, sufficit enim, ut ex alterutro brachio, manu, & pede ducatur sanguis, vel & interdum frontali, si tumeat, & si sine cinctura colli aperiri possit. Neque juvat, num ex Basilica, Hepatica, Splenica, Mediana, Salvatella brachii, vel manus educatur sanguis, quum omnes hæ eodem trunco arteriæ accipiant sanguinem, & refundant in eumdem truncum venæ, quod quoque sentiendum est in venis pedum. Sed differentia poni potest, in quonam brachio, vel pede instituitur venæ sectio, ut infra constabit. *Quales venæ aperiendæ.*

691. An sine discrimine, in quovis morbo particulari, quævis vena aperienda?

Veteres magnum selectum fecere in morbis particularibus quænam aperiebatur vena, ut non dubitarint Raninam, Temporalem, Jugularem, & penis, atque canthi oculi, imo in ipso oculi bulbo aperire venam, magnumque selectum fecerint, an mediana, basilica, cephalica, vel quævis alia aperiretur, inque membris superioribus, & inferioribus. Tota autem hæc doctrina, tamquam sine ullo usu, postea repudiata fuit. Bellinus autem perspicacitate ingenii ex legibus hydraulicis hanc litem dirimere conatus est. Quid vero sit sentiendum, his paucis constare potest.

(1) Sanguis arteriæ propellere tenetur sanguinem in socia vena.

(2) Sanguis sociæ venæ remoratur fluxum per arteriam.

(3) Sublato ſanguine in vena, liberius, & velocius fluet ſanguis per ſociam arteriam.

(4) Major igitur ſanguinis copia fluet per eam arteriam, cujus ſocia vena eſt aperta.

(5) Et minor copia fluet per reliquos ramos arteriarum, ab eodem trunco venientes, minueturque impetus in harum orificia, adeo ut, ſi nimis turgeant, permittant regurgitare ſanguinem ex ramis in truncum, ut tranſeat cum ſanguine, qui fertur per arteriam, cujus ſocia vena eſt aperta.

(6) Quo ramus alterius arteriæ proprior arteriæ, cujus ſocia vena eſt aperta, eo magis minuitur preſſio ad ejus orificium, & omnium facillime in ea arteria fit regurgitatio, & depletio.

Concluſio. 692. Ex quibus dictis colligere poſſumus, in morbis particularibus ſi minuendus impetus ad aliquam partem, vel regurgitatio, aut depletio ſit facienda, venam proximam eſſe aperiendam, in membris ſuperioribus, aut inferioribus, in hoc vel illo latere; ſed in morbis trunci corporis nullam eſſe differentiam, quænam vena in brachio vel pede aperiatur, ſive accipiatur mediana, baſilica, vel cephalica, quum arteriæ, & venæ truncus ſit unicus, qui in brachium tendit. In morbo autem generali, uti febre inflammatoria, acuta, ardente, nullum ſtatuendum eſt diſcrimen, eligenda eſt vena commodiſſima ad aperiendum.

In quibus morbis aperienda vena. 693. Nimis longum foret, omnes recenſere morbos venæ ſectionem exigentes, & reſpuentes, quare præcipuos delibabimus.

(1) In ſanguinis abundantia. (2) In morbis ab impetu majore ſanguinis. (3) In morbis poſt conſuetam ſanguinis evacuationem ſuppreſſam. (4) In morborum inflammatoriorum, acutorum, ardentium principio. (5) In animi perturbatione ſubito inducta. (6) In hæmorrhagiis ex locis periculoſis.

CA-

CAPUT III.

De Varice.

694. VEnæ quædam pars, a ſanguine intus contento, inſtar noduli tumens, plerumque in partibus inferioribus corporis, vocatur Varix. *Definitio.*

695. Generatur Varix in venis, ut Aneuryſma (658) in arteriis, ſed frequentius, ex compreſſo trunco venæ, quoniam venarum latera laxiora; ut a ſcirrho, vel ſtruma glandulæ, venæ adjacentis; fœtu premente iliacas; accumulatione fęcum in inteſtino colo; ſtrictiore ligatura; hepatis obſtructione, liberum ſanguinis fluxum per venam cavam ſurſum impediente; diuturniore erecta corporis poſitura; conſueta ſanguinis evacuatione ſuppreſſa. *Cauſæ.*

696. Varix nata, ut omnes morbi ex prolongatione fibrarum, ſenſim fit major: tandem ex improviſo rupta, ingentem, & non ſine periculo, fundit ſanguinis copiam, atque relinquit ulcus ſanatu difficile. Si parva ſit facile fertur, ſed magis increſcens, ſimul ob tenſionem fit dolens. *Effectus.*

697. (1) Si nota ſit varicis cauſa, ea primo tollenda, ſi fieri poſſit: ſi autem tolli non poſſit, ulterius incrementum inhibendum apto ſuſtentaculo externo. (2) Nata Varix adducenda per ligaturam expulſivam, vel tibialia artificioſe pedibus appropriata, ex pelle canina confecta: membrum locandum in ſitu altiori, ut Varix minus urgeatur ab incumbente ſanguine: adjuvanda contractio fibrarum per applicata *adſtringentia*, & *roborantia*. (3) Si his autem non cedit atque redditur nimis magna, operatione Chirurgica eſt curanda, quæ fit intercipiendo truncum venæ ſub Varice acu curva, filo ceraceo munita, quod filum, interpoſito ſpleniolo, conſtringit venam, ex qua Varix ſanguinem accipit, tunc expreſſo ſanguine ex Varice manebit Varix depleta; ſi autem concretus eſt ſanguis, vel Varix preſſione non poteſt depleri, aperien- *Curatio.*

curienda eſt, & eximendus ſanguis, dein ut ulcus curanda. Hac methodo etiam curatur Varix rupta.

698. An Varix urenda, ut vult Celſus, vel exſcindenda, ut Paulus?

Quoniam uterque modus eſt truculentus minuſque fidelis, quam præcedens, a veteribus duntaxat excogitatus propter ignorantiam circulationis, & melioris curationis, ab hodiernis non eſt imitandus.

CAPUT IV.

De Hæmorrhoidibus.

Definitio. 699. HÆmorrhoides pro varicis ſpecie haberi poſſunt, cum venæ tumentes circa anum Hæmorrhoides dicantur. Sed & (2) Dolor ad finem inteſtini recti, etiamſi nulla vena tumeat, vocatur etiam Hæmorrhoidum dolor. Atque (3) ex venis harum partium ſanguis profluens vocatur Hemorrhoidum fluxus. Multi (4) quoque omnia tubercula, condylomata, & fiſtulam ani, ſpeciem Hæmorrhoidum faciunt. Nos tantum tres priores ſpecies hoc loco delibabimus.

Species. 700. *Cæcæ* dicuntur hæmorrhoides, quando venæ tumentes, vel externæ, vel internæ inſtar varicum nullum ſanguinem fundunt, vel parum, ſæpe autem materiem mucoſam, vel ichoroſam.

(2) *Apertæ* autem, ſi ex orificiis venarum nimis dilatatis, vel varicoſis ruptis, ſanguis profluat, quando etiam dicitur Hæmorrhoidum fluxus.

(3) *Externæ* dicuntur, quæ ſine ani dilatatione videri poſſunt, ſive ſanguinem fundant ſive non.

(4) *Internæ* autem, quæ intus in inteſtino recto latent, ſola dilatatione in conſpectum venientes.

(5) Hemorrhoides dolentes interdum ſine ullo tumore obſervantur, dum mucus inteſtini recti acrior huic parti dolorem infert, quemadmodum obſervant, dolores rheumaticos, catarrhales, nephriticos, arthriticos, coxarum in Hæmorrhoides dolentes commutari.

(6)

(6) Ex magnitudine varicum quoque aliam ſpeciem conſtituunt.

(7) Ut, & ex figura tumentium venarum Verrucalis, uvea, mora ficus, ſeu mariſca.

(8) Atque ex Indole Cancroſæ, ulceroſæ, dolentes, vel malignæ cenſentur.

701. Quoniam Dolor Hæmorrhoidum æque quam varicoſa intumeſcentia vocatur Hemorrhoides, tria præprimis organa affecta circa anum inveniuntur. (1) Venæ Hemorrhoidales in venam portarum ſe exonerantes. (2) Vena Hæmorrhoidalis venæ cavæ, ex Hypogaſtrica veniens, propago (683). (3) Cryptæ lacunæ, ſeu glandulæ dictæ inteſtini recti mucum fundentes. *In quibus vaſis, & partibus.*

702. Quoniam Hæmorrhoidum nomine æque intelligunt ani dolorem, quam tumores varicoſos, cauſæ admodum diverſæ ſunt. Nam (1) Venarum tumor, & ruptio ſanguinem fundens frequentior eſt juvenibus quam adultis, viris quam fęminis, locis calidioribus quam ſeptentrionalibus. Sæpe fit in fęminis gravidis, poſt lochiorum, & menſium ſuppreſſionem, & in vietis, hominibuſque melancholicis, poſt abuſum acrium purgantium, præcipue Aloes, & in iis, qui alvo conſtipata laborant. (2) Hæmorrhoidum autem dolor frequentiſſime provenit ex materia acri ad anum depoſita, inficiente mucum, & has cryptas. *Cauſæ.*

703. Ut ſunt ſpecies variæ, ita quoque differunt curationes. Nam ſi habentur Hæmorrhoides cæcæ, tumentes, moleſta inde fit alvi egeſtio, & timor ruptionis, & inſequentis ulceris, ſeu fiſtulæ. Hæc tubercula varices eſſe, non vero condylomata, conſtat, quia livent, & omnis ſanguis exprimi poteſt, relicta quaſi veſicula vacua, quod in aliis tuberculis non obſervatur. Ad has tumentes venas applicanda *adſtringentia reſinoſa*, & ſi promineant, ſi fieri poſſit, in cavum ani intromittendæ. Si Hæmorrhoides magis intus latitant, parvum *ſuppoſitorium*, ex ſimilibus confectum, toties indendum ac alvus fuit exonerata. Interdum ita tument, ut his applicatis cum artificiali ſuſtentatione non auſcultent; monent tunc Chirurgi, tumorem va- *Curatio in Cæcis.*

ricosum esse *ligandum*, ut prominens pars auferatur; alii suadent *abscissionem*; alii simplicem *pertusionem*; veteres *ustionem*: sed cuncta hæc disponunt ad fistulam ani producendam, quare non nisi urgente malo hæc operatio est facienda. Si ablatio fuit facta, locus apertus ad citam *Consolidationem* est deducendus.

In Apertis. 704. Hæmorrhoides apertæ, nimis magnam copiam sanguinis fundentes, claudendæ sunt, si fiat ex ramis venæ cavæ; sed si fiat ex ramis venæ portarum, una relinquenda aperta, quoniam in his parum valet succenturiata venæ sectio. Sistitur manans sanguis per *Adstringentia leniora*, & si his non auscultat per *fortiora*.

In dolentibus. 705. Dolent Hæmorrhoides ex causis variis, quæ quoque appropriata medicamenta exigunt. Nam (1) si ex concitata inflammatione dolent, applicanda sunt *emollientia anodyna*, & *refrigerantia*, semperque procurandum, ut alvus maneat laxa per *antiphlogistica alvum laxantia*. (2) Si vero humor acris catarrhosus huc confluens, id acre est eluendum parvo *Emolliente clysmate*, & applicanda *pinguia anodyna*, quæ etiam in ano indi possunt, interim per fonticulos, vesicatoria, vel setacea tentanda derivatio ad alia loca, dum simul interna contra cognitam acrimoniam propinantur. (3) Si venæ nimis tumentes dolorem inferunt, venæ sectio est instituenda, alvus servanda laxa *eccoproticis*, & si tunc applicatis adstringentibus resinosis (703) non cedunt, una vel altera aperienda, vel hirudo applicanda quæ sanguinem extrahit.

In exulceratis. 706. Si vero exulcerari incipiunt, ut minentur fistulam ani, bis de die, & quoties deponitur alvus, locus est *abstergendus*, & ulcus ad citam *consolidationem* deducendum.

In Verrucosis. 707. Quæ admodum prominent instar condyli, vel verrucæ (700, n. 7), pars prominens ligando est auferenda si fieri possit, aliter est abscindenda, in quo casu fortissimum *stypticum* est applicandum cum artificiosa deligatione; aut *Corrodente* medicamento verruca aut condyloma est consumendum.

(708)

708. Cur Hæmorrhoides fluentes curant Melancholicam, & Phrenitidem atrabilariam? *Quæstiones.*

Melancholia hæc, & Phrenitis ab eadem causa generantur, sunt solummodo vehementia differentes, ut Phrenitis hic denotet validum delirium. Causa utriusque est materia atrabilaria ad cerebrum delata, & quoniam proventus hujus seu scaturigo est in vena portarum, hujus sanguinis evacuatio, quæ optime fit per hæmorroidales venas, tollens materiem melancholicam, egregie minuit hujus materiæ effectus; nempe Melancholiam, & Phrenitidem.

709. Cur ex Hæmorrhoidibus suppressis sæpe Melancholia, & hepatis obstructio?

Sanguis lentus, & tenax venæ portarum, qui solebat per venas hæmorrhoidales evacuari, si retinetur, ad angustias arteriæ portarum hepatis delatus, hepar facile obstruit: vel diutius retentus, liquescens in humorem atrabilarium, sanguini venæ cavæ traditus, generat Melancholiam.

710. Cur melius in curatione unam servare apertam, quam omnes consolidare Hæmorrhoides, & instituere succenturiatam venæ sectionem?

Sanguis Hæmorrhoidum frequentissime fluit ex ramis venæ portarum; si hoc fluxu homo liberatur ab aliquo morbo, eo suppresso, in morbum ex materia melancholica suppressa incidit, quæ evacuari nequit per venæ sectionem, qua ex sola vena cava evacuatur sanguis, in quo sanguine non hæret vitium.

711. In quo casu hirudines applicandæ?

Hirudines solummodo applicantur, ut extrahant sanguinem, uti fit per venæ sectionem; sed venæ sectio, si fieri potest, semper est præferenda: si vero venæ sectio fieri non potest, aut æger eam sectionem non admittit, hirudo ad aliquam venam applicari potest, præcipue ad venas hæmorrhoidales tumentes, si inferant sua intumescentia dolorem: aut quando ex venis hæmorrhoidalibus eliciendus est sanguis, id commodius per hirudines quam sectionem fieri potest.

712. Quales Hæmorroides curant pleuritidem, peripneumoniam, & furunculos?

Qui laboravit diu hæmorrhoidum fluxu, eo autem suppreſſo in hujuſmodi morbos incidit, tali in homine ſi provocatur hæmorrhoidum fluxus, vel applicantur hirudines ad venas hæmorrhoidales, ab iſtis morbis liberatur, evacuato ſanguine, qui continet materiem, hos morbos inferentem; in hoc caſu parum juvat venæ ſectio in vena cava, quoniam non educit illum ſanguinem infectum.

713. Cur ex copioſiore fluxu Hemorrhoidum generatur Cachexia, & Hydrops?

Qui obſervaverunt, tantum boni adferri Hemorrhoidum fluxu, exiſtimarunt, ex nimia hac evacuatione fieri poſſe aliquid mali, ſed experientia conſtat, homines inde fieri tandem Cachecticos, & Hydropicos, quoniam hac evacuatione tanta demitur ſanguinis quantitas, ut dein, ex æquilibrio deſtructo, humores, vel ſponte corrupti generent Cachexiam, vel liqueſcentes forment Hydropem.

714. An hirudines ſunt applicandæ, ſi Hemorrhoides non tument?

Si vena portarum abundantia ſanguinis laborat, tumere ſolent, unde raro ex uſu eſt, per hirudines extrahere ſanguinem, ſi non tument. Atque ſi non tument, difficile eſt detegere ramum in venam portarum deſinentem, quare applicatio hirudinum incertum exitum habet.

715. Qualis evacuatur ſanguis ex Hæmorrhoidibus?

Quoniam in vena portarum, ut alibi demonſtratum eſt, ſanguis nigrior, lentior, magiſque concretus hæret, ille evacuatus ex venis hæmorrhoidalibus, aliam indolem, & conſiſtentiam præbet, quam qui evacuatur ex venis venæ cavæ.

716. Cur Hæmorrhoides frequentes alvo adſtricta laborantibus?

Quoniam alvi excrementa dura, & compacta, comprimentia venas ſe in venam portarum exonerantes; faciunt, ut venæ circa anum ſe evacuare non potentes, & minus ſuſtentatæ, tumeant.

717. An omne album, quod in Hærrhoidibus ex ano evacuatur, eſt pus?

Hoc

Hoc multi exiſtimarunt, ex ſimilitudine coloris, & conſiſtentiæ, unde ſuſpicati fuere, latitare ulcus, vel fiſtulam: ſed ſæpe exprimitur mucus naturalis copioſior ex inteſtino craſſo, quod ſedulo eſt ergo diſtinguendum.

718. An aloe Hemorrhoides provocat, dum applicata conſolidat?

Si inhibetur conſolidatio per ſordes adhærentes, & minorem motum, in ulceribus egregium eſt conſolidans Aloe: ſed eadem virtute ſtimulante, & calefaciente, ſi interne ſumatur, promovet Hæmorrhoidum intumeſcentiam, & dolorem.

CAPUT V.

De Oedemate.

719. ETiamſi Veteres per Oedema quodcumque tumoris genus intellexerint, hodie vero a Medicis, & Chirurgis recipitur pro ſpeciali tumore, & in quadam particulari parte, qui eſt albus, mollis, interdum paulo durior; laxus, vel quandoque rigidior; indolens ſine ſenſus privatione, niſi acrimonia, vel nimia tenſio dolorem inferat; gravis, frigidus; impreſſum veſtigium diu ſervans; ſenſim creſcens; permanens, vel abeuns, & redeuns. *Definitio.*

720. Cuncta hæc phænomena probant, humorem viſcidum, ſeu pituitoſum eſſe collectum in ea parte, cujus partes ſolidæ ſunt laxiores, & minori motu vitali præditæ, atque illum humorem integre occluſum hærere, vel aliquiomodo ſervare communem circulationem. *Humor contentus.*

721. Duo genera præprimis vaſorum ab hoc abundanti humore occupantur. (1) Tunica celluloſa, ſed, quoniam cutis ipſa quoque tumet, & pallet, (2) vaſa arterioſa, & venoſa lymphatica hac pituita quoque turgent. *Pars affecta.*

722. Oedematis cauſæ ad hæc generalia reduci poſſunt: (1) quæ reditum lymphæ intercipiunt, ut anguſtatio venæ, vel vaſorum Lymphaticorum. (2) nimia viſciditas humorum. (3) laxitas, ſeu atonia par- *Cauſæ.*

 tis.

tis. (4(motus vitalis debilior. Quare frequentius in partibus inferioribus; pueris, ſenibus, feminis; poſt longos morbos; febrem quartanam; chloroſim; menſium ſuppreſſionem; evacuationem copioſiorem; ſanguinis profluvium, vel miſſionem frequentiorem: podagram toleratam; ex abuſu ſpirituoſorum, vel aquoſorum, & refrigerantium; corporis nimia quiete; morbis pectoris, aliiſque morbis debilitatem inducentibus.

Differentia ab ab aliis tumoribus. 723. His propriis ſignis diſtinguitur a congeneribus tumoribus. Uti gravitate ab Empneumatoſi; colore ab Emphyſemate; indolentia, & pallore a Phlegmone; foveis relictis a Scirrho, & Struma.

Exitus. 724. Natum Oedema diu perſiſtere ſolet, feliciter diſcutitur: interdum diſcuſſo tenuiore abit in Indurationem: ſed pituita corrumpens commutatur in putrilaginem, ulcus ſordidum, ſphacelum: rarum eſt, ſi tranſit in ſuppurationem.

Curatio. 725. In Curatione attendendum ad cauſas: nam ſi fiat (1) ab anguſtata vena, inventa cauſa eſt tollenda. (2) Nimia viſciditas eſt reſolvenda calore artificiali *ſtimulantibus*, *calefacientibus*, *frictionibus*, (3) Laxitas curanda *roborantibus*, *adſtringentibus*, & moderata ſuſtentatione partium. (4) Motus vitalis languidior adjuvandus altiori locatione partis, *ſtimulantibus*, *moventibus*, *roborantibus*. Atque in cauſis conjunctis, quod ſæpe fit, dicta auxilia ſunt conjungenda, in uſu horum diu continuandum, ne faciat recidivam.

Quæſtiones. 726. Cur gravidæ ſæpe tentantur pedum Oedemate? Experientia conſtat, multas gravidas affici Oedemate, & Varicibus pedis, &, ſi hoc tempore, vel ſponte, vel poſt læſionem naſcuntur ulcera, hæc ſolent difficulter conſolidari: hoc non eſt mirandum, quia ſæpe fœtus comprimens venam cavam, impediens liberum ſanguinis reditum ex pedibus, facit, ut in vaſis lymphaticis, & tunica cellulari, quæ ſe exonerant in hanc venam aliquomodo compreſſam, colligatur limpha, faciens tumorem œdematoſum; atque ipſæ venæ inferiores ab impedito ſanguinis reditu diſtentæ Varices

ces formant. Si in hujusmodi dilatatis vasis fiat ulcus, ob continuum effluxum humoris difficulter ad consolidationem deducitur. Ne igitur in hujusmodi gravidis tumeant pedes, partes sustentandæ, vel ligatura expulsiva, vel tibialibus artificiosis.

727. Cur pedes frequentius, quam aliæ partes Oedemate tument?

Nulla pars, ut docet praxis, sæpius corripitur Oedemate, quam pes. (1) Quoniam humores per vasa sunt pellendi actione cordis, & arteriarum, &, quia pedes remotissimi sunt a corde, hujus potentia in propulsione circa pedes maxime evanuit, ut permittat faciliorem stagnationem. (2) Omnes liquores, licet agantur in circulum, non tamen sunt privati legibus gravitatis, quare, cæteris paribus, quum pedes sint partes inferiores in pedibus præcipue colligi debent.

728. Cur spirituosorum potatores circa finem vitæ plerumquæ tentantur Oedemate?

Abusus spirituosorum commune habet cum reliquorum abusu, ut sua abundantia obruat vires, & impediat coctionem humorum: sed quoniam simul afficit cerebrum, & spiritus, ut constat ex temulentia, hujus frequentiore affectione tandem generatur debilitas: itaque nascitur tandem corpus debile, & cruditatibus scatens. Adeoque corpus debilius non satis potens propellere humores, & liquores crudi inepti circulationi, facilius subsistentes, in tunica cellulari & lymphaticis Oedema inferunt.

729. Cur discussum Oedema vetustum sæpe infert morbos?

Multi experti sunt, discusso tumore œdematoso, aliquem deinceps natum esse morbum, quare timent quemcumque œdematosum tumorem, tam recentem, quam vetustum, discutere: sed si recens sit tumor, discutiendus humor adhuc bonus, nihil mali infert; si vero Oedema sit vetustum, quum humor stagnando sæpe sit corruptus, ejus discussio non raro alia potest inferre mala.

LIBER V.

CAPUT I.

De Cerebro, & Nervis.

730. UT Offa, Arteriæ, & Venæ funt partes corporis generales, ita quoque Nervi, qui hoc loco, cum eorum morbis, funt pertractandi. Quare ordo exigit de iis jam agere: verum, quoniam vix intelligi poffunt; fine præmiffa cerebri defcriptione; has partes eodem hoc Capite delibabimus.

Definitio Cerebri. 731. Per Cerebri nomen non femper unicam fpecialem intelligunt partem: nam (1) plerumque intelligunt omnia contenta Cranii, quæ alias dicuntur *Encephalon*. (2) Alias hac voce Cerebrum, & Cerebellum cum Medulla oblongata complectuntur. (3) Vel duntaxat illam folam partem medullofam extus corticalem, quæ anteriorem fuperiorem, & lateralem partem cavitatis cranii adimplet, & pofteriore parte finitur Cerebello. Ut intricatum hoc organum multis partibus compofitum ordine pertractetur, incipiendum erit ab ea parte, quæ primo in confpectum venit ablato cranio.

Dura mater. 732. Statim, fublato cranio, invenitur quædam membrana firma, & denfa, duabus laminis conftans, quarum exterior multis vafis, & ligamentis adhæret cranio, ut patet præcipue, fi, dimidia cranii parte fola fublata, intueamur adhæfionem fub integra relicta parte. Hæc membrana cingit cerebrum, & cerebellum, & continuatur fupra medullam fpinalem, & exeuntes nervos: tenaciffime adhæret bafi cranii. Extima lamella non cedit a cranio, & eft afpera, multafque arterias habet in fua præprimis exteriore fuperficie, quæ cranio foveas imprimunt: interna autem lamella arcte exteriori ubique adhæret, nifi ubi funt finus, nam receffu hujus ab exteriore lamina formantur finus; interna fuperficies admodum lævigata eft:

fila-

filamenta, quibus formatur, motu particulari donata ſunt. Interna lamina emittit plana membranoſa, quæ dicuntur Cerebri Septa. Arterias habet a carotidibus externis, internis, & vertebralibus, ad motum, nutritionem, & ſecretionem humorum, quæ multis anaſtomoſibus uniuntur. Pauciores habet venas, quam partes aliæ, quum ſinus cerebri loco venarum veniant. Nervi proveniunt ex pari quinto, octavo, & acceſſorio. Lymphatica viſum fugiunt. Quædam quoque in ea deteguntur glandulæ.

733. In Cerebro, ſeu potius in Encephalo, ſpecialis ſtructura venarum invenitur, habens figuram priſmaticam, quæ venæ vocantur *Sinus*. Multi hujuſmodi Sinus inveniuntur qui ex loco, vel curſu nomen habent. *Sinus Cerebri.*

Sinus ſagittalis, ſeu *longitudinalis*, ſeu *falcis*, ille eſt, qui parvo principio incipit ab interiore ſuperficie oſſis frontis, inter criſtam galli, & dictum os, ſenſim magnitudine increſcens, arcuatim ſub oſſe frontis, & ſutura ſagittali poſterius tendit, ſupra dorſum ſepti falciformis, uſque in occiput, qui locus vocatur Torcular Herophili.

Ubi ſenſim latior factus ſinus ſagittalis terminatur, incipiunt duo *Sinus laterales*, recipientes illum allatum ſanguinem, eumque per inflexam viam, cujus fovea in cranio manifeſta eſt, conducunt in ſaccum jugularem utriuſque lateris.

Sinus quartus e regione glandulæ Pinealis incipit, ubi jungitur ſeptum ſagittale ſepto tranſverſali, inde ſurſum poſterius tendens deſinit plerumque in Torcular Herophili, vel ſinum lateralem raro in ſagittalem.

Ad crepidinem inferiorem falcis plerumque decurrit Sinus, qui a quibuſdam pro vena habetur, deſinens in ſinum quartum: hic vocatur *Sinus falcis inferior*.

Præter dictas annumerant Anatomici *Occipitales inferiores*, *Petroſos*, *Tranſverſales inferiores*, & *ſuperiores*, *Cavernoſos Orbitales*, & *Circulares ſellæ*, qui ex variis partibus cerebri reducunt ſanguinem per arterias allatum.

Omnes fere venæ oppoſito curſu ſe exonerant in ſinus,

nus, ne nimis liber eſſet effluxus ſanguinis.

In ſinu ſagittali quædam inveniuntur chordæ tranſverſæ, quæ dicuntur *Chordæ Vuilliſii*. Ut retineant latera ſinus, & quaſi pectinent ſanguinem transfluentem.

Septa Cerebri. 734. A lamella interna Duræ matris dimittuntur expanſiones membranoſæ, ſe dimittentes inter partes cerebri, quæ vocantur Septa. Primum ex figura vocatur *falciforme*, ſepiens cerebrum in duas partes laterales; Alterum *Traſverſale* dictum, diſtinguit Cerebrum a Cerebello. Tertium, *Septum poſterius*, vel *occipitale* nominatum, Cerebellum in duas partes laterales ſepit. Septum autem Lucidum, inter arteriores cerebri ventriculos, non eſt ejuſdem originis cum prioribus. Sed, inter anteriores, & poſteriores cerebri lobos, quidam aliud ſeptum prioris ſobolis numerant.

Uſus duræ matris. 735. Duræ matris, & earum partium uſus eſt multiplex. (1) Cingere, & munire molle cerebrum, & cerebellum contra cranii duritiem. (2) præbere exeuntibus nervis capſulam firmam munientem, & involucrum medullæ ſpinali. (3) ſuis formatis ſeptis impedire, ne una pars encephali premat alteram. (4) ſinibus ſuis adductum per arterias ſanguinem reducere. (5) ſuo ſecreto ſucco internas partes humectare, & ſervare molles. (6) fibris ſuis motricibus, præter motum generalem vitalem, prębere partibus cerebri motum proprium ad ſecretionem ſpirituum.

Arachnoidea tunica. 736. Statim ſub dura matre tenuiſſima invenitur tunica, propterea Arachnoidea vocata, in qua nulla vaſcula huc uſque detecta, flatu elevabilis a ſubjecta, præprimis circa cerebri baſin, cingens totam molem encephali, atque medullam ſpinalem. Quidam hanc pro ſpeciali membrana habent; alii vero pro extima piæ matris habent, quum dura mater quoque ex duabus laminis componatur: denique a quibuſdam pro tunica cellulari habetur. Hoc autem certum eſt, ſulcos cerebri, & cerebelli per fibras harum membranarum colligi, eaſque ſuo interventu cerebri molem ſeparare a dura matre, ut libere moveri poſſit.

Pia mater. 737. Quæ membrana nudo oculo conſpecta ſub dura ma-

matre conſpicitur, ita cingens cerebrum, ut appareat inſtar inteſtinorum convolutorum, & cerebellum inſtar cæpe tunicatæ perſciſſæ, generali nomine vocatur Pia mater: ſubtiliſſimi autem Anatomici hanc in tres laminas diſtinguunt, ut externa ſit Arachnoidea deſcripta; media Cellularis, in qua vaſa majora diſponuntur, ut in panniculo adipoſo ſub cute, antequam cutim adeunt; denique intima, recipiens vaſa perpendiculariter ex dictis majoribus provenientia, quæ impleta, & in aqua ſuſpenſa lanuginem exhibent conſpectui. Hæc membrana firmat, dirigit copioſiſſima illa vaſa, quibus ſcatet pia mater; Lymphatica vaſa, & nervi ob exilitatem in ea non ſunt detecta.

738. Maſſa totam Cerebri, & Cerebelli molem cingens, mollis, griſei coloris, ſub pia matre latens, vocatur Cerebri, & Cerebelli Cortex, qui in cerebro, quaſi inteſtinum eſſet, infractuoſe locatus eſt, ſed in Cerebello per ſegmenta ordinata, qui anfractus, & ſegmenta iterum non niſi laceratione nonnullarum fibrarum piæ matris, reſolvi poſſunt in minora majoribus ſimillima, quæ corticalis ſubſtantia non admodum craſſa, ſeu lata videtur congeries vaſorum, ex interna lamina piæ matris dimiſſa, quæ ſecundum Malpighianos congregatur in corpuſcula glanduloſa, ſed ſecundum Ruyſchianos manet plane vaſculoſa. Hoc autem conſtat, in corticali hac ſubſtantia confici ex allato ſanguine ſpiritus, atque iſtos tradi medullæ. *Cortex Cerebri, & Cerebelli.*

739. Ex omni parte Cerebri, & Cerebelli, ubi invenitur Corticalis deſcripta ſubſtantia, habetur quoque origo ſubſtantiæ albicantis, quæ ob ſimilitudinem coloris, & conſiſtentiæ cum medulla oſſium a veteribus dicta fuit *Medulla*. Hanc credunt fere omnes Anatomici conſtare canaliculis cavis, ex cortice provenientibus, quos ſæpe vocant fibras medullares, quamvis injectio Anatomica hos canaliculos implere non potuerit. Horum canaliculorum curſus fit per inflexam viam in cerebro, ut inde formentur ventriculi, & ſæpe etiam faſciculatim procedunt: ſed in Cerebello recta via tendunt in medullam oblongatam. Finis tandem *Medullæ Cerebri, & Cerebelli.*

ho-

horum canaliculorum eſt principium nervorum. Inter hos canaliculos quædam arteriæ majores decurrunt, ad vitam, & nutritionem in fibris his continuandam.

Corpus Calloſũ. 740. Dum ex utroque lobo cerebri medulla concurrit ſub ſepto falciformi, exhibet ad conſpectum, dimotis ad latera lobis cerebri, corpus aliquod albicans, quod ex colore vocarunt veteres Corpus calloſum, in quo Lanciſius fruſtra quæſivit animæ ſedem, quum hic non habeatur nervorum origo, ſed quarundam fibrarum medullarium congregatio.

Medulla oblongata. 741. Corpus oblongum, albicans, extus plane medullare, dura, & pia matre tectum, intus vero corticale, hærens ad medium baſis cerebri, in medullam ſpinalem continuatum, præbens originem omnibus nervis ex cranio provenientibus, vocatur ab Anatomicis *Medulla oblongata*. Ubi medius faſciculus medullæ Cerebelli jungitur medullæ oblongatæ, facit *protuberantiam annullarem*, quam ſæpe vocant *Pontem Varolii*. Superior Cerebelli faſciculus, adeuns medullam oblongatam, format *Nates*, *Teſtes*, & *Valvulam magnam* cerebri. Sed ex tertio faſciculo Cerebelli medullam oblongatam adeunte, formantur in medullæ oblongatæ caudice eminentiæ intus corticales, quæ dicuntur *Corpora Olivaria*, *&* *Pyramidalia* ex figura. Ex poſteriore lobo Cerebri faſciculus fibrarum medullarium anterius tendens, in utroque latere unus, format medullam oblongatam, qui faſciculi vocantur *Crura medullæ oblongatæ*. Qui vero faſciculi ex anteriore lobo Cerebri adeunt medullam oblongatam, extus medullares, intus corticales, vocantur *Thalami nervorum opticorum*. Et quoniam ex eodem lobo oblique accedunt fibræ medullares in medullam oblongatam deſinentes, interſperſo cortice, hæ partes dicuntur *Corpora ſtriata*.

Ventriculi Cerebri. 742. Cerebri *Ventriculi* numerantur quatuor. Duo priores, ſeu anteriores, ſeu laterales dicti, in meditullio cerebri hærentes, ad frontem magis a ſe invicem diſtantes, horizontali diſſectione cerebri detegendi, oblongam habent figuram, interius teguntur tenuiſſima membrana, quæ videtur piæ matris propago.

Ter-

Tertius ventriculus, duobus foraminibus, & rima donatus, eſt cavitas hærens ſubter prominentias, nates, & teſtes dictas; per primum foramen circa fornicis radices admittit liquorem ex ventriculis cerebri anterioribus: per ſecundum foramen liquorem circa annulares prominentias collectum: per rimam liquorem circa cerebellum collectum; qui collecti humores conducuntur ad infundibulum.

Quartus ventriculus. Ablato cerebro, & diſſecto cerebello, inter hoc, & ſubjectam medullam oblongatam, eſt cavitas, Ventriculus quartus dictus, qui receptum in encephalo humorem conducit in ſpinalem medullam: in hoc ventriculo eſt rima, quæ ex figura vocatur *Calamus ſcriptorius*.

743. Cerebrum, ſeu Encephalon omnia genera vaſorum habet, & ſpeciale ex his eſt, quod vocatur *Sinus* (733) & *Plexus*, ſeu *Rete*. Nam *Arteriæ* nutritioni, & vitæ ſervientes (732) partium in Encephalo, ut alibi in corpore, decurrunt per meninges, & medullam. Sed quæ ex *Carotidibus internis*, & *Vertebralibus* coeunt ſub cerebri baſi in *Circulum Vvilliſii*, dein poſt infinitas factas anaſtomoſes in cerebri, & cerebelli cortice perpendiculariter dimiſſis extremitatibus evaneſcunt. Sed inter cerebri lobum poſteriorem, & ſubjectam medullam oblongatam hæret quidam vaſorum plexus ex arteriis, & venis confectus, ſæpe poſterius inter cerebrum, & cerebellum viſui ſe exhibens, anterius in duas alas veluti expanſus, in ventriculis anterioribus ſe extendens, nominatus *Plexus Choroides*, qui per venam valvulis carentem ſanguinem exonerat, vel in ſinum quartum, vel in Turcular Herophyli. Alter autem plexus in animalibus, quæ prona veſcuntur, major, in homine interdum non conſpicuuus, ad baſin cranii hærens ſub dura matre apud ſellam Torcicam, vocatur *Rete mirabile*. Etiamſi multi negent Cerebro *Venas*, hodie tamen demonſtrant Anatomici, iſtas æque quam arterias omnia puncta corticis attingere, & reſorbere effuſum rorem: hæ ut plurimum oppoſito curſu exonerant ſanguinem in ſinus. *Vaſa* autem *lymphatica* detegere non potuere; *Vaſa*.

re; analogia tamen dictitat ea adesse. *Nervus* ad partium encephali motum, & vitam continuandum ex colli medulla natus, ingreditur cranium, jungitur pari vago, & distribuitur per encephali contenta.

Cerebellum. 744. Ad posticam encephali partem hæret corpus globosum, cortice, & medulla constans, ut cerebrum, sed sulcis semilunaribus exterius ornatum, quod vocant *Cerebellum*: hoc a cerebro distinguitur per septum transversum, sed medullam suam medullæ oblongatæ confundit tribus distinctis fasciculis ((741); fibræ medullares in hoc recta via tendunt.

Reliquæ Encephali partes. 745. Inter duos cerebri anteriores ventriculos (742) ab anteriori ad posteriorem partem distenta membrana tenuis observatur, sepiens hos ventriculos, confecta ex epitheliis ventriculorum, ut pleura format mediastinum, quæ vocatur *Septum lucidum*.

Ad cerebri basin supra sellam Turcicam invenitur productio medullaris, figuram infundibuli habens, unde vocatur *Infundibulum*; hæc productio medullaris, pia matre obvoluta, multisque arteriis ornata, recipit per foramen ovale ex anterioribus rorem, quem conducit ad medullam spinalem; alii putant desinere in glandulam pituitariam.

Pinealis glandula, est corpusculum globulosum, pinealis figuræ, molle, cinerei coloris, instar corticis cerebri, intus, & ad basin medullare, tectum membrana tenuissima, pisi magnitudine, hærens sub parte lata fornicis, ad finem ventriculi tertii, qui anus dicitur, ante prominentias, nates dictas.

Pituitaria glandula magnitudine fere fabæ, vel phaseoli minoris, hæret in superiore parte excavata sellæ, inter duplicaturam duræ matris, quæ hic suspensa hæret ab eminentiis sellæ, relinquens aperturam, per quam infundibulum huic glandulæ annectitur: substantia est singularis, differens a cortice cerebri, & medulla, sed alba, & tenax; emissario visibili caret; videtur ut aliæ glandulæ secernere liquorem, minime vero imbibere, ut multi contendunt. Arterię veniunt a carotidibus, nervus a quinto pari, vena desinit in proximum sinum.

746. In theca vertebrarum a capite uſque ad finem oſſis ſacri continetur maſſa albicans, quæ eſt continuatio medullæ oblongatę cerebri, craſſitiem circiter unius digiti habens; intus habet ſubſtantiam inſtar corticis cerebri; in anteriore, & poſteriore parte habet ſcrobem; quo cerebro eſt propior, eo eſt mollior, ſed ſenſim verſus os ſacrum redditur durior, & fibroſa: quamobrem hęc pars vocatur *Cauda equina*. Tegitur tunicis multis. (1) a pia matre, arachnoidea, & dura matre venientibus. (2) Tunica cellulofa, ligamentoſa, & inſuper theca oſſea. In hac celluloſa continetur pinguedo. Arterias, & venas habet ab adjacentibus. *Spinalis medulla.*

747. An Cerebri cortex glanduloſus, vel vaſculoſus?

Nemo negat hodie quin totus cortex conſtet vaſculis, & prębeat originem medullæ, ſeu fibris medullaribus, ſed diſputant, num extremitates arteriarum cum vel ſine folliculo glanduloſo deſinant in has fibrillas. Si examinentur omnia experimenta cum cerebro inſtituta, nil niſi aliquid veriſimile pro glandulloſa, & vaſculoſa ſubſtantia reſtat. Si autem ex veriſimilitudine ſit conjiciendum, major veriſimilitudo pro ſententia vaſculoſa, quam glanduloſa eſt, quod nimis longum foret hic adſtruere.

748. Duplicem poſſumus ſtatuere nervorum originem 1. ex medulla oblongata, 2. Ex ſpinali medulla; ſeu qui oriuntur ex Encephalo, & qui ex theca vertebrarum veniunt. Omnes nervi ex utroque loco provenientes ſunt continuationes medullę; quare in ſpinali medulla invenitur cortex intus locatus, & medulla ad baſin cranii, ne exeuntes fibrę medulloſę in fibras nervorum commutandę, deberent perforare corticem. Origo fibrarum ex variis fit cerebri plagis, &, ut ſubtiliſſimi notarunt Anatomici, ex latere oppoſito; hę fibrę faſciculatim collectę egredientes, capſula a meningibus mutuata, corpus nervi conſtituunt. Hi nervi in utroque latere æquali numero oriuntur, quare ſemper intelligimus nervorum par, ſi unum aſſignamus nervum. *Nervorũ origo & numerus.*

749.

Nervi Medullæ oblongatæ. 749. Primus nervus, qui ex medulla oblongata, seu tribus fasciculis medullosis ex anteriore, & inferiore parte cerebri provenit, vocatur *Olfactorius*, veteribus non numeratus, intus habet cavitatem cerebri ventriculis communem, dimittit fibras nervosas per os cribrosum in membranam pituitariam narium, ubi evanescit.

Opticus. 750. Secundum par nervorum, *Opticum* dictum, Veteribus primum, ex medulla Thalami nervorum opticorum venit, ad basin cranii, hi nervi post unionem secedentes adeunt bulbum oculi, atque sua medulla formant tunicam retinam.

Oculorum motorius. 751. Tertium par, sed Veteribus secundum, ex postremis, & fere imis lateribus crurum medullæ oblongatæ provenit, post introitum in orbita format ganglion, ex quo emittuntur surculi nervosi ad musculos, & tunicas bulbi.

Patheticus. 752. Quartum par, sed a Veteribus omissum, Patheticum dictum, triplici surculo infra testiformes protuberantias natum gracile admodum, intrat cum oculorum motorio foveam osseam, & terminatur in trochleari musculo.

Gustatorius. 753. Quintum par, Veteribus autem tertium, a lateribus processus annularis oritur, partim fibris mollibus sensui destinatis, partim durioribus motui famulantibus; post originem in tres nervos succedit; superior vocatur *Ophthalmicus*, tendens in omnia integumenta circa oculum, & faciem. Alter ramus vocatur *Maxillaris superior*, quoniam per foramen rotundum e cranio egressus in omnes partes hujus maxillæ distribuitur; unitur etiam pari sexto ad formandum par intercostale; & cum septimo ad faciendam chordam tympani. Tertius ramus *Maxillaris inferior* dicitur, egreditur foramen ovale cranii, adit omnes partes maxillæ inferioris, & præcipue linguam, cui præbet organum gustatorium.

Abducens. 754. Abducens nervus par sextum est, at Veteribus quartum, a margine inferiore processus annularis circa corpora pyramidalia proveniens, egreditur cum nervis tertii, & quarti paris e cranio; ramulus unitus ner-

nervo quinti paris principium nervi intercoſtalis facit; reliquus nervus tendit in muſculum abductorium oculi.

755. Auditorius mollis, & durus, ſeptimum eſt par, ſed Veteribus quintum. Portio dura ab inferiore interiore annularis protuberantiæ parte oritur: mollis autem, quæ craſſior eſt, & foveam veluti impreſſam habet a portione dura, provenit circa ſcrobem, ſeu quartum ventriculum, ex medulla oblongata. Uniti nervi intrant foramen oſſis pretioſi; mollis tendit ad apicem cochleæ, & ad veſtibulum labyrinthi; durior autem pergit per inflexum dein canalem, ut ex cranio exeat per foramen inter proceſſum ſtyloidem, & mammillarem, ubi inſtar pedis anſerini expanditur. *Auditorius.*

756. Par nervorum octavum, olim ſextum, multis faſciculis fibrarum medulloſarum ex medulla oblongata ſub adjutorio, emergit: jungitur nervo acceſſorio: exit per foramen cranii, per quod exit ſinus lateralis cerebri. Statim poſt exitum, concurrentibus nervis ab intercoſtalibus, format in collo duo ganglia, quæ dicuntur *Corpora olivaria Falloppii*: dein ulterius per pectus, & ventrem pergens præbet omnibus his partibus nervos. Qui nervi ex plexibus in pectore proveniunt, & ſurſum ad fauces tendunt, dicuntur *Nervi recurrentes*. *Vagus.*

757. Par nonum, olim ſeptimum, ex ea parte medullæ oblongatæ multis fibris oritur, quæ diſtinguit corpora olivaria, & pyramidalia, per ſpeciale foramen cranii egreſſum, junctum pari vago, ſurculum notabilem mittit ad linguam, unde accepit nomen. *Linguali*

758. Per decimum Vvilliſii, ex anteriore, & poſteriore parte medullæ oblongatæ proveniens, exiens inter primam, & ſecundam colli vertebram, potius ad ſpinæ nervos eſt referendum, & *Cervicale* vocandum. *Par decimum.*

759. Omnes nervi ex ſpinali medulla provenientes magis diſtinctis fibris a medulla ſecedunt, quam qui a medulla oblongata proveniunt: hi nervi faſciculatim collecti tranſeunt per foramina vertebrarum, quare tot ſunt paria nervorum: quot ſunt vertebræ, & foramina in oſſe ſacro, ſi par decimum medullæ *Spinalis medullæ nervi.*

oblongatæ simul recenseatur : nam *Nervus accessorius Vvillisii* a tertio, vel quarto pari ex collo veniens, per magnum foramen cranii encephalon intrans, non auget numerum nervorum, ex spina provenientium. Quare ex Collo prodeunt octo paria; ex Dorso duodecim paria, ex Lumbis quinque paria, & ex Osse sacro totidem.

Nervorũ fabrica. 760. Canaliculi medullares a medulla oblongata ex cranio, & spinali ex theca vertebrarum fasciculatim exeuntes, atque in exitu vaginam seu capsulam accipientes, & ita ad omnes corporis partes tendentes, plerumque in itinere unionem facientes destinati ad sensum, & motum faciendum in corpore, dicuntur Nervi. Hi nervi quia constant 1. fibris medullaribus; 2. Capsulis has fibras cingentibus, & munientibus; 3. Liquore circulante in cavitatulis dictarum fibrillarum medullarium, qui vocatur spiritus; 4. Liquore inter fibras reperto, a solis capsulis coercito, qui vocari potest succus nervorum. Et quoniam 5. nervi in itinere sæpe conjunguntur, ubi faciunt quædam corpora olivaria, quæ dicuntur Ganglia, hæc ultimo loco sunt examinanda.

Fibrarũ medullosarum origo. 761. Fibræ medullares Cerebri, & Cerebelli distinctis originibus ab harum partium cortice provenientes, in medulla oblongata collectæ, inde fasciculatim exeuntes formant nervos, quæ fibræ licet collectæ, non tamen ita confunduntur, ut non manerent distincti canaliculi ab origine; donec desinunt in organa, ubi operantur, ut patet (1) ex earum distincta origine, & progressu, dum adhuc solitariæ: (2) ex vasis arteriosis intercurrentibus; (3) usu definito sentiendi, & movendi.

Canaliculos apertos esse. 762. Has fibras intus cavas esse, & transmittere liquorem, quamvis visibiles non præbeant cavitates, ex his conjicimus. 1. quia totus cortex vasculosus impenditur medullæ. 2. Ex analogia cum aliis organis secretoriis. 3. Ex copia magna, & indole sanguinis delati ad encephalon. 4. Ex sanguinis difficiliori reditu per venas cerebri. 5. Ex caniculorum horum incremento dum totum crescit corpus.

763.

763. Quantus sit medullosarum fibrarum numerus, facile cojicitur; (1) magna mole cerebri, & cerebelli; (2) numero vasorum arteriosorum, in tomentum abeuntium; 3. punctis distinctis quibus sentimus, & partibus diversis, quæ solitariæ moveri possunt. *Numerus.*

764. Varius est harum fibrarum finis; (1) in organis sensuum instar pulpæ; (2) in organo tactus cum arteriis, & venis papillas formant; (3) in musculis attingentes fibræ evanescere videntur, adeo ut determinari nequeat, num fibræ musculares ex iis formentur, num vero has solummodo adeant; (4) multis in locis instar membranæ expanduntur, & ita desinunt; aut oculo amplius assequi non possumus. *Finis.*

765. Fibræ medullares, quæ hucusque fuere pulposæ, ex encephalo, vel theca vertebrarum exeuntes, capsula, seu involucro satis duro muniuntur, ne lædi, vel comprimi potuissent in itinere, sed ad organa venientes, istud iterum involucrum deponunt, quod a dura, & pia matre erat acquisitum. *Tunicæ.*

766. Spirituum per cavitatulas fibrillarum fluentium quantitatem magnam esse facile colligitur; 1. tota medullosa cerebri, & cerebelli moles in has fibras nervosas abit. 2. Nervi nodosi, laxi, diversimode currentes tamen prompte operantur. 3. ablato cerebro, vel cerebello, eorum nervorum ex his partibus venientium actio omnis cessat. 4. Omnis actio nervorum cessat si ligentur. 5. Si concipiantur canaliculi nervosi pro emunctoriis aliorum organorum secretorium. His si addantur quæ superius (763) pro magno numero fibrillarum adduximus, facile constat, quotidie ingentem copiam spirituum secerni, & ferri per nervos ad organa. *Spirituũ quantitas.*

767. Hos spiritus æquabili fluxu ferri per cava fibrillarum, ex sequentibus constare potest. 1. Sanguinis inæqualis propulsio ex corde obtunditur canalibus duris cranii, per quos ire debet. 2. si quædam adhuc restaret, destrueretur frequenti sanguinis concursu in anastomosibus. 3. Continuari non potest arteriarum pulsatio in encephalo, quum arteriæ amittant solitam pulsantem tunicam. 4. Totum encephalon a cranio *Æqualis confectio.*

 duro,

duro, & firmo munitum eſt. 5. Nulla hic mutatio ab actione muſculari, & vario incremento pinguedinis. 6. fluxus fit pet canales anguſtiſſimos.

Tardus fluxus. 768. Hunc autem fluxum tardum eſſe, ſequentia adſtruunt. 1. Amiſit ſanguis fere omnem impetum a corde ſuſceptum. 2. Tunicæ arteriarum in cerebro ſanguinem propellentes multo tenujores quam alibi in corpore. 3. Multo frequentior concurſus ſanguinis per directiones oppoſitas in encephalo quam in aliis partibus corporis. 4. Fluxus fit per exiliſſimos canales, quorum latera remorantur liquoris tranſitum.

Tenuitas. 769. Spiritus tenuiſſimos eſſe, ſequentia comprobant. 1. Arteriæ encephali ita impleri poſſunt, ut tomentum referant, ſed materia injecta non ingreditur canaliculos nervoſos. 2. Ipſi canaliculi ſunt tamen exiles, ut ſeorſim videri nequeant, per quorum tamen cavitates hi ſpiritus fluere debent. 3. Nervus transſverſe abſciſſus, microſcopio conſpectus, nullas cavitates viſui exhibet. 4. Nervus ligatus propter accumulationem ſpirituum ſupra ligaturam non tumet. 5. Spiritus ipſi omnem viſum fugiunt. 6. Fluunt per nervos Inſectorum, quorum corpora non microſcopio videri poſſunt. Horum tamen ſpirituum fluxu abſolvuntur omnes motus, & ſenſus in corporibus viventibus.

Succus nervorũ. 770. Qui liquor in capſulis nervorum hęret, ſoboles videtur iſtius ſucci, qui inter meninges, & in ventriculis cerebri ſecernitur, ex arteriarum extremitatibus, quę diſtribuuntur per celluloſam tunicam nervi, & hoc fit pręcipue in gangliis, qui humor ad nutritionem, & vitam fibrarum nervoſarum eſt deſtinatus, ut alibi in corpore in interſtitiis membranarum. Hujus ſucci nervoſi vitia, quum hęreat in eodem nervo, ſed inter fibrillas, utplurimum prępoſtere adſcribuntur ſpiritibus. Hic quoque extillans gelatinoſus ex nervo ſauciato a multis pro ſpiritibus fuit habitus.

Exitus humorũ. 771. Humores ſpiritus vocati cavitatulis recepti feruntur omnes ad fines horum canaliculorum, ubi abſoluto munere redire debent pro maxima parte, ut novam præbeant materiem ſpiritibus. Qui tendunt ad mu-

musculos, inde referri videntur per continuata vasa lymphatica. Tendentes ad organa sensuum, ut in bulbum oculi, & labyrinthum auris, videntur primo præbere liquorem pellucidum, & dein absorberi, ut redeant cum lympha. Adeuntes glandulas, permisceri videntur vel lymphæ glandulas transeunti, vel succo a glandulis secreto. Ad papillas delati effundi videntur, ut ibi functo munere deinceps resorbeantur; sed tali modo ad cutim delati sub perspirationis insensibilis forma evanescunt. Hoc etiam sentiendum est de altero succo sola capsula nervi coercito, nisi quod hi humores ubique, & præcipue in gangliis nervorum, secernantur ex extremis arteriarum, etiam ubique ab absorbentibus venosis recipiantur, ut reddantur lymphæ, vel sanguini circulanti.

772. In omnibus nervis, qui extra encephalon tendentes per corpus disperguntur, ubi inter se junguntur, vel surculos nervosos emittunt, inveniuntur corpuscula; plerumque ovalis figuræ, duriuscula, carnei coloris, quasi trunco nervi circumcreta, exterius veluti capsula tecta, habentia in medio veluti nucleum, qui digitorum compressione, & agitatione aliquomodo moveri potest: hæc corpuscula Anatomici vocant *Ganglia*, & quando ex tali ganglio multi disperguntur nervi, ut quasi rete faciant, eam expansionem vocant *Plexum*: interdum vero idem utraque nomina designant. *Ganglia.*

773. Non solum canaliculi nervosi istius nervi, cui circumpositum est ganglion, meditullium fibrarum parallele currentium, formant, sed alii adeuntes a lateribus nervi suos canaliculos medullosos huic jungunt, ut constituant meditullium ganglii medullosum, & fibrosum, distinctis, minime confusis fibris constans. Quidam de canaliculis his adeuntibus non conjunguntur meditullio, sed in latera, seu capsulam ganglii evanescunt, ut præbeant capsulis motum vitalem. *Ganglion adeuntes nervi.*

774. Simili modo ac intrarunt nervi ganglion, ita quoque exeunt per axin, & ad latera sæpe multis, & diversis surculis nervosis, qui mutuant capsulam a ganglio: quidam canaliculi medullares exeuntes in la- *Exeuntes nervi.*

tera capsulæ nervi evanescunt, ad eumdem usum, ut priores in capsulam ganglii. Omnes hi nervi prope ganglion crassiores sunt, quam si aliquantulum a ganglio recesserunt.

Capsulæ ganglii. 775. Externum ganglii involucrum satis firmum, & durum est, exteriori involucro nervorum commune, & continuatum, sed crassius, & coloris carnei magis, constans fibris albicantibus, & rubentibus admodum intricato cursu reptantibus, uti in dura matre. Huic subjacet quædam cellulosa, quæ permittit nucleum ganglii in exteriore capsula aliquomodo moveri. Dein sequitur alia canaliculis nervosis tenacissime adhærens, ut pia mater cortici cerebri; hæc non solum cingit canaliculos, sed & se immiscet canaliculis nervosis, ut ita uniti constituant fasciculum colligatum; & cohærentem. Inter hanc & exteriorem invenitur liquor gelatinosus, & roridus, uti sub dura matre, qui humor in cellulis tunicæ cellulosæ colligitur, & succus nervorum vocari potest.

Meditullium. 776. Constat ergo ganglii meditullium ex canaliculis medullosis nervorum involucro, quod videtur piæ matris propago, inter se nexis.

Vasa. 777. Arteriæ, & venæ, atque lymphatica hæc ganglia adeunt a partibus adjacentibus provenientia, quæ cruenta in majoribus gangliis visui patent, & ganglio præbent rubrum colorem, hæc vasa inde ulterius per capsulas adeuntium, & exeuntium nervorum distribuuntur, sensim vero graciliora facta.

778. Qui nervi gangliis donati, & qui iis carent?

Omnes nervi qui extra encephalon feruntur gangliis donantur, immo nervus tertii paris oculus motorius dictus, priusquam musculos, & bulbum oculi adit, format ganglion, sed in olfactorio, optico, & auditorio non invenitur ganglion.

779. An spiritus nervorum spiritibus plantarum, vel fermentatis, comparandi, quia his refocillamur?

Spiritus plantarum ab his multum distant, cum unicuique plantæ sunt speciales; non omnia animalia iis utuntur; atque nervis applicati dolorem movent. Atque spiritus fermentati non fiunt sine prævia fermen-

ta-

tatione; non omnia aſſumpta fermentationi apta; nulla arte ex cerebro, vel nervo colligi poſſunt; applicati dolorem movent, & nervos contrahendo in callum convertunt.

780. An ſenſus propagatur motu tremulo nervi ab organo ſentiente ad ſenſorium?

Multa huic ſententiæ obſtant. Fibræ ſunt pulpoſæ, ſibi mutuo contiguæ; laxæ; inflexam viam currentes; tenſæ manere nequeunt in varia flexura membrorum; partibus mollibus cinctæ; tranſeuntes per ganglia; quæ omnia, & plura alia in nervis detegenda ſuffocarent concitatum motum tremulum.

781. An ſenſus perceptio a fluxu ſpirituum ab organo ſentiente verſus ſenſorium?

Ita non attendenti videtur, quum actio prima ſenſus fiat in organo, & dein feratur ad ſenſorium: ſed obſtat naturalis ſpirituum ſecretio in encephalo, & inde delatio per nervum ad organum ſenſus: obſtat etiam ſpiritus non generari in organis, & ferri ad cerebrum, ſed contrario modo. Verum ſi per canaliculum plenum æqualis habetur fluxus, quamprimum ejus tranſitus turbatur, ſtatim etiam ad principium influens generatur mutatio, quæ a mente percepta ſentiri dicitur. Quare non opus ut fluant ſpiritus ad cerebrum, ad ſenſus actionem propagandam.

782. An ſenſus per ſuccum nervoſum? (770)

Hic ſuccus, quia continetur in communi capſula quia in itinere, & gangliis ſecernitur, quia non communicat cum principiis nervorum, diſtinctum ſenſum præſtare nequit. Sed requiritur liquor canaliculis diſtinctis fluens, quales ſunt ſpiritus nervorum.

783. An nervus tranſverſe abſciſſus nullum ſtillans liquorem probat nullos fluere ſpiritus per canaliculos?

Omnes liquores fluentes per canaliculos capillares continuos ceſſant fluere abrupto canaliculo, ut patet ex abſciſſis pedunculis fructuum; quare ex hoc experimento pro abſentia ſpirituum fluentium nihil concludi poteſt.

784. An nervus ligatus ſupra ligaturam non tumens inſtar arteriarum probat nullos perfluere ſpiritus?

In canalibus firmis, vel involucro firmo munitis per ligaturam injectam, nulla fit supra ligaturam intumescentia, ut patet in truncis plantarum; ita etiam in nervis. Sed quod venæ, & arteriæ tumeant, provenit inde, quum latera patiantur distendi ab interno implente liquore, quod in nervis non obtinet.

785. An intumescentia nervi ligati in junioribus animalibus comprobat spirituum transfluxum?

Quum in superiore experimento constet in adultis nullam fieri intumescentiam supra ligaturam, sed eam fieri in junioribus, id est laxitati dilatabili involucrorum adscribendum. Sed quoniam per nervum non solum fluunt spiritus, sed etiam per interstitia fibrillarum succus nervorum, & per vascula capsulæ sanguis, vel inde derivata lympha, incerta remanet probatio pro spiritibus fluentibus?

786. An liquor stillans ex sauciato nervo, vel tendine est spiritus.

Quoniam æque stillat ex pertusa capsula tendinis, quam nervi, humorque est gelatinosus qualis in articulis etiam invenitur, verisimilius erit credere ex nervis stillantem esse succum nervosum; & ex tendinibus liquorem esse, qui tendines oblinit, ne terantur ad latera vaginæ, in qua transit tendo.

787. Cur cerebrum propugnaculo osseo munitum?

Ne causis externis cerebrum molle esset expositum; ut haberet æqualem influxum, & effluxum humorum, quod fieri debet in vaso firmo, & pleno; ne actione musculari in sua sede turbaretur.

788. Per quas vias transsudat cera arteriis carotidibus injecta in sinus cerebri?

Quoniam per ramum arteriæ carotidis, qui distribuitur per duram matrem via est patentior, quam qui rami in cerebri substantiam se immergunt per has arterias desinentes in suas venas, quæ desinunt in sinus cerebri, satis facile transmitti potest cera injecta.

789. Num totum corpus constat fibris nervosis?

Totum corpus gaudere nervis, sensu, & motu adstruitur, sed inde non constat ex solis constare, obstat enim mollitudo nervi, qui munimento eget, atque in-

inveniuntur multæ fibræ omni ſenſu carentes. Quare ſatius ſtatuere totum corpus conſtare ſtamine quodam firmo, quo nervi, & reliqua vaſa firmantur, ordine ſervantur, & muniuntur, ex quo ſtamine etiam excreſcere videntur Epidermis, epithelium, ungues, & pili.

790. Cur nervi molles in origine, & fine, at in itinere duri?

In hoc loco intelliguntur canaliculi medulloſi nervorum, qui in medulla cerebri, in fundo oculi, & labyrintho auris ſunt molles. Quibus conſtat ipſos canaliculos præprimis ad ſenſum deſtinatos per ſe molles eſſe. Sed qui ad motum deſtinati ſunt, paulo duriores inveniuntur, ſed duritiem eam quam in nervis per corpus diſperſis detegimus, a capſula nervorum dura habent.

791. An in omnibus extremitatibus arteriarum, ut in cerebro ſecernuntur ſpiritus?

Si lymphæ ſecretio habeatur pro ſpirituum ſecretione, ex arteriarum extremis fieret ubique ſecretio; ſed ſi veram intelligamus ſpirituum ſecretionem, ea fit in encephalo, & forſan in medulla ſpinali, ſed non in omnibus arteriarum extremis. (1) Quoniam ad ſpecialem ſecretionem ſpecialis requiritur actio, & organum. (2) Quia ab eo loco deberent oriri nervi.

792. An nutritius humor fertur per nervos, quia nervo deſtructo perit nutritio ejus partis?

Idem quoque eſſet ſtatuendum de arteriis, nam iis ligatis perit nutritio quoque partis: inde ſentiendum ad nutritionem non ſolum ſufficere allationem materiæ, ſed & motum, qui efficitur per nervum, requiri.

793. An conſtrictione fibrarum nervoſarum motus muſculorum?

Hoc ſtatuere velle, has habet difficultates. (1) Fibræ ſunt molles. (2) Recta via non tendunt. (3) Nimium in itinere paterentur attritum. (4) Aſſignanda iterum eſſet cauſa fibram trahens.

794. An ſpiritus ſunt de eſſentia lucis; quia tam promte operantur; oculi in ſanis ſunt pellucidi; & ſcintillantes in delirantibus?

Adducta argumenta nihil adſtruunt pro eſſentia lucis

cis in ſpiritibus. Nam prompta operatio non demonſtrat celerrimum materiæ tranſitum ab organo ſentiente ad ſenſorium, cum in canali pleno cum æquabili fluxu, ſtatim in principio influxus habeatur mutatio, quamprimum ad finem ſiſtitur transfluxus, ſtelluciditas oculorum non dependet a luce in ſanis, ſed a puritate humorum, & corneæ, & quia cornea pellucida admodum eſt tenſa. Scintillantes videntur delirantibus, quando retina oculi valide agitatur.

795. An ſpiritus ex Nitro aereo, quod inſpirando recipitur a pulmonibus, miſcetur ſanguini, & fertur ad cerebrum?

Hoc adſtruunt multis argumentis, quæ paucis verbis deſtrui poſſunt. (1) Quia in majore muſculorum motu, profundior, & frequentior reſpiratio fit ad recipiendum nitro-aereum. Verum in exercitiis celerior circulatio per pulmones; & major copia ſanguinis requiſita ad cerebrum, ut ex eo ſecernantur ſpiritus, concitatiorem reſpirationem exigit. (2) Quia mnſculorum motus eſt peragendus efferveſcentia inter nitro-aereum, & ſalino-ſulphureum ſanguinis. Neque ea principia in ſanguine ſunt detecta, neque per efferveſcentiam peragitur motus muſcularis. (3) Quia ſunt particulæ mobiliſſimæ, & admodum elaſticæ. Quaſi omne mobiliſſimum, & elaſticum faceret motum muſcularem, quod contrarium patet in alcohole, neque nitro-aerei natura eſt cognita, quum hucuſque a nemine potuit pertractari. (4) Quia volatilia, nullum veſtigium relinquentia. Hoc etiam verum in alcohole, & camphora, quæ propterea non faciunt ſpiritus; quod nitrum aereum nullum veſtigium relinquat, facile concipitur, quoniam eſt mera hypotheſis in rerum natura non exiſtens. (5) Quia omnia animalia moriuntur in vacuo ex defectu nitro-aerei. Verum eſt animalia non ſolum in vacuo perire, ſed etiam in aere non renovato; ſed hoc fieri defectu nitro-aerei, hucuſque experimentis non eſt firmatum. (5) Quoniam pulmonis effectiones debilitant. Probat quidem hoc experimentum præcipuum eſſe præparationis organum, cujus affectione homo debilitatur, ſed nihil adſtruit pro receptione nitro-ae-

rei.

rei. (7) Quia tam cito afficimur ab aere infecto. Imo aer ſpiritu acido vago infectus ſubito extinguit hominem, atque exhalans ſpiritus nitri; quare talis infectio eſt contraria hypotheſi: & quis demonſtravit in aere peſtilentiali nitro-aereum deficere? (8) Denique contendunt cerebrum albicans, ſanguine rubro privatum, aptiſſimum eſſe ad recipiendum nitro-aereum. Sed illi neſciunt totum corticem ſcatere arteriis, & quaſdam arterias ferri etiam per medullam; atque albedinem tantum probare vaſcula illa liquore pellucido plena eſſe, & præterea nihil.

796. An ſpiritus aliquid æthereum, libere vagans ſuis globulis rotundis per nervos, ſed a voluntate in motum concitatum, motum muſcularem faciens?

Satius foret fateri ignorantiam, quam hujuſmodi dare rationem, quoniam ſupponunt æthereum omnia penetrare, quod ergo a nervis coerceri nequit; atque ſupponunt modo aliquid intermedium inter mentem, & organum movens, quod intellectu eſt difficilius quam eſt ſtatuere ſpiritus fluentes per nervos.

797. Cur nervi ſiccati amittunt actionem ſenſus & motus?

Quoniam in exſiccatis nervis non fluunt ſpiritus, quibus adſcripſimus actionem ſentiendi, & movendi.

798. An ungues, & pili non ex nervis generantur, quia ſenſu carent?

Nervi ſpiritibus privati, quia non ſentiunt, ſi abirent in ungues, & pilos, has tamen partes non ſentientes potuiſſent formare: ſed inde quoque inferri non poteſt, has partes ex nervis naſci. Sedula Anatomicorum obſervatio docuit, pilos, ungues, & epidermidem generari ex generali ſtamine ſolido, quod etiam firmamentum nervis præbet.

799. Cur nervi circa ganglia craſſiores, & coloratiores?

Capſulæ nervorum vaſa circulatoria non ſolum accipiunt a dura matre, ſed etiam in diſperſione per corpus, præcipue eorum ganglia ab ambientibus partibus arterias, & venas accipiunt, quorum vaſorum acceſſu non ſolum ganglion redditur craſſius, & rubicun-

cundius, ſed quoniam inde cruenta vaſa diſtribuuntur per intrantium, & exeuntium nervorum capſulas, in hoc loco capſulæ fiunt craſſiores, & coloratiores, quam in locis remotioribus, ubi accepta vaſa ſenſim magis magiſque gracileſcunt.

800. Cur nervi remotiores ab origine gangliis donati?

Quia recepta vaſa circulatoria in capſulis nervorum ſenſim ramificando fiunt graciliora, & tandem ad majorem diſtantiam evaneſcerent, vel inutilia fierent præ nimia tenuitate; & quia ſpiritus per longiores canaliculos fluentes egent motore: inde ganglia his data, quæ nova recipiunt circulatoria vaſa, & ſua actione adjuvant fluxum ſpirituum per nervos.

801. Cur nervorum involucra in itinere accipiunt noſtra vaſa?

Nervorum fibræ medullares externe irrorandæ erant ſucco laudabili nutritio, ſi ergo illum ſuccum tantum in ſolo principio capſularum a meningibus provenientium recipere potuiſſent, via nimis longa foret, antequam hic ſuccus ad fines nervorum veniret: propterea in itinere datæ ſunt venæ adeuntes, quæ hunc ſuccum abſoluto munere reſorbent: & datæ ſunt arteriæ novum ſuppeditantes.

802. An motu oſcillatorio tunicarum promoventur motus ſpirituum per canaliculos medulloſos nervi?

Multæ ſunt rationes confirmantes. (1) Impreſſus motus per urgentem ſanguinem in encephalo ſufficere non videtur ad ducendos ſpiritus per exiliſſimos canaliculos medullares ad longam diſtantiam. (2) Omnis circulatio continuatur conſtrictione alterna tunicarum. (3) Capſulæ conſtant omnibus partibus, quæ ad motum vitalem requiruntur. (4) Laxitas ſolidorum etiam inducit movendi impotentiam. (5) Stimulus ad quamcumque capſulam nervi motum ſpirituum auget.

803. An fibrarum medulloſarum in ganglio collectio probat earum confuſionem?

Poſſunt multi canaliculi in faſciculo colligi ſine cavitatularum communicatione; hoc fieri in gangliis ſatis

tis

tis conſtat ex ſenſu, & motu diſtincto, a nervis, qui ganglia tranſierunt.

804. Cur hyſtericis, & hypochondriacis ſæpe ganglia majora & hydatidibus obſeſſa?

Quoniam cauſa irritans eorum corpora, ut inde fiant ſpaſmodicæ contractiones, præprimis latitat in ſucco nervoſo, qui copioſius in gangliis, & dura matre quam aliis in partibus nervorum ſecernitur, & inde hic magis quam alibi hærens, involucra gangliorum laxata tumere facit, & in vaſculis lymphaticis aut tunica cellulari hydatides format.

805. An ganglia in Cerebri, vel Duræ matris ſubſidium veniunt?

Quoniam Cerebri munus eſt ſecernere ſpiritus, iſtoſque infundere medullaribus fibris; ſed Duræ matris ſecernere humorem nutrititium inter ſe, & piam matrem deponendum, atque ſuis fibris motricibus motu ſpeciali vitali donatis, contenta placide agitare, & liquores propellere. Gangliorum ergo munus, quum reſpondeat uſui Duræ matris, minime vero functioni cerebri, in auxilium Duræ matris venit.

806. An ganglia in ſomno otiantur, in vigilia vero promte ſua munera exſequuntur?

Quum actio gangliorum non ſit voluntaria ſed conſtans, uti omnis motus vitalis, qui & in ſomno, & vigilia eſt perpetuus, nulla eſt ratio ſuadens credere ganglia in ſomno otiari.

807. Cur ex tumore, vel contuſione ganglii paralyſis partium infernarum?

Omnes nervi ad motum deſtinati, antequam ad organum veniunt, tranſeunt per aliquod ganglion; hoc ſi contundatur, vel tumeat, illæ fibræ medulloſæ nervi per ganglion tranſeuntes ita comprimuntur, ut ex denegato tranſitu ſpirituum pars inferior ex hoc ganglio nervos habens, reddatur paralytica.

808. An motus voluntarius a gangliis?

Hoc nonnulli ſtatuunt ſine ulla ſpecie veri, quia actio mentis non habetur in gangliis, & quia nervi ſenſus, & motus animalis, & vitalis tranſeunt per idem ganglion, ergo omnes muſculi ex eodem ganglio

ve-

venientes ſimul contraherentur, ut interdum fit in convulſione ab irritato ganglio.

809. An motus vitalis, & animalis languidior, & ſenſus hebetior fieri nequit ſine ſpirituum defectu, per ſolam laxitatem capſulæ nervi?

Ad motum, & ſenſum non requiritur ſola ſpirituum præſentia, ſed etiam æqualis fluxus, qui laxitate diminutus eodem modo motum languidiorem, & ſenſum hebetiorem facit, ut fit ex ſpirituum defectu.

810. Cur morbi nervorum præcipue circa ganglia?

Præcipui morbi nervorum latitant, vel in ſtructura capſularum, vel in ſucco nervoſo. Quoniam utraque hæc maxime valent circa ganglia, morbi quoque in his partibus præ ceteris obſervantur. Atque concurſus multiplex nervorum circa plexum hanc frequentiam malorum auget.

811. An non poſſunt convulſiones fieri motu inordinato fibrarum in capſulis?

Quoniam æquabili motu vitali capſularum propelluntur ſpiritus, ſi ille itaque motus ſit validior, tanto impetu truduntur ſpiritus ad muſculos motus animalis, ut illi interdum fortius quam ex voluntate agitentur. Inde ex inflammatione vel punctura irritante capſulam nervi, non raro diræ concitantur convulſiones.

CAPUT II.

De Dolore.

812. QUum duæ ſint nervorum functiones ſentire, & movere, ſed quia motus non intelligi poteſt niſi præcedat cognitio fabricæ muſculorum, ſolius ergo ſenſus morbos hic proponemus: quia vero tribus modis vitari poteſt, ut eſt inſenſilitas, ſenſus alienus, & major, qui Dolor vocatur, ex his tantum ſelegi Doloris deſcriptionem, quum ſæpe a Chirurgis debeat pertractari, ægroſque maxime inſtiget ad quærendum auxilium, ſed reliquæ duæ ſpecies raro Chirurgi exigunt opem.

813.

813. Quoties in organo ſentiente ingratus, & fugiendus vehemens ſenſus concitatur, quem non ſolum homines, ſed & cuncta animalia conantur evitare, illa ingrata perceptio vocatur Dolor. Quaſi ille nobis eſſet datus tanquam monitor, qui indicaret Organum, vel partem corporis viventem in periculo interitus verſari. *Definitio.*

814. Cauſarum duo ſunt genera: unum quod tam manifeſte operatur, ut nemo dubitare poſſit: alterum quod magis obſcurum eſt, ut egeat pregreſſa cognitione. Utraque genera agunt vel in partes firmas, vel fluentes, vel actiones, aut in plures ſimul. *Cauſæ.*

815. Nemo negare poteſt, quin in compreſſione per pondus quodcumque, ligatione, & valida extenſione, nervorum canaliculus anguſtetur, ſive complanetur, ſive circulariter contrahatur, ſive extenſione gracileſcat. Unde cognitio doloris in fractura, & luxatione, ſatis conſtat. Cognita hæc cauſa niſi tollatur, fruſtra tentamus levamen adferre dolori; ſed ea ſublata ſtatim non ceſſat dolor, ſed ſenſim miteſcit, niſi hæ cauſæ aliquam deſtructionem fecerint, vel nimis diu duraverint: quare monemur, quum fieri poſſit, tollere cognitam cauſam. *Manifeſtæ.*

816. Proxime his accedunt, quæ æque videntur manifeſtæ quam priores, ſed ex quibus tamen tam plane demonſtrari non poteſt, canaliculum nervoſum anguſtari. Quemadmodum in *Combuſtione*, qua fibræ primo corrugantur, & dein rumpuntur. In *vulnere*, quo contractio automatica fibrarum paucioribus fibris ſuſtentatur; qui dolor intenditur accedente labiorum inflammatione, cujus intumeſcentia, & aucta contractione fibræ nervoſæ magis tenduntur. In validiore *Exſiccatione*, non ſolum accurtantur, ſed, & ita anguſtantur canaliculorum cavitates, ut non maneat liber ſpirituum transfluxus. *Acria* autem applicata, ſi conſiderantur tanquam partes acutæ prementes, facilem intellectum ſuggerent, uti omnia acria mechanica; ſed in ceteris acribus potius videtur, inſtigato motu vitali iſtius partis diſtenſionem, & compreſſionem faciente, dolor generari. Ut leniatur ambuſtionis dolor, *Minus manifeſtæ.*

ap-

applicanda ſunt laxantia, humectantia, & pinguia mollia. In vulneribus præter vulneraria applicata, & in vulneribus nervorum balſamica, ita adducenda ſunt labia dehiſcentia, ut minus valeant formare tractionem, partibus integris relictis. Exſiccationis dolor exigit humectans, atque in partibus externis multum juvat tectam ſervare partem, ut aer exſiccans accedere non poſſit. Sed acria mechanica ſunt tollenda, & læſio facta ut vulnus tractanda; ſi vero acria non ſunt mechanica, conducit abluendo id primo tollere, & dein pingue, & mucilaginoſum applicare, quod id acre in ſe recipit. Omnia hæc medicamina in propriis iſtis morbis inveniri poſſunt.

Abſconditæ. 817. Magis latentes cauſæ infinitæ ſunt dolores inferentes; patiuntur tamen utcunque ad has ſpecies referri. (1) Quæ extendendo partem dolorem inferunt, ut omnis impletio validior; impetus humorum ad aliquam partem major; impeditus tranſitus in circulante humore: qua extenſione latera fibræ nervoſæ tenſæ anguſtantur, vel quatenus factus tumor adjacentia comprimat. (2) Quæ conſtrictionem validiorem faciunt: uti ſpaſmi, quibus pars media tenſa, & indureſcens anguſtatur; vel ſi fibra ſpaſmo conſtricta aliquam partem ambiens, eam valide premit. (3) Omnes humores acres, ſive ingeſti, ſive in corpore nati, ut & excreſcentiæ acutæ duræ, ut acria externa, frequentiſſimam præbent cauſam doloris, & exigunt verſatiſſimum in arte medica, qui valeret omnes has ſpecies cum appropriata curatione rimari. Et quia de his omnibus ſatis egimus in *Comp.* T. 17. non erit opus plura his addere.

Nervus dolens. 818. Quoniam Dolor eſt ſenſus vehementior, & moleſtus, ſolus Nervus ſenſibus dicatus doloris ſenſum præbet. Qui autem putant, ſolos nervos tactui deſtinatos adferre dolorem, non obſervarunt oculos a majore luce, aures a vehementiori ſono, quoque dolere, qui dolor ab iiſdem cauſis in tactus organo non fuiſſet concitatus. Forſan ille ſenſus moleſtus, qui percipitur in homine nimis diu eſuriente, vel ſitiente, ad hanc ſpeciem quoque conferri poteſt.

819. Qui vero nervi ad motum animalem omnium musculorum voluntariorum dicati sunt, ab iisdem causis amittunt potentiam movendi, sed nullam præbent doloris ideam. Ita etiam nervi motus vitalis generalis cordis, & arteriarum, non inferunt dolorem, sed virium debilitatem. Ambigere autem videntur nervi, qui prębent spiritus pro motu pulmonis, & organorum chylificationis; nam ab affectione harum partium quædam species doloris generatur, quam vocamus *Anxietatem*, quæ in membris externis, quamvis præsens sit in iis organum sensus, & motus vitalis, non observatur. *Nervi doloris immunes.*

820. Omnes causæ Dolorem facientes probant, spirituum liberum fluxum per nervum sentientem impeditum, sive fiat arctando, sive comprimendo, sive extendendo ut fiat angustior, esse causam proximam doloris: sed si spiritus non transfluunt, propter deficientem causam pellentem; generatur stupor, & insensilitas: si integre subsistit spirituum fluxus, Dolor mutatur etiam in sensilitatem. *Causa proxima.*

821. Duobus modis levamen adfertur Dolori. (1) Per auxilia, quæ tollunt doloris causam, quæ multiplicia sunt, ex natura causæ petenda: hæc semper conducunt. (2) Quæ sensum doloris exstinguunt, inde *Narcotica* dicta. Hæc fere in omnibus doloribus adferunt levamen, sed non semper fidele: nam in principio inflammationis morbum augent, verum maturitatis tempore cum diluentibus data prosunt. Doloris podagrici metastasin solent facere, vel protrahere morbum: quare non nisi in dolore intolerabili exhibenda, vel applicanda. Qui Dolorem Ischiaticum, vel Rheumaticum, narcoticis compescit, eum ad aliquot annos firmare docuit experientia. Sed dolor ex mobilitate partium natus optime Narcoticis obtemperat, quod in hac specie doloris colici sæpe experimur. *Anodyna.*

822. Cur punctura nervi sensim majorem dolorem excitat?

Multæ hic sunt concurrentes causæ. (1) Punctura effusionem humorum fecit, qui sensim majore copia collecti in nervi capsula, canaliculos comprimendo do-

lorem inferunt. (2) Capsula ab irritamento irritata inflammatur, sic crassescens contentos etiam urget canaliculos. (3) Effusus humor alienus tangens nudos ibi canaliculos, præprimis si hic stagnans humor acrimoniam acquirit.

823. An partes firmæ nervi læsi dolorem inferunt?

Quidam putant fibram tensam ruptioni imminentem inferre dolorem, sed quoniam demonstravimus sensum deferri per spiritus, non vero per fibras, harum mutata dispositio, nisi quatenus inducit impeditum spirituum transfluxum, dolorem generare nequit.

824. Cur læsa viscera interna majorem anxietatem, quam dolorem, inferunt?

Quum in visceribus internis pauci sint nervi sensui dicati, eorum affectio minus dolere potest, sed quoniam habent præter motum generalem vitalem, etiam motum particularem suæ functionis privatæ, hæc actio læsa anxietatem infert.

825. An dolor *Solutio continui*?

Quoniam in partibus firmis statuitur continuum, & in liquidis contiguum, atque demonstravimus sensum deferri per spiritus liquidos, in solutione continui locari non potest doloris causa: quod autem ante ruptionem factam concitetur dolor, fit, quoniam eo tempore simul inhibetur in ea parte spirituum transfluxus.

826. Cur adstringentia frigida sæpe compescunt dolores?

Hæc applicata si sistant omnem spirituum fluxum, infideli lenimine compescunt dolorem tollendo sensum, nam redeunte motu huic parti, magis quam antea solet sævire.

827. Quis dolor lenitur venæ sectione?

Omnes fere dolores per venæ sectionem mitescunt, quia sanguinis evacuatio minuit actionem: sed si dolor fiat, vel a majore impletione vasorum per sanguinem, vel per majorem impetum, conducit sanguinis detractione lenire dolorem: sed si dolor fiat per acrimoniam minori corporis actione natam, lenitur venæ sectione, sed cum detrimento ægri, quia vires minutæ an-

ansam præbent generationi ejusdem acrimoniæ.

828. In quo casu miscent purgantibus anodina?

Si alvus sit ducenda, uti in Colico dolore, & timor est per purgantis actionem magis intendi dolorem.

CAPUT III.

De naso, & Olfactu.

829. ABsoluta structura, & functione nervorum generali, ordo dictitat, particularia sensuum organa pertractare: sed quoniam in his, præter mirabilem nervi locationem, specialis est organi fabrica, hæc semper præmittenda erit. Quare primo exhibebo nasi fabricam, & quomodo nervus in eo organo est locatus; dein specialis naso sensus, qui vocatur Olfactus, est rimandus, ut ex his facile harum partium, & functionis intelligantur morbi.

830. Media maxime prominens faciei pars, figuræ fere pyramidalis, quæ constat tribus planis lateribus, quorum unum adhæret faciei: basis habet duo foramina, quæ dicuntur *Nares*, sed tota vocatur *Nasus*, Græc. *Rhin*, & *Mycter*. *Definitio.*

831. Pars nasi a facie maxime distans vocatur *Dorsum*; & eminentia, quæ in ea interdum magis prominet, *Spina*, seu *Rhachis*; pars nasi superior intra oculos *Colatorium*, seu *Radix*; ima & maxime eminens pars *Globulus*; margines vero inferiores a facie ad dictum globulum protensæ, & mobiles, *Alæ*, seu *pinnæ*; quæ pars hujus pyramidis, seu nasi in duas partes laterales distinguit, ut fiant duæ cavitates, vocatur *Septum*, *Columna*, & *Diaphragma nasi*. *Partium nomina.*

832. Pars anterior Septi mobilis formatur cartilagine, sine pari; alæ autem in utroque latere duabus, admodum flexibilibus cartilaginibus conficiuntur, quæ interdum ex pluribus segmentis compositæ sunt. *Cartilagines.*

833. Nasus concursu variorum ossium configuratur. *Ossa nasi.* Ossa nasi formant radicem; maxillaria autem latera radicis; lachrymalia initium radicis nasi; spongiosa in-

interna cava narium implent; Cribrosum septi superiorem partem format; os frontis superiorem partem initii radicis nasi ponit; ex sphænoidis processu formatur interna inferior septi pars; os palati radicem nasi usque ad orbitas sustentat; vomer maximam partem septi præbet.

Integumenta. 834. Nasus externe communibus tegitur velamentis. (1) Epidermide. (2) Cute, quæ tenuior, & tenacior, firmiter adhærens partibus subjectis. (3) Cellulosa tunica, minori copia pinguedinis impleta quam in reliqua facie. Integumenta ad margines narium uniuntur membranæ internæ, vel in eam abeunt.

Musculi. 835. Tribus paribus musculorum præprimis movetur nasus. (1) *Depressor alæ nasi*; ab aliis *Myrtiformis* dictus, ab exteriore parte maxillæ superioris ad radices dentium incisoriorum, usque ad caninum dentem; incipiens, tendit ad septum narium, & partem foraminis narium, quæ labro superiori est continua, quas partes versus maxillam trahit: seu nasum deprimit. (2) *Compressor naris* ab exteriore parte radicis alæ natus, curvo ductu procedens, & instar membranæ expansus supra alas narium, dorso nasi infigitur, ut comprimat alas versus septum nasi. (3) *Levator labii superioris alæque nasi*, qui ab aliis vocatur *pyramidalis*, oritur a nasali processu ossis maxillaris superioris, descendens bipartitus, desinit unus fasciculus in alam nasi, alter in marginem labii superioris, quas partes sursum tollit, & cutim corrugat.

Sinus. 836. Cavitates in ossibus cranii, & maxillæ superioris, intus membrana mucum secernente obductæ, vocantur etiam *Sinus*. Tales inveniuntur duo plerumque in osse frontis sub parte eminente superciliorum, inter lamellas osseas hic a se invicem secedentes, qui dicuntur *Sinus frontales*; si sepimentum ad radices narium deficit est una continua cavitas: hi sinus duabus aperturis confectum mucum in cava narium deponunt. (2) In utroque osse maxillari superiori amplissimus est sinus, fere ab oculi orbita ad radices dentium extensus; qui sinus, *Antra Higmori* dicti, satis amplis aperturis in cava narium patent. (3) In osse sphænoide

sub

ſub proceſſu, quem vocant ſellam Turcicam, ſinus hæret ſinu frontali utplurimum major, qui vocatur *Sinus Ephippii*: hic multis foraminibus etiam in cava narium ſe exonerat. Præter humores hos ex ſinibus profluentes, ipſa oſſa ſpongioſa pituitaria membrana tecta, & os Ethmoides multum pituitæ naribus præbent: dein ex ſacco, ſeu ductu lachrymali tenuis quoque huc confluit humor, qui irrigat.

837. Cava narium, & ſtatim dicti ſinus obteguntur intus membrana molli ſatis craſſa, & tenaci, quæ *Pituitaria* ſed *Schneideriana* ab inventore, vocatur: in qua ordine diſponuntur fibræ medullares nervi olfactorii, formantes papillas, ut in cute, ſed minores; hæc videtur verſus cava narium tegi tenui epithelio; externe vero ei adhæret celluloſa, per quam multa vaſa cruenta decurrunt: arteriæ veniunt ab Carotidibus; venæ exonerant in jugulares multum muci abſorpti cum ſanguine. *Nervus* quinti paris huic præbet ſurculum, ex cujus irritatione videtur ſternutamentum concitari. Multas habet hæc tunica cryptas mucum ſecernentes, ne partes hæ continuo aeris tranſitu exareſcerent, & ut maneat nervus Olfactorius humidus. *Pituitaria membrana.*

838. Præter membranam hanc, alia eſt, quæ, ut alibi tegit oſſa narium, & cartilagines, quæ inde vocatur *Perioſteum*, & *Perichondrium*. *Perioſteũ & perichondriũ.*

839. Ex ſingulis cryptis membranæ pituitariæ enaſcuntur *Pili*, qui *Vibriſſæ* dicuntur, exiguæ admodum ante pubertatem, ſed dein ſæpe ita increſcentes ut extra nares promineant: videntur natæ Vibriſſæ, ne pulveres, vel animalcula cum aere attracta intrarent pulmones. *Vibriſſæ.*

840. Nervus Olfactorius (749), a medulla oblongata anterius tendens in fovea relicta in ea parte cerebri, inferius expanſa dura matre molliter ſuffultus, ad os Etmoidis, cujus foramina intrat, & implet, dein tranſiens diſtribuitur in membranam pituitariam, ut conſtituat Olfactus organum. *Nervus Olfactorius.*

841. An mucus fertur per foramina oſſis Ethmoidis ex cerebro in nares? *Quæſtiones.*

Affectionem membranæ pituitariæ in ſinubus fron-

talibus, & Ephippii quoniam judicarunt in cerebro sentiri, ansam dedit judicandi expurgationem per nares fieri ex cerebro ; omnino autem negari nequit quin aliquid cum nervo Olfactorio delatum, etiam ex encephalo per nares expurgari possit.

842. An mucus oris fertur per foramen palati pone dentes incisorios?

Hoc foramen in sceleto est apertum, sed in viventibus nulla invenitur apertura communicans inter cava narium, & cavitatem oris: sed ex palato molli, radice linguæ, & tonsillis hic mucus provenit.

843. An sinus maxillares ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci secretionem?

Omnia ossa sunt medulla plena, quæ suppeditanda erat articulis obliniendis, sed quoniam hic non habetur articuli motus, non requirebatur medulla, sed ad formandam faciem ossea firma requirebatur expansio; ne itaque nimis magna esset moles ossea, intus fabricatæ sunt hæ cavitates, quæ membrana pituitaria intus tectæ potuissent simul suggerere mucum ad præveniendam excrescentiam partium, quas lambit in respiratione aer.

844. An mucus secernitur ex arteriarum extremitatibus, vel glandulis, vel cryptis?

Triplici modo secernuntur humores qui evacuantur; ros exhalans ex extremitatibus; liquor tenuis alicui usui destinatus per glandulas ductu excretorio donatas; liquor vero obliniens, & tenax confunditur in folliculis, vel cryptis, qui dein inspissatus emittitur. Quare muci secretio ad hanc tertiam speciem referri debet.

845. Ubi nervi nudissimi?

In narium cavitate; nam tenuissimo epithelio tantum tecti sunt, & a particulis odoriferis exilissimis affici possunt.

846. Cur facilior hæmorrhagia ex naribus, quam aliis partibus?

Quoniam vasa hic nudissima, minus sustentata, humida, laxa, arteriæ apertissimæ mucum suppeditantes.

847.

847. Cur irritationi narium consentiunt organa sternutatoria, & lachrymæ copiosius funduntur?

Duplex genus nervorum conceditur huic membranæ, unus qui vitæ hujus membranæ est destinatus, communis nervis ad organa respiratoria, & lachrymosa tendentibus, hujus igitur irritatione reliquæ partes in consensum trahuntur. Scopus hujus communicationis est, ut aer vi pulsus excutiat irritans, & ut confluentes lachrymæ hoc abluant.

848. Unde tantus muci proventus in coryza?

Quoniam late est extensa membrana, non solum per cava narium, verum etiam per omnes sinus, cujus secretio si augetur, uti fit in Gravedine, magnam muci copiam, vel crassioris, vel tenuioris præbere valet.

De Odoratu.

849. Dum aer, intrans nares, ibidem quendam sensum excitat, qualis nullibi in reliquo corpore excitari potest, hic sensus ab omnibus vocatur *Olfactus*, & *odoratus*. *Olfactus definitio.*

850. Quæ vero effluvia ex quodam corpore exhalantia aeri mista intrantia nares, ibidem olfactus sensum excitant, vocantur odor, & odoriferum. *Odoris definitio.*

851. Etiamsi aer effluviis odoriferis scateat, si (1) nares sunt clausæ, (2) aer efflatur, sed non attrahitur per nares, (3) aer intrat per os, vel tracheam apertam, nulla perceptio fit odoris. *Quando non percipitur.*

852. A variis causis minor fit perceptio odoris. (1) In jam jam evigilantibus, (2) in iis, qui abutuntur errhinis. (3) In coryza laborantibus. (4) Idem odor frequens oblatus. (5) Odor debilior post validiorem oblatus. (6) Nares muco plenę. (7) Cicatrix in membrana pituitaria relicta. (8) Nervus olfactorius in encephalo compressus. *In quibus minor.*

853. Ex dictis experimentis, & observationibus concludendum est, in sola cavitate narium locatum esse organum, quod a certo genere effluviorum, cum aere allatorum, commotum in nobis odoratum faciat. *Ubi organum olfactus.*

Modus excitandi olfactus. 854. Aer, effluviis, vel particulis odoriferis stipatus, intrans externa foramina narium, applicatur ad omnes parietes internos membrana tectos, in qua ordinate sunt locatæ fibræ nervosæ nervi Olfactorii, quæ ab applicatis his particulis agitatæ Olfactum excitant: reliquus aer pergit per posteriora foramina narium, & laryngem ad pulmones, minime autem ad cerebrum ut quidam crediderunt.

Olfactus perfectior. 855. Animalibus, quibus ossa spongiosa sunt majora, nares longiores, ut inde sit membrana pituitaria latior, perfectior est olfactus, quum organum olfactus sit majus. (2) Reciproca aeris attractio, & emissio perfectiorem olfactum facit, cum plures particulæ odorę huic organo applicentur, quare in simplici inspiratione non omnes particulę odorę applicantur.

Odoris natura. 856. (1) Particulæ odorę cum aere transferuntur ad magnam distantiam, in quo differunt a sono, & luce. (2) Summa est harum particularum parvitas, quum nullo alio sensu detegi queant quædam odora, diu odorem spirantia sine vix ulla amissione ponderis. (3) Intenditur odor calore, admistu salis volatilis. (4) Ex inodoris fiunt odora attritu, ut succinum, ferrum ad ferrum, lapis ad lapidem &c. (5) Multi odores misti simplicem sæpe odorem exhibent. (6) Odor gratus copiosior sæpe ingratus fit. (7) Quædam plantæ post siccationem, vel asservationem cum sale marino, copiosiorem odorem destillando præbent, ut Rosa. (8) Ustio, vel putrefactio, ex inodoris fœtorem producit, ut in partibus animalium. (9) Sulphur inodorum cum oleo coctum spirat fœtorem. (10) Sal Ammoniacum cum calce viva, vel sale alcalino mistum penetrantissimum odorem spirat. (11) Camphora oleo vitrioli mista amittit odorem. (12) Alcali volatile admistu spiritus acidi amittit odorem. (13) Spiritus acidus nitri cum alchole aromaticum odorem producit. (14) Varię plantę in eodem solo natę suos tamen proprior odores conficiunt.

Odoris, & saporis differentia. 857. Acida Odorem, & saporem similem exhibent. (2) Sal maris, Gemmæ, Ammoniacum, Nitrum sapidissimum sed inodorum. (3) Aquæ destillatæ odori-

riferæ, & fere insipidæ. (4) Moschus, Benzoin, Balsamus Peruvianus gratum odorem, sed ingratum saporem, præbent.

Elementum Odoriferum.

858. Omnia elementa Chemica, terra, aqua, oleum, sal, speciali odore privari possunt, cum amissione virtutis, sed sal, & oleum volatile odore privari nequit nisi simul invertatur natura horum: Est igitur odor specificus pars specialis, quam quintam essentiam vocant, in ceteris tangibilibus elementis herens, & præcipue in parte oleosa. Quare accurata depuratione medicamentorum sæpe omnem specificam virtutem simul aufert.

Quæstiones.

859. An odores aerem incrassant, & ita suffocant?

Nullo constat experimento, num aer ab odore reddatur crassior, vel tenuior, sed constat magis compactum aerem, ut demonstrat Barometrum, modo non nimis in quodam vase compressus sit, liberiorem Respirationem facere. Quod autem quidam odores suffocationem inducant, hoc fit ex mutata qualitate aeris, quæ in aere præsens requiritur, ut maneat vita: sed non est opus, ut id mutans odorem habeat, ut patet in aere per acidum vagum imprægnato.

860. An effluvia Odorifera sunt ignea, sulphurea, vel salino-sulphurea, quia comburi possunt?

Quoniam quinta essentia Odorem spargens utplurimum continetur in oleo, quod flammam alit, existimarunt particulas odoriferas, flammam alere. Et quoniam observarunt per sales volatiles exaltari Odores, excogitarunt salino-sulphureum.

861. Cur Horti, & Prata a pluvia post longam siccitatem, & in aurora largiorem odorem spirant?

Siccitas continuata ita inspissat oleosum retinaculum, ut odoriferum exhalare non possit; atque aer siccior cito dissipat acceptum odorem: sed si decidit pluvia, & in Aurora dum aer est humidus rore pregnans, particulæ odoriferæ in aere natitantes a nobis inspirantur; & retinaculum odoris solutum plures particulas dimittit.

862. An animalia solo olfactu salubritatem, & insalubritatem alimentorum dignoscere valent?

Nos

Nos non valere hanc discere in omnibus differentiam palam est, & non est verisimile animalia hoc præstare posse, quamvis olfactu polleant: particulæ enim nutrientes, & odoriferæ non sunt eædem: quædam venenata, & insalubria omni odore carent: sæpe eadem hæc ab animalibus avide devorantur.

863. Quid Olfactus cum Gustu commune habet?

Particulæ sapidæ salinæ volatiles, & oleosæ in utrisque organis similem exhibent sensum; sed particulæ odoriferæ ex quinta essentia vegetantium, raro similem saporem, & odorem exhibent. Id quoque commune habent, quod utraque organa nudum attactum particularum exigant ad nervos.

864. An parvitas particularum odoriferarum non potest afficere gustus organum, & magnitudo sapidorum non potest attingere olfactorium?

Non constat experimentis, quænam particulæ ex his sunt majores, aut minores. Sed diversitas locata est in qualitate specifica, quod particulæ odoriferæ aeri miscibilia sint, sed sapidæ potius uniantur aquosis: quæ vero particulæ utriusque societatem admittunt, sapidæ sunt, & odoriferæ.

865. Quid in plantis, animalibus, & fossilibus odorem præbet?

Præcipuum est quinta essentia, sed, & sales, & olea volatilia quoque odorem præbent.

866. An animalia non omnes odores percipiunt uti homines, sed quosdam?

Hæc conjectura originem habuit ex non detecto indicio in animalibus varii odoris percepti: sed ex similitudine organi, & prævalente olfactu judicandum est, animalia omnes quoque odores percipere.

867. Cur quædam animalia prævalent olfactu?

Quo sensus organum majus, & perfectius natum, eo magis prævalet: hanc majorem perfectionem in naribus canum venaticorum detegunt Anatomici: atque ex indiciis certis experimur canes quædam detegere olfactu, quæ a nobis percipi non possunt. Forsan his penetrantior olfactus est concessus, ut magis valeant ad quærendum victum.

868. An pulveres ſternutatorii non deſtruunt organum olfactus?

Abuſus pulveris Nicotianæ, prava conſuetudine inductus, hoc ſatis probat: nervus enim olfactorius nudus toties irritatus, & leniter corroſus tandem ad olfaciendum redditur inutilis: imo nervus ſæpe validius affectus, tandem a levioribus agitatus, vix præbet indicium.

869. An reſpiratio non requiritur ad olfactum, quia primarius ejus uſus eſt refocillare pulmones, & cor?

Qui pro regula generali adſtruunt unamquamque partem unicum munus pręſtare, hoc effutiunt; ſed quoniam unica actione ſæpe multa munera abſolvuntur, hęc perverſa ſententia ſponte cadit.

870. An proceſſus mammillares, vel ventriculi cerebri ſunt olfactus organum?

Si per proceſſus mammillares cerebri intelligant nervum olfactorium, uſque in membrana pituitaria protenſum, hi proceſſus conſtituerent olfactus organum: ſed ventriculi cerebri, quoniam odores non penetrant in cavum encephali, nequeunt eſſe olfactus organum.

871. Quomodo Odorata vires refocillare poſſunt ſi non intrant?

Si vires ſunt debiles ex languidiore motu, odorata acria ſuo blando ſtimulo exagitantia nervum olfactorium, motum eum languidiorem exagitant.

872. Cur odores in omnibus non eundem effectum ſortiuntur?

Si quis ex acrimonia acida laborans fuit debilitatus, odore aceti non refocillabitur: qui per putredinem in debilitatem incidit, eodem recuperabit vires, ſed a ſale alcalino non juvabitur, qui tamen in pręcedentibus magnum adfert ſolamen. Dein Idioſyncraſia, & Temperies varia exigit.

873. Cur validiſſima odorifera plerumque ſimul ſternutatoria?

Lenia odorifera non ſentiuntur a nervo quinti paris in naribus, ſed acriora, quæ valent quoque hunc irritare

tare nervum, ſternutamentum excitant.

874. Cur ſternutatione in evigilantibus redit olfaciendi potentia?

Quibus in ſomno prægreſſo multum muci, obtegentis internam narium membranam, collectum, ut odora attingere nequeant hanc membranam, his ſternutatione ſuperveniente, qua extruditur ille obtegens mucus, redit olfactus.

875. Unde odoris, vel fœtoris perceptio ſine effluviis his in aere?

Quibus hominibus in internis narium, vel ſinibus hęret putridum ulcus, hoc corruptum olfactorio nervo applicatum, talem fœtorem prębet.

CAPUT IV.

De Morbis Naſi, & Olfactus.

Diviſio. 876. QUum naſus, (1) conſtet partibus communibus, integumentis ſcilicet, oſſibus, cartilaginibus, & vaſis, ergo generales harum partium morbi in eo fieri poſſunt. (2) Habet etiam partes ſpeciales, nempe Pituitariam membranam, & Nervum Olfactorium, unde novum genus morborum formatur. (3) Denique ſecernit multum muci, tranſmittit aerem pro reſpiratione, & exercet Olfactum, unde iterum aliud genus morborum. Sed quoniam nimis copioſum foret, omnes iſtos recenſere morbos: ex multis præcipuos delibabimus, & qui a Chirurgis tractari ſolent.

Olfactus morbi. 877. Tribus modis vitiatur *Olfactus* (1) Minuitur. (2) Extinguitur, (3) Depravatur: nam olfactus major non cenſetur inter morbos. Diminutionis, & Extinctionis, ſolo gradu differentes, ad ſequentes titulos referri poſſunt. (1) Quæ cauſæ nervum Olfactorium hebetant (852), quibus addi poteſt coalitus, vel impletio narium a quocumque tumore. (2) Deſtructio organi olfactus in fractura (359) præprimis oſſiculorum ſpongioſorum. (3) Nervi olfactorii compreſſio, aut deſtructio in encephalo.

878.

878. Ex nasi morbis sequentes sunt præcipui (1) Sarcoma. (2) Polypus. (3) Carcinoma. (4) Ozęna. Reliqui autem morbi, ut *Coryza*, *Catarrhus*, *Gutta rosacea*, *pruritus*, *hæmorrhagia*, *stillicidium*, *sternutatio*, *fractura*, *contusio*, *vulnus* &c. vel sunt traditi, vel tradituri, vel ad Chirurgiam non pertinent. *Nasi morbi.*

879. Tuberculum rubicundum, ad attactum valde dolens, facile fundens sanguinem, tenui mucosa pellicula tectum, habens figuram fere papillæ mammæ mulieris, lata basi adhærens cartilaginibus narium, *Sarcoma*, vel *Carnosa caruncula narium* dicta, exigit lenem consumtionem per medicamenta *adstringentia leniter corrodentia*, aliquoties de die applicata: si autem his lenioribus non cedit, paulo *fortiora* adhibenda. Cave tamen ne nimis irrites, ob olfactorium, & nervum quinti paris in naribus hærentem. *Sarcoma.*

880. Tumor a pedunculo pendulus hærens, in cavo narium, ut interdum instar sacci externe ex naribus pendeat, vel interne per posteriora foramina narium, ut in faucibus conspici possit, suspensus ab ossiculo aliquo in cavo narium, vocatur *Polypus*. Tumor hic plerumque mollis, indolens, laxus, instar muci concreti, vel carnis mortuæ: interdum vasa cruenta in eo conspiciuntur. Quandoque vero hæc benigna indoles commutatur in malignitatem, & fit tumor carcinodes admodum dolens & periculosus, majorem minoremve duritiem habens. *Polypus.*

881. Polypus sæpe nascitur post contusionem, & fracturam narium, ab evulsione vibrissarum, scalptura frequentiore, abusu ptarmicorum, Catarrho, & coryza diu perseverante. *Causæ.*

882. Ex quibus causis, & traditis signis satis constare videtur, membranam pituitariam secedere ab ossiculo aliquo in cavo narium plerumque carioso, ut faciat saccum propendentem, vel unicum, vel plures, prout hæc membrana ex una, vel pluribus foveis ossiculorum detrusa sit, qui sacculi tument humore, in lamella cellulosa hujus membranæ collecto. *Quid sit.*

883. In prognosi, & curatione sequentes regulæ sunt *Cautelæ.*

ſunt obſervandæ. (1) Hic hærere membranam multum muci ſecernentem. (2) Adeſſe nervum olfactorium, & quinti paris, cujus irritatione fit ſternutatio. (3) Multa eſſe vaſa cruenta, quæ aperta non facile poſſunt comprimi. (4) Oſſicula ſpongioſa intus hærentia admodum eſſe inæqualia, & friabilia. (5) Partes omnes patere aeri. (6) In naſum confluere mucum in ſinibus confectum.

Curatio. 884. Si Polypus nullam malignitatem adjunctam habet, (nam in polypo maligno vetatur omnis operatio Chirurgica) is eſt auferendus, quod variis modis peragi ſolet. (1) Secando, vel inſtrumento apto ſecante, vel volſella: verum quia operatio fit in loco abſcondito, multæ partes admodum ſentientes, & vaſis cruentis ſcatentes, circumpoſitæ ſunt, ſectio ſine periculo inſtitui nequit. (2) Urendo, ut Veteres: verum vix fieri poteſt ſine uſtione adjacentium. (3) Extrahendo: Quia vero evulſione ſimul nimis magna pars membranæ pituitariæ extrahi poteſt, vel oſſiculum ſpongioſum, hæc operatio non caret periculo. (4) Optima ergo methodus eſt aliquoties tangere polypum medicamento *adſtringente*, *&* *leniter corrodente*, ſimulque talia applicare plumaceolis; ſi vero non cedit lenioribus, *fortiora* adhibenda, ut polypus accurtetur, & conſumatur; cavendum vero ne conſtent medicamentis ſternutationem excitantibus, & ut tangant partem ſanam. Quidam ſuadent prius pertundendum tumorem, ut contentus humor effluat, antequam dicta auxilia applicantur, quæ medendi methodus quoque in quibuſdam felicem curationem attulit, (5) ſi dictis non cedit, & pedunculus non nimis alte in naribus hæret, ligatura artificioſe injecta, pedunculus polypi eſt conſtringendus per filum tenax, quæ operatio hoc modo inſtituenda: filum, per acum ex plumbo admodum flexili confectam trajectum, immittendum ita nari, ut acus hujus mucro, ab altera parte pedunculi polypi prehendi poſſit forcipe ſubtili; & iterum extrahi incurvando acum plumbeam: ita filum per acum trajectum ambit polypi pedunculum. Dein utreque extremitates fili collectæ ita ſunt contorquendæ, ut pedun-

dunculus polypi a filo interceptus constringatur: illa contorsio sensim magis constringenda, quod per nodum injectum hic fieri non potest, donec livor, & nigredo polypi doceat eum esse suffocatum; relinquendum filum contortum, donec sponte prolabitur polypus, & dein filum. Ad locum separationis applicari potest mel Rosarum cum pauxillo Unguenti Ægyptiaci, donec pars ea sit consolidata.

885. Cur operatio Chirurgica non facienda, si polypus sit lividus, niger, & admodum dolens? *Quæstiones.*

Quoniam polypus talis est factus carcinodes, adjacentes partes coinquinans, qui agitatus magis furit, & totus tolli nequit.

886. Quæ convenientia inter polypum, & Procidentiam vaginæ?

In utrisque fit prolongatio membranæ cavitatem aliquam cingentis; utraque sunt loca humida; sed in polypo sæpius adest os cariosum, quare frequentius redditur malignus.

887. An Polypi tentanda abrasio ope fili nodis instructi per nares & fauces dimissi?

Rasio hæc fieri potest, sed potius perscinderet palatum molle, & reliquam membranam narium, quam ut perscinderet pediculum polypi.

Carcinoma.

888. Si Sarcoma, polypus, vel nasi ulcus, cancrosa sunt facta, aut si statim generetur Carcinoma, dolens, malignum, ad quævis medicamenta auctum, solis medicamentis *mollibus anodynis* placandum, ne magis furiat, & prorepat, cum corrodentibus tolli non possit, unde obtinuit nomen *noli me tangere*.

Ulcus seu Ozæna.

889. In latissima membrana pituitaria per cava narium, & omnes sinus distributa interdum generantur ulcera, quæ semper difficilia sunt curatu, quoniam (1) pus facile subsistens in sinibus corrumpitur. (2) Locus difficulter purgari potest. (3) Præcipua pars ulceris opportuna medicamenta vetat, (4) magnus humorum ibidem est confluxus. (5) Ulcus semper aeri aperto est exponendum, (6) adjacent ossicula tenerrima. Si tale ulcus simul inficit ossa, quod hic frequentius

tius fit quam alibi, fœdissimum spirat odorem, unde tunc vocatur *Ozæna*.

Causæ. 890. Generatur utrumque genus ulceris post contusionem, vel fracturam narium; ex abusu ptarmicorum; evulsione vibrissarum; in Scorbuto vetusto; & frequentissime ex Lue Venerea, a Catarrho diuturniore; post sarcoma, vel Polypum, & fere semper post Carcinoma.

Curatio. 891. Si ulcus sit recens, nullum adhuc fœtorem spirans, sine mala latente causa interna, curandum applicatione, & ablutione per lene *adstringens*, *consolidans*, *abstergens*, *antisepticum*.

892. Si autem per ossis cariem nata sit Ozæna, iisdem utendum, & quæ magis contra ossis cariem experta sunt, sed semper *mitibus antisepticis*. Interna autem remedia ex Cariei (211) descriptione peti possunt. Suadent quidam evellere dentem molarem, & pertundere in fovea facta maxillam usque in antrum Higmorianum si hic latitat causa, ut educatur humor corruptus: sed raro hic latet causa, & non facile hac methodo curatur.

893. Si ulcus narium, vel Ozæna nascitur a causis generalibus internis, Lue Venerea, scorbuto, vel catharro, iisdem externis curandum ulcus, sed interna ex propriis istius morbi causis peti debent.

CAPUT V.

De Gustu, & Ore.

894. ETiamsi ex origine nervorum hoc loco esset tradendus visus, & oculus, ob magnam autem convenientiam inter Gustum, & Olfactum, hunc sensum, & ejus organum præmittendum esse judicavi.

Gustus definitio. 895. Dum in cavo oris, præprimis in apice linguæ, exerceatur particularis sensus a rebus linguæ applicatis, qualis nullibi in corpore reliquo observari potest, hic sensus vocatur *Gustus*, & *Sapor*. Qui excitatur si linguæ sanæ puræ aliquod sapidum humidum, vel quod in-

inter applicandum humectatur, applicatur, & apprimatur, ut ad nervi gustatorii papillas pervenire possit.

896. Os non solum ad degustandum natum, sed, & manducationis, & loquelæ promtissimum organum, ex variis componitur partibus, quæ plerumque specialibus titulis ab Anatomicis pertractantur. Quales sunt *Labia*, *Dentes*, *Gingivæ*, *Palatum*, *Lingua*, *Maxilla utraque*, & humores *salivosi*, & *mucosi*. Tonsilla autem, & uvula solent ad fauces referri. *Oris partes.*

897. Carnosa margo oris, exterius communibus integumentis tecta, interne epithelio toti ori communi, quod partem etiam rubicundam exterius ore clauso tamen visibilem tegit, tectum, vocatur *labium*, seu *labrum*, quod in superius, & inferius distinguunt, & partem rubram eorum vocant *Prolabia*. Multis, & variis componuntur labia *Musculis*, ut ad quemcumque motum sint apta. In sua substantia multas habent *glandulas* liquorem salivosum eructantes. Utrumque habet *frenulum* in medio, quo nectitur gingivis inter anteriores dentes incisorios. *Labia.*

898. Corpora durissima in nostro corpore proxime accedentia ad naturam ossium, sed duriora, in utroque margine propriis suis foveolis, inhærentia, utplurimum post nativitatem nata; & sæpe deinceps renovanda dicuntur *Dentes*, qui suis radicibus in foveis maxillarum hærentes, accipiunt arteriam venam, & nervum, ut crescant, & nutriantur: supra foveas aliquo spatio etiam teguntur gingivis: ubi gingivas tecti, ibi osseam habent naturam, sed extra gingivas eminens pars lapidea vocatur. Intus cavitatem habent membrana tectam. *Dentes.*

899. Teguntur dentes usque ad partem eminentem, atque margines maxillarum substantia quadam carnosa singulari, ligamentosa, tenaci, quæ vocatur *Gingivæ*, quæ etiam conducunt vasa ad dentes nutriendos, & eorum portionem osseam muniunt ad aeris attactum. *Gingivæ*

900. Superior convexa oris pars *Palatum* dictum, anterius firmatum osse, sed posterius mobile, unde Pa- *Palatum.*

latum mobile dictum, valens claudere posteriora foramina narium, & iterum fauces, pro necessitate, componitur membrana mucosis cryptis, & multis glandulis salivosis instructa.

Lingua. 901. In oris cavitate hæret corpus carnosum, mobile admodum, planum, exterius gustus organo donatum, anterius liberum, posterius nexum, quod vocatur *Lingua*, manducationi, deglutitioni, gustui, & loquelæ inserviens organum.

Maxillæ. 902. Maxilla superior immobilis, sed inferior fortissimis musculis attollenda, in suis marginibus dentis instructæ, cingunt oris ambitum. Inferior maxilla mirabili artificio, cum interposita lamina cartilaginea, articulatur.

Oris humor. 903. Triplex genus humoris continuo in os confluit: *Mucosus* ex cryptis linguæ, & palati; *Roridus* ex extremitatibus vasorum; *Salivosus*, ex variis glandulis, extra oris cavitatem locatis, per ductus in os delatus, ut os intus molliter obtegatur, humectetur, & ut inserviat confectioni alimentorum.

CAPUT VI.

De Gustu, & Oris Morbis.

Saporis morbi. 904. SI cum alimentis assumendis in ore, vel, & sine iis, alienus percipitur in ore sapor, is indicat, vel salivam esse infectam, vel alium morbosum humorem confluere in os. (1) Si sapor sit *Amarus*, vel bilis est corrupta, vel pinguedo est rancida facta, qui sapor ergo declarat inversam esse ventriculi coctionem. (2) *Salsus* sapor ex abundatia salis marini, & sæpe salis ammoniacalis nostri corporis oritur, qui post morbos putridos natus salutem portendit, sed in chronicis catarrhosis diuturnitatem: (3) *Urinosus* in morbis putridis fere semper. (4) *Acidus* talem speciem acrimoniæ in corpore prædominantis exhibet. (4) *Dulcis* plerumque si sanguinis sputum instat. Quando vero omnia, quæ assumuntur, videntur

In-

Insipida, vel lingua est obducta sorditate, aut pellicula, vel saponacitas salivæ deficit.

905. Præter morbos generales, qui etiam varias partes aggrediuntur, Os sibi quoque particulares habet morbos. Hi vel sunt (1) Omnibus partibus oris communes, vel (2o) Quibusdam partibus proprii. **Oris morbi.**

906. Materia mucosa, tenax, vel instar stigmatum, vel pelliculæ integræ, coloris interdum varii, linguam, palatum, imo gingivas quandoque, & labia obsidens, instar sorditatis, vel superficiarii ulcusculi sordidi, vocatur a Medicis *Aphthæ*. In graviori malo fauces, œsophagus, ventriculus, & intestina ab hac materia obteguntur. **Apthæ.**

907. In infantibus, infirmis, & chronicis morbis oriuntur aphthæ ex muco, vel pituita corrupta per virium defectum; quando per lambitiva, & collutiones *abstergentes antisepticis* sunt auferendæ. (2) In morbis putridis frequentissime observantur, diu persistunt, & sæpe recidivant. Exigunt tunc *abstergentia*, *antipseptica*, *refrigerantia*. (3) Si autem in morbis acutis a lentore quasi concreto formantur, similia exigunt sed magis *humectantia*. **Causæ.**

908. Oscula oris materia aphthosa obsessa impediuntur exhalare, & resorbere, unde omnia assumta videntur insipida; difficilior deglutitio; siccitas oris; fastidium; aggravatio ab assumtis sæpe lienteria. Diutius hærentes collectos sub crusta humores ad corruptelam disponunt, sic vascula dilatant, & corrodunt, ut fiant ulcera, ptyalismus. Quo color magis ad nigredinem vergit, & quo densiores instar lardi, eo pejores: ut & illæ, quæ frequentissime redeunt. **Effectus.**

909. Si separari incipiunt aphthæ, partim nuditas inducit difficilem deglutitionem, aut singultum, quæ mala prævenienda *mucilaginosis*. Quod si alvus maneat adstricta non deponens *crustas* aphthosas, leni *purgante* intestina sunt depuranda. Si salivatio remanet, *roborantibus* collutionibus oscula dilatata sunt arctanda. Si autem febris intermittens, vel perseverantes, vel sæpe recidivantes fecit aphthas, *febrifugo* prius febris subigenda. **Curatio post aphtharum recessum.**

Oris ulcus. 910. Oris ulcera id ſpeciale habent, quod ob humiditatem, & facile contrahendas ſorditates exigant medicamenta *abſtergentia adſtringentia*.

Fœtor. 911. Oris fœtor ſi fiat ſine ulcere, & qui non fiat ex ventriculo, vel pulmone fœtorem ſpirante, facile curatur collutione frequente cum *antiſepticis*, *abſtergentibus*.

Siccitas. 912. Frequentiſſime in morbis acutis, & interdum in aliis vix toleranda eſt oris ſiccitas, quæ ſpecialia exigit *Humectantia*, nam etiamſi copioſius bibant potiones, vix deglutito potu os iterum eſt ſiccum.

Gingivarũ morbi. 913. In ore quædam partes ſpeciales, etiam ſpeciales patiuntur morbos. (1) Gingivæ corroduntur, exulcerantur, & laxiores fiunt; qui morbi ſpecialia *antiſeptica* exigunt, in forma collutionis, pulveris, vel lavamenti. (2) Interdum ex gingivis excreſcit ſarcoma ſeu fungoſa, & carnoſa excreſcentia, quæ *Epulis* vocatur, quæ *antiſeptico adſtringente*, & leniter *corrodente* eſt ſupprimenda. Aut (3) naſcitur in gingivis tuberculum inflammatorium, quod dicitur *Parulis*: quod ad citam maturitatem eſt ducendum, & dein purgandum, atque conſolidandum.

Dentium morbi. 914. Dentes in morbis (1) Muco tenaci obtecti, quod notat febris vehementiam, Collutione depurandi. (2) Si vero *nigreſcunt* dentes, amiſeruntque ſolitum nitorem, *Dentiſriciis* ſunt depurandi. (3) Calculi materies dentibus accreſcens, ne depellat gingivas, tollatque nitorem dentium, eſt quotidie auferenda, & dentes *Dentifriciis* puri ſervandi. (4) Numero autem abundantes, vel ſeriem turbantes, ſunt evellendi dentes, niſi radicum incurvatio evulſionem inhibeat. (5) Dens corruptus ſi commode fieri poteſt eſt evellendus, ne maxillam inficiat. (6) Vacillans etiam in pueris, dum renovantur dentes, eſt auferendus, ne novi dentis regularem ordinem turbet, ſed in adultis, ſi dens ſit ſanus, relinquendus. (7) Dentes *dolentes* ex catarrho non ſunt evellendi, ſed dolor mitigandus applicato *Topico anodyno*, vel *Veſicatorio*, quod elicit catarrhoſum: ſed ſi dens excavatus dolet, evulſio præſens eſt auxilium; hoc ſi fieri nequit, vel prohi-

hibeatur, compescendus est dolor *Narcotico* indito, vel ustione in cavitate dentis, ut membrana interna privetur sensu.

915. Sub apice linguæ ad exitum ductus salivalis interdum nascitur tumor, vel benignus, vel malignus, qui vocatur *Ranula*. Hic si sit folliculosus est eximendus, sed si malignus sit, ambientia inficiens relinquendus. **Ranula.**

916. Labia frequentissime contrahunt *fissuras*, quæ in principio *Linimento molli* facile curantur. Glandulæ in labiis induratæ *globulos* faciunt, qui nimis increscentes, ut tumores folliculosi, eximendi. Sed labiorum substantia indurata, & ulcerosa dein facta facit *Cheilocacen*; & quia labia tunc non sunt obsequiosa, præprimis in eorum angulis *Labrosulcium* faciunt curatu difficile. Labia ex nativitate concreta sectione sunt separanda: sed labia leporina speciali Chirurgica operatione unienda. **Labiorum morbi.**

917. An Aphthæ infantum, & adultorum post morbos acutos eodem modo curandæ? **Quæstiones.**

Quum in infantibus nascantur aphthæ plerumque ex acido glutinoso, quod exigit abstergens alcalinum, & aphthæ acutorum in adultis ex glutinoso putrefacto, quod abstergente acescente est solvendum, per se patet, in his diversam esse curationem.

918. Cur Aphthæ salivosæ interdum curantur cortice Peruviano, interdum vero non auscultant?

Quoniam febris intermittens interdum ptyalismum symptomaticum excitat, tunc cortice exstincta febre, cessat salivatio: sed si ptyalismus fiat ex colliquatione putrida, per corticis usum non temperatur.

919. Cur Aphtharum regeneratio mala?

Si secedere incipiunt Aphthæ, signum est in morbis putridis minui putredinem: sed si regerantur: indicium est renovari putredinem, qua renovata humores tandem ita secedunt a naturali indole, ut tandem omnino inepti fiant ad vitam sustentandam.

920. Cur Aphtharum color niger pessimus?

Ipse color nihil facit, sed quia Aphthæ nigræ ex putredine nascuntur, & color niger summum putre-

dinis gradum declarat, color ille malum indicium præbet.

921. Cur circa finem acutorum post copiosiores evacuationes frequentissime generantur Aphthæ?

Dum per evacuationes copiosiores temperatur vigor morborum acutorum, talis morbus mitiora faciens symptomata non subegit, & expulsit morbi materiem, sed permittit virium debilitas, materiem commutari in putrilaginem, quæ tunc aphthas producit.

922. An os aphthis obsessum frigida, vel tepida colluendum?

Ægri avidissime petunt frigidam collutionem, quoniam os eorum admodum calet, sed frigus hoc ita inspissat humores, contrahit vascula relaxata, ut deinceps aphthæ multo difficilius separentur; quare contra voluntatem ægri os liquore tepido est colluendum.

923. An materia chylosa in primis viis contenta aphthas generat?

Quidam ex materia chylosa deduxerunt aphthas ob similitudinem coloris: sed, quoniam utplurimum formantur aphthæ dum nihil chylosi est in corpore, frustra in hac quæritur aphtharum materia.

924. Cur Lienteria, & singultus in aphthis periculosum?

Plerunque Lienteria generatur, si aphthæ obsideant oscula lacteorum, ut chylus, & reliqui humores absorberi non possint. Atque singultus, si sub crusta aphthosa generatur acre œsophagum stimulans. Quia utræque causæ sunt malæ, & non tollitur morbus, inde periculum augent.

925. Cur Delirium, Anxietas, & Jactatio, in aphthis, malum?

Hæc signa declarant, materiem corruptam, quæ in ore format aphthas, etiam ferri ad partes interiores principes, ubi dicta phænomena inferunt, &, quoniam ibi evacuari non potest, plerumque mortem infert.

926. Quando purgans exhibendum in aphthis?

Quidam non dubitant in omni tempore aphtharum pro-

propinare purgans; ſed, quia purgans non valet auferre aphthas, & ſimul inducit debilitatem, atque derivationem ad interiora, non caret periculo, dare purgans: ſed, quando aphthæ ſunt ſeparatæ, & collectæ dein in inteſtinis, ne ſtagnando corruptelam inferant, conducit tunc leni purgante hanc materiem evacuare.

927. An Cheilocace, & Labroſulcium non ſunt morbi diſtincti?

Etiamſi hi morbi eodem titulo a multis pertractentur, quoniam ſæpe conjuncti inveniuntur, a ſe invicem tamen diſcrepant: nam Cheilocace eſt ſpecies tumoris, & Labroſulcium ſpecies fiſſuræ.

928. Cur dentes gingivis privati corrumpuntur, & cadunt?

Dentes non ſolum nutriuntur vaſis, per eorum radices ingredientibus, ſed etiam vaſis gingivarum, quibus abruptis, ut ceteræ partes, communi circulatione privati moriuntur, & tandem emortui a reliquis ſeparantur, & ita excidunt.

929. An Lithodontos permittendus, vel auferendus?

Si dentes vacillantes in adultis concreto calculo utcunque adhuc cohæreant, melius erit, relinquere calculoſam materiem, quam eam ſimul cum dentibus vacillantibus auferre: ſed pręſtantius erit hanc non permittere, depurando dentes, concretionem.

930. Cur ſtupefacientia cavo dentis indita, vel uſtio, non ſemper curant Odontalgiam?

Si Omnis Odontalgia fieret ab acri humore hærente in dentis cavo, ſatis certo hæc auxilia curarent Odontalgiam; ſed quoniam ſæpe etiam generatur ab acrimonia per nervos ad dentes delata, hæc auxilia levare non poſſunt dolorem.

931. Cur ſtomachus ſæpe laborat in oris fœtore?

Interdum oris naſcitur fœtor, ſi contenta ventriculi corrumpuntur: & viciſſim ſi humoris corruptio in ore ſit fœtoris cauſa, is deglutitus ventriculum in conſenſum trahit.

CAPUT VII.

De Aure, & Auditu.

932. UT in præcedentibus, ita etiam in hoc ſenſu, primo eſt agendum de Organo quod Auditum exercet, priuſquam Auditus intelligi poteſt.

Auris diviſio. 933. Tota auris, ſeu organum auditus, ſatis commode in has tres partes dividi poteſt. (1) *Auricula*, quæ complectitur partem extra caput eminentem, cum ejus meatu, quouſque aer ambiens partes auris tangit. (2) *Tympanum*, media cavitas auris, quæ recondit oſſicula auditus. (3) *Labyrinthus*, ſeu tota cavitas, per quam diſtributus jacet nervus Auditorius.

Auricula. 934. Auricula tota diſtinguitur in partem externam, planam, fere ſemicircularem, extra reliquum caput hærentem: quæ proprie vocatur *Auricula*; & in canalem, intrantem caput, qui vocatur *Meatus auditorius*.

Auriculæ Eminentiæ. 935. Pars ſuperior auriculæ alata vocatur *Pinna*; inferior autem mollis *Lobulus*: Eminentia marginem pinnæ ambiens *Helix*, ſeu *Capreolus*; altera autem meatui proprior *Anthelix*. Eminentia acuminata ante meatum auditorium verſus faciem, plerumque pilis exaſperata, vocatur *Hircus*, ſeu *Tragus*; altera autem poſterior, huic eminentiæ veluti oppoſita, dicitur *Antitragus*.

Cavitates. 936. Auriculæ cavitas inter Helicem, & Anthelicem dicitur *Scapha*; ſed inter partem bifurcatam depreſſa vocatur *Cavitas innominata*: cavitas autem prope introitum meatus auditorii vocatur *Concha externa*.

Uſus. 937. Mirabili ſtructura eminentiarum, & cavitatum determinantur radii ſonori magis verſus meatum auditorium.

Integumenta. 938. Tota auricula externe tegitur epidermide, cute tenui, & exigua tunica celluloſa, in quibus hærent multæ exiguæ glandulæ, & cryptæ, lentum, & olen-

tem

tem humorem ſecernentes, una ex his major hęret circa tragum verſus faciem.

939. Omnes hæ eminentiæ, & cavitates in ſitu, & figura ſervantur cartilagine quadam flexili, ut eo facilius reflecterentur radii ſonori. *Cartilago.*

940. Arteriæ veniunt a carotide externa; venæ ſe exonerant in jugularem externam; nervi proveniunt a nervo acouſtico duro, & a nervo vertebrarum colli, qui intra primam, & ſecundam vertebram emergit; Lymphatica viſui non patent. *Vaſa.*

941. Auriculæ pars poſterior per ligamentum valide firmatur ad os petroſum. *Ligamenta.*

942. Auriculam externam vario modo tendi ad percipiendum ſonum, ut ciliare ligamentum in oculo ad viſum, veriſimile eſt, ſed paucis hominibus hi muſculi obtemperant voluntati, ut fieri videmus in animalibus. Huic motui Anatomici ſequentes tribuunt muſculos; *Attollentem auriculam*; *Anteriorem auriculæ*; *Retrahentem auriculam*; *Tragicum*; *antithragicum*; *Majorem helicis*; *Minorem helicis*; & *Tranſverſum auriculæ*: horum quidam a multis ob exilitatem non notantur. *Muſculi.*

943. Altera pars auriculæ, uſque ad membranam tympani, caput intrans, vocatur *Meatus Auditorius* (934), qui eſt canalis cylindrico-ellipticus, tranſverſe intrans caput, in principio cartilagineus, dein offeus, a concha externa incipiens, primo aliquomodo ſurſum, poſtea deorſum, deinceps parum adſcendens, ſed ad finem deſcendendo finitur per membranam tympani, quæ oblique finem ita claudit, ut ad ſuperiorem, & anteriorem partem faciat angulum obtuſum, ſed acutum in parte oppoſita. *Meatus auditorius.*

944. Auris externa integumenta ingredientia obtegunt hunc meatum: epidermis abit in epithelium; tunica celluloſa in fibras reticulatas, in quarum aeris multæ ſunt *Glandulæ* flaveſcentem, & amarum humorem ſecernentes, qui vocatur *Cerumen*; atque alium Humorem Mucoſum lenteſcentem. Interna membranæ hujus ſuperficies exiguis *Pilis* eſt ornata. *Integumenta.*

945. Meatus auditorii interna ſuperficies, & membra- *Membranæ parti-*

cularis in fœtu. brana tympani in ea parte qua ad meatum respicit, obtegitur quadam pellicula in fœtu, ne a liquore, in quo natat fœtus, afficeretur hæc pars: post nativitatem autem exarescens cum cerumine & aurium sordibus evacuatur; quare in recens natis nullus in principio auditus. Multis autem animalibus aures ante nativitatem concretæ sunt.

Membranæ tympani. 946. Finis meatus auditorii clauditur membrana obliqua ad directionem meatus (943); exterius concava; in ambitu, ubi sustentatur ab annulo cartilagineo in os commutando figuram ellipticam describit; constat duplici membrana, a meatu Auditorio, & tympano hic juncta, cum interposita cellulosa, per quam transeunt nervi, & vasa cruenta, a quibusdam pro expansione nervi habita; raro foramine est pervia transmittente aerem, fumum, vel liquorem, quod foramen vocant *Rivinianum*.

Tympanũ. 947. Sub membrana hac altera detegitur cavitas (933. n. 2), quam *Tympanum*, vel *Concham internam* vocant, figuræ irregularis, & communicans cum sinuositatibus in processu mastoideo, obtegitur speciali, & subtilissima membrana vasculi scatente, humorem roridum secernentibus.

Chorda Tympani. 948. In cavitate hac, sub convexa membranæ tympani facie, huic membranæ parallele, inter malleum, & incudem, decurrit chorda nervosa, ex pari quinto, & septimo cerebri proveniens, ita locata, ut motu horum officulorum commoveatur. Hanc vocant *Chordam tympani*.

Vasa tympani. 949. Tympanum arterias habet a carotide, quæ per speciale foramen tympanum intrat: venas, quæ in unum truncum coalitæ exonerant sanguinem in diverticulum venæ jugularis: nervos a portione dura nervi auditorii, cujus ramus per aquæ ductum Fallopii huc fertur.

Tuba Eustachiana. 950. Inter tympani cavitatem, & fauces est communis canalis, quem vocant *Tubam Eustachianam*, ab utraque parte amplior, in medio angustior, incipiens ex tympano prope membranam tympani, & desinens in fauces pone tonsillas: pars autem respiciens ossea,

re-

reliqua cartilaginea; intus membrana tympano, & faucibus communi tegitur. Præbet liberum tranſitum aeri, & liquori, inter tympanum, & fauces, niſi extremitas in faucibus deglutiendo claudatur.

951. Ad partem ſuperiorem tympani quidam deſcribunt foraminula irregularia, & numero incerta, quæ tranſmitterent humorem ex encephalo in cavum tympani, & viciſſim. *Foramina ſingularia.*

952. In cavo tympani verſus occiput ſitu verticali ad membranam tympani detegitur *foramen rotundum*, quod eſt latum orificium unius ſchalæ cochleæ, intus tranſverſa clauditur membrana. *Foramen rotundū.*

953. Alterum in parte ſuperiore tympani *foramen* eſt *Ovale*, membrana etiam tectum, cui inſiſtit ſtapes, cujus ope moveri poteſt, claudens viam inter veſtibulum labyrinthi, & cavum tympani. *Foramen ovale.*

954. In tympano tria numerantur oſſicula, ſuo perioſteo vaſculo tecta, ut *Malleus*, cujus manubrium adhæret membranæ tympani, & articulatur per ginglymum cum *Incude*, quod inſiſtit oſſi petroſo, & altero crure articulatur cum capite *Stapedis* per Arthrodiam: hoc os ſua baſi inſiſtit membranæ foraminis ovalis, ut motu membranæ tympani, intervenientibus his oſſiculis membrana foraminis ovalis commoveri poſſit. Præterea alia minutiſſima oſſicula inveniuntur, Seſamoidea dicenda, ad hunc motum facilitandum, quæ vocantur *Orbiculare*, *Ovatum*, *Lenticulare*, & *Triangulare* ex figura. *Oſſicula auditus.*

955. Oſſicula hæc ſuis propriis moventur muſculis, ut poſſent pro auditus neceſſitate moveri, membrana tympani, & foraminis ovalis tendi, & relaxari; numerantur quatuor, *Externus mallei*, *Laxator*, *Tympani*, *Tenſor Tympani*, & *Stapedius*. *Muſculi interni.*

956. Ultimum ſed & præcipuum organi auditus regnum (933. n. 3.) vocatur, *Labyrintus*, qui intus cavus in ſe recipit totum nervum auditorium mollem, hærens in exſculpta cavitate oſſis petroſi, ſed habet circumnatam cruſtam propriam, qua diſtinguitur ab eo oſſe: intus humore rorido, qui in fœtu rubellus eſt, madeſcit. Diſtinguitur in tres partes; media vocatur *Labyrinthus.*

Ve-

Vestibulum; una extremitas *Cochlea*, altera *Canales semicirculares*.

Vestibulū Labyrinthi. 957. Media Labyrinthi cavitas, irregularis figuræ, vocatur *Vestibulum*; ad partem suam inferiorem habet foramen ovale membrana tectum; quinque aperturas pro canalibus tribus semicircularibus; & totidem sed minores pro introitu nervi acoustici; atque unam pro altera scala cochleæ.

Canales semicirculares. 958. Ad partem vestibuli exteriorem inveniuntur tres canales semicirculares, quorum minimus duabus aperturis ellipticis in vestibulum hiat; sed medius, & maximus, coalitu duarum extremitatum in unam communem aperturam, tribus tantum aperturis hiant in vestibulum.

Cochlea. 959. In opposito vestibuli latere, versus interiora capitis, vestibulo adhæret *Cochlea*, quæ componitur duobus canalibus semicircularibus conicis, duos cum dimidio gyrum facientibus. Duo canales simul sumpti circulares fere sunt, sed per medium septum distinguuntur in duos canales semicirculares. Amplissimi sunt versus vestibulum, sed ab altera parte desinunt in mucronem, ut conus cochleæ in modum inflexus. Cavitates hæ vocantur *Scalæ*. Quarum una sua latissima basi hiat in vestibulum; altera vero in cavum tympani, ubi format foramen rotundum (952) membrana tectum.

Lamina Spiralis. 960. Inter duas scalas cochleæ septum est, seu lamina triangularis figuræ, & spiraliter cum cochlea inflexa, *Lamina Spiralis* dicta, cujus pars modiolo proxima est ossea, vel cartilaginea; altera, & exterior pars membranosa, non consistens cum parte duriore in eodem plano, ut fibræ nervi auditorii transverse supra hanc laminam tensę, quę dicuntur *Chordæ sonoræ* seu *Zonæ*, non tangantur a parte membranosa laminę spiralis, sed tamquam per homocleon, uti in chordis musicis supra marginem portionis durę hujus laminę suspensę teneantur.

Nervus auditorius. 961. *Nervus Auditorius durus*, & *mollis*, a medulla prolongata provenientes (754), intrant foramen ossi petroso insculptum, quod dicitur perperam *Aquæ du-*

ctus Fallopii. Hoc foramen terminatur in canalem triplicem exitum habentem. Primus est in apicem Cochleæ, cui multi surculi portionis mollis ingrediuntur, ut nervus hic distribuatur per utramque Scalam Cochleæ, quę hic admodum friabilis, & multis foraminulis pertusa. Altera pars hujus canalis conducit nervum acousticum mollem ad vestibulum labyrinthi, quod intrat, & prębet nervosam pulpam, qua tota interna labyrinthi superficies obtegitur. Tertius autem exitus hujus canalis est pro transitu portionis durę nervi auditorii; hic canalis flexuram facit, dimisso auditorio molli, & desinit in duos alios canales, quorum unus desinit iterum in cavum encephali, alter autem desinit ad basin cranii inter mastoidem, & styloidem processum. Nervus hic auditorius durus exiens in modum pedis anserini expanditur, & ad adjacentes partes distribuitur, sed nullę fibrę ingrediuntur labyrinthum, ut hic nervus non sit auditus organum.

Sonus.

962. Ut organum descriptum sensum auditus excitet, naturaliter est movendum per aerem tremulum, qui tremor concitatus est a corpore sonoro. Corpora elastica concussa, vel aer per rimulam actus, vel vehementer agitatus, hunc motum tremulum in aere producunt, qui cito propagatur æquali velocitate cum vento secundo quam adverso, sed tunc citius exstinguitur. Tremor ille alia quoque corpora elastica contremiscere facit, præprimis si sint in harmonia, vel in octavo. Tonus autem profundior magis commovet tonum altiorem, quam vicissim.

Auditus.

963. Sonus ille in aere concitatus, variis Eminentiis (935) & cavitatibus (936) auriculæ in meatum Auditorium (943) determinatus, commovet membranam tympani (946), a cujus altera parte in tympano est similis aer, qui commotus agitat membranam forami-

minis rotundi (952), ut nervus acousticus in scala cochleæ hac (859) commoveatur, quo fit confusus auditus: tum vero ossicula auditus (954) suis musculis (955) ita moderantur, ut etiam minima membranæ tympani commotio propagetur per hæc ossicula ad membranam foraminis ovalis (953) in vestibulo labyrinthi, unde tunc totus nervus auditorius, per vestibulum (957) Canales semicirculares (958) & alteram scalam Cochleæ (959) distributus, hunc tremorem percipiat, & nos audire faciat.

Quæstiones.

964. Cur ablata auricula hebetior auditus?

Quo plures radii sonori diriguntur in meatum auditorium, ut moveant membranam tympani, eo vividior auditus, quia vero auricula externa multos radios dirigit in meatum, ut patet per tubam acousticam, vel manum cavam determinantem hos radios, inde ablata Auricula determinante, multi præterlabuntur radii meatum auditorium, ut fiat obscurior auditus.

965. Unde tanta sordium copia in meatu auditorio?

Cerumen non solum, sed & reliquus mucosus in meatu auditorio secretus humor, totus non est volatilis, sed exsiccatum spissamentum sordium nomine venit, quæ non raro totum meatum implent.

966. Cur meatus auditorius acuto sensu donatus, & pilis ornatus?

Ne meatus adjutorius permitteret in se sorditates, vel aliena corpora transitum radiorum sonorum impedientia, sensus hic & exigui pili tanquam monitores hic locati fuere, ut liberaretur meatus ab alienis.

967. An pulsatione mallei ad membranam tympani concitatur auditus?

Hæc sententia ex structuræ ignorantia nata fuit, quoniam malleus adhæret ita membranæ tympani, ut inde nulla expectari possit pulsatio.

968. An tympani membrana solummodo nata, ut arceat introitum sordium, & aeris frigidi?

Verus ille est usus hujus membranæ, sed non solus; quoniam hujus adminiculo, & intervenientibus ossiculis exercetur auditus perfectus. (963)

969.

969. Cur infans recens natus auditu caret?

Organum auditus, non aſſuetum percipere ſonum in fœtu, ſi ſtatim afficeretur, intolerabilem auditum faceret, uti experiuntur, quibus ablata ſurditate meatus reſtituitur audiendi potentia. Inde in meatu auditorio aliquamdiu requiritur poſt nativitatem membrana adſcititia (945), atque oppletur labyrinthus liquore rubello. (956)

970. An fruſtra moliuntur preſſione aeris ad baſin cranii, vel ſternutatione, ſi liquor ex encephalo ſit extrudendus?

Sic elevatur cerebri baſis, impleturque encephalum, ut, ſi liquor alicubi hæreat, is extrudatur per quamcumque aperturam, & ſæpe per aures, ut docet obſervatio practica. (951)

971. Qua via ſanguis, ſanies, pus, ex encephalo feruntur ad fauces, & evacuantur?

In capitis contuſione, aliiſque morbis ſæpe experimur morboſos humores reddi excreatu, nulla mihi videtur patula, niſi per foramina ſingularia (951) in tympanum, & inde per tubam Euſtachianam (950) in fauces.

972. Qua via ducitur fumus ore hauſtus, & per aurem emiſſus?

Non omnibus contingit hoc facere experimentum, quibuſdam vero facile, quibus in membrana tympani eſt hiatus Rivinianus (946): nam fumus tranſmiſſus ex faucibus per Tubam Euſtachianam (950) in cavum tympani, inde duci tunc poteſt per aperturam Rivinianam membranæ tympani in meatum auditorium ut exeat.

973. An aer innatus ſupponendus in cavo tympani?

Qui hoc poſuerunt, neſciverunt cavum tympani per Tubam Euſtachianam aerem communem habere cum aere faucium.

974. An Lamina ſpiralis (960) præcipuum auditus organum?

Multa huic ſententiæ obſtant. (1) Corpora triangularia ex harmonia non contremiſcunt. (2) Corpora

ra elaſtica inter partes molles locata non contremiſcunt. (3) Lamina ſpiralis nimis diſtat a foramine ovali, cui conciliatur pręcipua contremiſcentia. (4) Corpora contremiſcentia aliis membranis juncta, ut eſt hęc lamina, amittunt tremorem.

975. An Chordæ, vel Zonæ ſonoræ (*960*) auditus organum?

Veriſimile videtur, quod hæ chordæ, diverſæ longitudinis, & craſſitudinis ſupra laminam ſpinalem in Cochlea tenſæ, a ſono contremiſcant, forſan inde perceptio Toni varii; ſed quia nervus acouſticus non ſolum hic, ſed & per totum labyrinthum eſt diſperſus, non videntur hæ chordæ ſolæ conſtituere auditus organum.

676. An ſonus fertur per foramen Rotundum (*952*) vel Ovale (*953*) ad nervum acouſticum?

Utraque foramina ſpeciali membrana ſunt clauſa; ſed foramen rotundum a ſolo aere tympani moveri poteſt, & communicare poteſt nervo in una ſcala cochleæ: foramen autem ovale pręterea commoveri etiam poteſt intervenientibus oſſiculis, & communicat cum toto labyrintho.

977. An contremiſcentia Chordæ tympani (*948*) audire facit?

Quum chorda hęc non habeat nervum ex auditorio molli, cui audiendi potentia eſt data, vix credi poteſt hanc chordam eſſe auditus organum.

978. Cur ſonitus aurium ſępe in deglutitione?

Quum muſculus Levator palati mollis, ſeu, ut alii vocant; Salpingoſtaphylinus, in deglutitione movetur, hujus origo quia eſt ex Tuba Euſtachiana, ſatis demonſtrat aerem in ea tuba, vel tympano moveri poſſe, ut ita fiat aurium ſonitus.

CAPUT VIII.

De Morbis Aurium, & Auditus.

979. QUoniam Auris eſt organum, & Auditus eſt functio, duo genera morborum hic concurrunt, quorum quidam referendi ſunt ad aurem ipſam, alii vero ad Auditum. Sępé iidem ſunt, ſed vario reſpectu pertractantur. *Diviſio generalis.*

980. Aures itidem afficiuntur duobus generibus morborum: (1) Qui ſimiles quoque ſunt in aliis partibus, ſed ex ſtructura, & uſu partis diverſam exigunt curationem: (2) qui auribus proprii ſunt. Ex his delibabimus iſtos, qui a Chirurgis tractari ſolent. *Aurium morbi.*

981. Aliena in meatu auditorio illapſa, vel in eo genita, ſive viventia ſint, ſive corpuſcula mortua, ſi oculo patent, forcipe, vel alio inſtrumento auriculari apto eximenda: cavendum ne multum lædatur meatus ob exquiſitum ſenſum, & ne protrudatur. Si propter parvitatem eximi nequeunt, auri immittitur bacillus, vel ſtilus linteo carpto obvolutus, quod recipit parum terebinthinæ, cui intricati pulviſculi, vel inſecta adhærentia, eximuntur. Si vero oculis non patent, molli, & tepida *Injectione* auris aliquoties eluenda; ita etiam eluitur ſimul acris humor, ſi intus hæreat. Adjuvatur forti preſſione aeris naribus clauſis, vel, & ſternutatione. *Aliena in meatu auditorio.*

982. Poſt parotides, capitis contuſionem, ſuppurationem, dolorem, ſoporem, ſyncopen, vertiginem, in morbis catarrhoſis, ardentibus, febribus continuis, per Aures interdum cum ſummo levamine evacuatur pus, ichor, & alii humores pro morbi materia. Semper autem timorem ſurditatis inferunt, & ſæpe corrodendo magnum inferunt dolorem. Naturale eſt infantibus, & pueris ut aures humorem fundant. *Evacuatio per aurem.*

983. Quoniam ſalubris eſt ſæpe talis evacuatio, ea non eſt cohibenda. Si vero humor effluens ſit acrior, meatus auditorius aliquoties eſt eluendus *Lavamento molli*, & auris tegenda *Cataplaſmate molli anodyno*. *Curatio.*

Si vero materia ſit tenacior, & fœtens, lavamentum magis adſtergens, & antiſepticum adhibendum.

Otalgia. 984. Auris dolor ob ſenſilitatem meatus auditorii, & quia cerebro proxime adjacet, non caret periculo: intolerabilis fere eſt, & non raro ad inſaniam deducit. Quum ex variis naſcatur cauſis, curatio ad iſtas eſt dirigenda. (1) Si ſit *Humor acris catharroſus* dolorem inferens, Auris eluenda *Lavamento molli*, & munienda *fotu anodyno*, dum per *veſicatoria* ſcapulis applicata, vel, & *purgans* datum, materia aliunde derivetur. (2) *Inflammatio* inducit dolorem intolerabilem, qui interdum ſeptimo die necat, niſi præveniatur hemorrhagia, vel puris evacuatione, ſtatim applicanda *fomenta laxantia antiphlogiſtica*, vena ſecanda, & alvus ducenda *purgante antiphlogiſtico*, & in ſummo urgente dolore applicanda *Anodyna*. (3) *Eryſipelas* autem inferens dolorem magis *refrigerantia*, & *adſtringentia* topica exigit: quibus *Narcotica* admiſceri poſſunt ſi dolor urget. (4) Dolor ex *Ulcere* intus latente tollendus *Abſtergentibus conſolidantibus* (5) Dolor relictus poſt eductionem rerum alienarum, vel privatione ſmegmatis, aut ceruminis applicatione, & iniectione *oleoſi mollis* lenitur.

Aurium obſervatio in morbis. 985. Si in morbis acutis, phthiſi, maraſmo, & ſumma debilitate fiant aures frigidæ, pellucidæ, inverſæ, pallidæ, denotantes jam incipere ſubſiſtere circulationem, utplurimum mors oſtia pulſat.

De Morbis Auditus.

986. Auditus, ut aliæ functiones, (1) minuitur ſeu aboletur; 2. augetur, ſeu fit intolerabilis; 3. & depravatur.

Auditus minor, & abolitus. 987. Si homo percipere nequit ſonum, qui ab hominibus ſanis percipi poteſt, ſed tamen ſonum validiorem, talis dicitur laborare *gravi Auditu*, *Baryecoia*, ſeu *Hypocophoſi*. Qui vero ne quidem validiorem ſonum percipere poſſunt, dicuntur *Surditate*, ſeu *Cophoſi* laborare. Interdum vero gravior auditus etiam dicitur Surditas.

988.

988. Quum perfecte audiat homo si sonus in aere concitatus tremorem communicet membranæ tympani, & successive propaget ad fenestram ovalem, ut commoveatur auditorius nervus in Labyrintho; minus autem perfecte si commoveat nervum in altera scala cochleæ, quæ tegitur membrana fenestræ rotundæ; igitur omnes causæ, quæ minuunt copiam radiorum sonororum, vel impediunt pro parte, vel integre eorum communicationem cum nervo acoustico, gravioris auditus, & surditatis causæ sunt, quæ commodissime secundum recensitas partes enumerari possunt. *Horum causæ.*

989. Auricula externa (934) ablata, tumens in Trago, vel Cochlea externa, aut coalescens, parit gravem auditum minuendo ingressum radiorum sonororum: qui tuba acoustica, discussione tumoris, vel artificiali facta sectione est restituendus. *Vitio Auriculæ.*

990. Si vero meatus auditorius (943) non transmittit radios sonoros ad membranam tympani, alia fit species surditatis: (1) si obturetur meatus a cerumine collecto concreto, sanguine effuso, & concreto, pure, sorditate, rebus alienis immissis, ea omnia, si fieri possit, prudenter extrahenda, conversa aure ad radios solares, & dilatata forcipe expansili: si vero obturans nimis profunde hæreat, quod sæpe fit ex cerumine concreto, injiciendus est *liquor mollis abstergens*, commovenda interim auris, & sæpe repetenda tepida injectio, donec cerumen concretum exeat: qua simplici operatione Agyrtæ arcanum jactantes in liquore injecto, sibi magnam conciliarunt famam. (2) Angustior autem factus tumente membrana a materia catarrhosa faciens graviorem auditum, applicatione *discutientis*, vel similibus conchæ inditis, restituitur auditus. Tumores autem inflammatorii folliculosi, aliaque in meatu auditorio nata tubercula suis appropriatis tollenda, ut concilietur liber transitus soni ad Tympanum. Si aliena transverse sit nata membrana, hæc oculis patens pertundenda, atque per turundam apertura sensim dilatanda. *Vitio meatus auditorii.*

991. Si vero Tympani membrana (946) callosa, vel *rigida* sit facta, incurabilem promittit hypocophosin. *Vitio membranæ tympani.*

Rupta, vero, vel ex corroſione, vel ſono validiſſimo, vel vulnere, non ſolum deſtruit oſſiculorum communicationem, verum etiam permittit tympanum impleri cerumine, unde incurabilis perfecta generatur Cophoſis. Si autem *tumidior*, *&* *immobilior* ſit facta membrana tympani cum pruritu, & calore circa interiora auris, roſionem indicantibus, auris eſt eluenda *molli*, *& leni adſtringente iniectione*. *Tumens* autem, & *laxior* membrana graviorem auditum faciens, roboranda *diſcutientibus*; quibus etiam prævenitur ſurditas per intervalla recurrens a materia catarrhoſa. Si his autem non cedat, veſicatoria proximis partibus applicari debent, ut derivetur humor.

A Morbis Tympani. 992. In Tympano (947) multæ poſſunt latitare cauſæ ſurditatem, vel gravem auditum inferentes. Tota enim intus cavitas epithelio tegitur, quod ſimili modo, ut membrana tympani, & meatus auditorii, tumere poteſt, iiſdem ſignis detegendum, & auxiliis curandum. Poſſunt etiam *Membranæ foraminis ovalis*, & *rotundi* lacerari, & occalleſcere præbentes incurabilem ſurditatem. Sed ſi cavitas ſit plena humoribus, illi per *Tubam Euſtachianam* ſunt exonerandi; ſæpe hic colliguntur, quia tuba illa in faucibus a tumore eſt compreſſa, vel anguſtata: quando illi tumores plerumque pituitoſi *gargariſmatibus*, & *fomentis* ſunt diſcutiendi.

Oſſiculorum. 993. Oſſicula (954) autem luxata, fracta, carie conſumta, intercipientia propagationem tremoris ſonori a membrana tympani ad foramen ovale, incurabilem ſurditatem inferunt.

Muſculorum. 994. Muſculos (955) paraliticos factos, non potentes moderari oſſicula, facile concipimus inferre gravem auditum, ſed ſignis vix valemus eruere, niſi ex analogia paralyſis muſculorum adiacentium viſibilium: quando linimenta, fomenta, & epithemata ex *antyparaliticis* auribus, & temporibus ſunt applicanda.

Labyrinthi. 995. Labyrinthum liquoribus plenum, ut nervus acouſticus in eo locatus tremore agitari non poſſit, perfectam inferre ſurditatem, quæ facit non percipi ſonum corporis elaſtici concuſſi dentibus prehenſi, facile

cile concipitur, ſed difficillime curatur.

996. Sed nervus auditorius pituita oppreſſus, vel alio incumbente liquore, vel inconſtantem ſurditatem inferre poteſt: qui tollitur *diſcuſſo*, vel evacuato illo humore comprimente. *Nervi auditorii.*

997. Valens autem audiendi facultas non meretur inter morbos recenſeri: ſed ſi inferat dolorem, & moleſtiam (986, N. 2.) quando dicitur *Oxyecoia*, ad morbos pertinet: obſervatur in multis ægris periculoſe decumbentibus, qui omnium ſenſuum modica affectione nimis commoventur: & in iis, quibus ſubito reſtitutus fuit auditus. Evitatio ſoni, & ſimplex aurium obturatio, ad curandum ſufficiunt. *Oxyecoia.*

998. Auditus vitiati (986, N. 3.) variæ ſunt ſpecies, quæ omnes ad *Paracuſin* referri poſſunt, ut Echo, Suſurrus, Tinnitus, Bombus, Sonitus, quæ omnes ab internis cauſis natæ vix exigunt Chirurgi auxilium, niſi Cerumen meatum auditorium implens hæc mala inferat, cujus curatio tradita eſt. (981) *Paracuſis.*

999. Cur ſurdus natus etiam manet mutus? *Quæſtiones.*

Exiſtimarunt nonnulli communem eſſe nervum ad auditum, & loquelam pertinentem, ex cujus obſtructione hæ binæ actiones abolerentur. Sed nervus auditorius mollis nullum dat ſucculum linguæ. Surdi nati ſonum tamen edere poſſunt, ſed inconditum; non vero loqui, niſi arte didicerint. Qui poſtquam loqui potuere fiunt ſurdi, retinent tamen loquendi potentiam. Quare non fit ex nervorum conſenſu: ſed quoniam addiſcimus ex auditu imitari vocem, & ſermonem, qui ſurdus itaque eſt natus, & nunquam audivit ſonum, vel ſermonem, hanc actionem imitari nequit.

1000. Cur ſurdi percipiunt ſonum corporis elaſtici dentibus prehenſi?

Si via ſit intercluſa inter aerem ſonorum, & nervum auditorium, in Labyrintho nulla poteſt ope aeris adferri ſoni perceptio: ſed dum partes firmæ tremorem etiam transferunt, hi homines tremorem per continuata oſſa in nervo auditorio percipiunt, modo ille valeat; eo enim deſtructo, ne quidem hac methodo ſonum percipiunt.

1001. Cur in aere nebuloso gravior auditus?

Duplex hujus phænomeni est ratio; aer enim nebulosus minus transfert radios sonoros; & laxando organum auditus, istud ad percipiendum sonum ineptius facit.

1002. An sonitus aurium ab inordinato motu aeris innati in tympano?

Quoniam nullus est aer innatus in tympano, utpote aperturam habens per tubam Eustachianam, ejus motus inordinatus hujus susurri caussa esse nequit. Sed sæpe aures tinniunt si meatus est obturatus; vel arteriæ in organo auditus se validius movent; vel si musculi ossiculorum inordinate moventur.

1003. An aurium sonitus in hystericis a flatibus?

Aerem aliquo in loco occlusum nullum insitum habere motum, ut flatum concitare posset, iteratis, & firmis experimentis est evictum; quare quoque in hoc loco sonitum edere non potest ille aer, nisi a partibus ambientibus agitetur. Sed quoniam Hystericæ fibrarum motu inordinato laborant, hic motus, si in organo auditus fiat, insolitum sonitum concitat.

1004. An ex rupta membrana tympani surditas, quia aer frigidus ingreditur tympanum?

Quoniam per tubam Eustachianam naturaliter aer frigidus in tympano venire potest, facile concipitur tympani membranæ rupturam propterea non inferre surditatem, sed ea disrupta simul destruitur nexus ossiculorum, & colligitur etiam cerumen in tympano, quarum causa una sufficit ad inducendam surditatem.

1005. An ablata membrana tympani remanere potest auditus?

Quidam Auctores contendunt, se abstulisse membranam tympani, & remansisse audiendi potentiam, in eadem aure. Credo equidem eos detexisse, & abstulisse aliquam membranam, sed potius pelliculam ex muco concretam, remanente auditu: verum quia videri nequit, num ipsa membrana sit sublata, & quia ejus ablatione recensita mala oriuntur, credere non possum, veram membranam tympani esse ablatam,

sed

ſed deceptos fuiſſe Auctores conſpectu hujus pelliculæ concretæ.

1006. Cur fœtus meatum auditorium particulari membrana habet tectum.

Quamdiu fœtus eſt in utero, ejus meatus auditorius ſenſilis, & membrana tympani non potuiſſent ferre liquoris applicationem qui cingit fœtum: atque in lucem prodiens ſtatim non potuiſſet ferre ſonum: cuncta hæc preveniuntur hac membrana claudente meatum auditorium. Quare multa animalia in lucem prodeunt auribus clauſis.

1007. Unde tam validus dolor in Otalgia?

Otalgia ab inflammatione tumere facit membranam meatus auditorii, quæ copioſiſſimis nervis eſt inſtructa, valide expanſa, oſſe ſuffulta, & cerebro proxime adjacens, quæ cauſæ accedentes incrementum doloris faciunt.

1008. Unde ſæpe in angina ſurditas?

Ad perfectum auditum requiritur ut tuba Euſtachiana ſit aperta, partim ut communicatio maneat aeris, partim ut liquor ex cavo tympani exonerari poſſit. Si illa clauditur in faucibus per tumorem, ut ſæpe fit in angina, hæc requiſita tolluntur, & ita infertur ſurditas.

1009. Unde exploſionis validæ perceptio ſi in ſurdis ſponte redeat auditus?

Quibus meatus auditorius cerumine concreto obturatus fuit, eo ſenſim magis ſiccato, & contracto, tandem ab uno latere abrumpitur, quæ ſeparatio cum fiat in meatu auditorio, ſonum exploſionis aſſimilat.

CAPUT IX.

De Oculo, & Viſu.

1010. QUartus ſenſus particularis, & quidem omnium ſubtiliſſimus, præſtantiſſimus, vocatur Viſus: quo ſine attactu dignoſcimus corporum figuras, & colores, modo radiis lucidis *Viſus quid ſit.*

 il-

illuminentur, qualis perceptio nullo alio organo in nobis concitari poteſt.

Diviſio. 1011. Hæc actio ut intelligatur, & ut cognoſcantur morbi hanc functionem, vel & ejus organum afficientes; (1) Brevis tradenda eſt Lucis proprietas, quæ viſum excitat. (2) Organum ipſum, quod oculum vocamus, Anatomice eſt contemplandum. (3) Denique demonſtrandum quali modo lucis radii in hoc oculo viſum excitant.

De Luce.

Lucis propagatio. 1012. A puncto quovis lucem diſpergente vix menſurabili velocitate diſperguntur lucis radii ſine colore, ſecundum lineam rectam per medium homogeneum pellucidum.

Separatio in colores. 1013. Hi autem radii tranſeuntes per medium non æque denſum, vel ſecundum corpus opacum, quod omnes radios non æqualiter inflectit, vel infringit, ſeparantur radii in ſeptem colores, qui conſpiciuntur in iride, non omnes æquale ſpatium occupantes, & quidam ex his coloratis radiis magis, alii minus infringuntur.

Propagatio inſtar radiorum ſphæræ. 1014. A punto radiante diſperguntur lucis radii æquali copia, tanquam radii a centro ſpheræ ad circumferentiam: ſi portio concipiatur circumferentiæ illuminata, illi tunc radii deſcribunt conum, vel piramidem, cujus baſis eſt circumferentiæ ſphæræ pars, & mucro ſphæræ centrum.

Tranſeuntes per rimulam. 1015. Radii lucis tranſeuntes per rimulam infringuntur, facientes maculam illuminatam coloratam dictis coloribus conſtantem, majorem quam eſt rimulæ amplitudo, quo rimula eſt anguſtior, eo magis infringuntur radii ad proprium latus, in anguſtiſſima rimula medii radii tandem ſuffocantur.

Reflexio a corpore polito. 1016. Radii incidentes in ſuperficiem politam æqualem eodem angulo reflectuntur cum quo inciderunt, ſine productione coloris: nihil refert quamcumque habet ſuperficies figuram, vel cum quovis angulo incidunt. Unde cognoſcitur reflexio ſupra ſpecula reflectentia convexa, & concava.

1017.

1017. Si autem corporis ſuperficies admodum ſit inæqualis, nondum vero frangens radios in colores: quæ omnes reddit radios, præbet colorem album; quæ radios ſuffocat, nigrum colorem exhibet. Unde intelligitur, cur parietes albi illuminant magis; & terra nigra plus calet, & facilius accenditur a radiis ſolaribus. *A Corpore aſpero.*

1018. Radii autem incidentes in corpus quod quoſdam radios reflectit, alios vero ſuffocat; vel tranſeuntes per corpus pellucidum, quoſdam tantum radios tranſmittens, talia corpora dicuntur colorata, etiamſi color non ſit in corpore, ſed in lucis radiis. *A corpore Colorato.*

1019. Præter radios perpendiculares, omnes radii ex medio leviori denſius intrantes infringuntur verſus perpendiculum: & quo obliquius incidunt, eo major infractio, niſi angulus non ſuperet xv. gradus, quando non intrant. Ex denſiori autem in levius contra. *Refractio.*

1020. Radii paralleli, corporis pellucidi ſuperficiem convexam intrantes, fiunt Convergentes. Radii divergentes a puncto radiante venientes, in ſimilem ſuperficiem incidentes, vel colliguntur in uno foco, vel fiunt paralleli, vel minus divergentes, prout punctum radians magis minuſque eſt diſtans. *In ſuperficie convexa.*

1021. Superficiem autem concavam intrantes radii contrario modo infringuntur: nam paralleli fiunt divergentes: ex puncto radiante extra centrum concavitatis venientes, magis divergentes fiunt: ex centro venientes non infringuntur: intra centrum ex puncto radiante venientes fiunt convergentes. *In ſuperficie concava.*

1022. Radii tranſeuntes per corpus pellucidum denſius utramque planam habens ſuperficiem, incidentes infringuntur ad perpendiculum, & dein exeuntes iterum infringuntur a perpendiculo, adeo ut intrantes, & exeuntes radii ſervent eandem directionem. *In ſuperficie plana.*

1023. Quibus experimentis conſtat figura varia lentium multis modis radios infringi poſſe: atque infractionem fieri per attractionem radiorum a corpore denſiore, non vero per repulſionem. *Cõcluſio.*

De Oculo.

Divisio. 1024. Oculi nomen duo genera partium complectitur. (1) Organum ipsum, quod lucis radios recipit, visum excitat, hoc nomine Bulbi venit. (2) Reliquas partes omnes, quæ hunc Bulbum dirigunt, & tutantur.

Bulbus. 1025. Corpus globosum, ad utrumque latus radicis narium unum, fovea ossea receptum, & munitum, fere perfecte sphæricum, nisi quod in parte anteriore cornea dicta $\frac{1}{3}$ parte lineæ sit longior per majorem corneæ convexitatem, cujus axis in homine est circiter XI. linearum, in parte anteriore vario colore insigne vocatur *Bulbus Oculi*, constans partibus firmis, & humoribus, quæ distinctis locis sunt tradendæ.

Adnata tunica. 1026. Remotis palpebris, in ambitu pupillæ conspicitur membrana alba, vasculis multis exilissimis, & nervis ornata, quæ admodum elongari, & accurtari potest sine rugis, circumquaque margini orbitæ osseæ, & epithelio palpebrarum in ambitu nexa, ut oculi bulbus ad quamcumque directionem potuisset moveri, & tamen firmari, quæ vocatur *Adnata*, & *Albuginea Tunica*, vel & *Album oculi*.

Tendinea tunica. 1027. A quibusdam sub albuginea numeratur alia ex tendinibus musculorum nata, quam *Tendineam*, & *Innominatam* appellant: hanc dicunt laminam pellucidam etiam præbere corneæ: sed quoniam laminæ membranosæ nexu intricatissimo sunt cohærentes, hæc admitti, & repudiari potest sententia.

Sclerotica. 1028. Totus oculi bulbus cingitur, formatur, & firmatur membrana satis crassa, & firma, inde *Sclerotica* dicta, quæ constat stamine solido fibroso, arteriis, venis, lymphaticis, & nervis donato, nullibi pellucido, nisi in parte anteriore, quæ pars vocatur cornea. Transmittit Nervum Opticum, & alios, qui Ciliares vocantur, arterias atque venas ad contenta in oculi bulbo: firmat tendines musculorum bulbum moventium. Capsula nervi optici in hanc tunicam evanescit;

alii

alii contendunt ex ea formari. Hujus tunicæ durities per impletionem humorum oculorum fit major, quam ex propria substantia habet. Interne præbet fulcimentum ligamento, & processui ciliari.

1029. Pars anterior scleroticæ pellucida vocatur *Cornea*, cujus paulo major eminentia quam reliquæ scleroticæ; nam describit segmentum, cujus axis circiter est VII. linearum, dum reliqua pars bulbi sit XI. (1025). Extensa retinetur a subjacente humore aqueo. In animalibus tunicata instar cepæ, sed in homine demonstrari nequit. Non constat inter Anatomicos, num formetur ex sola sclerotica, an vero insuper etiam ab obtegente tunica tendinea (1027) & adnata (1026). Tota pellucida, transmittit radios lucidos ad interiora oculi. *Cornea.*

1030. Ad internam concavam superficiem scleroticæ laxe adhæret tunica admodum vasculosa, *Choroides* dicta, in cujus parte exteriore, Cellulosa dicta, locantur vascula, ne turbetur retinæ perceptio, quæ vascula versus interiorem superficiem locata magis sunt, decurrunt sparso ordine, alia vero exteriora radiatim dispergùntur, quam ob rem pars hujus interna nominata fuit *Ruyschiana*. Ubi ingreditur opticus bulbum, parvam aperturam, vix capite aciculæ majorem, habet, per quam intrat medulla nervi optici; tegit totam cavitatem bulbi, usque ad originem Ligamenti ciliaris, a sclerotica. Tota interna Choroidis superficies in homine pigmento nigro obducta est. Hanc nonnulli derivant a pia matre, alii malunt esse membranam particularem ea, vel sclerotica provenientem. *Choroides.*

1031. A quibusdam inter oculi membranas numeratur illa tenuissima, pellucidissima, quæ in suis cellulis coercet humorem vitreum, & Lentem crystallinam, quam ob raritatem vocant *Arachnoideam*, cujus originem deducunt a Choroidea, præprimis ubi formatur ligamentum ciliare. *Arachnoidea tunica.*

1032. Ad oculi partem anteriorem in toto ambitu interno tunicæ scleroticæ provenit orbicularis quædam membrana muscularis, in cujus medio est apertura a len- *Ciliare ligamentũ.*

lente impleta. Directio hujus a sclerotica ad Lentem est arcuatim supra gibbosam annularem protuberantiam humoris vitrei. Firmiter adhæret scleroticæ, vix vero Lenti. Componitur fibris orbicularibus, & centralibus, quæ vero arcuatim incedunt, multis nervis arteriis, & venis ex choroidea provenientibus ornata, & pigmento nigro obducta. Quoniam hoc ligamentum transverse per oculi cavitatem est protensum, & arcuatim supra humoris vitrei annulum, in ejus media apertura habens Lentem, constrictis centralibus fibris complanatur annulus humoris vitrei, & ita elevatur lens versus corneam, minusque urgetur in ambitu lens: si vero agant circulares, magis comprimitur lens. Utrisque fibris simul agentibus trahitur sclerotica ad interiora, & ita contenti liquores magis pressi elevant magisque convexam faciunt corneam. Ligamenti hujus igitur ope mutari potest figura, & situs lentis, corneaque magis minusque fieri convexa, ut bulbus possit vario modo mutare focum radiorum lucis incidentium.

Uvea. 1033. Ab eodem ambitu, sed paulo anterius, tunicæ scleroticæ, ubi incipit ligamentum ciliare, alia nascitur expansio membranosa orbicularis *Tunica Uvea* dicta, in medio etiam habens aperturam, quæ vocatur *Pupilla*. Hæc membrana ita est sub cornea prætensa, ut cavitatem humore aqueo plenam distinguat in *Cameram* anteriorem majorem, & posteriorem minorem. Constat fibris centralibus, & quibusdam orbicularibus, quarum ope apertura media pupilla dicta angustari, & ampliari potest. Hujus uveæ externa superficies per corneam visibilis, coloribus variis ornata, vocatur *Iris*. Interna autem superficies atro pigmento obducta, versus ligamentum ciliare respiciens, dicitur *Processus ciliaris*. Fibris centralibus contractis dilatabitur pupilla, ut plures ingredi possent radii lucis, veluti in tenebris: sed contractis orbicularibus fit pupilla angustior, quemadmodum in luce clariore.

Retina. 1034. Denique in oculi fundo locata invenitur pulposa membrana, in fundo oculi crassissima, sensim accedens ad originem Ligamenti ciliaris magis extenuata, constans duplici lamina; interiore albicante, tenui,

nui, fibrosa, pellucida, & vasculosa; exterior autem est ipsa pulpa nervi optici ita expansa, vix adhærens choroideæ, sed in situ conservata, blanda æquali sustentatione humoris vitrei.

1035. In posteriore hujus bulbi parte *Humor Vitreus* dictus $\frac{2}{3}$ vel $\frac{3}{4}$ partes implens invenitur: qui continetur, & firmatur, ut densior videatur humore aqueo, cellulis tunicæ Arachnoideæ (1031). In parte posteriore sphæricam figuram habet, qua æqualiter, & blande sustentat retinam: anterius figura magis complanata, tamquam segmentum a sphæra esset abscissum. Hac in parte ad totum ambitum sub ligamento ciliari protuberantiam annularem habet; in ejus autem centro est fovea, quæ recipit Lentem, ut maneat in certa distantia a retina, & varia compressione humoris vitrei potuisset anterius, & posterius moveri. *Humor vitreus.*

1036. In fovea partis anterioris humoris vitrei *Humor Crystallinus*, seu ex figura *Lens*, hæret, constans veluti duobus segmentis sphæricis conjunctis, ut lens sit ab utraque parte convexa: in multis animalibus ex superimpositis lamellis instar cepæ componitur, sed in homine adhuc non est detecta ea fabrica: neque vasa artificiosa injectione impleri potuere. Paulo majorem firmitatem habet quam humor vitreus, cui per exilissima vascula pellucida cohæret. Credibile est fibrillas pellucidas lentis aliquem quoque exercere motum, ut reddatur convexior, & planior. *Lens.*

1037. Spatium in anteriore bulbi parte sub cornea relictum, implet humor limpidissimus, instar aquæ puræ fluxilis, inde *Humor aqueus* dictus. Minus autem pellucidus in senibus, & recens natis; effusus per aperturam in cornea promte renascitur. Posterius coercetur annulo humoris vitrei ligamento ciliari tecto, & lente chrystallina, anterius autem cornea: Per medium hujus humoris aquei expansa hæret uvea, ita ut majus spatium sit inter uveam, & corneam, quod vocatur *Camera anterior*, quam inter uveam, & lentem, quod spatium dicitur *Camera posterior*. *Aqueus humor.* *Camera anterior, & posterior.*

1038.

Pigmētū nigrum. 1038. Tota camera posterior ad posteriorem uveæ, & anteriorem ligamenti faciem, atque etiam margo lentis, quodam pigmento nigro obducta est, quod tenax est in multis animalibus, sed facile ablui potest in homine arteriis secretum, & forsan venis absorbendum: simili quoque pigmento interna bulbi cavitas obtegitur, ut patet ex nigredine pupillæ. Quibusdam autem animalibus hoc pigmentum est coloratum.

Vasa. 1039. Quum oculi humores omnes continuo sint secernendi & deferendi, ne stagnando corrumpantur, omnesque partes vivere, & nutriri debeant, & quædam in oculi bulbo moveri atque in eo exerceri debeat visus excitatio, cunctis generibus vasorum eget oculi bulbus.

Nervus opticus. 1040. *Nervus opticus* (750), primarium visus organum molli principio ex medulla cerebri, distinctis locis, sub striatis corporibus, proveniens, ex utroque latere unus, ad se invicem accedentes plerumque coalescunt sub infundibulo. Substantia est porosa, quæ vasis est impleta, externe membrana tenui a pia matre proveniente, multis vasis cruentis stipata, cincta. Hi nervi iterum secedentes ingredituri foramina rotunda foveæ osseæ insculpta, cinguntur valido involucro vasis cruentis etiam stipato, a dura matre proveniente. Uterque tunc nervus suum adiens bulbum, non ad fundum, sed aliquomodo ad latus versus nasum, bulbum intrat, & ejus interna medulla, per exiguam aperturam in choroide hic relictam ad cavum bulbi veniens expanditur in membranam retinam (1034), prębens Visus organum.

Oculi nervus Ciliaris. 1041. Alii autem nervi tenaciores, uti in reliquo corpore ad motum destinati, a pari tertio, & quinto provenientes, orbitam per aliam rimam intrantes, sub oculi bulbo in pinguedine ibidem locata, non longe ab optico conficiunt ganglion, ex quo aliquot surculi nervosi egredientes, multis, & distinctis locis perforant scleroticam, inter hanc, & choroidem decurrentes ubi sunt applanati, quod alibi in nervis non observatur: adeunt ligamentum ciliare, ut id, & uvea in suis fibris spiritus pro motu accipiat.

1042. Duo genera arteriarum a carotidibus internis provenientia adeunt bulbum. Unum genus intrat foramen rotundum cum optico, sed in quadam particulari fovea huic arteriæ destinata. Hæc utplurimum, datis involucro nervi optici, & scleroticæ ramulis, in VI. vel VII. ramos divisa, perforat totidem locis scleroticam, & distribuitur per Choroidem (1030), in cujus internam superficiem uti in cute, sed exilioribus extremitatibus, eructat liquorem; ubi ad ligamentum ciliare, & uveam pervenerint, miris modis inosculantur, ut in Iride duos circulos conficere videantur. Ex iisdem arteriis ab interna facie ligamenti ciliaris provenientibus, quædam arteriæ lymphaticæ pellucidę videntur distribui per humorem vitreum, quibus arteriis maxima pars humoris vitrei, & aquosi suppeditari videtur, humorque roridus inter Scleroticam, & Choroidem, atque id nigrum pigmentum (1038). Altera autem arteria, seu potius exigui rami arteriosi cum pulpa nervi optici intrant bulbum, inde arteriæ lymphaticæ pellucidę per Tunicam retinam (1034) distribuuntur; atque ramulus pellucidus inde emissus transit per corpus vitreum donec attingat lentem, ubi radiatim dispositi ramuli pellucidi lentem intrant, quando oculis non amplius assequi possumus. Hæ arteriæ videntur lenti suppeditare liquorem pellucidum, ad vitam, & motum lentis. *Arteriæ.*

1043. Ut est cruentarum, & lymphaticarum arteriarum exitus in bulbo, ita est initium venarum; omnis enim adductus humor per arterias, est revehendus, non solum a nutritione restans, sed & proprii oculorum humores: atque si quis liquor per opticum adfertur, iisdem venulis est revehendus. Quare venæ absorbentes hic videntur patentes quam alibi, & venę hę liquore pellucido turgentes facile pro *aquæ ductibus* Nuckii haberi possunt. *Venæ.*

1044. Quum descriptus bulbus visum exerceat, vario modo moveatur, & externe muniatur, priusquam intelligi potest quomodo lucis radii visum excitant, oculi partes externæ sunt tradendæ. *Oculi partes externæ.*

1045. Totus bulbus, omnesque fere partes, quæ ad ocu- *Orbita ossea.*

oculum referuntur, *a fovea ossea* quadam recipiuntur, & muniuntur, cujus figura est conica, mucrone respiciente interius, ejus autem basis margine firmo munita, externe hæret in facie sub fronte inter narium radicem & tempora. Formatur fovea hæc variis ossium lamellis (1) ossis frontis, (2) multiformis, (3) Jugalis, (4) Maxillaris superioris, (5) toto osse plano, (6) osse unguis. (7) Mucro foveæ ab altero processu ossis multiformis. Tota hujus interna superficies tegitur periosteo, vel pericranio. Omnes hæ lamellæ admodum sunt tenues. In mucrone hujus foveæ invenitur foramen rotundum, quod transmittit nervum opticum: paulo ante inferius est alterum foramen, quod vocant lacerum, inferius rotundum, sed ad latus, & superius in rimam desinens, per quod in orbitam intrant nervi, & vasa partibus oculi inservientia: nervus a quinto pari proveniens supra bulbum decurrens iterum exit per foramen in osse frontis sub superciliis, ut distribuatur per frontem.

Pinguedo. 1046. Mucro foveæ copiosa, & duriore pinguedine impletur, suis cellulis recepta, quæ nervos, vasa, & musculos transmittit, firmat, fulcit, oculique bulbum sustentat pulvinaris instar, satis longe a mucrone foveæ retinet, lubricat, & facile moveri permittit sine attritu.

Musculi oculorũ. 1047. Oculi bulbus in homine movetur sex musculis, quibus in animalibus accedit septimus. Ex his sunt quatuor Recti incipientes a margine foraminis rotundi, ubi opticum nervum tanquam in vagina recondunt: hinc recta via ad bulbum delati, dein convexitate bulbi aliquomodo inflexi, ultra bulbi diametrum desinunt in latum, brevem, & communem tendinem tunicæ scleroticæ adhærentem. Horum constrictione ad quamcumque directionem trahitur bulbus, sed omnibus simul constrictis ad posteriora complanatur bulbus, urgenturque humores ut elevent corneam. Nomina acquisiverunt ex usu. (1) *Attollens*, seu *Superbus*. (2) *Deprimens*, seu *Humilis*. (3) *Abducens*, seu *Indignatorius* (4). *Adducens*, seu *Bibitorius*.

1048. Reliqui duo sunt Obliqui. (1) *Obliquus superior*

perior, *Trochlearis* dictus, ex parte superiore mucronis foveæ osseæ incipiens, anterius supra bulbum latus tendinescens transit per annulum limbo foveæ annexum supra canthum majorem, hinc reflexus fertur oblique posterius ultra diametrum bulbi, ad ejus superiorem partem bulbo affigitur: hujus tractione anterius trahitur bulbus, & oblique inferius ducitur pupilla; tegitur hic musculus ab annulo ad insertionem quadam vagina. (2) Alter est *Obliquus inferior*, *Amatorius* dictus, oritur ex fovea ossea circa canalem nasalem, hinc oblique deorsum introrsum tendit, & inseritur parti bulbi exteriori, & posteriori, inter tendinem musculi abducentis, & insertionem nervi optici. Hujus constrictione ducitur pupilla oblique sursum versus nasum, & totus bulbus exterius.

1049. Præter Nervum Opticum (1040) & Ciliarem (1041) multi alii nervi per foramen lacerum (1045) ingrediuntur, motui, nutritioni, & vitæ harum partium inservientes; nam a *pari Tertio* tendunt nervi ad musculum attollentem, deprimentem, adducentem, & obliquum inferiorem. *Nervus patheticus* tendit in trochlearem: a *pari Quinto* nervi feruntur ad membranas oculorum, glandulam lachrymalem, saccum lachrymalem, & palpebras (1045): a *Sexto pari* nervus tendit in Abducentem. ***Nervus.***

1050. Anterior bulbi pars tegi potest palpebris duabus in utroque oculo, quæ constant exterius cuticula, & cute tenui plicatili, sub qua tunica cellulosa maxime dilatabilis, interne vero membrana acuto sensu prædita, periosteo, & albugineæ continua; multis vasculis, atque glandulis exiguis *subpalpebralibus* dictis, humorem tenuem lachrymosum fundentibus. Limbi, seu *Tarsi* palpebrarum firmantur, & extensi retinentur segmentis cartilagineis. Superior palpebra admodum mobilis, inferior vix motum habet. Palpebræ destinatæ sunt ad tegendos, defendendos, humectandos, abstergendos, purgandos, lubricandos oculos, præveniunt exsiccationem, & nimiam frigiditatem bulbi. Connivent in majore luce, & in somno totum bulbum tegere debent. ***Palpebræ.***

Palpebrarum musculi. 1051. Elevatur palpebra superior a musculo *Elevatore* dicto, qui ab interiore, posteriore, superiore parte orbitæ, carnoso, & tenui principio ortus, supra attollentem musculum bulbi anterius delatus, tendine lato & tenui inseritur Tarso palpebræ superioris, eamque attollit. Inferior autem palpebra quibusdam fibris muscularibus, ex facie distributis deorsum trahitur. Clauduntur vero, & corrugantur, atque ad oculi bulbum apprimuntur palpebræ a musculo *Orbiculari*, qui principium & finem habet in cantho majore, latus est & planus, habet ovatam figuram, superior pars sub superciliis quidem ad canthum minorem extenditur, inferior pars maximam etiam partem genæ occupat. Quædam aliæ fibræ a cantho majore incipientes, ovato incessu ad canthum minorem venientes se invicem decussant.

Glandulæ Sebaceæ Meibomii. 1052. In limbo, seu tarso palpebrarum inveniuntur glandulæ sebaceæ granulosæ, Meibomianæ dictæ, sub linearum albarum forma, ad extremum tarsorum locata, in foraminula, seu parva excretoria oscula, emittentes humorem. Hæ lineæ, circa medium palpebræ longiores, sunt excretoria collecta dictarum glandularum deponentia materiem instar ceræ liquefactæ, quæ cilia fœdat in somno, oculos glutinat, & lemas facit. Materia hæc prævenit attritum, excoriationem, atque impedit nimis facilem lachrymarum effluxum supra tarsum palpebrarum.

Cilia. 1053. Ex palpebrarum tarsis, seu limbis enascuntur pili rigidi erecti, seriatim nati, qui *Cilia*, & *Cilii* dicuntur: ex suis propriis bulbillis in tarso palpebrarum locatis proveniunt, nobiscum nascuntur, & raro ultra solitam longitudinem excrescunt, ut præscindi debeant; qui ex tarso palpebræ superioris proveniunt sursum incurvantur, ex inferiore vero palpebra deorsum, ita muniunt oculi bulbum, ut nihil alieni illabi possit.

Supercilia. 1054. Arcus pilosus supra marginem orbitæ osseæ, ex pilis tempora versus respicientibus, cuti crassiori, cui pinguedo copiosior subjacet, ut bene emineat, factus, supra oculum utrumque, *supercilia* dicuntur. Super-

perciliorum partes versus nasum vocant *Caput*, partes ad tempora spectantes *Caudam*; locum medium inter dicta capita *Glabellam*. Supercilia arcent sordes, & sudores a fronte venientes ne in oculum prolabantur: deorsum tracta oculis umbram præbent in majore luce.

1055. Ita constringuntur supercilia a *Corrugatore superciliorum*, qui incipit ab ea ossis frontis parte, qua formatur radix narium, arcuatim sub superciliis procedens, desinit in superiorem partem Orbicularis palpebræ, ita in canthum minorem ambit, nectitur cuti interveniente panniculo adiposo. Elevantur vero supercilia a musculo frontali, seu *Levatore superciliorum*, qui est portio Epicranii; quo musculo constricto simul corrugatur frons. *Superciliorum musculi.*

1056. Ex concursu palpebrarum duo formantur anguli, qui dicuntur *Canthi*; interior versus nasum vocatur *Canthus major*; oppositus autem versus tempora *Canthus minor*. *Anguli oculorum.*

1057. Canthus minor nihil memorabile continet, sed in cantho majore, apertis palpebris, conspicitur rubra, oblonga, carnei coloris caruncula, tunica adnata tecta, intus folliculosa, secernens smegma paulo spissius quam ex glandulis Meibomianis, & id per multa exigua foraminula eructantia, atque ex singulis quoque parvi enascuntur pili. Smegma similem usum habet ut smegma tarsorum. *Caruncula lachrymalis.*

1058. Loco membranæ nictitantis animalium invenitur alia exigua semilunaris inter oculi bulbum, & carunculam lachrymalem, confecta ex duplicata tunica adnata, hic collocata in homine, ut converso oculo ad nasum non occluderentur puncta lachrymalia. *Semilunaris mēbrana.*

1059. In fovea ossea oculi sub cauda supercilii supra oculi bulbum in loco foveæ magis excavato hæret *glandula lachrymalis*, olim *Innominata* dicta, ex multis glandulis conglomerata, per multa emunctoria eructans liquorem pellucidum, lachrymas dictum, quem fert per multa excretoria ad internam palpebræ superficiem decurrentia, & exonerat ad tarsum pal- *Lachrymalis glādula.*

pebræ superioris continuo: habet hæc glandula nervum a quinto pari, qui ab indoctis pro excretorio fuit habitus, tegitur hæc glandula multa pinguedine.

Lachrymalia puncta. 1060. In prominentia quadam exigua utriusque palpebræ, circa carunculam lachrymalem, ad limbum interiorem tarsi, invenitur in utraque palpebra orificium ductuli, quod interdum constringitur, & operitur, recipiens lachrymas, easque conducens in saccum lachrymalem.

Lachrymalis saccus. 1601. A punctis lachrymalibus duobus his incipiunt duo meatus albicantes, quasi nervi essent latiores quam dicta puncta ad latera carunculæ (1057) pergentes, coeunt in tubum ampliorem, crebris vasculis cruentis rubescentem, qui vocatur *Saccus Lachrymalis*, qui saccus munitur ossea cavitate, ossi unguis, & processui ossis maxillaris, qui radicem narium format, insculpta.

Lachrymalis ductus. 1062. Continuatur hic saccus (1061) in lachrymalem ductum, qui vocatur *Canalis nasalis*; hic circa nasi medietatem, sub osse spongioso inferiore, extremo fine aliquantulum contracto, in cavum narium desinit, in utraque nare unus. In quibusdam animalibus continuatur ad extrema narium.

Lachrimæ. 1063. Liquor pellucidus, subsalsus, mitis, ex glandula lacrymali (1059) & subpalpebralibus (1050) secretus, descendens supra anteriorem bulbi partem, quam irrigat, humectat, abstergit, colligitur intra palpebram interiorem, & bulbum, directione palpebrarum ducitur ad puncta lachrymalia (1060), absorptus intrat saccum lachrymalem (1061), denique transiens per canalem nasalem (1062), in naribus evanescit, seu exsiccatur, vel exstillat. Si vero oculi irritatione; acrimonia lachrymarum; impetu majore ad caput; reditu sanguinis ex capite impedito; catarrhosa materia; morbi metastasi; vel animi pathematis copiosiores secernantur lachrymæ, supra tarsum exstillant, & turbant faciem; quod etiam fit si smegma tarsorum deficit; vel puncta lachrymalia, aut saccus, aut ductus lachrymalis est obstructus.

De

De visu.

1064. Tertia, seu ultima pars (1011) hujus exigit expositionem, quomodo lucis radii pingunt imaginem in oculi fundo, ut excitetur visus. *Visus.*

1065. Lucis radii a puncto lucido venientes, divergentes tanquam a mucrone coni, formant basin (1014) supra corneam (1029): hæc quia pellucida est, & convexa, transmittens radios ex medio leviori in densius (1020), facit ex divergentibus radios convergentes, qui forum formant in cavo bulbi, nisi nimis divergentes accedant. *Radiorũ collectio.*

1066. Quum cornea laxior, quam reliqua sclerotica, ab omni pressione, & constrictione bulbi redditur convexior. Hoc fit (1) constrictis omnibus musculis incurvate supra bulbum tendentibus. (2) Compressione palpebrarum supra adnatam tunicam, oculis conniventibus. (3) Contractione forsan fibrarum in sclerotica. (4) Constrictione fibrarum centralium ligamenti, & processus ciliaris, dum simul sustentantur ab orbicularibus. Ita radii ex proximo puncto radiante venientes colliguntur in foco ad oculi fundum. *Cornea convexior.*

1067. Radii nimis obliqui in corneam incidentes non intrant (1019) pupillam, ut & omnes, qui in iridem (1033), vel pigmentum nigrum cameræ posterioris (1038) incidunt. Quo ergo cornea planior, atque pupilla major eo plures radii oculum intrant. *Plures, & pauciores radii recepti.*

1068. Transeuntes radii corneam ab humore aqueo refringuntur ad perpendiculum, & a lente excepti magis urgentur; ut tandem fiant convergentes, formantes ad oculi fundum focum. *Radiorũ in oculo refractio.*

1069. Cum numerus radiorum a puncto lucido venientium, respondeat magnitudini aperturæ iridis, quæ vocatur pupilla, ad plures accipiendos radios, & ad distincte videndum, pupilla erat dilatanda; sed in clariore luce, ut pauciores intrent radii, pupilla erat constringenda (1033). *Lentis actio.*

1070. Lens crystallina (1036) duobus modis propiorem, & remotiorem potest formare focum radiorum lu- *Lentis actio.*

lucis. Nam (1) planior facta magis distantem focum facit, sed convexior facta propiorem focum (1020): hæc mutatio induci potest propriis fibris lentis (1036); vel constrictione, & relaxatione ligamenti ciliaris (1032) magis minusque comprimente lentem. (2) Accessus, & recessus a retina facit, ut a puncto radiante ex varia distantia focus tamen fiat supra retinam: hoc etiam fit actione ligamenti ciliaris, cujus constrictione complanatur annulus humoris vitrei (1035), & ita anterius truditur fovea, quæ recipit lentem.

Vitrei humoris actio. 1071. Radii per lentem transeuntes, convergentes facti a vitreo humore, recepti (1035) propter fere æqualem cum lente densitatem, vix mutantur in directione, sed conceditur spatium, ut transeuntes radii supra oculi fundum in foco colligi possint. Quod experimento confirmatur locato oculo, ablata in posteriore parte sclerotica, in apertura cameræ obscuræ.

Retinæ actio. 1072. Quum in solo oculi fundi pingantur imagines, ubi hæret Retina tunica (1034), quæ est expansio substantiæ pulposæ nervi optici; hæc tunica verum est organum, quod imagines recipit, & sensum visus præbet.

Visus requisita. 1073. Ut ergo fiat Visus, requiritur (1) in cornea, & lente tanta convexitas, & distantia a retina, qua radii pupillam transeuntes, supra retinam colliguntur in foco, adeo ut puncta singula corporis lucidi dispersa ibidem accurate iterum collecta habeantur, quum ante, & post hunc focum confusæ pingantur imagines. (2) Perfecta pelluciditas in cornea tribusque humoribus, ut radii ad retinam venire possint. (3) Talis in oculo mobilitas, ut varia in distantia focus formari possit, quum non omnes incidentes radii æque sint divergentes. (4) Sufficiens in Iride dilatatio, & constrictio, ne plures, paucioresve ingrediantur radii, quam ad visum requiruntur. (5) Tunicæ retinæ mobilitas; quæ pictis in fundo oculi imaginibus moveri possit. (6) Liber itus spirituum per nervum opticum, ut commotio in retina facta ad sensorium deferri possit.

Quæstiones. 1074. Quomodo mutandus est oculi bulbus, ut per-

fe-

fecte videamus corpora in varia distantia?

Experimenta physica in Camera obscura docent, objecta propiora ad majorem projicere distantiam focum, objecta remotiora facere propiorem focum, atque docent, vitra convexa propiorem focum formare; vitra autem planiora remotiorem focum, si objecta ponantur in eadem distantia. Ut igitur accurata habeatur imago objectorum in varia distantia, vel mutanda est lentis convexitas, vel mutanda est distantia corporis recipientis imaginem a lente. Itaque ut in oculi fundo perfecto pingantur imagines, vel convexitas corneæ, & lentis est mutanda, vel bulbus est longior faciendus. Quia vero bulbus ad posteriorem partem pinguedine suffultus est, & vix aliquam differentiam prominentiæ bulbi in anterioribus observamus ad conspicienda objecta propinqua vel remota: oculi corneæ, & lentis figuræ mutatio hoc bonum præstare videtur.

1075. An musculorum actio non potest convexiorem, & planiorem facere corneam?

Musculi bulbum moventes (1047) ad variam directionem quidem vertunt bulbum, sed si omnes simul agunt, comprimunt bulbi posteriorem partem, & quoniam bulbus liquore plenus est pars tenuior; & non compressa a musculis, ut est cornea, protuberat, & ita convexior redditur, ut propiorem focum faciat.

1076. An Choroidea: vel Retina visus organum?

Etiamsi solo nervo exerceamus sensum, nonnulli tamen fuere, qui in tunica choroidea vasculosa sensuum perceptionem locarunt, quorum argumenta etiamsi aliquam veri speciem præ se ferant non exagitemus, quoniam omnia corruunt hoc unice argumento, solum nervum sentire, ex quo formata est retina.

1077. Cur myopes utuntur vitris concavis?

In myopia objecta in modica distantia locata formant focum in humore vitreo, antequam radii pertingunt retinam, quod fit vel propter nimiam convexitatem lentis, vel corneæ, vel quia lens nimis re-

mota ſit a retina: ut igitur radii lucidi ad longiorem diſtantiam faciant focum, tranſmittendi ſunt per vitrum concavum (1021).

1078. Cur ſenes utuntur vitris convexis?

In ſenibus ſenſim videtur cornea, propter minorem impletionem bulbi, complanari, ut non ſatis fiant convergentes, radii, qui propterea magis convergentes facti per vitrum convexum (1020) ſupra retinam faciunt focum.

1079. An imagines pinguntur ſupra ingreſſum nervi optici?

Experimenta poſiti oculi, poſterius ſclerotica privati, in apertura cameræ obſcuræ, docent, imagines pingi directe in medio fundi, & quoniam nervus opticus (1040) ingreditur bulbum ad latus verſus naſum, imagines pingi nequeunt ſupra optici ingreſſum: neque hoc requiritur, quia ſufficit, ut imagines pingantur ſupra retinam ex pulpa hujus nervi factam.

1080. Cur requiritur Iridis, ſeu pupillæ dilatatio, & conſtrictio?

Experimenta docent, quo plures radii per lentem tranſeunt in camera obſcura, eo vividior imago, & contra: inde quo punctum radians magis eſt illuminatum, quo lens major, & quo propius locatum objectum, eo vividior imago, & viciſſim. Inde, ceteris paribus, dilatatio pupillæ plures radios admittens, vividiorem viſum facit, ſed pupilla conſtricta minus clare videre facit. Hinc fit *Hemeralopia* propter paucitatem radiorum, in quibus pupilla ſatis dilatari nequit: atque *Nyctalopia*, in quibus eſt magna pupillæ dilatatio. Sed quoniam nimiam agitationem ferre non poſſumus in clariore luce venientes, & non ſatis cito pupilla conſtringitur, conniventes facimus oculos, &, contrahimus ſupercilia, ut oculo faciamus umbram.

1081. Cur objecta remota minus diſtincte videmus quam proxima?

Quum radii a puncto lucido promanantes minuantur in numero, ut diſtantiarum quadrata (1014), quo ergo propiora ſunt locata objecta, modo focum for-

formare possint supra retinam, eo plures radii ingrediuntur pupillam ad clariorem visum excitandum: e contra vero in remotioribus subjectis, quare non solum complanatur in hoc casu cornea ad mutandum focum, sed & dilatatur pupilla ad plures recipiendos radios.

CAPUT X.

De Visus, & Oculorum Morbis.

1082. NUmerus morborum ingens oculos infestantium fecit in pertractatione confusionem, & intellectum difficilem, præprimis quum ex phænomenis multa sint imposita nomina eandem rem indicantia. Ut igitur ordine tradantur sequemur oculi partes firmas, & liquidas, in quibus simul tradentur generales, & speciales functiones læsæ. *Divisio.*

1083. Totus Bulbus (1025) potest (1) mutari in figura: si reddatur ovata longior, generatur *Myopia*; si autem sit brevior a cornea ad fundum generatur *Presbyopia*; qui morbi solis vitris concavis, vel convexis emendari possunt. (2) Si vero nimio incremento pinguedinis, aut tumore nato in fovea ossea, aut nimia impletione vasorum, bulbus pellitur extra orbitam, vocatur *Ecpiesmos*. Ab extrudente causa curatio est deducenda. Nimia autem consumtio pinguedinis, & defectus humorum bulbum implentium, faciunt oculi *Marcorem*, & oculos *concavos*. (3) Musculorum autem convulsio, paralysis, aut inæqualis longitudo *Strabismum* facit, machina una apertura pertusa ante oculum gestata emendandum. (4) Si autem oculus deficiat, oculo artificiali locus est implendus. *Morbus Bulbi.*

1084. Quum sclerotica tunica (1028) multis arteriis, & nervis sit ornata, hujus inflammatio, & erysipelas, non solum dolorosam generat *Ophthalmiam*, sed & corneam extra modum tumere facit, ut videatur *Oculus Elephantinus*. Statim per venæ sectionem, & *purgantia antiphlogistica* minuendus est ad oculum impetus; simulque oculis instillare *collyria*, & appli- *Scleroticę Inflammatio.*

care

care *epithemata*, & *cataplasmata antiphlogistica*: si vero dolor nimis urget, adhibenda *Anodyna*.

Corneæ morbi. 1085. Cornea tunica (1029) nimis convexa etiam generat *Myopiam*; at planior *Presbyopiam*, solis vitris concavis, vel convexis corrigendam. (2) Amissa autem Pelluciditas, quod vasa pellucida impleantur dilatata magis liquore pellucido obscurum visum facit: quamdiu omnino non est exstincta pelluciditas vocatur *Nebula*: sed vascula non pellucidis humoribus magis impleta pariunt *Albuginem*, seu *Leucoma*: applicatione, & instillatione *Resolventium*, *abstergentium*, & *adstringentium*, ut discutiatur receptus humor, & vascula contrahantur, curandum. (3) *Macula* autem facta ex relicta in cornea cicatrice difficulter elui poterit, ejus tentanda est diminutio leniter *abstergentibus*. (4) Humor tenuis acer parvas faciens *Vesiculas aquosas*, quas *Phlyctænas* vocant, exigit *Adstringentia*: & si ad margines corneæ hærent, acuto instrumento pertundi possunt, & dein similibus adstringentibus curari. (5) Cornea vel Rupta, vel sauciata effundit contentum humorem aqueum, qui brevi tempore renascitur consolidata apertura. Si vero aliquid de Uvea, vel Lente, vel humore Vitreo, promineat, ex figura prominentiæ varia sunt data nomina. Parva eminentia muscæ caput referens *Myocephalon* vocatur. Paulo major eminentia, acino uvæ similis, dicitur *Staphyloma*, seu *Uvatio*. Maxima autem prominentia dicitur *Pomum*, seu *Malum*. Si vero prominens pars est durior vocatur *Helos*, seu *Clavus*. In omnibus his, indenda, & applicanda *Adstringentia consolidantia* cum artificiali pressione, ut prominentia minuatur, & curetur apertura, utplurimum tamen remanebit cœcitas. Si non cedit his, prudenter est abscindendum.

Choroidis morbi. 1086. Quum in tunica Choroide (1030) copiosissima sint vasa, horum nimia impletio reddit oculos truces, scintillantes, & protuberantes. Si concipiat Inflammationem, vel Erysipelas, horrendam *Ophthalmiam*, cum maxima bulbi intumescentia, & dolore, parit, in qua severissime omnia sunt facienda, quæ superius (1084) tradita sunt. Si autem abeat in sup-

pu-

purationem, pus colligitur in camera aquei humoris, & generat *Hypopyon*, quod etiam *Pyosis* vocatur, sed perperam *Onyx*. Pus hoc protinus est dissipandum epithematibus, & collyriis *Resolventibus*, & *Discutientibus*, atque modica frictione oculi, & corporis concussione: Si vero discuti nequit, parva apertura est facienda in inferiore corneæ parte, prope tunicam adnatam, quæ emittit pus cum humore aqueo: dein consolidantibus curanda læsio iis, quæ in Staphylomate (1085) tradita sunt. Simili modo etiam curatur cruor in bulbo effusus.

1087. Uvea multis etiam arteriis in circulo collectis ornata simili modo ut choroides *Ophthalmiam*, *Hypopyon* generare potest, qui morbi eandem exigunt curationem. Si fibræ orbiculares hujus nimis sint constrictæ, ut habeatur pupilla angustior, generatur *Hemeralopia*: fibræ vero centrales nimis constrictæ, ut pupilla latior tot recipiat radios, quos retina ferre nequit sine dolore, generant *Nyctalopiam*. Sed latior relaxatis centralibus fibris Pupilla, cum visus hebetudine, vocatur *Mydriasis*, Magna contractio, & dimissio in his fibris, ut amplissima, & angustissima possit fieri pupilla, facit ut quædam animalia, & nocte, & die videre possint. *Uveæ morbi.*

1088. Humor aqueus (1037) copiosior, cameras, & oculi corneam distendens, quod non satis absorbeatur *Hydrophthalmiam* generat, *Discutientibus* abigendam. (2) Ejus autem minor secretio Oculos concavos, & corrugatos, facit. (3) Hujus perfecta pelluciditas si obfuscari incipit, ac si alius humor minus pellucidus humori aqueo esset affusus, recte vocari potest *Suffusio*, seu *Hypochymosis*, quæ nomina utplurimum cum Cataracta confundantur. Inæqualis autem permistio humoris minus pellucidi facit *Nebulam*. Humor autem hic in membranulam concretus, plerumque uveæ adhærentem, format speciem *Cataractæ*, quæ uveæ si adhæret vix tolli potest operatione Chirurgica. Quum vero ex phænomenis imposita sint nomina, atque Cornea, aqueus humor, & Lens sit pellucida, facile hic in assignando loco error committi potest. Si talis incipiat *Aquei humoris morbi.*

piat fieri *Suffusio*, humoris concreti solutio est tentanda *resolventibus*.

Lentis morbi. 1089. Dum lens Crystallina (1036) e sua sede dimovetur, quod raro fit, nisi post operationem cataractæ, ejus locus ab humore vitreo minus solido occupatur, facitque *Presbyopiam*, vitro convexo succurrendam. Ejus autem amissa pelluciditas frequentissima est *Cataractæ* causa, ut oculi congelati sectio in his morbis docuit, sola operatione chirurgica curandæ, cum eo usque pertingere nequeant vires medicamenti applicati.

Cataracta operatio. 1090. Si in homine adulto, pone corneam, in nigra pupilla conspicitur corpus albicans instar perlæ coloris, omni pelluciditate carens, permittens pupillæ constrictionem, & dilatationem si demulcetur oculus, ut constet uveæ non adhærere; ægerque ex fortiori bulbi pertractatione quasi videat scintillas, ut constet opticum esse sanum; oculus preterea, & totus homo sanus. Tunc operator ita directe oppositus hæreat ægro, ut sedeat paulo magis elevatus, retento capite ægri immobili a ministro, & oculo ægri luci opposito: quod si in sinistro oculo tollenda est cataracta, utatur dextra manu, qua dirigat acum cuspidatam ad mucronem latiorem, sinistra manu teneat palpebras apertas: si vero in oculo dextro operatio est facienda, dirigat acum manu sinistra, & dextra teneat palpebras apertas. Monendus tunc æger, ut oculum vertat ad nasum: tunc immittat acum perpendiculariter per tunicam adnatam, & scleroticam, ad mediam circiter partem inter iridis ambitum, & canthum minorem. Ut partem oppositam bulbi non lædat acus globulo instructa esse debet, quę non ultra pollicem distat a cuspide. Immissa acus dein ita dirigenda, ut cuspis sub cornea appareat, ea tunc tentet Operator deprimere Cataractam, quam ibidem aliquamdiu retineat, dein elevet iterum cuspidem pone corneam. Si tunc simul non adscendat Cataracta, acus extrahi debet; sed si resurgat, iterum est Cataracta deprimenda, donec abscondita maneat. Si vero comperiat membranam esse, ea circum cuspidem est convolvenda, &

ita

ita deprimenda: si deprimi nequit, in frustulas est comminuenda, & ita deprimenda. Si nimis adhæreat uveæ, sufficit in Cataracta facere incisuram. Post operationem oculus tegendus *Epithemate* bis, aut ter de die innovando, & instillando *collyrium anodynum*. Æger per septem dies jaceat quietus, caveat ab omni agitatione, & non adspiciat lucem, sensim autem luci est exponendus.

1091. Vitrei humoris abundantia, & defectus similes fere morbos parit, qui in humore aqueo (1088) recensiti sunt. Ejus amissa pelluciditas generat *Glaucoma*; atque coloris mutatio varios in pupilla colores visui exhibet. Qui morbi si non auscultant topicis applicatis, vel medicamentis internis superius citatis (1085, & 1088) non sunt operationibus chirurgicis tentandi. *Vitrei humoris morbi.*

1092. Si Tunica retina (1034) in suis vasculis concipit majorem motum, rubras anguillas, scintillas, coruscationes, & similia conspectui ægri præbet: ejus inflammatio facit valde dolorosam Ophthalmiam internam; Hydatides, vel & alia tubercula multis modis visum mutant, vel exstinguunt. *Retinæ morbi.*

1093. Ipse Nervus Opticus (1040) quum perceptionem visus deferre debeat, sine bulbi læsione visum tamen turbare, exstinguere potest. Illa cæcitatis species, quam *Amaurosin* vocant, in qua nullus est visus cum pupilla latiore, & pellucida, a vitiato hoc nervo oriri solet, qui a materia viscida plerumque compressa in encephalo, vel languidiore motu propellit spiritus, quo obscurationem, vel Amaurosin infert. *Ptarmicis*, *cephalicis*, atque *roborantibus resolventibus*, fronti, & capiti applicatis, interdum curatur. *Nervi optici morbi.*

1094. *Tunica adnata* (1029) non solum a causis internis, sed & quia externe patet, & multis partibus cohæret, variis generibus morborum corripitur. Si enim ex Inflammatione, vel Erysipelate rubedinem contraxerit, eam rubedinem vocant *Ophthalmiam*; quæ si levis admodum sit, dicitur *Taraxis*. Hæc rubedo non fundens lachrymas, sed inducens oculorum sicci- *Adnatæ tunicæ morbi.*

ta-

tatem dicitur *Xerophthalmia*, seu *Lippitudo arida*. Si hęc rubedo simul obtegit corneam, tunc eam vocant *Chemosin*. Interdum tumens ab inflammatione Adnata tunica facit, ut pupilla veluti in fovea sit abscondita. Omnes hæ species eodem modo, iisdem auxiliis curandæ, quæ tradita sunt (1084).

Hypopiō. 1095. Ut Hypopyon (1086. & 1087.) notat puris collectionem sub cornea, ita ex Contusione vel alia quavis læsione si album oculi contineat sanguinem effusum, vocatur *Hypopion*, estque igitur species sugillationis seu ecchymosis. Statim effusus sanguis est *Dirigendus* & *Resolvendus* applicatis topicis: si autem in suppurationem abeat, applicanda & indenda sunt *Emollientia* & *abstergentia*. Quibus auxiliis etiam curantur *vulnera* & *ulcera* oculi.

Pterygiū. 1096. Ex cantho majore utplurimum, raro enim ab alia parte oritur principium, crescere incipit quædam membrana, albicantis vel lardi coloris, album oculi obtegens, interdum vero pupillam vel totam anteriorem bulbi partem quod pejus: si paucis filamentis adhæret, melius, quam si coalescit cum oculi albo, hæc membrana ex figura vocatur *Pterygium* & *Ungula*: si vero sit crassior, multis vasis cruentis stipata ut rubeat, *Panniculis* vocatur. Hujus Pterygii incrementum intercipiendum *Adstringentibus leniter corrodentibus*, quibus etiam præsens sæpe consumitur. Si autem adsit inflammatio aut dolor; aut si cancrosa incipiat fieri, non debet his attingi, sed ut Ophthalmia (1084) tractari. Quando autem medicamentis non cedit, omnisque malignitatis absit nota, operatione Chirurgica est tollendum. Quæ fit, palpebris remotis & a ministro retentis, hamulo acuto tenui laxior pars pterygii prehendenda & tollenda, per partem elevatam trajicienda acus filo ceraceo instructa, quo filo attolli potest pterygium: moderate sublatum pterygium separandum phlebotomo vel forfice acutissima a subjecta cornea & albuginea, ne aliquid adhærens maneat, hoc si ob adhæsionem fieri non possit, satius aliquid adhærens relinquere postea consumendum medicamentis, quam lædere corneam. Cavendum etiam ne simul læ-

da-

datur Caruncula lachrymalis, quia tunc generaretur *Rhyas*. Post operationem oculo instillandum *Collyrium molle*, & oculus tegendus *epithemate antiphlogistico*. Ter vel quater de die innovanda deligatio, ne fiat coalescentia.

1097. Quum adnata tunica sensu exquisitissimo sit donata, non fert ulla aspera vel acria oculis illapsa, quin magnus concitetur dolor, cum inflammatione ab irritamento. Si illapsum sit asperum, oculis patens, eximendum instrumento apto, vel spongiola humectata & dein expressa: si autem lateat asperum, indendus est sub palpebra superiore vel inferiore lapillus Cancri siccus, parte plana ad bulbum conversa, hic lachrymas absorbens saturus factus una cum festuca vel aspero adhærente elabi solet; si prima vice non exit, repeti potest immissio lapilli; relicta inflammatio ab irritatione *Collyrio molli* compescitur facile. Si vero pulvis tenuis vel liquor acris intravit, protinus oculus frequentissime est abluendus *Collyrio diluente*, donec omne acre sit ablatum. *Aliena illapsa.*

1098. *Orbita ossea* (1045.) interne faciens Exostosin, vel Cariem contrahens, multum lædit oculum & visum, cujus tamen curatio ex ossium morbis est petenda. *Orbytæ osseę morbi.*

1099. *Pinguedo* ut alibi in fovea ossea corrupta multa anomala in bulbo producit symptomata: ejus consumtio oculos admodum cavos reddit: sed abundans bulbum extrudens *Proptosin* facit. *Pinguedinis.*

1100. Quando musculi bulbum moventes (1047.) inęqualiter oculum unum vel alterum vel utrumque trahunt, *Strabismus* vocatur. Qui si oritur ex nativitate curationem respuit; ut & ille qui ex longa consuetudine acquisitus fuit in adultis; sed in pueris directione luminis interdum emendatur: si fiat ex Convulsione aut paralysi hujus illiusve musculi, per generalia Nervina his morbis propria, interne data, & ad loca proxima applicata est curandus. Ut & motus instabilis & frequens Bulbi, qui *Hippos* vocatur. *Musculorū bulbi.*

1101. *Innominata glandula* (1059.) scrophulosa, scir- *Glandulæ*

lachrymalis. scirrhosa, vel alio modo tumens facta, oculum premit, lædit, extrudit & visum turbat; fundens copiosiores lachrymas oculos plorantes facit; sed pauciores secernens lacrymas facit oculos siccos, squalentes. Horum morborum curatio ex glandulæ cognito morbo est deducenda.

Palpebrarum. 1102. Quum *Palpebræ* variis componantur partibus (1050.) diversis etiam corripiuntur morbis, quorum præcipuos secundum dictas partes delibabimus.

Ancyloblepharō. 1103. Interdum, vel ex nativitate, vel ulcere, vel excoriatione, vel combustione, sæpe post variolas, tarsi palpebrarum inter se concrescunt, vel palpebra concrescit cum subjecto bulbo, quod vitium vocatur *Ancyloblepharum*. Aliter smegma palpebrarum glutinosius firmiter cohærere facit palpebras. Quare cavendum in combustione, variolis, & ulceribus oculorum, ne palpebræ nimis diu relinquantur clausæ, & oculi immobiles, sed oculi sæpe demulcendi & blande movendi, sæpeque aperiendæ palpebræ, & instillandum *molle Collyrium*. Si vero Concretio sit facta inter palpebras relinquentes parvam aperturam, in ea immittendum specillum sulcatum quod ducit mucronem scalpelli vel forficis, quo accurate secando separantur margines palpebrarum coalitæ. Aut fieri potest scalpello vel forfice globulo munito. Si vero deficit apertura, illa prius prudenter est facienda, dein prædicta methodo procedendum. Post separationem portio vesicæ vel membranæ leni *linimento* malaxata interponenda, ne iterum concrescant. Si vero palpebræ bulbo adhæreant, tentanda scalpello obtuso a bulbo separatio; hoc si fieri non possit ob firmiorem adhæsionem, sectione facienda separatio, cavendum ne abscindantur orificia ductuum lachrymalium in adversa parte palpebræ superioris; si palpebra simul adhæreat corneæ, frustra suscipietur operatio, cum cicatrix relicta corneam relinquet opacam. Post separationem, sæpe oculus est eluendus dicto collyrio, & interponenda membranula dicto linimento vel simplici oleo amygdalarum dulcium malaxata, habens figuram semilunarem oculo appropriatam. Si vero glutinis tenacitate tantum

tum cohærent palpebræ, ut ſæpe in variolis, Collyrio molli plumaceola recepto tepide applicato lema eſt malaxanda, & dein removendæ palpebræ, oculus iiſdem eluendus, & dein inter palpebras cum linteo carpto vel quadam membranula, linimentum molle eſt interponendum, quod glutinationem intercipit.

1104. Palpebrarum tunica celluloſa nimis impleta facit *Emphyſema*, quod frequens eſt poſt contuſionem, omnemque læſionem oculorum, in faciei eryſipelate, in Cachecticis, Hydropicis, Catarrhoſis, Chloroſi laborantibus, ille tumor diutius manens, tandem ita laxat & tumere facit palpebram ſuperiorem, ut elevari non poſſit. Talis tumor *Diſcutiendus roborantibus* topicis, ſi adſit ſpecies œdematis, ſed, ſi adjuncta ſit inflammtio vel Eryſipelas, *Diſcutientia refrigerantia* applicanda. Si vero poſt diſcuſſum tumorem nimia remaneat in palpebra cutis *Relaxatio*, quæ oculum obtegit, pars propendens artificioſe abſcindenda, & plaga per ſuturam vel emplaſtro tenaci contrahenda, atque dein ut vulnus palpebræ conſolidanda. Eadem curatione quoque tollitur *Phalangoſis* ſpecies, qua cilia inverſa pungunt ſubiectum bulbum. *Emphyſema.*

1105. Si vero ex Muſculi Elevatoris (1051.) Paralyſi palpebra elevari nequit, fruſtra præcedens operatio Chirurgica inſtituitur, ſed quæ paralyſin curant *fronti, & capiti applicanda*, atque juvat attrahere *Errhina*. *Paralyſis palpebrarum.*

1106. Si in glandulis palpebræ naſcatur folliculoſus tumor; ejus ſtatim tentanda eſt *Reſolutio* applicatione emplaſtri vel unguenti. Si vero non cedat, ſectio tranſverſa eſt facienda, tenſa palpebra, ſupra tumorem, ut totus folliculus eximatur, dein lene *Cauſticum* imponendum quod originem tollit, dein ut ulcus curandum. *Folliculoſus tumor.*

1107. Si tumentes Tarſi palpebrarum ita invertuntur, ut pars interior rubra promineat, turpem generans aſpectum, ille morbus vocatur *Ectropion*; ad curationem exigit *Antiſeptica adſtringentia* in forma linimenti, collyrii & fomenti. *Ectropiō.*

Lagophtalmos. 1108. Si vero palpebræ superioris pinguendo corruptione consumta sit, vel musculus elevator nimis accurtatus, ut palpebra superior bulbum tegere non possit, cornea primo exsiccatur, & tandem omnem pelluciditatem ammittit, talis contractio palpebræ vocatur *Lagophtalmos*. Sectio, ut suadent Chirurgi, cum curatione latæ cicatricis, nihil præstare potest: *fotus molliens* aut *humectans* continuo gestatus forsan aliquid efficiet.

Sarcoma. 1109. *Sarcoma* autem ex palpebra excrescens *Leni Corrodente* est consumendum: sed si non cedit operatione chirurgica, ligando si fieri possit, vel scindendo, est tollendum.

Trachoma. 1110. Si adsit Palpebrarum aspretudo, *Trachoma* dicta, pruritus, rubedo, similesque morbi, qui ab acrimonia lachrymarum palpebras tumere & dolere faciunt, *molli Collyrio* palpebræ abluendæ, & inungendæ *linimento oculari*; si obstinate maneat, oculus fovendus *fotu emolliente*.

Glandularū Meibomii morbi. 1111. Frequentissime in glandulis Meibonii (1052.) nascuntur folliculosi tumores, qui si habeant magnitudinem hordei, dicuntur *Chrite*, quæ tubercula si non satis cito maturescunt, applicandum est *maturans*, dein pus maturum exprimendum, atque sic cito curatur. Si vero folliculosus tumor parvus contineat materiem albam, & libere hæreat, dicitur *grando*: sed similis tumor in Tarso palpebræ durior & asperior vocatur *Lithiasis*. Hi tumores folliculosi raro ad maturitatem deducuntur, sed, si sponte non excidunt, sectione facta, sunt eximendi.

Ciliorum morbi. 1112. Pili in tarsis palpebrarum (1053.) crescentes raro si deficiunt postulant opem. Sed si invertantur, ut oculum pungant, *Phalangosis* vocatur; Sed si inordinate crescunt, *Trichiasis* dicitur; aut duplici serie nascuntur, quam affectionem vocant *Districhiasin*. Propter oculi irritationem, pilorum lædentium ablationem postulant; sed, quia evulsi, vel abscissi renascuntur, & oculus non fert corrodens, suadent optimi Chirurgi inversos pilos esse evellendos, & locum dein tangere acu candente vel aliquo corrosivo, ope penicilli, ut destruatur radix.

1113.

1113. In nulla parte citior quam in palpebris requiritur *Vulneris* labiorum adductio, omnium optime hoc fit *Emplastris tenacibus*: & quæ vulneri adhibentur debent esse *siccantia adstringentia*, totus reliquus oculus tegendus *fotu roborante*. ***Palpebrarum vulnera.***

1114. Palpebrarum *Ulcera*, ob oculi bulbum adjacentem & facilem intumescentiam, specialia auxilia exigunt. Si nimis doleant; adhibenda sunt *Collyria*, *linimenta* & *fomenta anodyna*. Si præbent materiem nimis glutinosam, adhibenda sunt *Abstergentia*. Sed, si effluit humor tenuis acer, *Incrassantia* sunt applicanda. Si proserpunt ulcera & temperari nequeunt *adstringentibus antisepticis*, tangenda sunt quodam *caustico*. ***Palpebrarum ulcera.***

1115. Per glandulam innominatam (1059.) major secretio lachrymarum si fiat, quam ut possit a punctis lachrymalibus (1060) recipi, supra tarsum palpebræ inferioris continuo stillantes lachrymæ faciunt *Epiphoram*. Quæ exigit applicationem *Adstringentium*, atque derivationem per purgantia & fonticulos. Si vero lachrymæ acriores *Psorophthalmiam*, seu *scabiosam pruriginem* inferunt, illa ut Trachoma (1110) curanda. Sed lachrymæ pauciores generant *Xerophthalmiam*, quæ *Humectantibus* & *linimento molli* est curanda. ***Lachrymarum morbi.***

1116. Quoniam Caruncula lachrymalis (1057) hæret inter oscula lachrymas absorbentia, & prope adjacet os unguis, atque externe visui patet, morbi hanc carunculam efficientes multi sunt, & varia acceperunt nomina. ***Carunculæ lachrymalis morbi.***

1117. Nam si vitio carunculæ impediatur lachrymarum ingressus per punta lachrymalia, quod caruncula hæc sit ablata operatione pterygii (1096), vel ulcus, vel tumor, comprimat hæc oscula, lachrymæ ita stillantes vocantur *Rhyas*. Si vero tenacitas smegmatis viam obstipat, *abstergens* sæpe oculo est indendum. ***Rhyas.***

1118. Si ex Caruncula lachrymali (1057) vel ex semilunari membrana (1058) excrescat fungosum tuberculum, eum morbum vocant *Encanthidem*. Hæc ***Encanthus.***

si mitis & benigna, non dolens, ejus tentanda est diminutio per *lene adstringens corrodens*, quo tangendum est eminens tuberculum; sed, si non cedat, *fortius* applicandum. Si vero aliquam malignitatis notam habet, abstinendum.

Anchilops. 1119. Tuberculum circa canthum majorem oculi folliculosum vel inflammatorium vocant *Anchilopem*. Hoc Tuberculum si scirrhosum, *Emplastro resolvente* est tegendum: sed inflammatorium *Emollientia* exigit, ne abeat in abscessulum.

Ægilops. 1120. Tuberculum autem disruptum, externe per eandem vel novam aperturam fundens pus, ut sit ulcus apertum, vocatur *Ægilops*. Tunc locus apertus est depurandus immittendo *Turundam* seu potius Tabellam pyramidalem ex abstergentibus & consolidantibus confectam, & locus tegendus emplastro vel plumaceolo. Si vero his perfecte depurari nequit, leni *Corrodente* locus est depurandus.

Fistula lachrymalis. 1121. Quando per puncta lachrymalia, vel per novam factam aperturam circa canthum majorem, sponte effluit vel pressione facta extruditur materia purulenta aut ichorosa, atque hoc longo tempore durat, ille morbus vocatur *fistula lachrymalis*. Sæpe generatur ex præcedente Anchilope vel Ægilope: interdum instar ulceris latentis sensim nascitur, præbens post somnum in cantho majore purulentam materiem. Si istud pus simul transit per canalem nasalem, melius est, quam eo canali obstructo. Quod si nova non sit facta apertura, saccus lachrymalis (1061) est eluendus injectione *lavamenti abstergentis*, ope siphunculi, in punctum lachrymale (1060) palpebræ inferioris, ut liquor redeat per alterum punctum lachrymale palpebræ superioris, vel canalem nasalem (1062.): atque spleniis in deligatione comprimendus est saccus lachrymalis. Qua compressione sola quoque curatur saccus lachrymalis aquoso humore turgens, qui morbus vocatur *Hernia Lachrymalis*. Si vero nova sit facta apertura, hæc quia amplior facilius non solum admittit injectionem præcedentem, sed quoque permittit indi *Turundam*. Si his curari nequit, sectio est facienda supra saccum lachryma-

malem, vel nova facta apertura est *Turunda dilatabili* dilatanda, & tunc iisdem curanda fistula, simulque applicanda *Digestiva*. Quum Caries subsit, indenda, quæ *Cariei sunt propria*, callosaque latera, vel caro luxuriosa excrescens minuenda *leni corrosivo*. His si non obtemperat, os subjectum cariosum urendum stylo per cannulam dimisso, vel applicatione *corrodentis*, probe munito oculo. Dein, ut in præcedentibus dictum, fistula consolidanda.

1122. Denique non incongruum foret his adjicere duas oculi operationes Chirurgicas, quibus ex oculi bulbo eliciunt sanguinem, nempe Phlebotomiam, & Scarificationem, *Ophthalmoxysin* dictam, quia a Chirurgis quibusdam maxime celebrantur; sed quia operationes sunt periculosæ, molestæ & dolorosæ, nunquam nisi in gravissimo malo, & si alia non sufficiunt, instituendæ. Atque in eo casu tunc præferenda est Phlebotomia. *Sanguinis missio.*

1123. Cur propinqua & remota, in linea fere recta posita simul distincte videri nequeunt? *Quæstiones.*

Propinqua objecta multo remotiorem a cornea faciunt focum, quam remotiora objecta: & quoniam solummodo distincte possumus videre si focus accurate pingatur supra retinam, non possumus perfecte videre duplicem, vel triplicem focum si faciant objecta. (Conf. 1074).

1124. Cur ex tenebris in lucem veniens, dolentem visum habet: sed ex luce in tenebras veniens, visum obscurum?

In tenebris sensim dilatatur pupilla, si talis tunc oculus exponitur clariori luci, pupilla tam subito non constricta, permittit plures radios intrare oculum, quam quos potest retina ferre sine dolore. Si vero in clariori luce admodum constricta fuit, talis in tenebris veniens paucos admittit radios: sed si ibidem aliquandiu commoratur, dilatatione pupillæ sensim facta, plures recipiens radios melius in tenebris videre potest.

1125. An statim post cataractæ operationem oculus luci exponendus?

Dum cataracta est præsens non adhærens uveæ, quia non agitatur nervus opticus, pupilla sensim redditur latior; atque nervus opticus tam longo tempore non agitatus, evadit mobilior, quod experimur in omnibus nervis sensuum. Si tunc tollitur cataracta, modo simul non turbentur oculi humores, ingredientes radii tunc tangentes retinam dolorosum visum faciunt & oculum irritant: quare in tali operatione, quamprimum fieri potest, oculus est obtegendus, & sensim paulo majori luci exponendus.

1126. An emissione radiorum ex oculis generatur visus?

In hanc alienam sententiam non pauci fuere illapsi, antequam experimenta optica per cameram obscuram contrarium demonstrarunt, putantes non videre, si emissi radii impingerent in objecta. Sed, quoniam radii lucidi non emittuntur ex oculo, sed ex puncto lucido, tota hæc sententia sponte corruit.

1127. An visus alios inficit?

Ex eadem perversa theoria emissionis radiorum quoque deduxerunt, Lippientes conspectu in aliis generare Lippitudinem; conspectu aliquem corripi Variolis; menstruantes solo aspectu inficere speculum, & centena ejusdem farinæ. Sed si tale quid fiat in rebus mortuis, id est exhalationi corporis adscribendum: idem quoque in viventibus, sed etiam ex animi pathemate.

1128. An mures, feles, noctuæ, vespertiliones, ceteraque noctivaga, nocte vident a luce in eorum oculis?

Emissionem lucis ex oculis refutavimus. Quod autem nocte melius videant, clare patet si intueamur eorum oculos: possunt enim multo magis constringere, & dilatare pupillam, quam alia animalia, ut dilatando pupillam tot radios recipiant, qui visum in his excitare valent. Forsan in his nervus opticus a debiliori luce facilius movetur, quam in alios, quod etiam in olfactu observavimus.

1129. Cur visus multiplicatur per vitrum multis planis instructum?

Quot

Quot sunt plana in vitro transmittente radios; tot quoque in camera obscura pinguntur imagines ejusdem objecti: hæ omnes imagines supra retinam pictæ referunt toties multiplicata objecta.

1130. Unde muscarum, floccorum, anguillarum, & rerum aliarum absentium, visus?

Quum in visu percipiamus retinæ agitationem, quęcumque igitur agitant retinam a causa interna nobis talia visui præbent. Frequentissime talia, quæ non adsunt, videntur, si oculi retina agitatione arteriarum movetur: unde talis visus in morbis multa præsagit.

1131. An ea distincte videri possunt, quæ in oculo, sunt, vel ei proxima?

Ad distinctum visum requiritur pictura foci supra retinam, qui focus generari nequit ab iis, quæ in oculo sunt, vel ei proxima; sed quoniam intercipiunt quosdam radios, exhibent maculam obscuratam, vel faciunt obscuriorem visum.

1132. Cur in oculis conniventibus, & humidis videntur radii sursum, & deorsum ex oculo emanantes, quorum superiores primo exstinguuntur si conamur inferioribus aliquid interponere, & vicissim?

Tarsi palpebrarum humectati nimis, ut in oculis lachrymantibus, & conniventibus, reflectunt radios ex divergentibus in oppositam directionem, adeo, ut radii, qui incidissent in partem superiorem bulbi, nunc inverse ferantur in partem inferiorem: hæc reflexio facit visum emanantium radiorum, & quidem inverso ordine; quare si exstinguamus apparentes radios superiores, revera exstinguimus, qui conspiciuntur in oculo inferiores, & vicissim exstinguendo inferiores apparentes, in oculo exstinguuntur superiores.

1133. Cur Myopes senescentes sensim remotiora videre valent?

Si per senectutem sensim fiat minor impletio bulbi, atque contractilitas in fibris sensim reddatur languidior, quod senibus est familiare, oculi cornea ita minus distenta redditur planior, atque ita generatur focus propior corneæ, ut radii minus divergentes, qui

in juventute nimis corneæ propinquum faciebant focum, nunc remotiorem facientes efficiant, ut ſenſim remotiora objecta focum pingere poſſint ſupra retinam ſeneſcentibus.

1134. Cur malum ſignum ſi pupilla non reddat imaginem?

Corpora convexa polita, & poſterius opaca, uti ſunt talia convexa ſpecula, reddunt ſemper intuentis imaginem. Ita etiam noſtra cornea convexa politiſſima. Sed ſi cornea exſiccetur, aut corrugetur, amittit illam polituram, & ita non reddit imagines. Quum in morbis tanta corneæ exſiccatio ex peſſima oriatur cauſa, defectus imaginis malum ſignum ſuggerit.

1135. Quomodo aliquis, vi externa lumine privatus, recuperavit viſum per nares?

Hoc miraculum nobis reliquit Plempius, hominem fuiſſe cujus oculi bulbus contuſione ita erat inverſus, ut pupilla fixa hæreret ad canthum majorem, atque ita per cavum narium acceperit radios lucis. Sed fides ſit penes auctorem.

1136. Cur tota bulbi cavitas pigmento nigro obducta?

Duplex videtur ratio. Prima, ne radii ad latera interna bulbi incidentes reflecterentur, & ita confuſam ſupra retinam pingerent imaginem. Secunda, ut ſuffocati radii ſupra retinam majorem in nervo eo exercerent efficaciam.

LIBER VI.

CAPUT I.

De Integumentis Corporis.

Diviſio. 1137. COrpus humanum externe tegitur (1) Velamentis communibus, quæ dicuntur *Cuticula*; *Cutis*, *Cellularis membrana*, & *Rete Malpighii*. (2) Partem aliquam tegunt *Panniculus carnoſus*, *Ungues*, *Pili*. Hæc, quia variam habent ſtructu-

cturam, diversisque corripiuntur morbis, seorsim sunt exponenda.

De Cute.

1138. Tegmen crassum, tenax, densum, coriaceum, flexile, extensile, & contractile, totum corporis ambitum cingens, exterius epidermide tectum, constans *Stamine solido* fibroso vasculoso; quæ tamen vascula hucusque nulla arte impleri potuere, admodum intricato nexu cohærente, vocatur Cutis. *Cutis definitio. Stamen solidum.*

1139. Hoc stamen solidum tam dense est stipatum vasis circulatoriis, & nervis, ut nullum assignari possit punctum, quin ejus læsio exhibens dolorem, & effusionem humoris, atque coloris mutatio in morbis quibusdam, probet omnibus in punctis adesse vasa, atque nervos. *Vasa.*

1140. Arteriæ in cutis substantia sunt exiles: quæ enim majores inveniuntur, decurrunt sub cute in cellulosa membrana. Arteriæ in cute primo per anastomoses tradunt venis; præbent arterias lymphaticas, quæ per injectionem erysipelas, & inflammationem faciunt augmentum rubedinis; maximam partem papillarum formant; adeunt cryptas; exhibent quædam vascula exhalantia, quæ fortiori impletione transmittunt ceraceam materiem: forsan ultimæ arteriarum extremitates gracilissime commutantur in fibras staminis solidi. *Arteriæ.*

1141. Quoniam arteria ubique sociam habet venam, venarum, & arteriarum similis est distributio in cute, ut ita omnis per arterias allatus humor reduceretur, nisi qui per poros, vel exhalantia vasa fuit excussus: horum autem Exhalantium loco vena per Absorbentia recipit applicatos humores: quod constat prompta exsiccatione humidi applicati, mercurii, cantharidum, purgantium, & aliorum medicamentorum, & venenorum applicatione, quæ similes fere, ac si fuissent assumpta, sortiuntur effectus. *Venæ.*

1142. Nervi ramosi sub cute per Cellularem tunicam decurrentes si cutem adeant, ita intricantur stami- *Nervi.*

mini solido (1138), ut eorum cursum non amplius persequi possimus; ad omnia tamen puncta cutis eos pervenire, constat ex sensus perceptione. Crediderunt hucusque, capsulas nervi abire in reticulum Malpighii, & pulpam in papillas cutaneas molles: sed accuratius examen docuit, stamen solidum esse speciale organum, & papillas conicas formari ex prominentiis hujus staminis solidi, per quæ tubercula singula, tria, vel quatuor filamenta nervorum distribuuntur. Quæ autem papillæ molles fuere habitæ, non sunt extremitates nervi, sed materia mucosa in cryptis concreta. Forsan ex nervis ita in cutim desinentibus portio succi nervosi, & spirituum invisibiliter exhalat.

Papillæ nerveæ. 1143. Cutis papillæ tactum exercentes non sunt pulposæ, ut statuerunt hucusque, sed sunt tubercula conica tenacia ex stamine solido cutis formata, in quibus ordine disponuntur exhalantia arteriarum, & absorbentia venarum, cum quibusdam fibris nervosis. Quæ papillæ per impletionem arteriæ eriguntur, copiosiores in apicibus digitorum, & ubi perfectus exercetur tactus, quam alibi. In structura vix differunt a papillis in cavitate oris œsophagi, ventriculi, & intestinorum.

Cryptæ. 1144. Ut in cutis superficie eminent papillæ, ita *Cryptæ*, seu folliculi, figura ampullæ, in cutis substantiam descendunt, in quibus colligitur materia subpinguis, lentescens, nigrescens ad aeris attactum, quæ exprimitur pressione, & attritu, servans cutim flexilem: copiosius collecta, & inspissata hæc materia facit sorditatem, & furfures cutis; deficiente autem hac pinguetudine, cutis contrahit fissuras, & aspretudines. Ubi Crypta externe perforat cutim, etiam aperit epidermidem. Non ubique æqualis est copia, copiosissimæ in parte capillata, naso, & ubi pars patitur attritum: In lingua patentissimæ inveniuntur cryptæ.

Glandulæ miliares. 1145. Præter dictas cryptas hinc inde sub cute in Cellulosa tunica hærent *Glandulæ miliares* ex figura dictæ, quæ per emissariola, cutim transeuntia, aliud genus hu-

humorum eructant. Qui recensitas cryptas pro glandulis miliaribus quoque accipiunt, magnum numerum glandularum miliarium statuunt.

1146. Cutis multis *Poris*, seu spiraculis pervia, est ad emittendos, & recipiendos humores. (1) arteriarum; (2) venarum; (3) nervorum; (4) pilorum transeuntium, (5) emissariorum glandularum miliarium; (6) omnium maximi sunt pori emissaria cryptarum; (7) forsan ipsa pinguedo tunicæ cellulosæ per poros transudat. Quam ob rem multiplex genus morborum ex differentia humorum, & organorum in cute generari potest. ***Pori Cutanei.***

1147. Cur muci abstersio admodum dolorosa sub epidermide apparens in parte combusta? ***Quæstiones.***

Cutis epidermide privata relinquit papillas tactus eminentes nudas, quæ dein obteguntur materia tenaci subpingui cryptarum, hanc si conamur abstergere, quum adhæreat nudis nervis, maximum dolorem exhibet.

1148. Quæ differentia inter sudorem, & perspirabilem materiem?

Perspiratio est nobis evacuatio naturalis, sed sudor semper a violentiore causa: quare bonos, & malos simul educens humores, inferre solet debilitatem. Perspirabile quoque totum est volatile, sed sudor, vel ex crassioribus humoribus elicitus, vel materiem cryptarum secum ducens, integre volatilis non est, sed maculam ad corpora polita relinquit.

1149. Cur sudor æque ex debilitate, quam ex aucto motu generatur?

Motus circulatorius major ita urget extremitates arteriarum in cute desinentium, ut transmittant interdum sudorem rubellum. Debilitas autem permittens liquationem humorum, & relaxans extremitates exhalantium vasorum permittit, ut humor tenuis sub sudoris forma exeat. Sed tunc observatur frigidior, & cuti adhærens, dum a motu majore est calidus, & roridus.

1150. Quotuplices humores in eodem cutis loco secernuntur?

Etiamsi solus sudor, & insensibilis ex cute exhalans

materia, ſpecialia obtinuere nomina, multo tamen plures ex cute exeunt humores. Nam (1) exit ex arteriarum extremis in glanduloſo organo, tenuis exhalans humor. (2) Subtilior forſan adhuc ſuppeditatur a nervis, ex eorum caſpulis, & fibrillis, (3) ſpiſſior, & lenteſcens, ex cryptis. (4) Specialis autem humor ex glandulis miliaribus. (5) Ipſa denique pinguetudo tunicæ cellularis tranſudat. Conf. 1147.

1151. Quibus viis intrant, & abſorbentur cuti applicata?

Humida cuti applicata imbibi, omnia ſuffragantur experimenta (1141): ſed quoniam non demonſtrant Anatomici principia venarum, & cauſa urgens ad introitum non videtur ſufficiens, abſorptio a multis non admittitur. Verum oſcula lacteorum cum non ſint patentiora, & radicum plantarum viventium pori prompte ex terra humiditatem imbibant, hæc abſorptio principiis venarum in cute denegari nequit.

1152. An fruſtra applicantur externa medicamenta ad curandos internos morbos?

Qui negant abſorptionem, ſimul ſtatuunt propterea internos morbos ſanari non poſſe per applicationem externam: verum non tantum ingreſſus per abſorptionem valet producere applicati effectum; ſed & ratione ſtimuli multa præſtare poteſt applicatum externum.

1153. Quid ſunt vermiculi capitulo nigro donati, qui ex cute interdum exprimuntur?

Materia lenteſcens in cryptis (1144) collecta, ubi tangitur externe per aerem nigredine infecta, truſa per anguſtius orificium folliculi, figuram vermiculi capitulo nigro donati æmulatur, falſo pro vermiculis viventibus a quibuſdam habita.

1154. Cur vaſa exhalantia, & nervorum papillæ juxta ſe locata?

Quum nervus ſiccatus amitteret ſenſum, vaſa exhalantia, humidum continuo præbentia, hanc nervi exſiccationem præveniunt.

1155. Cur ſudor ex omnibus corporis partibus non ejuſdem odoris?

Quo-

Quoniam ſudor ſecum fert humores a folliculis, & glandulis miliaribus, qui varius eſt in diverſis corporis partibus, hi, cum ſudore elevati, varios odores exhibent.

1156. Unde ſordes, & furfures ſponte naſcuntur? Humor lenteſcens ex cryptis truſus, quia totus non eſt volatilis, ſed & ſiccatus varios colores præbet: hic in cutis ſuperficie concretus ſordes, & furfures exhibet.

De Cuticula.

1157. Quæ pellicula tenuiſſima, ſicciſſima, diverſæ craſſitudinis in variis partibus exiliſſimis filamentis cuti ſubjectæ adhærens, & ab ea facile ſeparabilis combuſtione, cauſticis, cantharidibus, & gangræna, vocatur *Cuticula*, vel *Epidermis*. Multo amplior eſt ipſa cute, quam ob rem cuti adhærens formantur ſulci, qui ad apices digitorum ſpiraliter decurrunt, in quibus quoque locantur oſcula exhalantia; ſub plantis pedum, & in volis manuum etiam in fœtu craſſior: nulla adhuc vaſcula in ea ſunt demonſtrata, ſed tamen adſunt, quæ exhibent illa filamenta, quibus cuti adhæret, ex quibus forſan ſtillat liquor in veſiculis combuſtionis collectus. Interna ſuperficies mollior, & multis foveis a papillis cutaneis impreſſis inæqualis facta, atque per abrupta filamenta. Externe parvis veluti ſquamis exaſperata, & durior, tranſeuntibus pilis videtur duram dare vaginulam. Multis poris eſt pertuſa pro exhalantibus, & abſorbentibus vaſis. Ablata regeneratur ſenſim etiam in magna humiditate. Quoniam ſenſu caret, intercipit nudum attactum papillarum, atque impedit nimiam exſiccationem. *Cuticula.*

De Rete Cutaneo.

1158. Inter Cutim, & Cuticulam invenerunt corpus aliquod reticulare, quod ab inventore vocant *Reticulum Malpighii*, multis foraminulis pertuſum, natum ab involucris nervorum hic depoſitis: ſed ſi ſedulo *Rete Cutaneum.*

lo hoc examinetur, non eſt corpus particulare, verum eſt interna epidermidis ſuperficies, foveis per papillas cutaneas impreſſis excavata, ut referat reticulum; nam ſeparari nequit ab epidermide. Hac in parte epidermidis locatus eſt Ætiopum color niger.

De Celluloſa membrana.

Celluloſa tunica.

1159. Inter cutim, & ſubjectam carnem invenitur tenuis, laxa, celluloſa, admodum dilatabilis membrana, non ubique ejuſdem craſſitudinis; in obeſis craſſiſſima, in macilentis fere evaneſcens, quæ a Veteribus dicta fuit *Panniculus adipoſus*; quæ *Cellularis* vocanda non ſolum externe cingit muſculos, verum etiam deſcendit inter fibras muſculares; multa loca interna implet; partem externam pleuræ, & peritonæi, atque media meſenterii format; continens pinguedinem in ſuis cellulis, ibidem ab arterioſo ſanguine ſecretam, quæ dein refertur per venas. In hac utplurimum colligitur pus, latex, & aer, dum homo laborat abſceſſu, hydrope, empneumatoſi. Locum præbet pro tranſitu majorum vaſorum; partes permittit facile ſupra ſe invicem moveri, implet loca inania aliter, vel inæqualia.

De Pinguedine.

Pinguedo.

1160. In Cellulis dictæ tunicæ colligitur materia liqueſcens ad ignem, flammam alens, aquæ non miſcibilis, niſi interveniente ſapone, quæ vocatur *Pinguedo*, firmitatem præcipuam habens a membrana hac: ſi vero denſior fiat, dicitur *Sevum*. Interponitur partibus ad attritum evitandum: præbet flexibilitatem partibus firmis; oculis eſt fulcimento; loca inæqualia implet; penuriæ tempore ſuppeditat nutrimentum. Functo munere redit per venas in communem maſſam circulantem.

De Pilis.

1161. Corpuſcula gracilia, teretia, flexilia, ſenſu carentia, ex corpore noſtro excreſcentia, dicuntur *Pili*. Intus multis canaliculis conſtantes, ut patet in taleola abſciſſa. Videntur habere duplicem originem, nempe ex ſtamine ſolido cutis, & ex ſubjecta tunica celluloſa, in qua tanquam ex bulbillo cellulari inhærente excreſcunt. Tranſeuntes per epidermidem capſulam duram ab ea mutuari videntur. *Pili.*

De Unguibus.

1162. Corpuſcula autem flexilia, elaſtica, plana, aliquomodo incurvata, ſenſu carentia, continuo increſcentia, partibus ſuperioribus apicum digitorum accreta, dicuntur Ungues. Videntur eodem modo, ut epidermis naſci ex ſtamine ſolido cutis. Externe duriores, quam ad internam ſuperficiem, vel radicem. Papillę tactus ſub iis non hærent erectæ, ut in reliqua cute, ſed complanatæ cum ungue excurrunt. *Ungues.*

De Tactu.

1163. Si papillæ nerveæ (1143) Cuticula (1157) tectæ, ita per modicam agitationem corporis calidi, vel frigidi, duri, vel mollis, aſperi, vel levis, quieſcentis, vel moti, afficiuntur, ut Mens eam affectionem percipiat, talis percepta idea vocatur *Tactus*. *Tactus.*

1164. Levis autem hujuſmodi attactus cum aliquo motu corporis tangentis, vocatur *Titillatio*. *Titillatio.*

1165. Similis autem vellicatio levis, quæ nos inſtigat ad ſcalpendum, vocatur *Pruritus*. *Pruritus.*

1166. Fortior autem nervorum affectio, quæ minatur integram ſpirituum transfluentium ſuppreſſionem (813) atque deſtructionem partis, vocatur *Dolor*. *Dolor.*

1167. An dantur vaſa adipoſa pinguedinem adferentia, & deferentia? *Quæſtiones.*

Quod pinguedo adferatur, & deferatur per vaſa, id cer-

certum eſt, ſed ſunt vaſa communia circulatoria, arteriosa, & venoſa, minime vero particularia, ſolam pinguedinem ferentia.

1168. An pinguedo eſt materia cruda?

Omnis humor dicitur crudus, qui non ſatis actione vitæ ita eſt commutatus, ut humoribus bonis noſtris ſit ſimilis. Talis autem cruditas in pinguedine ſtatui nequit; formata enim eſt ex aſſumptis alimentis, ita actione vitæ commutatis, ut pinguedinem exhibeat, quæ ad ſuas functiones peragendas eſt aptiſſima.

1169. An pinguedo ad temperandam acrimoniam humorum?

Verum eſt, pinguedinem obvolvendo acre temperare; ſed, quia in corpore ſano nulla eſt acrimonia, &, quod circulatione continuata eſt acre factum, per emunctoria reddita, nullius eſſet uſus in ſanitate. In morbis autem nulla vehementior generatur acrimonia, quam ex pinguedine corrupta. Quam ob rem non recte ſtatuitur, pinguedinem nobis datam eſſe ad acrimoniam temperandam.

1170. An pinguedo functo munere, omnis immutata redit, vel exit, vel de novo præparatur?

Si ſequamur analogiam reliquorum humorum, ſtatuendum eſt, pinguedinem inſerviendo aliquomodo mutari, & ita deponere portionem aliquam inutilem factam, ſed reliquam partem iterum cum ceteris humoribus præparari, ut iterum ſervire poſſit.

1171. Cur ſenſus obtuſior ſi cuticula in callum converſa eſt?

Si epidermis in callum convertitur, multo craſſior eſt, quam antea, & quia omni ſenſu caret, atque major craſſitudo interponitur inter corpus tangendum, & papillas tactus, id applicatum ſentiri poteſt.

1172. Cur ſub unguibus, & ad radices eorum acutiſſimus dolor, dum tamen apices ſine dolore præſecari poſſunt?

In ipſis unguibus nullus eſt nervus, aut ſenſus: aut ſi nervus fuit in unguibus, iis in tantam duritiem converſus omnem ſentiendi facultatem amiſit, ut ſine perceptione præſcindi poſſit. Sed quoniam ad radices, &

ſub

ſub unguibus copioſiſſimi ſunt nervi unguibus adhærentes, horum attactus admodum doloroſus eſt.

1173. Cur ſenſus tactus in omnibus animalibus?

Quoniam tactus indicat, num quædam in corpore pars lædatur, is præcipuus eſt ad evitandum interitum; ſed reliqui ſenſus magis ſunt ad bene vivendum, unde unus, vel alter ex his in animalibus imperfectis non invenitur.

1174. An ſenſus in partibus per ſuas membranas?

Ipſum ſtamen ſolidum membranarum, atque vaſa circulatoria in iis, omni ſenſu carent, & ſenſum exercent nervis per earum ſubſtantiam diſperſis, quare in partibus reliquis ſenſum præbere nequit. (Conf. 43.)

1175. Cur apicibus digitorum accuratior tactus, quam partibus aliis?

In apicibus digitorum plures papillæ nervorum deteguntur, quam alibi, & hæ partes, conſuetæ exercere tactum, multo perfectiorem ſenſum tactus exercent.

1176. Cur cum attentione perfectior ſenſus?

Etiamſi mens patiatur in ſenſus perceptione, videtur tamen nervus ad ſenſum deſtinatus per voluntatem noſtram aliquomodo magis impleri ſpiritibus, quod detegimus per elevationem papillarum linguæ, ſi attente deguſtare conamur. Atque mens, accuratius attendens ad quamcumque mutationem, ſtatim percipit leviſſimam affectionem.

1177. Cur Holoſericum non aſperum ad attactum?

Villi exſtantes flexiles ſunt, ut ad attactum flectantur, & ita cedendo nullam aſperitatem præbeant: ſi vero eſſent ulli rigidi, major aſpretudo in holoſerico detegeretur, ut invenitur in heteromallo.

1178. Cur omnis aſpretudo microſcopiis detecta, tactu dignoſci nequit?

Si in ſuperficie plana multæ ſunt foveæ, hoc corpus aſperum videtur per microſcopium, ſed quia non valemus tactu explorare parvas foveas, videtur æquale ad attactum: aut ſæpe tam parvæ ſunt eminentiæ, quę tactu explorari nequeunt.

1179. Quomodo Cœci tactu dignoſcunt colores?

Quum coloris diverſitas pendeat a ſuperficie corporis, varios refringentis radios; hæc ſuperficiei inæqualitas a cœcis, qui cum ſumma attentione rem palpant, dignoſcitur, qualis exigua differentia a nobis inconſuetis explorari nequit.

1180. Cur in cicatrice imperfectior tactus?

Si ſola epidermis fuit ablata, ea dein renata non turbat tactum; ſed ſi quædam papillæ ſimul fuere corruptæ, renata cicatrix deinceps imperfectiorem tactum exercere poteſt.

1181. Quomodo aliquis putat ſe ſentire in parte mutilata?

Conſueti ſumus ſentire ſolis papillis nervorum, ſi ergo poſt mutilationem in parte reſidua tangatur ille nervus, qui in quadam parte antea formavit papillas, mens aliter non judicat, quam quod papilla in parte mutilata tangatur.

1182. An capſulæ, vel fibræ nervorum affectæ ideam ſenſus exhibent?

Quoniam capſulæ nervi ſunt canales, ſeu involucra communia, non poſſunt diſtinctum ſenſum præbere. Si ergo a partibus firmis tactus eſſet exercendus, fibrę huic operi magis eſſent adaptatæ.

1183. An partes firmæ fibroſæ nervi, an vero in iis contenti ſpiritus prębent ſenſus ideam menti?

Quoniam propagatio fieri nequit propulſione, aut tractione, aut motu tremulo, & nervus ſiccatus amittit ſentiendi potentiam, hæc actio ſpiritibus eſt adſcribenda.

1184. An ſpiritus in ſentiente organo commoti deferuntur ad ſenſorium commune, ut præbeant ideam ſenſus?

Hoc eſt contra naturalem fluxum ſpirituum a cerebro ad organum ſentiens; neque tam ſubito fieri potuiſſet ille fluxus; neque opus eſt refluxu ad inducendam mutationem in principio nervi, quum in canali æquabili fluxu tranſmittente liquorem ſufficiat, ſi modo in extremitate ille liber fluxus ſiſtatur.

1185. An commotionis translatio per ſuccum nervoſum fieri poteſt ad ſenſum excitandum?

Hoc

Hoc fieri nequit, est enim liquor in itinere secretus; continetur in communi ramoso canali; non ingreditur organum sentiens, quare pro organo deferente haberi non potest.

CAPUT II.

De Morbis Integumentorum.

1186. NUlla in corporis parte plures ad exponendos ordine morbos inveni tricas, quam in corporis integumentis. Nomen enim varias complectitur partes, ut sæpe dubii hæreamus ad quamnam ex his morbus sit referendus. Dein idem morbus plures sæpe partes infestat. Et quoniam integumenta injuriis externis exposita sunt, Medicique Veteres ex phænomenis fere semper imposuerunt nomina, ingens farrago nominum ex Græcis, Arabibus, & Latinis congesta invenitur, quorum multa eumdem morbum designant. Et iterum ab aliis Medicis diversi morbi eodem nomine designantur, ut peritiores etiam in arte medica hæsitent, quo nomine oblatus morbus si appellandus. Ut igitur, quantum fieri potuit, evitarem confusionem, de novo Collectanea nostra pervolvi, & in ordinem digessi, recedens hinc inde a priori Editione Belgica, quo morbos hos clariore divisione proponere valerem. Primo loco igitur distinguendi mihi videbantur morbi in morbos *Cutaneos*, *Pilorum*, & *Unguium*. Inter Cutaneos quoque complector morbos Epidermidis, & Cellulosæ tunicæ, utpote his partibus ita communes, ut divellere non potuerim.

Difficultas pertractandi hos morbos.

Divisio generalis.

De cutis morbis.

1187. Qui morbi afficiunt Cutim, id est ipsam Cuticulam, & Cellulosam tunicam, satis commode patiuntur sequenti ordine pertractari. (1) Qui proveniunt ex partium harum solutione, aut destructione, ut *Vulnus*, *Contusio*, *Excoriatio*, *Ulcus* &c. (2) Qui aliquam substantiæ mutationem exhibent, præcipue

Cutis morborũ divisio.

in Colore generali, vel maculoſo. (3) Qui aliquid cuti adiectum exhibent, ut *Cruſtæ*, *Sordes*. (4) Qui parvas faciunt eminentias, quas *Puſtulas* vocamus. (5) Qui majus augmentum exhibent, generali nomine *Tumores* dicti, quos diſtinguimus in Tuberculoſos, & Latiores. Horum omnium quia nimis magnus eſt numerus, diviſionem generalem per diſtinctos Libros exhibituri ſumus: & primo qui morbi ex partium ſolutione veniunt.

LIBER VII.

CAPUT I.

De Vulneribus.

Definitio. 1188. QUum raro partes interiores vulnerentur, niſi ſimul lædatur vulnere cutis, non erit ſine ordine, generalem tradere vulneris doctrinam in hoc loco. Per *Vulnus* latiore ſignificatione concipiunt, omnem ſolutionem partium firmarum, tam in mollibus, quam durioribus, vi externa factam. Uſitatiſſime tamen notat vulnus ſolutionem partis mollis vi inſtrumenti duri ſecantis, adacti inter partes prius natura cohærentes, ut inde excludatur Contuſio, Combuſtio, Divulſio, Fractura, & ceteri ſolutæ unitatis morbi. Si vero poſt aliquod tempus vulnus pus formare cepit, poteſt tamen vulnus vocari, vel ad *Ulcera* referri ex vulnere nata, ſi vero contundens cauſa integram ſeparationem fecit, talis deſtructio ſolet quoque potius ad vulnera, quam *Contuſionem* referri. Sed *Punctura*, niſi fiat in nervo, vel tendine, ſemper quoque vulnus vocari ſolet.

Cauſæ. 1189. Cauſa igitur Vulneris eſt inſtrumentum durum ſecans, interdum quoque pungens, vel obtuſum divellens quaſdam partes molles. Quamprimum vero vulnus eſt factum, non manet ejus cauſa proxima, quum inſtrumento ſublato non tollatur vulnus.

Subjectū. 1190. Omnes partes molles ab inſtrumento duro acu-

cuto ſeparari poſſunt, præcipue autem cutis: oſſium autem ſolutio ab eadem cauſa raro ad vulnera refertur, ſed Cartilaginum læſiones ambigunt.

1191. Partium mollium integritas conſervat in naturali longitudine fibras, coercet tranſeuntes liquores, determinat ad deſtinata loca eos, ut exerceant functiones: pars mollis igitur vulnere ſeparata facit (1) dehiſcere partes; (2) effundi liquores (3) ceſſare functiones ab integritate partis, & transfluxu humorum pendentes. ***Effectus inſeparabilis.***

1192. Vulnera accipiunt varia nomina (1) Ex cauſa ut ſit inſtrumentum ſecans, pungens, obtuſum, venenatum. (2) Ex vulnere ipſo parvum, magnum, æquale, inæquale, curabile, incurabile, lethale, vel non lethale. (3) Ex parte, quæ per vulnus læditur. (4) Simplex vel cum aliis morbis junctum. (5) Ex effectibus a vulnere productis. (6) Ex vulneris figura recta, curva, tranſverſa, obliqua, parallela. ***Nomina.***

1193. Effectus vulnerum omnes recenſeri hoc loco nequeunt, quum differant. (1) In corpore debili, vel firmo; (2) ſano, valetudinario, aut ægrotante; (3) obeſo, vel macilento. (4) Ætate varia; (5) tempore, tempeſtate, & regione; (6) parte læſa principe, aut miniſtra; externa, vel interna; quæ omnia ad curationem, & prognoſim multum faciunt. ***Effectus diverſi.***

1194. Vulnus in parte molli carnoſa ſimplex, ſatis profundum ſine læſione vaſis majoris, nervi, aut tendinis in corpore ſano, ſequentia producit ſucceſſive. (1) Statim ab inflicta plaga effluit ſanguis, & ſecedunt partes molles antea cohærentes, niſi fuerit punctura præcipue ab inſtrumento rotundo. (2) Senſim magis recedere incipiunt vulneris labia, ſed minuitur ſanguinis fluxus, quum vaſa abſciſſa contrahantur, & ſanguis in his ſtagnans thrombum formet. (3) Dein incipiunt labia vulneris tumere, magis dolere, & retorqueri, & effluit liquor rubellus, ſi vulnus ſervetur tectum, ſed in vulnere aperto innaſcitur cruſta cruenta, atque in vulnere paulo majore generatur hoc tempore ſiccitas, & calor corporis, ſitis, & levis febricula (4) Tertio, aut quarto die in vulnere formari inci- ***Phænomena.***

cipit materia ſubpinguis, albicans, Pus dicta; quo tempore ſimul minui incipit labiorum tumor, dolor, rubedo, & leniuntur ſymptomata per vulnus inducta. (5) Sic ſenſim ex fundo vulneris, & lateribus caro creſcere incipit rubella, in ambitu habens marginem cœruleum albicantem, donec tota apertura carne impleta ſit. (6) Ultimo hæc caro tenui pellicula tegitur, quæ in epidermidem cicatricis firmiorem commutatur.

Renunciatio vulneris. 1195. Quum Chirurgorum multum interſit ſcire quid ſit deponendum coram Magiſtratu de vulneris Lethalitate, præcipuas regulas hoc loco exhibebo, particulares poſtea in partium vulneribus exponentur.

Diviſio. 1196. Vulnera, poſt quæ homines moriuntur, ad tres claſſes rediguntur. (1) Vulnera certa, & inevitabiliter lethalia. (2) Sibi relicta mortem inferentia, quæ tamen legitime tractata non intuliſſent mortem. (3) Vulnera per accidens lethalia, neglectu, errore, inſcitia, vel quovis alio modo.

Abſolute lethalia. 1197. Abſolute lethalia ſunt, quæ extinguunt vitæ actionem, & quæ nulla arte curari poſſunt, ut ſunt. (1) Intercipientia fluxum ſpirituum vitalium ex encephalo ad organa vitalia in reliquo corpore. Ut vulnera Cerebri, & Cerebelli profunda, medullam oblongatam tangentia; vulnera ſanguiferorum encephali circa cranii baſin, tempora per os cribroſum, vel foveam oſſeam oculi; vulnera ſuperioris partis medullæ ſpinalis; nervi cardiaci, quæ difficulter detegi poſſunt. (2) Vulnera effundentia nimiam ſanguinis quantitatem, qui effluxus cohiberi nequit, ut vulnera cordis profunda, auricularum, aortæ, venæ cavæ, venæ portarum, aut earum ramorum majorum; arteriæ, vel venæ pulmonalis, & omnium viſcerum, ſi eorum magna ſanguinea vaſa aperiuntur, vel abſcinduntur. (3) Vulnera reſpirationem intercipientia: ut abſciſſio tracheæ ejus retractione abſciſſio bronchiorum; vulnera lata in tendinea parte diaphragmatis. (4) Chyli viam intercipientia, ut abſciſſio, vel vulnus latum Oeſophagi, (quando homo ex ſuffocatione videtur perire) ventriculi, inteſtinorum tenuium, ciſternæ lumbaris,

& du-

& ductus thoracici, quando raro ante quintum, vel sextum diem moritur, cum summa extabescentia. (5) Vulnera ductuum, & cavitatum internarum, quibus effusi humores funduntur in cava corporis, ex quibus educi non possunt, nisi quadam benignitate naturæ, aut casu fortuito: ut in sinubus cerebri, ductu choledocho, vase magno, lymphatico, vesica urinaria, intestino crasso, vesica fellea. Hæc ultima classis vulnerum etiamsi non semper inferant mortem, si tamen inde moriatur æger, absolute lethalia sunt deponenda.

1198. Quæ autem Vulnera sibi relicta mortem semper inferunt, sed a perito Chirurgo tractata curationem admittunt, non sunt absolute lethalia pronuncianda, si adfuit aut adesse potuit Chirurgus: sed si propter temporis aut loci inconvenientiam impediunt Chirurgi accessum, vel vocatus Chirurgus non calleat artem, vel errorem commisit, dubia lethalia sunt deponenda. Talia sunt (1) Vulnera *Cranii* cum sanguinis effusione, qui tolli potuisset terebratione. (2) Vulnera *vasorum* majorum, quorum hemorragia cum effectu compesci potuisset. (3) Vulnera *Viscerum*, quæ debitis allatis auxiliis curabilia sunt. (4) Vulnera *Intestinorum*, quæ cum integumentis consolidari potuissent; *vasorum intercostalium*, quæ non compressa pectus sanguine implent. ***Curabilia lethalia.***

1199. Difficillimum est judicium in iis vulneribus, post quæ moritur æger, sed quæ rite tractata, & si nihil infortunii accessit, mortem non intulissent: nam quædam ex his sunt Lethalia pronuncianda, alia vero non Lethalia, præcipua delibabimus. (1) Vulnera lethalia per se, sed arte curabilia, (1198) si Chirurgus adesse non potuit, sunt lethalia: sed si Chirurgus negligentia ægri non vocetur, vel si Chirurgus suam non callet artem, non sunt lethalia pronuncianda. (2) Vulnera non lethalia in bene formato corpore, fiunt lethalia ex alia positura vasorum & viscerum, sed talia dicenda sunt lethalia; quum vicissim absolveretur reus, si solitum vulnus lethale ob diversam posituram partis non inferret mortem. (3) Vulnera ***Per accidens lethalia.***

per se non lethalia sed cadentia in corpore morbo correpto, perpendendum, num ex vulnere vel morbo præcedente moriatur; nam si sanus homo non periisset ex tali vulnere, incerta lethalitas est deponenda. (4) Per se non lethalia, mortem inferentia, quoniam detegi non potuere, manent lethalia. (5) Sed talia si mortem inferunt errore in diæta ægri; vel ægri culpa nolentis vocare Chirurgum, vel vocationem negligentis; vel Chirurgi imperitia; aut ejus præpostera curatione, non sunt lethalia pronuncianda; etiamsi mortem intulerint. (6) Symptomata supervenientia, quæ interficiunt, si proveniunt ex natura vulneris, lethalitatem arguunt: sed quæ ex imperitia, errore ægri vel Chirurgi, oriuntur, absolvunt reum. Cuncta hæc suis casibus adstruere nimis longum foret.

Detectio. 1200. Priusquam Medicus vel Chirurgus sententiam ferre potest Lethalitate vulneris, scire oportet quali modo cadaver sit examinandum. (1) Inspectio statim fieri debet a morte, ne aliena sponte fuerint nata, quæ in vivente non aderant. (2) Immittenda candela flexilis in vulnus posito corpore in eodem situ quo accepit vulnus, quum stilus durior forsan faceret aperturam, quæ non ab instrumento vulnerante fuisset nata. (3) In vulneribus cranii & medullæ spinalis prius notanda sunt symptomata, quæ passus fuit æger ante mortem, quum distractione ossium medullæ læsio in examine inferri possit. (4) Præter locum vulneratum, totum corpus examinandum extus & intus, num non adsit alia causa mortem inferens, quæ dubiam lethalitatem vulneris faciat.

Quinam inspectionẽ exercere debeat. 1201. Nemo est admittendus ad inspiciendum cadaver, nisi qui in Anatomicis est peritissimus, recteque novit posituram & usum cujuscumque partis: his enim destitutus perite separare nequit partem, neque novit ex inventa plaga aliquod ferre judicium.

Renũciatio coram Magistratu. 1202. Quando legitimo ordine absoluta est inspectio, inventorum relatio est facienda, ex qua Judex judicium fert de Reo; admodum ergo circumspecte & caute agere debet Medicus & Chirurgus in sua Renunciatione, ne insontem culpet, vel reum criminis

ab-

absolvat. In absolute lethalibus vulneribus (1197.) Lethale vulnus quoque renunciare oportet. In ceteris autem admodum circumspecte secundum inventorum majus vel minus periculum, deponere debet, quod ex tradita descriptione ejicere potest, ponens in multis incertam lethalitatem, relinquens judicium Judici.

1203. An mortis tempus aliquid facit ad lethalitatis renuntiationem? *Quæstiones.*

Tempus mortis post inflictum vulnus nihil determinat: potuit enim ex intus latente morbo tunc temporis mori æger: & vulnera levia cranii, sanguinem in encephalo fundentia, per se lethalia, tandem post aliquot menses mortem inferunt.

1204. An Chirurgi renunciare debent?

Nullum puto discrimen esse sive Medicus sive Chirurgus deponat, modo in deponente sint recensita (1201) requisita. Quod autem Barbitonsores Anatomiæ & Physiologiæ ignari permittantur deponere, absurdum mihi videtur.

1205. Si Medicus & Chirurgus dissentiunt, cui credendum?

Etiam si Medico prærogativa est in renunciatione, propterea in depositione non habet majorem fidem. Renunciatio enim desumenda est ex cognitione & scientia Anatomica & Physiologica, non vero ex prærogativa: quare perito Chirurgo major est habenda fides quam Medico minus erudito.

1206. Quænam differentia inter vulnus Lethale & Insanabile?

Vulnus lethale est, quod per se semper mortem infert; sed insanabile vulnus non semper est lethale. Ita vulnus intestini consolidati deinceps cum integumentis ventris, relinquentis immedicabilem aperturam; aut vulnus abscindens tendinem, qui consolidari nequit, est vulnus insanabile sed non lethale.

1207. An vulnus absolute lethale imperite tractatum non manet lethale?

Imo vero, nam etiamsi vulneratus perite fuisset tractatus, periisset tamen: sed aliter fit in per accidens le-

lethali vulnere, nam tunc mors non fit ex vulnere, sed ex imperitia vel commisso errore.

Curatio vulneris generalis. 1208. Generalis curatio omnibus vulneribus non est eadem. Nam (1) in levioribus sufficit vulnus servare tectum aliquo emplastro, unguento, vel balsamo. (2) Vulnera cum ablatione partis, cum adjuncta contusione, infectione venenata, vel aliquo urgente symptomate, in quibusdam recedunt a generali methodo, quod in transitu adjiciemus. (3) Vulnera graviora autem sine prædictis his exigunt (1) *Depurationem* (2) *Adductionem*, (3) *Consolidationem*, (4) *Cicatrizationem*, (5) Atque ultimo *Symptomatum remotionem*.

Depuratio. 1209. Statim post inflictum vulnus tollendus est sanguis effluens linteo carpto, vel spongia humectata: si adsint sordes, fragmenta, infectio venenata, illa simul tollenda: nam relicta, tumente ex superveniente inflammatione vulnere, difficilius extrahi possunt & cum majore dolore, atque ægre minus morigeri erunt.

Depuratio defertur. 1210. Interdum vero non expedit ob gravius malum statim instituere depurationem. Ut 1. fit in summa debilitate per præcedentem hæmorrhagiam inducta. 2. Si thrombus claudat vas apertum. 3. Si depuratio difficilior est ipso vulnere; ut si globulus hæreat in cavitate ventris vel pectoris, vel inter ossa, aut in locis profundioribus nullam molestiam adferens: parva etiam fragmenta latentia cum pure exeunte post suppurationem utplurimum ejiciuntur.

Depurationis modi. 1211. Depuratio absolvitur variis modis. In simplicissimo vulnere requiritur (1) sola absterſio. Si aliquid alieni sit in ulcere relictum (2), id digitis vel forcipe apto est eximendum si magnum sit fragmentum. Parvæ autem sorditates (3) sunt abluendo tollendæ. (4) Digitorum pressione ad latera vulneris exprimenda in vulnere hærentia. (5) Si plaga non satis pateat, ea dilatanda sectione vel turunda dilatabili. (6) Interdum expedit protrudere retentum alienum per oppositum latus, si retrahi nequit. (7) Si nimis tumefacta inveniuntur labia vulneris, præstat partem prius fovere *fomento laxante* & similia appli-

ca-

care *linimenta*. (8) Veneno autem infecta vulnera probe abluenda, exprimendum inficiens; aut in majori periculo applicandæ cucurbitæ, quæ per antliam aerem extrahunt.

1212. Quum resoluta labia vulneris sensim magis dehiscant, ille recessus est præveniendus, aut si recesserint labia, ea sunt adducenda, quæ operatio cessat in Puncturis. Adductio & retentio obtinetur (1) artificiosa *ligatione*, (2) *Sutura sicca*, (3) & *Sutura Cruenta*. *Adductio vulneris.*

1213. In vulneribus membris parallelis, aliisque in locis, quibus vincendo ad se invicem possunt adduci vulneris labia, optima adductio fit per vincturam, modice constrictam, ut simul cohibeat effluentem sanguinem, sed non suffocet partis circulationem. In Vulneribus obliquis fascia ita est ducenda ut pendulum labium ducat ad oppositum. In perpendiculari & profundo vulnere adhibenda fascia duobus capitibus instructa, in cujus uno latere habetur scissura transmittens alterum caput, ut ita pars subjecta constringi magis possit. *Ligatura uniens.*

De Suturis.

1214. In non admodum profundis vulneribus, ut & in facie ad evitandas cicatrices & dolores, adhibenda *Sutura sicca* per *Emplastra tenacia*, quæ extenduntur supra linteum firmum vel alutam, ut inde fiant Emplastrorum variæ figuræ. In omnibus his observandum, ut parum calefacta applicentur & manu opprimantur ad firmiorem cohæsionem: & ut labia vulneris adducantur dum fit applicatio: istius esse debent figuræ, ut commode medicamentum vulneri applicari possit. (1) Simplicissimum, quod in parvis vulneribus adhibetur, habet figuram ac si duo triangula uno angulo juncta essent, quæ pars juncta ponenda est supra vulnus. (2) In longioribus vulneribus sed non profundis, plura similia emplastra applicanda, vel ejus loco emplastrum intus quasi dentatum applicari potest. Hoc incommodi habent hæc, quod in- *Sutura sicca.*

inter deligandum facile ſolvantur, & non permittant ſine integra ſeparatione ut magis minuſve adducantur labia vulneris. (3) Propterea applicant emplaſtrum tenax utrique lateri vulneris ad diſtantiam digiti a vulnere, quæ tunc emplaſtra colligunt habenis, tali fere modo ut in ſuturis cruentis. (4) Denique glutinans medicamentum extendunt ſupra portionem faſciæ, & talia duo, ad utrumque latus vulneris unum, applicant, ut reliquis partibus faſciarum, contrahere poſſint labia vulneris, ſimili fere modo ut in vinctura uniente (1213). Hæc quoque Emplaſtra utilia ſunt cuti applicata extra ſuturas cruentas, ut nimiam cutis diſtractionem ſuſtineant.

Sutura cruenta. 1215. Si vero profundius eſt vulnus, non ſufficit ſolis emplaſtris glutinantibus attrahere cutim, ſed & ſubjacens caro eſt firmanda, quare adhibent *Suturam Cruentam* dictam, quæ fit acu vel acubus filo ceraceo vel habena inſtructis. Hanc faciunt triplicem, *Nodoſam* ſcilicet, *Clavatam* & *Convolutam*: nam ſutura *Pellionum* non amplius eſt in uſu.

Obſervationes in nodoſa ſutura. 1216. Antequam hæ operationes inſtituuntur, ſequentes regulæ ſunt obſervandæ. (1) Ponendum eſt membrum ſeu pars vulnerata in ſitu ægro & operationi commodiſſimo. (2) Paratæ tot debent eſſe acus ſuis filis vel habenis inſtructæ, quot ad ſuturam requiruntur. (3) Si vulnus ſit anguloſum, ab angulo debet fieri initium. (4) Unumquodque filum trajectum diſtare debet ab altero ad pollicis tranſverſi circiter diſtantiam. (5) Si unum filum ſufficit, iſtud debet eſſe in medio longitudinis vulneris. (6) Si tria vel plura fila ſunt trajicienda, medium ſemper primo trajiciendum, (7) ad diſtantiam digiti tranſverſi a margine vulneris ad minimum acus eſt imprimenda. (8) Acus tam profunde per carnem etiam imprimenda, ut fere fundum vulneris tangat. (9) Longitudo & craſſitudo filorum vel ligularum ſit magnitudini vulneris accommodata. (10) In trajectione filorum cutis eſt ſuſtentanda digitis. (11) Omnia fila trajicienda antequam in nodum colliguntur. (12) In colligendis nodis idem obſervandum quod in trajectione

eſt

eſt notatum. (13) Nodi colligendi verſus latus vulneris firmius & ſuperius. (14) Primus nodus ſit ſimplex, dein interpoſito ſpleniolo cylindrico, alter nodus fiat ſimplex, qui dein firmatur nodo ſolubili. (15) Fila non nimis ſtricte attrahenda, ob ſequentem intumeſcentiam (16) Priuſquam admovetur medicamentum vulneri, nodi omnes tegendi linteolo. (17) Si aliquid ex vulnere amiſſum eſt de portione carnis & tamen fieri poteſt ſutura, labia non ſunt ad mutuum contactum adducenda. (18) Labia vulnerum admodum contuſa vetant Suturam cruentam. (19) In vulneribus admodum renitentibus ſuſtentatio eſt juvanda per Emplaſtra tenacia. (20) Acus firma & curva ab exteriori parte labii vulneris impreſſa trajici debet per oppoſitum labium a parte interna ut exeat externe. (21) In vulneribus autem in cavum ventris penetrantibus, unumquodque filum cera munitum vel ligula firma debet inſtructa eſſe duabus acubus, ut ſemper apex acus digito Operatoris abſconditum imprimatur ab interiore parte labii vulneris & exeat externe, hoc quoque altera acu ejuſdem fili in oppoſito labio vulneribus faciendum.

1217. Vulneris ſuis filis inſtructa labia manubus adducenda dein dicto modo fila colligenda, ut labia cruenta ſe mutuo modice tangant: ſupra vulnus aliquod *Balſamicum vulnerarium* applicandum cum plumaceola, niſi hæmorrhagia, nervus aut tendo læſus alia exigit, dein pars ſpleniolis, emplaſtro & apta deligatione firmanda. *Deligatio.*

1218. Ita vulnus relinquendum in biduum vel triduum, niſi urgentia ſymptomata citiorem innovationem exigunt; dum fit innovatio, prudenter omnia tollenda relictis filis; ſi autem videmus fila nimis conſtricta eſſe, nodi ſolvendi, & aliquantulum dimittendi, & iterum deligandum vulnus, ut factum fuit prima vice. Poſt conſolidationem, dum extrahenda ſunt fila, nodi primo ſunt abſcindendi. *Innovatio deligationis.*

1219. Si vero vulnus admodum profundum, corpori tranſverſum, vehemens diſtractio labiorum fit; ut & in abſciſſione tendinum, *Clavata Sutura* magis ſuſten- *Clavata Sutura.*

ſtentans eſt adhibenda. In qua dictæ cautelæ (1216) ſunt obſervandæ. Acus tunc inſtructa eſſe debet filo duplicato, ut anſa relinquatur in loco, quem acus tranſiit, in illa anſa linteum convolutum cera obductum craſſitudinis calami eſt immittendum, & ſi plura fila ſunt trajicienda, hoc cylindricum linteum per omnes anſas duci poteſt, quo firmantur omnes. Simile quoque linteum convolutum in oppoſito latere vulneris adhibendum, ſupra quod extremitates filorum in nodis colliguntur. Reliqua tractanda ut in ſutura nodoſa monitum eſt.

Convoluta Sutura. 1220. *Convoluta Sutura* dicitur, ſi acus per utrumque labium vulneris trajectum, in labiis relinquitur & labia vulneris firmantur circumvolutione fili per extremitates acus firmati. Raro venit in uſu niſi in Labio Leporino, cujus curationem annectemus.

De Labio Leporino.

Labii Leporini definitio. 1221. Dum in labro ſuperiori, raro autem in inferiore, facta eſt ex nativitate ſeparatio, ac ſi inſtrumento ſecante labium ſuperius perpendiculariter eſſet perſciſſum, & ſine coalitu ſanatum, hæc labii deformitas vocatur *Labium Leporinum:* præbens ſugendi, bibendi, & deinceps loquendi moleſtiam & adſpectui deformitatem. Huic interdum adeſt ſeparatio ipſius maxillæ ſuperioris, imo palati, vel in parte eminet dens, vel magna portio labii ſimul deficit; aut labium duobus in locis eſt fiſſum. Quæ adjuncta difficultatem curationis exhibent.

Curationis Cautelæ. 1222. Simplex Labium Leporinum non differt a vulnere cujus oræ ſeparatæ cicatrice ſunt obductæ. Portio labii ſimul deficiens vetat operationem. Maxilla ſeparata plerumque detrahit bonum effectum operationis. Si dens vel portio maxillæ emineat, is evellendus prius vel eminentia oſſea forcipe præſcindenda. In ſenibus raro inſtituenda operatio; in infantibus, quia immorigeri ſunt, ſugere debent, & dentire, non facile ſuſcipienda operatio. Sed in pueris vel adultioribus, quando ſimul tempus temperatum eſt eligendum.

dum. Si autem in infantibus fieri debeat, hi diu vigilantes ſunt retinendi antequam inſtituitur operatio, ut finita operatione ſtatim obdormiant.

1223. Totus ſcopus curationis conſiſtit in ablatione tegumenti ore labii leporini, & cruentarum orarum unione, & conſolidatione. Quare poſt dictas cautelas (1222) forfice acutiſſima orarum labii leporini tegumenta, ut ſimul angulus iſtis privetur, ſunt abſcindenda: tam parum auferendum de labii ſubſtantia quantum fieri poteſt. Inter operandum caput immobile retineri debet a Miniſtro. *Operatio.*

1224. Oræ illæ cruentæ accurate ſunt jungendæ, & junctæ retinendæ per ſuturam circumvolutam (1220), quæ raro adhibetur in aliis labiorum vulneribus. Adductis itaque genis per manus Miniſtri, ut oræ labii ſe mutuo tangant, trajicere debet Chirurgus duas treſve acus, prout labium magis minuſve eſt latum, ex argento factas, quia chalybs rubiginem, & æs æruginem generans, difficilem extractionem parerent. Acus hæ ad diſtantiam circiter calami ab ora immittendæ, & trajiciendæ, & ita ut interiorem fere labii ſuperficiem tangant, una acus ab altera ad diſtantiam circiter lineæ Mathematicæ, ſeu decimam partem pollicis, eſt immittenda: prima trajicienda circa angulum, deinceps altera, & tertia ſi opus. Quia acus ex argento nimis obtuſæ ſunt, & flexiles, hæ ſunt recipiendæ acu chalybea, in poſteriore parte cavitatem habente, quæ in ſe recipit aciem acus argenteæ. Simili fere modo coqui lardo ornant carnem. Dein filum ſericeum ſatis denſum cera obductum flexuoſe inſtar numeri ∞ tranſverſi acubus circumducitur, primo acus ſuperior, & dein reliquæ ſunt vinciendæ, ut oræ cruentæ ſe invicem tangant præprimis in angulo. Inter labium, & dentes inciſorios, ſuperiores, interponenda plumaceola, Melle Roſarum imprægnata ſed in infantibus ſola ablutio cum melle roſarum ſufficit, ne deglutiant plumaceolam. Supra labium ſimilis plumaceola applicari poteſt, vel cum quodam balſamico (1217). Si acuum extremitates nimis emineant, forcipe præſcindendæ, ne lædant genas. Dein cuncta *Sutura cōvoluta.*

te-

tegenda emplastro, & spleniolo. Et ut sola hac sutura non sustineatur labiorum distractio, lintea duo pollicis latitudinis in extremitate Emplastro tenaci (1214) obducta, ad utramque genam unum, sunt applicanda, quæ sub naribus supra labrum superius transeuntia genas adducunt.

Deligationis innovatio. 1225. Non ante tertium diem innovanda est deligatio, nisi accedentia symptomata citiorem exigunt, in quo casu filum non est auferendum, sed sutura humectanda vino, vel spiritu vini tepido, aut melle rosarum: interim sustentare debet Minister genas. Quarto autem, vel quinto die superior acus educenda, qua eductione sponte cedit filum. Inferior acus ultra septimanam relinqui potest, ut eo firmior habeatur coalitus. Inter curandum est evitanda omnis agitatio labiorum.

Vulneris consolidatio. 1226. Tertia pars Curationis generalis in vulneribus (1208) est *Consolidatio*, quæ sæpe vocatur *Incarnatio*. Quæ per naturam ipsam absolvitur, modo pars retineatur in quieta unione, arceatur aer, & removeantur causæ consolidationem impedientes. Ut autem promoveantur hæc, quædam interna dari possunt *Traumatica* dicta. Externe autem applicanda *Balsamica vulneraria*. Rariori quam fieri solet innovatione deligationis cum dictorum applicatione non solum promovebitur labiorum conjunctio, sed, & caro ablata renascetur.

Cicatrizatio. 1227. Denique vulnus cicatrice est obducendum, quod iisdem sæpe perficitur, citius autem si paulo magis adstringentia, *Cicatrizantia* dicta, adhibentur. Et dein factam cicatricem spiritu vini, vel *lavamento adstringente* abluendo: vel si nimis debilis mane cicatrix, aliquamdiu *pulvere sicco* cum linteo carpto applicato induranda.

Symptomatū curatio. 1228. Denique quædam accedunt vulneribus symptomata (1208), quæ curationem remorantur, & sæpe specialem curationem exigunt. Ut est *Hæmorrhagia* (480) *Inflammatio* (501) *Sorditas*; quæ lenia *abstergentia*, & *corrodentia*. *Hypersarcosis* autem exigit *Corrodentia adstringentia*. Plura de his auxiliis tradentur in ulceribus.

De Vulneribus particularibus.

1229. Si instrumentum vulnerans sauciavit *Arteriam*, ut aperta sit, sanguis erumpit maximo impetu; aut brevi tempore implet cavitatem; in tunicam cellulosam effundens sanguinem facit Aneurysma spurium: non integre pertundens sæpe generat Aneurysma verum. Hujus vulneris præsagia, & curatio peti potest ex Aneurysmatis (655) descriptione. Promptum est auxilium, statim supra factum vulnus comprimere instrumento torquente arteriæ truncum; & dein ea adhibere, quæ in hæmorhagiis (468) tradita sunt. *Arteriarum vulnus.*

1230. Vulnera autem venarum, utpote minori impetu urgentium sanguinem, minus periculum portendunt, & earum hæmorrhagia facilius compesci potest, facta pressione sub plaga inflicta, supra ramos venæ se in eum truncum exonerantes. *Venarum vulnera.*

1231. Si tendo transverse sit abscissus, nisi iterum consolidetur, membrum amittit motum, quem ex eo musculo habebat: ut partes hæ difficile consolidantes tamen uniantur, sequentia sunt observanda. (1) Jungendæ sunt abscissæ partes tendinis per suturam (1219) clavatam. (2) Superior pars tendinis calami scriptorii circiter latitudine supra alteram partem inferiorem eminere debet. (3) Acus infigenda ab externa parte superioris portionis minimi digiti latitudine a plaga; & ab interiore parte ad eandem distantiam in portione inferiore. (4) Cutis cum tendine simul consuenda. (5) Si retractus fuit tendo, cutis ad latus tendinis secundum longitudinem secanda, ut tendo adduci possit, nunquam vero secandum supra tendinem. (6) Extremitates tendinis forcipe prehendendæ, & adducendæ, & tempore trajectionis cum acu ita retinendæ. (7) Membrum ita flectendum, ut ille musculus maxime sit adductus. (8) In vetustiore vulnere ante injiciendam suturam parva portio ab utraque extremitate est abscindenda forfice. (9) Utenda acu curva non secante ad latera, & firmanda manubrio. (10) *Tendinũ.*

Post factam suturam pars est adducta, & quieta admodum retinenda. (11) Sola *balsamica nervina* vulneri applicanda. (12) Si eo in loco relinquitur tuberculum, ut a ganglio, & pars satis extendi nequit, bonum.

Nervorũ. 1232. Nervorum autem vulnera omnium periculosissima, & difficillima: nam si nervus sit abscissus, consolidari nequit, & perit istius partis actio. Punctura nisi Balsamicis (1233) tractetur sæpe Convulsiones inducit.

De Capitis Vulneribus.

Capitis. 1233. Capitis vulnera sola integumenta lædentia citius curantur, quam in locis aliis. Sunt autem, licet levia videantur, periculosiora ob adjectum Cerebrum, præprimis si factum sit vulnus per instrumentum obtusum, vel per validam vim. Sola integumenta esse læsa conjicimus (1) ex cognita levi causa; (2) cranii perpensa duritie in varia ætate; (3) figura vulneris; paucitate symptomatum; (4) visu; (5) tentamine per stilum. Si vero Cranium simul sit fractum, internæque partes læsæ, hoc supra (301) exposuimus.

De Pectoris Vulneribus.

Pectoris non penetrantia. 1234. Si vulnus solas externas pectoris partes læserit; hoc speciale habet, quod sæpe faciat colligi sanguinem inter pleuram, & costas: faciatque in hoc loco *Emphysema*, seu *Empneumatosin*. Propterea vulnera talia non sunt claudenda turunda, valideque premenda ligaturis; sed raro deliganda, tegenda quadam membrana, ne intret aer tempore inspirationis; æger locandus, ut vulnus partem inferiorem habeat; caveat suctionem, & vociferationem.

Signa. 1235. Vulnus non penetrare conjicimus. (1) Comparatione instrumenti ad magnitudinem vulneris. (2) Tentamine per stilum, vel candelam ceraceam. (3) Injectione aquæ tepidæ statim redeuntis. (4) Non intran-

trante, vel exeunte aere cum ſibilo inter reſpirandum. (5) Abſentia ſymptomatum læſas partes internas indicantium. (6) Poſito ægro in tali ſitu in quo accipiebat vulnus.

1236. Quæ autem vulnera uſque ad internam lamellam pleuræ pertingunt, inter penetrantia cenſeri poſſunt, quoniam ſæpe faciunt colligi ſanguinem, vel aerem in ſacco pleuræ dilatato. Hoc conjicimus auxiliis dictis (1235) & forti inſpiratione, dum vulnus ſimul fuit clauſum, facta, ſi cum exſpiratione exit aer, vel ſanguis. Atque ex emphyſemate compreſſili, & ſonitum præbente ad attactum. Denique ex ſymptomatibus læſæ reſpirationis. *Penetrãtia, ad pleuram.*

1237. Sanguis, vel aer ita in ſacco dilatato hærens eſt auferendus, quod fit (1) poſito ægro ut vulnus ſit in parte inferiore. (2) Suctione antliæ in vulnus immiſſæ. (3) Suctione per cucurbitam, quæ ope antliæ aere privari poteſt. (4) Artificiali reſpiratione, dum nempe tempore fortioris inſpirationis claudatur vulnus, & aperiatur in fortiore exſpiratione, quod ſæpe eſt repetendum. Rara in tali vulnere fieri debet deligatio, & vulnus obtegendum, ne intret aer, membrana quadam. *Curatio.*

1238. Vulnus autem in cavum pectoris penetrans tribus modis mala infert ſymptomata; 1. effuſione ſanguinis? 2. admiſſione aeris; 3. læſione partium internarum. *Penetrãtia in cavitatem.* *Signa.*

1239. Penetrare vulnus detegimus auxiliis dictis (1235) (1). Reſpiratio ſenſim fit difficilior, & tandem non fieri poteſt, niſi erecte ſedeat æger. (2) Decubitus in dorſum dumtaxat commodus. (3) Facilius autem in latus vulneratum, quam oppoſitum. (4) Gravitatis ſenſus in pectore. (5) Senſus fluctuationis in pectore dum movetur corpus. (6) Corporis ſumma inducta ſubito debilitas cum pallore, & frigore. (7) Continuum incrementum ſymptomatum. (8) Parvus ſanguinis effluxus pro vulneris magnitudine. (9) Introitus, vel exitus aeris, & ſanguinis ſpumoſi ex vulnere inter reſpirandum. (10) Immiſſio liquoris ſine reditu. (11) Vulnus magnum reſpectu inſtrumenti vulnerantis.

Curatio. 1240. Sanguis, vel aer in cavo pectoris hærens, ut & ex sacco pleuræ (1237), est educendus. Si vero concretus est, primo debet dilui, & resolvi per *Injectionem* liquoris tepidi mollis, & resolventis, qui dein cum effuso sanguine emittendus. Si vero angustior sit apertura, prudenter sectione dilatanda. Si vulnus sit ad superiorem pectoris partem, & sanguis dicto modo educi nequit, nova facienda est apertura per paracentesin (601) *Pulmo* autem ex vulnere prominens, & læsus non est immitendus, sed cum vulnerum labiis ejus tentanda est consolidatio. Vulnus ipsum turunda filo alligata est apertum servandum, cavendus inter raram deligationem aeris introitus. Bibat interim æger aliquod *Apozema pectorale vulnerarium*. Si internæ partes simul sunt læsæ, iisdem apozematibus utendum, externa medicamenta nihil valent.

De Ventris Vulneribus.

Ventris vulnera. 1241. Ventris Vulnera triplicia sunt (1) non penetrantia; (2) penetrantia; (3) penetrantia, & simul lædentia viscera.

Nõ penetrantia. 1242. Non penetrare vulnus, auxiliis dictis (1235) investigamus; tunc specialem non exigit curationem, nisi quod sutura sicca (1214) vulneris labia sint adducenda, & locus firmandus splenio, & mantili, ne faciat herniam ventralem.

Penetrantia parva. 1243. Ea autem vulnera in ventris cavum penetrare, detegimus citatis auxiliis (1235) & exitu humoris ex cavo ventris. Hæc non tetigisse interna viscera, conjicimus ex symptomatum paucitate, reditu liquoris injecti non mutati. Hæc autem non penetrantia si non permittunt prolabi ventris contenta, & non admodum magna præcedente modo sunt deliganda, & immittendo turundam, extremo suo molli, & obtuso, quæ retinet plagam apertam, ut effusus in ventre sanguis evacuari possit. Turunda semper filo alliganda.

Latiora. 1244. Latiora autem vulnera, solis Emplastris tena-

nacibus si clausa retineri non possunt, exigunt suturam cruentam, quam vocant *Gastroraphiam*. Quæ fit duabus acubus uni filo annexis, unaquæque acus, quæ satis firma, curva, & ad utrumque latus secans, digito Operatoris abscondita, est imprimenda, a parte interna integumentorum ventris per peritonęum, musculos ventris, & tegumenta communia, ut exeat externe ad distantiam pollicis ab ore vulneris: idem faciendum in opposito labio vulneris per alteram acum eidem filo annexam. In hac sutura ulterius pergendum, ut in generali sutura nodosa (1216) præceptum est. Si autem veremur nimiam distractionem, sutura clavata (1219) institui potest, duabus acubus duplici filo instructis, dum simul sustentetur venter emplastris tenacibus, & mantili. In hoc vulnere, & sutura observandum, ut ad partem inferiorem immittenda sit turunda brevis, mollis in extremo, filo alligata. Ceterum hic agendum, ut in pectoris penetrantibus vulneribus (1240) præceptum est. Optimum est ut æger post deligationem ita decumbat, ut vulnus sit in parte inferiore, pręprimis inter innovationem.

1245. Si per vulnus hoc prolapsa sit intestini portio, ea statim refundenda. Sed si serius veniat Chirurgus inveniens intestinum siccum, & frigidum, ante repositionem ea pars fovenda, & calefacienda *fomento apto*, vel animali vivente per medium secto. Prominens autem pars *mortificata* in ventrem non est refundenda, sed utraque extremitas in parte vivente abscindenda, & cum vulnere integumentorum consuenda, & consolidanda; portio mortua *Mesenterii* liganda filo, quod ex vulnere propendet. Si prolapsum *Intestinum* simul sit *vulneratum*, quod cognoscimus conspectu, & ex flaccida propendente parte, illa apertura calamo scriptorio latior si sit, cum apertura vulneris est consuenda: si vero per medium intestinum sit sectum, utraque extremitas vulneri integumentorum est consuenda per suturam nodosam. In *repositione intestinorum* semper observandum, ut ultima exiens pars primo refundatur, simulque cavendum, ne simul alia pars intestini exeat. Si vero intus latens intesti- *Cum prolapso intestino.*

num ſit vulneratum, quia mors certa eſt, ſatius erit quærere partem inteſtini vulneratam, & ea dicto modo cum integumentis conſuere, nunquam vero conſuere inteſtina per ſuturam pellionum, quia inteſtina conſuta non conſolidantur.

Quod refundi nequit. 1246. Si autem inteſtini prolapſa pars propter vulneris anguſtiam reponi non poteſt, vulnus prudenter dilatandum, ſi ſit in parte inferiore ventris ſurſum verſus, ſed in parte ſuperiore deorſum, cavendo lineam albam, arteriam, & venam ſub muſculo recto decurrentem. Remotis itaque inteſtinis, fomento molli munitis, manu ad oppoſitum latus vulneris ductis, immittat Chirurgus ſtilum ſulcatum ſub peritoneo, qui demonſtrat viam ſectioni, quæ fieri debet forfice, vel ſecante alio acuto inſtrumento; alii autem ſine ſtilo per inſtrumentum falcatum intus ſecans, & apice obtuſo munitum, hanc dilatationem faciunt. Si vero tanta ſit vulneris anguſtia, ut falcatum inſtrumentum, vel ſtilus immitti non poſſit, remotis priori modo inteſtinis, primo prudenter integumenta, uſque ad peritoneum iterata ſectione ſunt perſcindenda, & dein prudenter peritoneum ipſum. Poſt factam dilatationem prolapſa inteſtina ſunt reponenda. Si autem repoſitio a nimis tumentibus inteſtinis, vel per feces, vel per aerem, inhibeatur, fomento dicto (1245), blanda compreſſione, vel, & tandem vulneris dilatatione repoſitio eſt facienda; nunquam pars inteſtini prominens multis puncturis irritanda, ad emittendum aerem.

Cum prolapſo omenti. 1247. Si Omentum ex vulnere propendeat humidum, calens & vividum eſt, iſtud ſtatim in ventrem refundendum: ſi autem ſit refrigeratum, & ſiccum, eodem fomento (1245) fovendum prius. Sed ſi ſit lividum, nigrum, & mortificatum, pars prominens eſt amputanda: quia autem ſimul abſcinduntur vaſa, preſtantius eſt omentum adhuc aliquomodo protrahere, ut vivens pars poſſit ligari; ea dein liganda tranſmiſſa acu duplici filo ceraceo inſtructa, quod filum, poſtquam aliquoties circumivit omenti partem viventem, novo eſt colligendum, propendentibus extremis fili extra

tra vulnus; dein pars mortua omenti eſt amputanda, & reliquum ſupra inteſtina eſt diſtribuendum. Poſt quintum, vel ſextum diem tentandum num filum ſuppuratione ſit ſolutum, & ſi fluctuat leniter eſt extrahendum: interim vulnus turunda apertum eſt ſervandum, quæ filo diverſi coloris quam quo ligatum eſt omentum, eſt annectenda. Poſt eductionem fili omenti, apertura eſt conſolidanda.

1248. Si vero ex quovis vulnere ventris ſanguis, aut quivis alius humor in cavum ventris ſit affuſus, is ſimili modo, ut ex pectore (1240) eſt educendus. Exprimitur autem ab ægro ſi conamen edit, ut alvum egerentes. *Humor in cavo ventris.*

1249. Omnia vulnera in ventrem penetrantia non lædunt viſcera, & mirum eſt inteſtina ſe tam facile ſubducere poſſe, ut raro perſcindantur. Si autem quędam intus hærentia viſcera ſunt læſa, hoc detegimus, ex dolore, febre, inflammatione, anxietate, pallore corporis, ſyncope, ſudore frigido, exitu cibi, chyli, excrementorum, urinæ, ex vulnere aperto. In his incerta eſt curatio, ſola benignitate naturæ conſervantur. *Cum viſcerũ læſione.*

1250. An omnia ſymptomata mala poſt ventris vulnera naſcuntur a viſceribus læſis? *Quæſtiones.*

A vulneribus viſcerum ceſſare & turbari functiones viſcerum quæ dicuntur ſymptomata, naturale eſt. Sed etiam (1) mala fiunt ſymptomata defectu preſſionis per muſculos abdominis ſupra viſcera. (2) Ingrediens aer; (3) effuſi humores comprimentes, & putreſcentes, alia anomala ſymptomata inferunt.

1251. Qualis Diæta vulneribus ventris propria?

Nullæ partes vulneratæ ab alimentis aſſumptis maxime agitantur, quam viſcera ventris (1) quia ab aſſumtis maxime diſtenduntur. (2) Tunc magis agitantur quam alio tempore, (3) fęces relictæ, admodum vulneratis damnoſæ. Quare cavendum ne alvus nimis ſit profuſa vel adſtricta, vel corpus impleatur cibo.

1252. Quæ differentia ſtatuenda inter puncturam & vulnus?

Utrumque fit ab inſtrumento duro acuto: ſed punctura punctim infertur, non facit dehiſcere labia, plus mali fieri ſolet ex retento humore quam effluente, ſępe exigit dilatationem, qualia in vulneribus latioribus non fiunt, vel fieri debent.

1253. Cur punctura tendinis & nervi periculoſior ſolet eſſe quam harum partium vulnera?

Dum fit in his partibus punctura, plura ſolent mala fieri ſymptomata, quam ex latiori plaga, quare conſtat, dolorem & convulſionem non fieri per ſolutam unitatem, quæ facit ut tractionis potentia ſuſtentetur a paucioribus fibris integris, quoniam tunc ſemper illa cauſa eſſet major. Sed quoniam in punctura inhibetur humoris effluxus, ille copia collectus premit, & ſtagnando corruptus acrior factus, iſtum majorem dolorem infert, atque capſulæ contractæ ab irritamento valide premunt contentos nervos.

CAPUT II.

De Excoriatione.

Definitio. 1254. EX quacumque cauſa tam interna quam externa ſi ſolvantur vincula tenerrima, quibus cuticula cuti adhæret, ut ſuperficies cutis epidermide privata habeatur nuda, talis morbus vocatur *Excoriatio*.

Cauſæ. 1255. Prout fit ex diverſis cauſis ablatio Epidermidis, ita quoque varia accipit nomina, & diverſam exigit curationem. Cauſæ hæ poſſunt referri (1) ad attritum; (2) Corroſionem externam (3) Corroſionem internam; (4) Mortificationem.

Attritus. 1256. Si corpus durum fortiter ad Cuticulam applicatam ſupra eam moveatur, quali modo fit in frictione, laboribus manuum, ambulatione, equitatu & ſimilibus, proprie vocatur *Attritus*, & inter nates ſi fiat *Intertrigo*. Per fricationem hanc generatur calor major partis, rubedo, intumeſcentia, dolor, veſicularum elevatio, denique Cuticulæ integra ſeparatio, cum lymphæ copioſioris tranſudatione, & dolore magno ad atta-

tactum. Si continuetur illa causa, ipsa denique cutis deteritur, & Escharam contrahit. Cessante fricatione manent tamen aliquamdiu hæc symptomata. Sed, nisi diutius continuetur causa, aut fiat in corpore morboso, brevi tempore curatur. Natura tunc sibi relicta format crustam, sub qua renascitur sensim epidermis.

1257. Curatio hæc est vel præservatoria vel curatoria; nam si partis expectamus Detritum, illa pars est præmunienda *oleoso & pingui molli*. (2) Si vero continuatus Attritus produxerit rubedinem, dolorem, & tumorem, compescendus est nimius ille inductus motus similibus *pinguibus refrigerantibus anodynis*, & si nimis urget, insuper *Cataplasma* vel *fotus laxans* applicari potest, ne pars nimis agitata inflammationem & escharam contrahat. (3) Si vesicula simul fuit excitata, ea est pertundenda, ut effundatur collectus humor, ne stagnando reddatur acris, relicta epidermide tegente. (4) Sed si epidermis fuit ablata, quum cutis tunc ad quemcumque attactum vehementer doleat, pars illa *linimento mollissimo* supra syndonem extenso prius tegenda, & in innovatione relinquenda, supra quod dicta applicari possunt. (5) Vehementior autem attritus Escharam inferens, postquam per recensita sedatus est motus, Eschara est separanda per lenia *abstergentia*. *Curatio.*

1258. Dum vero per acria applicata, uti sunt omnia Corrodentia & Vesicatoria, epidermis corrodendo sit ablata, Curatio a præcedente non differt, nisi quod pars ea primo sit abluenda *Lavamento molli*, quod omne tollit acre. *Corrosio externa.*

1259. Simili fere modo ab acri humore interno corroditur cuticula, & a subjecta cute separatur. (1) Si aliquod corpus in se contentum acrem humorem evacuare solet per cutim, impeditur exhalare per pinguia applicata, qualia corpora inveniuntur, quæ ad cuncta emplastra vel unguenta applicata, statim patiuntur partis colorem, rubedinem, pruritum; & dein pustulas & Excoriationes: statim hoc in casu tollendum est istud pingue, & pars abluenda *Lavamento adstringente* *Corrosio interna.*

an-

antiſeptico . Si autem hi homines propter ulcera vel alios morbos medicamenta applicata gerere debent, ex Emplaſtris, Unguentis, talia ſunt applicanda quæ *Excoriationem arcent*. (2) Si vero ex corpore fluentes humores; ſive quod naturalia excrementa, fęces alvinæ, vel urina, nimis diu applicata hæſerint, vel acriora fuerint: ſive Ichor fluens ex ulcere, fiſtula, cancro, ſupra partem aliquam, pars talis corroſa eſt abluenda lavamento antiſeptico citato, & dein debemus partem inungere, vel ad eam applicare *unguenta & emplaſtra antiſeptica*. Eadem quoque valent ad muniendam partem, ne acri fluente corrodatur.

A Mortificatione. 1260. Quæ vero in parte ſphacelata fit Excoriatio, a præcedente curatione recedit; nam exſtincta vita partis validiora medicamenta exigit, ut conſtitit ex ſphaceli curatione (640). Sed ſi pars per combuſtionem & congelationem privetur epidermide, hoc infra tradetur.

CAPUT III.

De contuſione.

Definitio. 1261. SI per inſtrumentum obtuſum, vel corpus quoddam obtuſum tam valide ad noſtrum corpus applicatum; ſive corpus in iſtud feratur, ſive fiat compreſſura, ſive ictu, quædam fibræ & vaſcula diffringantur, in parte molli, talis ſoluta unitas vocatur *Contuſio*.

Differentia. 1262. Notabilis obſervatur differentia, ſi talis in minimis partibus duntaxat habeatur comminutio, vel ſi ſimul quædam partes integre ſeparantur, nam tunc utplurimum ad vulnera refertur Contuſio.

Effectus. 1263. Nulla fit Contuſio; quin quædam vaſcula ſanguinem continentia diffringantur, quæ ſanguinem effundentia faciunt maculam lividam, quam vocant *Sugillationem* & *Ecchymoſin*. Si ſanguis manet reſolutus ſenſimque diſſipatur, livor ſenſim evaneſcere incipit, commutaturque in cinereum, dein flavum colorem, & ita ſine integra diſruptione partium evaneſcit. Si ve-

vero effusus sanguis concrescit & exsiccatur, relinquit vesiculam lividam epidermide tectam, quæ dein magis siccata a cute subjecta separatur, relinquens partem sanam. Quod raro nisi in parvis contusionibus. Nam Contusiones majores & profundiores sensim concepta putrilagine commutantur plerumque in *ulcus sordidum*.

1264. Ut varii fiunt in Vulneribus (1193) effectus ex partium diversitate, hoc quoque observatur in validioribus contusionibus, quare Lethalitas (1196) æque ex Contusione quam vulnere est deponenda. *Effectus pro diversitate partium.*

1. *Arteriæ* ramus major contusus sæpe intulit *Aneurysma*.

2. Totum membrum valida contusione destructum, sępe *sphacelatum* perit.

3. *Glandula* contusa plerumque indurescit & fit *scirrhosa* vel *cancrosa*.

4. *Ossium* contusio plerumque commutatur in *Cariem*.

5. *Musculorum* valida contusio interdum facit *Contracturam*, & *Indurationem*.

6. *Nervorum* contusio vel inducit *Stuporem*, vel *Paralisin*, vel *Dolorem* intolerabilem.

7. *Tendinum* contusio sæpe facit *Rigiditatem* & *Ganglion*.

8. *Viscerum* Contusiones, pro functione varia viscerum, diversa symptomata inferunt, & non raro ita destruunt viscera, dein viscera sphacelo vel sordido ulcere correpta mortem inferunt, quam ob rem *Ventris* contusiones sæpe mortem intulere.

1265. Partem aliquam Contusione esse destructam dignoscimus (1) Ex comparatione magnitudinis causæ ad partis firmitatem. (2) Ex partis mutatione si faciat tumorem lividum vel nigrum. (3) Ex dolore, stupore, gravitate, & immobilitate partis. (4) Ex sanguinis effusione per aures, nares, fauces, alvum, pudenda. *Detectio.*

1266. Partis contusæ semper tentanda Resolutio, quæ si obtineri non possit, contusa pars ad Suppurationem *Curatio.*

est

est deducenda, sed in validissima contusione interdum cogimur partem amputare.

Resolutio. 1267. Ut pars contusa resolvatur, prævenienda est sanguinis effusi Coagulatio, & nimia fibrarum solutarum Accurtatio. Hoc obtinemus si servemus partem in modico calore, & applicemus medicamenta *Laxantia*, *humida*, & *pinguia*. Si vero major observatur durities aut ad partes glandulosas, applicanda quæ magis *Resolvunt*. Et ut promtior resoluti humoris fiat Absorptio, conducit venam secare, atque dare *purgans antiphlogisticum*: multum quoque juvat partem mulcere seu leniter fricare. Abstineat se æger a carnis esu ob promptam putredinem, sed habeat pro victu olera, ut Endiviam, Acetosam, Scorzoneram, Chærefolium, Lactucam, Betam, Radicem Fœniculi, & similia, parva copia simul aliquoties de die.

Suppuratio. 1268. Contusio autem major si sit, & plura vascula disrupta quam ut sperare possimus resolutionem, statim applicanda sunt, quæ partem contusam cito commutant in purulentiam, ut sunt *Pus moventia*. Si autem pars quædam mortificata sit, ut Escharam faciat, hæc multis incisionibus est pertundenda, & partes scarificatæ *Lavamento* eluendæ, & applicanda ea, quæ pus movent. Si vero simul vehemens urget dolor, *Anodyna* sunt applicanda.

Mortificatio. 1269. Membrum autem ita contusum, ut conservandi spes nulla supersit, est amputandum (644). Tentando prius num non possit in suppurationem converti; si autem multa officula in pede vel manu fuere comminuta, præstantius valentibus viribus subire amputationem, quam post multas miserias toleratas, dum corpus fuit factum debile.

Quæstiones. 1270. Quæ fides habenda arcanis datis, ut est Lapillus cancrorum, Sanguis hircinus, Corallia rubra, Sperma ceti, Cerevisia Brunsvicensis?

Cuncta multis extolluntur encomiis, quia post hæc data feliciter sanata fuit contusio: sed quia contusio cadit in corpore sano, per se satis cito resolvitur, quæ resolutio non fit dictis assumtis. Si v. gr. Sanguis hircinus siccatus & ita viribus privatus ad drachmam as-

assumtus tantum præstaret, multo plus polliceri posset, si quis carnem hircinam cum multo sanguine ederet.

1271. An ad validas contusiones applicanda Defensiva adstringentia ad intercipiendum confluxum humorum?

Ita concipiebant Veteres inde nasci contusionis tumorem: sed quia pars contusa irritatur, & liber non est transfluxus humorum, in ea parte format tumorem: hinc si applicetur adstringens, accurtabuntur fibræ laceratæ magis, & coagulabitur effusus sanguis, adeo ut qui tumor ex arte tractatus fuisset resolutus, per hæc applicata sæpe convertatur in putrilaginem.

1272. An pressione corporis frigidi est cohibendus tumor ex contusione nascendus?

Nihil promptius est quam si puer cecidit in caput, ne nascatur tumor, cultrum vel aliquod corpus frigidum apprimere ad locum contusum, ut inhibeant tumorem. Sed nihil est quod majorem tumorem facit, nam non solum frigus accurtando fibras & coagulando sanguinem, effusi sanguinis resorptionem inhibet, verum etiam pressione suffocant exiguam quæ superest circulationem.

1273. Cur ex Contusione ulcus sordidum?

Sive Contusio integram sive imperfectam solutionem faciat, modo deinceps formetur ulcus, istud propterea semper erit sordidum, quum margines partis contusæ constent vasis semilaceratis in se continentibus humores concretos, qui sorditatem exhibent non facile separandam. (Conf. 1263.)

CAPUT IV.

De Combustione.

1274. SI per ignem actualem, lucentem in flamma, vel non lucentem in aqua, aliisque corporibus, quædam partes firmæ nostri corporis vel humores immutantur, talis mutatio vocatur *Combustio*. *Definitio.*

1275.

Effectus in solidis mortuis. 1275. Talis actio ignis applicata ad partem mollem animalis mortui corporis (1) istam partem accurtare & corrugare facit, & vascula constringit: tunc talis pars tensa facile rumpitur; sed malaxata humido & pingui in pristinum statum redigi potest. (2) Validior ignis actio, relinquit partem duriorem & contractam, non facile relaxandam. (3) Si adhuc validior fiat, magis contracta & dura invenitur pars & multis rimis disrupta. (4) Sed validissimus ignis gradus totam partem destruit & in massam confusam convertit.

In Liquoribus. 1276. Quum duplex genus humorum contineatur in cadavere, coagulabilis scilicet & non coagulabilis, effectus in his differunt. Lympha enim & pinguedo levi gradu ignis liquefacta, non multum mutantur, sed per summum gradum corrumpuntur. Altera autem pars (1) levem inducit sed iterum solubilem *Coagulationem*. (2) Inducta coagulatio non nisi longo tempore solvitur. (3) Inducta coagulatio in bonum humorem resolvi nequit. (4) Si pergit vehementior gradus, is primo coagulat, dein coagulatum destruit in massam combustam, seu ignis actione destructam.

In viventibus. 1277. Quatuor isti ignis gradus ad nostrum corpus applicati similia in partibus firmis & fluentibus faciunt; sed praeterea ex vitae actione quaedam alia accedunt, quae in quatuor his gradibus sunt enumeranda cum adjecta curatione.

A Gradu primo. 1728. Primus gradus in viventibus producit dolorem, colorem & rubedinem, quae brevi tempore tolluntur applicatione *pinguis & humidi* cum modico calore.

A Gradu secundo. 1279. Major autem ignis gradus, vel diutius continuatus, majorem dolorem, calorem, & rubedinem inducit, simulque elevatur vesicula latice plena. Eadem sunt applicanda, quae in gradu primo sed vesicula elevata est pertundenda, relicta epidermide. Si vero Epidermis simul fuit ablata, supra partem denudatam prius applicanda carbasus *molli linimento* obducta ad evitandum attactum. Si vero simul impressa sunt nigra stigmata a *Pulvere pyrio*, illa statim eluen-

da

da blande per *Lavamentum molle abstergens*. Si vero satis elui non potest, applicanda sunt parva *Emplastra vesicatoria*, quæ magnitudini stigmatum respondent, ut eliciatur macula nigra: reliqua pars superius recensitis tegenda. Quum nimis vehemens urgeat dolor, ex generalibus allegatis applicanda *Anodyna*.

1280. Si vero vehementior ignis actio destruxerit cutim, firmabitur statim ulcus sordidum, & admodum dolens, cum marginibus rubris dolentibus, & contractis. Statim eadem ut in gradu secundo applicanda medicamenta. Post inductam laxitatem solitam marginibus partis combustæ, ulcus id sordidum est abstergendum, *sed lenioribus abstergentibus*, quam in aliis ulceribus adhiberi solent. *A Gradu tertio.*

1281. Vehemens autem ignis gradus destruens totam cutim, & sæpe etiam subjectam carnem, coagulans sanguinem, exprimens, quod coagulari nequit, unico momento partem viventem in Escaram mortuam convertit. Statim non est tentanda Escharæ separatio, sed pars fovenda præcedentibus; quibus sæpe margines combustæ servantur, quæ sibi relictæ in Escharam quoque fuissent conversæ. Quare post biduum, si invenimus *Escharam* ea est scarificanda, & tractanda, ut monuimus (642), sed *Leniora*, & *minus adstringentia* adhibenda. *A Gradu quarto.*

1282. An recte faciunt, qui Adstringentibus, vel acribus, vel actu frigidis conantur temperare combustionis ardorem, & dolorem? *Quæstio.*

Ad temperandum dolorem combustionis nihil promtius est, quam applicare atramentum, vel emplastrum aliquod adstringens, quod vel Defensivum, vel Adustum vocant. Talia equidem quia augent contractilitatem fibrarum, & coagulant humorem, semper augent combustionis mala, etiamsi in principio videantur lenire dolorem. Sed mirandum est toties applicari saponem nigrum, & alia acria, quum hæc augeant dolorem, calorem, & majorem destructionem faciant. Nihil damnosum est, quam actuale frigus, quod statim leniter combustos humores ita condensat,

ut

ut deinceps nunquam solvantur. Miror tamen apud probatos Medicos Spiritum vini, vel & Camphoratum, atque oleum Terebinthinæ applicata inveniri.

CAPUT V.

De Congelatione.

Definitio. 1283. SI per frigus externum alicujus partis viventis motus vitalis exstinguitur, & humores in tali parte concrescunt, talis pars dicitur *Congelata*.

Proprietates gelationis. 1284. Humores aquosi ut & sanguis a frigore glaciali (1) magis expanduntur, ut vasa quibus continebantur diffringant, & glacies aquæ fluenti supernatet. (2) Amittunt non solum fluorem, sed veluti in chrystallos oblongas commutantur. (3) Partes gelu concretæ tarde solvuntur in paulo majore calore, quam qui congelare permittit: (4) Humores præparati ex variis partibus constantes, si post congelationem iterum solvuntur non servant eandem indolem. (5) Non omnes partes gelu in tali humore unitæ a calore subsequente solvuntur. (6) Quo majore calore regelantur humores: eo magis destruitur naturalis indoles, & eo magis diffringuntur vasa, quibus continentur hi humores.

Congelationis species. 1285. Congelatio commode ad duas species referri potest, quarum prima in corpore vivente etiam generatur a frigore minore, quam quod aquam in glaciem convertit. Altera autem species a majori gradu frigoris, quod frigus statim extinguit vitam istius partis, & humores in glaciem convertit.

Pernio. 1286. Prima species vocari potest *Pernio*, seu *Cheimethlon*, in quo plerumque a minori frigoris gradu, quam qui format glaciem, in partibus extremis, & aeri nudo expositis formantur tubercula dura, in majore calore admodum prurientia, sensim cum continuato frigore facta majora, & dolentia, primo rubentia, & dein livescentia. Ut evitetur Pernio, egregium

gium eſt partes iſtas magis gerere tectas, aut tegere *Emplaſtro*, vel *Linimento calefaciente*, quibus præſentes Perniunculi curantur, & inſtante frigidiore tempeſtate præveniuntur. Tandem perſeverante frigore ſenſim totum membrum tumere incipit, liveſcere, & frigeſcere ad attactum, & admodum dolere in calore, & cuticula ſeparatur a ſubjecta cute, quæ exhibet maſſam ſordidam, lividam, ulceroſam, frigidam, tam diu durantem ac durat frigus, imo uſque in æſtatem. Ita factus ulcus ex frigore ante dictis tegendum, & *Abſtergentibus calefacientibus* depurandum, bene muniendum contra externum frigus. Si vero ob nimiam aeris inclementiam, vel debilitatem partium non reſolvitur Pernio dictis auxiliis, pars illa fovenda *Cataplaſmate*, & *Fomento calefaciente* calido conſervato.

1287. Si vero per frigus glaciale pars combuſta ſit, cavendum ne ſtatim exponatur calori, cito enim deſtruetur, ſed pars fricanda eſt nive, vel aqua frigida, donec ſenſus redeat parti. Si gelu non admodum alte penetravit, neque minus diu duravit, ſæpe redit pars ſine ulla labe ad perfectam ſanitatem. Si autem tunc remanet pars quædam mortua, illa *Eſchara* eſt ſeparanda medicamentis in Pernione citatis. Hoc quoque faciendum etiamſi totum membrum gelu ſit mortificatum, niſi quod interdum cogamur amputare partem. Quando ſatis magna pars gelu combuſta fuerit, vel & totus homo, poſtquam præcedente modo vita fuit reſtituta, quædam medicamenta *Calefacientia*, ſunt danda, ut præparentur iterum humores, & expellantur corrupti. *Congelatio.*

1288. Cur omnibus hominibus in eodem aere degentibus non æque frequentes Perniones? *Quæſtiones.*

Invenimus pueros, feminas, & quoſdam homines, quam primum paulo major fit aeris frigiditas, ſtatim vexari Pernionibus, alios autem ne quidem in ſæviſſima hieme: quare cauſa non latitat in aeris frigiditate, ſed in corporibus diverſis: quorum enim corporum, vel eorum partium facilius per frigus exſtinguitur motus vitalis, eæ partes facilius pernionibus corripiuntur. Quare monemur applicatis calefacientibus, ſed

non corrodentibus prævenire Perniones.

1289. Cur Pernio prurit, & dolet in calore?

Quum humores concreti in Pernione hærentes, & circulationi inepti a calore in motum adigantur, primo leniter diſtendendo, & irritando vaſa pruritum inferunt; ſed magis agitati tantum diſtendunt vaſa, ut faciant dolorem, imo deſtructionem partis. Quare cavendum ne pernio nimis cito calore, vel calefacientibus agitetur.

CAPUT VI.

De Fiſſuris.

Definitio. 1290. SI in cute externa, papillis mammarum, ano, labiis, & aliis partibus fiant rimæ oblongæ, quæ dicuntur *Rhagades*, ac ſi eſſent a cauſa vulnerante factæ, ſponte ſua, quod partes illæ molles minus ſequaces ſint, talis ſoluta unitas vocatur *Fiſſura*. Quæ autem fiſſuræ fiunt in oſſibus ſpeciali titulo (256) pertractantur.

Cauſæ. 1291. Generantur fiſſuræ (1) Defectu pinguedinis, ut in frequenti abſterſione, & lotione partium, Lue Venerea, Impetigine, Lepra, Scabie. (2) Aere frigidiore, & ſicciore omnem humiditatem tollente. Quando itaque cutis ita facta rigida, & arida movetur, facile rimam contrahit.

Curatio. 1292. Quæ fiſſuræ oriuntur a cauſis internis non preſanantur, niſi curato illo morbo; ſed ſi fiant defectu pinguedinis, aut humiditatis per aerem ſicciorem, & frigidiorem, vel frequentiorem abſterſionem, illa pars eſt primo depuranda *Lotione molli abſtergente*, dein pars inungenda *Linimento molli*. Eodem linimento, vel quodam *Emplaſtro molli conſolidante*, pars ſervanda tecta. Sed ſi fiat ex ſcabie, impetigine, vel Venerea Lue, adhibenda ſunt *Linimenta*, *&* *Lavamenta Mercurialia*. Sed ſi mammarum papillæ in lactantibus fiſſuris vexantur, *mollia*, *&* *tuta* applicanda, quæ ab infante deglutiri poſſunt.

C A-

CAPUT VII.

De Ulceribus.

1293. Soluta unitas in parte molli nostri corporis, cum quadam deperdita substantia, ab interna corrodente, vel consumente causa producta vocatur *Ulcus*. Ita etiam ulcera dicuntur, quæ relinquuntur post vulnera, Combustiones, Contusiones, Congelationes, Excoriationes, quamvis a causa externa fuere nata. *Definitio.*

1294. Ulcera a Vulneribus, contusionibus &c. sola vetustate differunt. Sed modo apertura partis amissæ sit satis magna, sive contineatur in ea cavitate Pus, Ichor, sordes, caro spongiosa, crusta, nomen tamen ulceris servat. Si vero apertura sit angusta, & descendat profunde inter partes molles, frequentius vocatur *Fistula*. Sed si sub angusta apertura magna invenitur cavitas plerumque pure plena, tunc vocatur *Sinus purulentus* (564) Quamdiu externe nulla est apertura etiamsi intus sit cavitas ampla pure plena, non vocatur ulcus, sed *Abscessus*. *Differentia a consimilibus morbis.*

1295. Ad Prognosin, & indicationem curativam formandam juvat Ulcera in sua genera distinguere. (1) Recentia, vel vetusta. (2) Magna vel parva. (3) Plana, profunda, rotunda, angulosa. (4) Benigna, maligna. (5) Purulenta saniosa, sordida, putrida, Cacoethes, Hypersarcotica, sicca, rheumatica &c. (6) Variis in locis corporis, quia loca hæc sæpe specialia medicamina exigunt. (7) Denique pro diversitate symptomatum, quæ ulceribus junguntur, mutatur prognosis, & curatio. (8) Ut & causæ variæ ulcera producentes. *Genera.*

1296. Multæ sunt regulæ generales malam prognosin in ulceribus præbentes. (1) Ulcera in corpore cacochymico, hydropico, valetudinario. (2) Ad loca ubi multi confluunt humores, ut ad pudenda, anum, articulos, os, nares, oculos. (3) Ad partes nervosas, tendinem, articulos, ligamenta. (4) Circa va- *Prognosis mala.*

ſa majora, arteriam, venam, vel nervum. (5) Penetrantia in quandam cavitatem. (6) In loco, ad quem nón ſatis commode medicamenta admoveri poſſunt. (7) In locis, quæ aeri ſunt expoſita, ut cava narium, fauces, palatum, pulmones. (8) In parte glanduloſa, vel parte acuto ſenſu prædita. (9) Ulcera profunda, vetuſta, ſordida, circularia. (10) Ex metaſtaſi nata, vel quæ morboſum humorem evacuant ex toto corpore, ut in menſibus, hæmorroidibus ſuppreſſis. (11) Supra tibiam, ad malleolos, ubi varia fit cutis diſtractio. (12) Quorum facta cicatrix ſecedit, aut quæ recrudeſcunt. (13) Quorum color, pallidus, lividus, niger. (14) Fundentia Ichorem fœtidum, ſpecillum, vel plumaceolam applicatam tingentem, (15) quorum oræ calloſæ ſunt. (16) Ad attactum admodum dolentia. (17) Cum duritie, oſſis carie, vel alio malo ſymptomate juncta. (18) Admodum ſicca in periculoſe decumbentibus mortem præſagire ſolent.

Bona. 1297. Si recenſita mala abſint, ſed ulcus invenitur impletum Pure albo, puro, ſubpingui, æquali, non mali odoris, & copia mediocri, nec nimis tenui, aut ſpiſſo, tale ulcus citam ſanationem promittit.

Curatio. 1298. In ſimplicis ulceris curatione aliud nihil requiritur, quam ut apertura impleatur firma carne, quæ dein cicatrice eſt obducenda.

Sarcotica. 1299. Quæ medicamenta applicata vel & interne data faciunt, ut ulcus citius, & firmiore carne impleatur, huc pertinent; ſed quoniam ulcera varias occupant partes, *Sarcotica* quoque *in forma varia* eſſe debent, paulo magis, minuſque adſtringentia, prout laxiorem, vel ſtrictiorem detegimus carnem. Multum juvant cita deligatio, ut arceatur aer a nudo ulcere; rarior quam fieri ſolet innovatio; non nimis accurata puris abſterſio, ne lædantur tenella vaſcula; impletio æqualis per linteum carptum; modica ſuſtentatio partis per faſcias,

Cicatrizantia. 1300. Si innata caro ad debitam altitudinem pervenerit, medicamentis paulo magis adſtringentibus inducenda eſt cicatrix, qualia dicuntur *Cicatrizantia*, quorum

rum multa quoque recensita sunt in sarcoticis.

1301. Quum variæ ulcerum inveniantur species, quæ specialem curationem exigunt, ex his præcipuas delibabimus. Inter has simplicissimum est, quod sine corrosione magnam puris copiam fundit, inde *Purulentum* dictum. Hoc curandum est medicamentis *pus cohibentibus*. Et quoniam hæc tam interna, quam externa habentur, varia genera medicamentorum postulant. *Purulentum.*

1302. Quando ex ulcere loco puris effluit humor tenuis, rodens, plerumque fœtens, utplurimum flavescentis coloris, vel & lividi, aut nigri, tale ulcus vocatur *Ichorosum*, plerumque habens subjectum os cariosum, vel carcinoma latens, vel latentem alicubi sinum, qui tamdiu retinet pus, donec per supervenientem putredinem convertatur in Ichorem. Quare talia ulcera nunquam sanantur, nisi putredo totius corporis emendetur, & præveniatur puris illa corruptio. Itaque applicanda, & ulceri indenda medicamenta, atque ulcus tale abluendum *antisepticis*: nam cohibendo effluxum exasperabitur malum. *Ichorosū.*

1303. Si vero ex ulcere continuo stillat humor tenuis, aquosus, pellucidus, acris, ab copioso illo effluxu vocatur ulcus Catarrhosum, & Rheumaticum, plerumque est talis humor tenuis in toto corpore natus, qui ad ulcus deponitur; rarum est si ex vase lymphatico rupto tale fit stillicidium. Quare ad ulcus applicanda *adstringentia absorbentia*, & tentanda ductio hujus lymphæ per alvum, urinam, vel cutim *Purgantibus Diureticis*, atque *Sudoriferis*, ut pars ea liberetur a confluxu: multum sæpe juvat liquorem illum intercipere fonticulo. *Catarrhosum, seu Rheumaticum.*

1304. Interdum ex ulcere circa articulos, & tendines magna copia liquoris spissioris instar albuminis ovi effluit, quale ulcus vocatur *Synovia*. Videtur gelatina, vel mucilago lubricans tendines, & articulos per ulcus evacuari, quam ob rem facit membri exarescentiam, & rigiditatem. Difficulter ad curationem deducitur, quum perpetuam scaturiginem habeat, & illa gelatina diutius stagnans liquescens abeat in Icho- *Synovia.*

 rem,

rem, quo corroduntur adjacentes partes, quæ postea inter se concrescunt. Indenda sunt, & applicanda *Nervina Consolidantia*.

Ulcus sordidum. 1305. Interdum tota ulceris cavitas impletur materia tenaci glutinosa, quæ tam firmiter lateribus, & fundo ulceris adhæret, ut nec abluendo, nec abstergendo auferri possit; hæc facit, ut tale *ulcus sordidum* vocetur. Hoc glutinosum tenax interdum in finibus vasculorum superficiei ulceris subsistens non potest tolli, nisi simul quædam portio de cute, vel carne auferatur. Quod si in sordibus his quædam simul habetur acrimonia corrosiva, late depascendo admodum auget ulceris magnitudinem. Quoniam præsente illa sorditate ulcus, neque carnem generat, neque ad cicatricem deduci potest, istæ sordes omnino sunt abstergendæ, primo *Abstergentibus* mitioribus, dein si his non cedunt acrioribus; & quando his ne quidem auscultant, ad Corrodentia deveniendum. Si vero sordes nimis crassæ sunt, ut præscindi possint, juvat sordes tractare ac si esset Eschara. Depuratum dein ulcus Sarcoticis implendum, quæ aliquomodo sunt simul abstergentia.

Ulcus putridum. 1306. Ex fœtore cadaveroso spirante ex ulcere vocant tale *Ulcus putridum*, exhibens oleum putredine corruptum cum sale alcalino volatili. Quamdiu talis adest putredo, ulcus consolidari nequit, quum affluentes humores, & tenella vascula in putrilaginem similem convertantur. Horum ulcerum tria genera inveniuntur, quæ specialia medicamenta exigunt.

Putredo calida. 1307. Si enim ex ulcere fluit humor tenuis, rodens calorem, & pruritum cum rubedine inferens, illa putredo calida vocari potest, & exigit medicamenta *antiseptica*, *refrigerantia*, *adstringentia*.

Putredo frigida. 1308. Sed si fœtens effluens humor simul inducit partis refrigerationem cum pallore, adhibenda sunt *antiseptica calefacientia*, quæ majorem motum inferunt.

Putredo sordida. 1309. Sed si cum putredine illa, magna copia sordium adsit, simul videndum num vergat magis ad putredinem calidam, vel frigidam, ut ita eligantur medi-

dicamenta *Abstergentia frigida*, vel *Calida antiseptica*. In tali sorditate sæpe cogimur applicare Corrodentia, ut in ulcere sordido (1305) monuimus.

1310. *Ulcus malignum*, quod vocant *Cacoethes*, denotat omne genus ulceris, quod vix non vel difficulter sanari potest, respuit omnia probata medicamina, recrudescit, multa mala, & anomala symptomata infert, unde etiam dicuntur *Pertinacia*, *Contumacia*, *Virulenta*. *Malignū ulcus.*

1311. Si effluens ichor tantam possidet acrimoniam, ut partes circumjacentes consumantur, sensimque fiat ulcus latius, hoc vocant *Corrodens*, vel *Comedens*, aut *Depascens*. Cutim præcipue corrodens vocant *Ambulativum*. Sed quod etiam subjectam carnem consumit dicitur *Phagedæna*, *Nome*, *Lupus*, præprimis si ad tibias hæret: sed nares occupans sæpius vocatur *Noli me tangere*; in ore vocatur *Cancer aquosus*. *Corrodēs.*

1312. Si vero ulcus habeat labia retorrida, livida, tumentia, vasis, & tuberculis lividis stipata, ad quævis medicamenta se exasperans, *Cancrosum* vocant ulcus. Et præter annumerata multa finxerunt Veteres nomina, ut malignitatem, corrosionem, & difficultatem curationis exprimerent. Sed pauca hæc sufficere posse ad Curationem existimo. *Cancrosū.*

1313. Hæc ulcera maligna si præcedente methodo curari non possunt, tentanda est curatio *Mercurialibus*, *Decoctis sudoriferis*, & *alvi ductione* semel, aut bis in septimana. Sed si ulcus sit factum Cancrosum omnem medelam respuens, curatio palliativa, est instituenda, abluendo partem *lavamento molli antiseptico*, ut liberetur ab acrimonia rodente, & applicando *absorbentia antiseptica*. Si vero nimis urget dolor, sæpe debemus applicare, & ingerere *Anodynum*, ut ulcus tolerari possit. *Curatio.*

1314. Si ex ulceris fundo, vel ad margines, excrescat massa rubra fungosa, ad attactum admodum dolens, facile fundens sanguinem, vocatur Caro luxuriosa, & tale ulcus vocant *Hypersarcoticum*. Raro ad ungues habetur ulcus, quin talis massa excrescat, aut si subsit ossis caries. *Hypersarcoticum.*

Curatio. 1315. In locis, & ulceribus, in quibus exſpectamus talem excreſcentiam, debemus per plumaceolas ſiccas, vel *pulveres*, aut *lavamenta antiſeptica* prævenire hanc luxurioſam carnem, cavendo omnem applicationem pinguium. Si vero his coercere non poſſumus incrementum, ſimilia ſunt adhibenda, ſed *magis corroſiva*, quibus præſens ſæpe ſupprimitur. Si autem ad magnam molem increvit, & his ſupprimi non poſſit, tota moles, vel eſt abſcindenda, vel ligando tollenda, in quo caſu applicanda *ſtyptica* ad compeſcendam hæmorrhagiam.

Quæſtiones. 1316. Cur ulcera cum labiis duris curatu difficiliora?

Indurata labia in ſe continent humorem in pus non reſolubilem, ſed qui ſtagnando liqueſcens præbet ichorem rodentem, quo potius conſumitur caro. Unde optimi Chirurgi monent calloſa labia eſſe tollenda, ſi velimus ad curationem deducere ulcus.

1317. Cur ulcera circa articulos difficulter ſanantur?

Circa articulos varia habetur fibrarum diſtractio, qua ſæpe tenella vaſcula concreta diſrumpuntur; atque non raro ex cavo articuli, vel vaginis tendinum, ſuppeditatur humor conſolidationem impediens.

1318. Cur ulcera vetuſta, rheumatica, ſanata, vel recrudeſcunt, vel pejores morbos inferunt?

Talia ulcera rheumatica non ſolum exonerant alienum humorem in ulcere ipſo confectum, ſed & ſerviunt pro artificiali emunctorio totius corporis. Si ergo ſanantur, humor morboſus, hic ſolitus evacuari, collectus erumpit ſanatum ulcus; vel ſi hoc facere nequit, non raro ad alias partes magis principes fertur, ubi pejores morbos infert.

CAPUT VIII.

De Fistula.

1319. ULcus vetustum, profunde penetrans inter partes molles, figuræ oblongæ instar canulæ, cujus latera pellicula, vel tenaci muco, vel callo obsessa non coalescunt, fundens majorem copiam puris, vel ichoris, quam in tam parva cavitate potuisset confici, vocatur *Fistula*. ***Definitio.***

1320. Quum omnis fistula angustum habeat orificium, vel multos cuniculos, ejus differentia est investiganda stylo, cathetere flexili, candela ceracea, injectione liquoris, & artificiali expressione puris, vel injecti liquoris. ***Detectio.***

1321. His auxiliis detegimus, num fistula (1) rectam, obliquam, flexuosam, vel quamcumque aliam sequatur viam. (2) Num unum pluresque cuniculos habeat. (3) Si immisso stylo detegimus corpus durum, sed æquale, judicamus pertingere ad os periosteo adhuc tectum. (4) Si vero id durum simul detegitur asperum, & inæquale, designat os subjectum esse cariosum, quod ulterius ex cariei (210) signis confirmatur. (5) Sed ad extremum styli corpus molle detectum non admodum dolens, judicamus fistulam desinere in partem carnosam. (6) Sed si tunc ex tali fistula major copia puris, aut ichoris exit, quam fieri potest pro ratione magnitudinis, sentiendum est, vel plures esse cuniculos, vel latitare sinum. (7) Si vero stylo tangamus corpus molle, quod attactu magnum dolorem, & veluti horrorem inducit, judicandum est tangi nervum, vel tendinem: ex tali tunc fistula fluere solet liquor gelatinosus instar albuminis ovi. ***Differentia.***

1322. Fistula recens; in carnem desinens; cruentas, & non admodum tumentes habens oras; in corpore ceteroquin sano; ad cujus fundum pervenire possumus; cujus cavitas spleniis, & fasciis potest comprimi, facilem curationem promittit. ***Præsagiū bonum.***

1323.

Malum. 1323. Sed fiſtula vetuſta; multum ichoris fundens; cum caloſis oris; in tendinem, nervum, vel os deſinens; ex cavitate corporis, vel articuli principium habens, vel ex inteſtino recto; in loco ubi comprimi non poteſt; ad attactum dolens; magnum fœtorem ſpirans, difficultatem curationis promittit.

Curatio fiſtulæ ſimplicis. 1324. Fiſtula benigna (1322) eandem cum ulcere exigit curationem, niſi quod fiſtulæ indenda ſint medicamenta. Quare ſtatim applicanda, & indenda *Conſolidantia*. Si vero latera aliquo tenaci muco, vel ſorditate obſeſſa ſunt, eligenda ſunt quæ magis *abſtergunt*. Quæ induntur turundæ ſenſim ſunt minores faciendæ, ut concedatur coaleſcentia.

Calloſæ. 1325. Si vero latera fiſtulæ, vel quod tunica alicujus vaſis ſit relicta; vel quod tenax gluten lateribus nimis adhæreat; vel quod fluens liquor per fiſtulam latera in ſpeciem Eſcharæ calloſæ convertat; impediantur conſolidari, id alienum, ſi *abſcindi* poſſit, forcipe eſt tollendum: vel applicandum eſt *Corrodens*. Hoc repetendum, donec pura habeantur latera, & dein antecedentibus Abſtergentibus, & Conſolidantibus (1324) curanda fiſtula.

Profundioris. 1326. Si vero admodum profunda ſit fiſtula, interna cavitas eſt depuranda *lavamento abſtergente* injecto: aliquid autem de ultima injectione relinquendum in cavo fiſtulæ, & tum inſuper formanda eſt *Turunda* aperturæ magnitudine reſpondens, quæ eſt immittenda, & ope ſtyli trudenda uſque ad fundum: quod ſingulis deligationibus eſt repetendum.

Anguſtioris. 1327. Si autem orificium fiſtulæ nimis ſit anguſtum, quam ut curationem poſſimus ſperare, iſtud eſt (1) dilatandum *Turunda* compreſſa ſponte tumente. (2) Si autem tali modo non ſanatur, fiſtula eſt perſcindenda uſque ad fundum, ſi locus *Sectionem* permittit, immittendo conductorem crenatum per orificium fiſtulæ, qui ſcalpello, vel volſellæ monſtrat viam. Sed in inteſtino recto, ſi pateat *fiſtula Ani*, per fiſtulam immittendum inſtrumentum ſecans falcatum cujus apex globulo eſt munitus, qui globulus ponendus ſupra indicem digitum alterius manus in ano immiſſum, at-

que

que ita unica sectione portio fistulæ, & intestini recti inter falcatum secans, & digitum in ano immissum, est perscindenda, dein abstergentibus consolidantibus recensitis (1324) fistula curanda. (3) Qui autem metuunt ferrum, aut si secari non facile potest, mittenda est acus plumbea admodum flexilis, filo tenaci cera obducto munita, in fistulam, ut digito alterius manus in intestino recto immisso tangatur, eo dein digito flectatur acus, ut per anum redeat: pars tunc per filum intercepta sensim fortius stringenda, ut denique filum excidat, relicta apertura, quæ dein præcedenti modo est curanda.

1328. Si vero ad fundum fistulæ hæret Caries (208), quam cognoscimus ex signis (210) fistulæ junctis; antequam tentatur fistulæ consolidatio, Caries est curanda recensito modo (211): quoniam coalita fistula aliter recrudescet. In tali fistula multum juvat, indere Turundas (1326) recensitas, aut immittere *pulveres siccos*. *Cum ossis carie.*

1329. Si vero solis externis medicamentis non facile obtinetur curatio, vel si in partibus interioribus habeantur fistulæ, medicamenta interna, vel *Abstergentia*, vel *Consolidantia* simul sunt propinanda: semel in septimana alvus laxanda *mercuriali purgante*. *Interna medicamenta.*

1330. Cur fistula frequentior circa articulos, anum, & carunculam lachrymalem? *Quæstio.*

Quoniam ibidem sunt cavitates naturales pro scaturigine fistulæ; & confluunt excretorii humores.

LIBER VIII.

CAPUT I.

De Pruritu.

1331. Altera classis morborum in Cute (1187) aliquam inferens mutationem continet *Pruritum*, ut mutationem inductam in Tactu. Hujus definitio data est (1164).

A levi attactu. 1332. Multæ autem sunt causæ Pruritum inferentes, inter quas notissima est, quæ fit per levem attactum pilorum, plumarum, muscarum, pulicum, pediculorum, & aliorum insectorum, quæ papillas tactus leviter movent. Ex his constat ad Pruritum inferendum tantum requiri, ut Papillæ tactus leviter moveantur. Unde docemur internas latentes causas etiam posse tali modo inferre pruritum. Hujus nulla requiritur curatio, quum sponte cesset ablata titillatione.

Applicatione. 1333. Quædam vero applicata, vel cuti impressa diuturniorem pruritum faciunt; unde patet solum hic non esse factum attactum, sed vel læsionem, vel impressum esse liquorem pruritum facientem, ut in applicatione *Aluminis plumosi*, *Urticarum*, *Catharidum*, aut ictu *muscarum*, *apum*, *cephenum*. In his utplurimum sufficit partem abluere, ut tollatur acre impressum, vel auferatur aculeus relictus: si autem non cessat, applicandum est aliquod *antisepticum refrigerans*, quod compescit motum majorem, calorem, rubedinem, & pruritum.

Tensione vel pressione. 1334. Pars sensilis modice tensa, vel pressa pruritum facit: uti in dentientibus si dens sit erupturus: in instante hæmorrhagia narium ab impetu, vel copia majore: in calculosis pudendorum pruritus si calculus vexat vesicam: pars quæcumque fortius ligata si resolvitur: aut si frigore glaciali fuit constricta, & regelare incipit, quum novus accedens sanguis vasa dilatet.

Perspiratione prohibita. 1335. Frequentissima causa interna est perspiratio prohibita, dum humor ille subsistens in cute titillat. Inde applicata pinguia oleosa, & emplastica pruritum inferunt, ut & aer, vel aura frigidiuscula, præprimis in corporibus biliosis, aut quibus materia perspirans est acrior. In his si pinguia fuere applicata, pars est abluenda *abstergente*. Sed si per aerem frigidiorem prohibitum fuit exhalare perspirabile, dandum est *Diaphoreticum*.

Ab acrimonia ad Cutim delata. 1336. Quum Cutis sub forma sudoris, vel perspirabilis materiæ sæpe evacuet humores acres in corpore na-

natos, qui varii ſunt, admodum differens eſt curatio: ex his igitur præcipuas ſpecies delibabimus. (1) Si ex *alvo conſtipata* acris humor ad cutim delatus pruritum infert diuturnum, alvus laxanda *purgante*. (2) Sed acris materia ulceris ſuppreſſi ad cutim delata ulterius eſt *Sudoriferis* expellenda, & ſi non ceſſat ulcus eſt renovandum. (3) Qui morbi criticam materiem ad cutim pellendo evacuant, uti circa finem *febris*, *podagræ*, *febris ſcarlatinæ*, *miliaris*, & *morbillorum*, nullam exigunt curationem, ſed *Variolæ* ſi nimium pruritum inferunt, frequenti ablutione abſtergentis (1235) temperari poteſt. (4) Humor tenuis acer calidus *Bilioſus*, uti in robuſtis, & juvenibus, in poris cutaneis ſubſiſtens temperatur ſanguinis miſſione, & *purgante refrigerante*. (5) Acrimonia autem *Acida* in pueris frequens pruritum inferens *antacidis* eſt exſtinguenda, ut & ille pruritus, qui poſt abuſum fructuum horæorum oritur. (6) In acrimonia autem *Scabioſa*, & in pruritu pertinaciſſimo juvat aliis medicamentis admiſcere *Mercurialia*. (7) Debilitatorum ſcorbuticorum, & ſenum pruritus, quod humores ſponte corrupti ad cutim delati pruritum inferant, curandus *roborantibus*, & *Diaphoreticis antiſcorbuticis*. (8) Pruritus autem ab ichore fluente ex ulcere fiſtula, vel cancro exigit *antiſeptica*.

1337. Ex dictis concludendum. (1) Cauſam pruritus tantum differre a cauſa doloris, magnitudine. (2) Internas cauſas pruritum inferentes eodem modo ut externas levi applicatione pruritum facere. (3) Pruritum remanentem poſt urticarum attactum indicare, vel aliquid in cute manſiſſe, vel leſionem eſſe factam. (4) Homines, quorum materia perſpirabilis eſt acris, a vento frigido, & applicatione pinguium facile pruritu corripi. (5) Puerorum pruritum generari plerumque ex acido, ſed robuſtorum potius ex ichoroſo. (6) Senum pruritum difficulter curari. *Corollaria.*

CAPUT II.

De Aspredine.

Definitio. 1338. SI cutis æqualis superficies ab aliqua causa reddatur inæqualis, quod squamulæ epidermidis elevatæ faciant, ut pars illa ad attactum doleat, vocatur *Aspredo :* nam cutis ab humore concreto exasperata pertinet ad Crustam, vel Sorditatem.

Causæ. 1339. Ita elevantur, & inverse intorquentur per exsiccationem externam cum pinguedinis defectu, uti in frequentiori lotione cum sapone, aere sicco, & frigido, atque in morbis, qui pinguedinis depositionem ad cutis superficiem impediunt, uti in scabie, impetigine, & similibus.

Curatio. 1340. Omnium primo in curatione observandum, ut sorditates inter erectas squamulas collectæ auferantur *lotione molli saponacea*. Dein pars inungenda est *molli linimento*, quod pingue suppeditat, deinceps pars tegenda, ne facile iterum exsiccetur, & evitanda frequens lotio, & exsiccatio.

CAPUT III.

De Callo.

Definitio. 1341. PArs corporis nostri tenacior, & compactior, pallescentis coloris, sensu carens, ex membrana, vel carne ita mutata facta, vocatur *Callus*.

Partes. 1342. Vix ulla est pars mollis in nostro corpore, quin ita commutari possit, ut experimur in arteria aorta, pulmonali, corde, vesica urinaria, & cute tota. Ossium autem callus est alia concretionis species, qua ossa fracta inter se conferruminantur.

Species. 1343. Duę Calli species occurrunt. (1) Si latera vasorum expulso intus humore, contracta coalescunt, ut in canali arterioso, canali venoso, vasis umbilicalibus, & in multis vasis senum. (2) Si vasa cum suo

ſuo humore concreto concreſcunt, vel quædam partes liquidæ inter concreſcendum cum parte firma compinguntur, ut fit in calli generatione ex attritu; unde circa os fractum, vel luxatum, vel globum alicubi in corpore hærentem, vel calculum in veſica urinaria, generatur callus.

1344. Quoniam callus eſt tenacior, & minus flexilis, pars ipſa amittit ſenſum, & ſæpe motum. Effectus autem differunt pro uſu partis. (1) Vaſa privata circulatione poſt nativitatem in infante faciunt circulationem in natis requiſitam: ſed in ſenibus concreſcentia impediunt neceſſarias vitæ actiones. (2) Aorta, vel pulmonalis arteria calloſa minus dilatabilis, eſt impedimento circulationi: hoc in ligamentis articulorum, & tendinibus, impedit mobilitatem articuli. (3) Sed in cute, & epidermide, in locis, ubi corpus validum attritum ferre debet, eſt magni uſus, ad ferendum attritum, ſed & facit hebetiorem ſenſum. *Effectus.*

1345. Si callus ſit ſanitati impedimento, per *Emollientia* externa, & interna eſt diu laxandus, donec emolliatur, aut ſi in parte externa detegitur, abſcindi poteſt quantum requiritur, & dein pars illa aliquo emplaſtro tegenda, ut caveatur attritus & exſiccatio. *Curatio.*

CAPUT IV.

De Eſchara.

1346. DUm quædam pars mollis, antea vivens, per cauſam aliquam amittit potentiam vivendi, ita tamen, ut totum membrum vita non ſit privatum, pars illa mortua *Eſchara* vocatur, atque ita diſtinguitur a Sphacelo perfecto, Cruſta, Carie, & Sorditate. *Definitio.*

1347. Generalis cauſa Eſcharæ eſt exſtincta actio vitæ, ſed quoniam diverſis modis illa actio exſtinguitur, Curatio quoque in omni Eſchara non eſt eadem. *Cauſa proxima.*

1348. Nam ſi generatur ex *inflammatione*, ſeu gangræ- *Ex inflammatione.*

græna, dum motus vitalis validior fecit partis destructionem (642), medicamenta *Suppurantia* sunt applicanda, quæ lentorem convertunt in pus.

Ex Gelu. 1349. Si autem acre gelu combusserit partem, ut in Pernione (1286) traditum, magis *Calefacientia* exigit.

Ex Debilitate. 1350. Sed si summa virium *Debilitas* permittit, ut quædam portio moriatur, uti interdum fit post longas febres, magnas evacuationes, & in decrepita ætate, non solum externa *Stimulantia*, & *Calefacientia* sunt applicanda, verum etiam interne dantur *Cardiaca*, quæ vires erigunt.

Ex putredine. 1351. Dum vero ex *Putredine*, uti sæpe in locis calidis, & humidis in quibusdam partibus generatur Eschara, hæc est coercenda *Antisepticis acidis*, & *adstringentibus* applicatis, dando simul interne *Cardiaca acida*.

Ex morbis malignis. 1352. Si vero in morbis *Epidemicis*, vel & *Pestilentialibus*, pars quædam Escharam contrahit, Externa, & interna antiseptica, quæ in tali specie pestis valent, sunt adhibenda.

Scarificatio. 1353. Si vero his auxiliis facta Eschara non vel tardissime separatur, illa est multis incisionibus scindenda, quam operationem *Scarificationem* vocant, usque ad partem viventem; ut partes subjacentes contractilitate Escharæ non suffocentur; ut præbeatur exitus ichori sub Eschara hærenti; & ut virtus medicamenti ad partem vivam pervenire possit. Ceterum Eschara pro diversitate causarum tractanda.

Corrodēs. 1354. Sed si experimur Escharam latius serpere, conducit margines partis viventis per *Causticum* corrodere, ut ita sistatur progressus, quod fieri solet si acris humor in Eschara hærens progressum, seu ambulationem facit, sed in aliis speciebus potius augeretur ambulatio.

CAPUT V.

De colore mutato.

1355. MUtatur etiam Cutis ad externum adſpectum, dum naturalis ejus color candido-roſeus, in varium alium colorem convertitur. Hæc mutatio præcipue dependet a diverſo colore liquorum transfluentium, qui per vaſcula pellucida conſpecti exhibent varium in cute colorem, cum ipſę partes firmę omni humore privatę, ubique ſibi ſimilem colorem exhibeant, ſeu potius decolores ſint.

1356. Hæc autem coloris mutatio obſervatur per totum corpus in multis morbis, ut in *Chloroſi*, *Ictero*, *Leucophlegmatia*, *Cachexia*. Quoniam vero hi omnes morbi a Chirurgis non tractantur, in hoc loco non ſunt exponendi. *Totius Corporis.*

1357. Sed ſi coloris mutatio in quibuſdam partibus corporis detegitur, ut *Maculas* exhibeat, utplurimum per auxilia externa chirurgica curandæ ſunt, quare pręcipuas ſpecies in hoc loco ſumus exhibituri. *Particularis.*

CAPUT VI.

De Maculis.

1358. CUtis alieno colore ſine conjuncta intumeſcentia, infecta, vel per parva interſtitia, vel latiora, *Macula* vocatur. *Definitio.*

1359. Meretur, & ad cognitionem, & curationem, macularum diſtinguere varias ſpecies. (1) Quæ fiunt a materia febrili in cute depoſita rubro colore eſſloreſcentia, uti in *Scarlatina*, & ante perfectum puſtularum proventum, in *Variolis*, & *Morbillis*, *Exhanthemata* vocari poſſunt, quæ autem raro a Chirurgis tractantur. (2) Interdum etiam lata plaga fugaci rubedine corripitur, ut ab ira, pudore, vel alio animi pathemate, atque in phthiſicis, ſuppuratis, febricitantibus, cacohymicis, facies non raro rubedine ſuffundi- *Varietas.*

tur, quæ *Phlogosis* dici potest. Neque hæc ad Chirurgiam refertur. (3) *Nævi*, & *maculæ matricales* raro ad curandum proponuntur, cum omnes maculæ, sive aliquem tumorem habeant, sive nullum, cum quibus nascitur homo non nisi sectione, vel corrosione tolli possint. (4) Maculæ lividæ, vel & nigræ plerumque latiores subito in *Scorbuticis*, natæ, internis *Antiscorbuticis* curandæ. (5) Maculæ latæ luridi, & fusci coloris, gravidarum feminarum faciem deturpantes, quas *umbram* vocant, sponte post partum evanescunt. (6) *Stigmata* artificialia cutim dehonestantia, Corrodente applicato tolli possunt. Quæ autem ex pulvere pyrio sunt facta, superius (1279) exposuimus. Reliquæ species particularibus titulis tradi solent.

De Ephelidibus.

Ephelides. 1360. Quæ maculæ obscure flavescentes lentis colorem referentes in facie præprimis, & aliis partibus nudis, solis radiis expositis, conspiciuntur, vocantur *Ephelides*, *Lentigines*, & *Æstates*, frequentiores in feminis, quam viris, & quibus sunt capilli russi. Videntur solis radii crassiores simul cum tenuioribus humoribus ad cutim trahere, & crassiores ibidem subsistentes exsiccare, atque simul ejus colorem immutare. Quare optima est prophylaxis partem gerere tectam, & si adsint eam inungere, & abluere bis de die Linimento, & Lavamento *antiseptico*, & *abstergente*.

De Ecchymosi.

Ecchymosis. 1361. Macula major, & minor livida, vel & nigra, permanens a sanguine in cutis substantia collecto, vasculis ruptis, vocatur *Ecchymosis*, seu *Sugillatio*, ad differentiam *Enchymosis*, quæ subito etiam evanescit, & a nobis Phlogosis vocatur (1359) quamdiu livet vocatur *Pelioma*; sed nigrescens *Melasma*, oblongas strias faciens, vocatur *Vibex*: tandem vero si san-

sanguis effusus solvi incipit, flavescit, indicans inchoatam solutionem.

1362. Tria occurrunt præcipua genera causarum Ecchymosin inducentium. (1) Omnis validior compressio, aut contusio (1263). (2) Ablatio sustentaculi externi, aut impetus internus major; (3) Acrimonia humorum corrodens, aut vasculorum fragilitas, quæ causæ frequentissimæ in scorbuto. Harum causarum curationes quoniam expositæ sunt (1267. & 1359. n. 5.), non erit opus eas repetere. *Causæ.*

De Maculis rubris.

1363. Interdum acrimonia calida stimulans, in poris cutaneis subsistens, facit ut sanguis intrans arteriosa lymphatica, cutis rubedine permanente suffundatur; interdum pulicum, vel aliorum insectorum morsus similes maculas rubras infert. Quæ curantur *Adstringente acido*. Sed si tales fiunt in febribus erysipelatosis, & sæpe mutant locum, dicuntur *Maculæ volaticæ*, quæ ad interiora repulsæ periculosæ sunt: harum curatio ex Erysipelate petenda. *Maculæ rubræ.*

De Maculis Hepaticis.

1364. Maculæ obscuri coloris ex flavo nigricantis, minores, & majores, ut interdum palmæ manus magnitudinem superent, recurrentes, & evanescentes cum quadam plerumque desquamatione, & pruritu, collum utplurimum, pectus, & dorsum infestantes, ex colore dicuntur *Maculæ Hepaticæ*. Frequentes sunt in cacochymicis, atque valetudinariis, in quibus videtur sanguis vel serum corruptum in vasculis cutaneis subsistens, hos alienos colores proferre. Itaque corpus purgandum *alvi ductione*, & cacochymicum e massa sanguinis expellendum *apozemate sudorifero*; Deinceps maculam abluere, & inungere debemus, *antiseptico abstergente*. *Maculæ hepaticæ.*

De Petechiis.

Petechiæ. 1365. Inter maculas omnium pessima species est, quam *Petechias* vocant, dum nempe in febribus maculæ parvæ, flavescentes, vel lividæ, vel nigræ, quæ omnium pessimæ, cutim deturpant, semper indicantes humoris majorem, vel minorem corruptelam. Hæ in morbis acutis humorum sphacelum indicant, quando vetant venæ sectionem, & tunc oborta hæmorrhagia necat, sed *antisepticis refrigerantibus* ulterior corruptio est cohibenda; quæ medicamenta quoque valent, si in regionibus calidis, & humidis oboriuntur Petechiæ. In morbis autem pestilentialibus, quando sunt pessimi ominis, in malignis, & summa debilitate cum corporis refrigeratione, adhibenda sunt *Antiseptica Calefacientia.*

De Vitiligine.

Vitiligo. 1366. Inter macularum species curatu difficillima est, quam vocant *Vitiliginem*, quoniam ipsam cutis substantiam simul cum colore mutat. Numerant tres victiliginis species. (1) *Alphos*, quem etiam vocant *Morphæam albam*; cognoscitur maculis albis instar guttarum per cutim dispersis, sensim latius serpentibus, non admodum alte in cute penetrantibus, neque colorem pilorum innascentium immutantibus: cutis hoc loco puncta sanguinem stillat: habet autem paulo obtusiorem sensum, abire, & redire solet; in superficie quandam asperitatem habet, sed non squamosam. (2) Altera species *Melas* dicta in signis duntaxat ab Alpho differt, quod color fit niger, &, si erumpit sudor; sentiant calorem, punctionem, & pruritum, vocatur etiam *Morphæa nigra*; at *Albaras nigra* est *Lepra Græcorum*. (3) Tertia species, quæ *Leuce* vocatur, vel *Albaras alba*, est morbus præcedens major; nam maculæ sunt latiores, minus distinctæ; cutis color albidus instar carnis ostrearum; pili innascentes fiunt lanuginosi, & mutant colorem; cutis in ea parte fo-

veam

veam contrahit, & quasi consumitur; si fricetur, non rubet; puncta non exit sanguis, sed liquor ichorosus, lymphaticus; sensus stupidior in parte; manet constans non abiens, & rediens; furfures sæpe secedunt de parte.

1367. Ex phænomenis in his tribus morbis observatis constat, vitalem actionem in partibus cutis exstingui sensim, ut pars vivens, & sentiens exarescat, & tanquam in callum convertatur; hæc callositas superficialis observatur in Alpho, profundior in Leuca: Melas autem nigredinem habet ex sanguine rubro simul concreto. **Causæ.**

1368. Motus vitalis languidior instigandus per interna *Calefacientia*, *Antiscorbutica*, & *Sudorifera* ad cutim determinantia: ipsaque cutis *Abstergentibus calefacientibus* a lento adhærente humore est depuranda, atque languens motus est provocandus. Si autem Leuca adsit, *Validiora Calefacientia*, *Vesicatoria*, imo *Mercurialia* sunt adhibenda. Imo in malo pertinacissimo suadent nonnulli tentare curationem salivatione. Conducit etiam alvum servare laxam *purgantibus calefacientibus*. **Curatio.**

LIBER IX.

CAPUT I.

De Sordibus.

1369. Cuti, vel Epidermidi si aliquid novi adhæret, plerumque ab humoribus transudantibus siccatis, vocatur *Sorditudo*: si vero concrescat in squamas, *Crusta* vocatur; sed si humores concrescunt cum vasculis mortuis, potius dicuntur *Eschara*: simile autem sensim nascens in abscessu, ulcere, vel etiam in cavo oris, *Sordes* dicitur. Hujusmodi tenax humor est tollendus *abstergentibus* externis, & internis. Si autem tenacissime adhærent, *Corrodentia* sunt adhibenda.

De Crusta.

Crusta. 1370. Si vero hi humores effluentes firmiter ita concrescunt, ut faciant corpus continuum siccum, & durum, non cuti adhærens vocatur *Crusta*, quæ si per parvas lamellas separatur, uti in scabie, impetigine, herpete, *squamæ*, vel & *surfures* dicuntur. Sed si ipsa vascula mortificata simul concrescunt, potius vocatur *Eschara*. Curatio non differt a præcedente sorditudine, nisi oriatur ex recensitis morbis, qui tunc suis sunt appropriatis tollendi.

CAPUT II.

De Herpete.

Definitio. 1371. Herpeti a serpendo dicto proprium est, quod tegat cutim crusta quadam utplurimum squamosa, non coinquinante accumbentes, sed admodum prorepente cum pruritu, & post secessum non relinquente cicatricem, sed rubedinem sensim evanescentem; maxime infestus est infantibus in facie, & interdum quoque reliquis partibus.

Herpes Infantū. 1372. In his regionibus quædam Herpetis species detegitur, Belgice *Douvvorm* dicta, in infantibus, & pueris, sponte evanescens in adultioribus, quæ utplurimum incipit cum rubris maculis pruritu, & transsudatione humoris tenuis, & acris, interdum cum exiguis pustulis prurientibus: dein pars illa tegitur crusta admodum cuti adhærente, & pruritum inferente; sub crustis ex porosa cute pergit interim manare humor ichorosus, qui si tangit alias partes, istas in similem morbum convertit, unde late serpere solet. Si tollitur crusta, cutis invenitur porosa, fundens ichorem, & interdum sanguinem, qua avulsione latius serpit malum, & redditur pertinacius, tunc solent crustæ quoque magis nigræ fieri, & densiores.

Herpes milliaris. 1373. Hujus species est, quæ vocatur *Herpes milliaris*, si incipiunt illæ crustæ cum pustulis prorepentibus

bus inſtar ſeminis milii, ex quibus ruptis liquor ichoroſus fluit, ſed paulo ſpiſſior, magis prurit, quam corrodit: interdum in circularem figuram proſerpit, unde tunc dicitur Belg. *Ringvvorm*. Hic Herpes etiam infeſtus eſt adultis, magiſque pertinax.

1374. Si vero humor ad cutim delatus, & in ea ſubſiſtens, eſt acrior, tam in infantibus, quam adultis, ut inde fiant ſuperficialia ulcera prorepentia, cum pruritu, & roſione, hæc ſpecies dicitur *Herpes Eſthiomenos*, *fera*, *excedens*. Nam ſi profundiores fiunt corroſiones, ad ulcera referri debent. *Herpes Eſthiomenos.*

1375. In Infantibus plerumque eſt humor Crudus aſſumtorum alimentorum, qui ad cutim delatus, ſtagnans, ſuſcepta ſpontanea corruptione Herpetem facit: ſed in adultioribus utplurimum eſt pertinacior corruptela, minus in acidum vergens. Inde ſi materia a cute ad alias partes feratur, multa anomala ſymptomata infert. *Cauſæ.*

1376. Quum in pueris fere ſemper ex cruda, & acida acrimonia generetur Herpes, illa exſtincta ſponte evaneſcere ſolet: itaque ſi cacochymia ſit in primis viis, illa eſt evacuanda *leni purgante*; acre acidum in maſſa ſanguinis hærens expellendum *Diaphoretico antacido*; remanens acre in corpore emendandum *alcalicis*, & *antacidis internis*. Externe autem pars eſt abluenda, & dein inungenda *Lavamento*, & *Linimento* apto. Sed in adultioribus, & pertinaciore malo lenia *Mercurialia interna*, & *externa* ſunt adjungenda. *Curatio.*

1377. Ab Herpete vix differunt *Achores*, qui etiam dicuntur *capitis manantia ulcera*, nam, ablata cruſta, cutis apparet ſpongioſa, multis foraminulis pertuſa, liquorem ichoroſum fundentibus, conſiſtentiæ inter aquam, & mel, inferentem pruritum, & fœtorem, præprimis in parte capitis capillata. *Achores.*

1378. Si vero in cutis parte capillata illa foraminula ſunt majora, ex ſimilitudine vocatur *Favus*, *Cerion*, & *Meliceria*; liquor tunc effluens eſt inſtar viſci, vel mellis. *Favus.*

1379. Ex cute autem transſudans humor in parte ca- *Lactumē.*

pillata capitis infantum, majores cruſtas faciens, *Lactumen*, & *Cruſta lactea* vocatur.

Furfuratio. 1380. Squamulæ autem ſicciores, & inſtar furfuris fricando a capite decidentes vocantur *Furfuratio*, & ſæpiſſime *Porrigo*.

Tinea. 1381. Si ab humore in parte capillata transſudante ſimul corroduntur Capilli, ea ſpecies vocatur *Tinea*. Hæc diſtinguitur in Tineam ſiccam, & humidam ex majori minorive adjuncta humiditate. Belg. *Hairvvorm*.

Ficus. 1382. Si vero in lacunis cutis hujus loci ſimul concretus inſtar granorum fici exit, eum tunc morbum vocant *Ficum*, *ficoſam*, & *Sycoma*.

1383. Horum omnium curatio quoniam ex Herpetis curatione (1376) intelligi poteſt, non eſt opus ſingulis his novam adjicere.

CAPUT III.

De Impetigine.

Definitio. 1384. Cruſtæ ſiccæ cutaneæ cum cutis induratione, & levi intumeſcentia, non contagioſe, omni ætati infeſtæ, *Impetigo* vocantur, quæ varias habet ſpecies.

Prima ſpecies. 1385. Leviſſima ſpecies eſt, quæ incipit cum cutis duritie, & aſperitate, ſupra quam parvæ limpidæ naſcuntur veſiculæ, cito commutantes in cruſtulas cum magno pruritu. Hæc ſpecies a Fernelio vocatur *Pruritus*. Abit, & redit diverſis anni temporibus.

Secunda ſpecies. 1386. Altera ſpecies pertinacior, ſola hyeme, vel æſtate infeſtans, vel, & continuo afficiens, vocatur a Vvilliſio *Impetigo*, ſed a Celſo *Impetigo rubra*, Græcis *Lichen* interdum Latinis *Serpigo*. Incipit puſtulis rubicundis diverſis in locis corporis, præprimis in membris externis; novæ deinceps accedunt aliæ puſtulæ prioribus conjunctæ, ut fiant tubercula cohærentia ſquamoſa, ſenſim majora, externe aſpera, pallida, quæ fricata deponunt ſquamulas, atque interdum ichorem, qui brevi in cruſtam ſiccatur: perſeverante morbo ſenſim

sim fiunt tubercula crustosa majora, & plura in variis corporis partibus.

1387. Tertia species adhuc pejor est, nam cutis est durior, tumidior, siccior, multisque in locis contrahit fissuras, magis corrodit, & serpit, raro abit, sed manet constans, ejus crustæ plerumque sunt nigræ, quare vocatur *Impetigo nigra*, & a Græcis *Psora*. *Tertia species.*

1388. Quarta autem species, adhuc deterior, habet albidum cutis colorem, pallidas, & flavescentes crustas; transsudat humor tenuis, cutis est dura, & rimas contrahit. Sæpe *Elephantiasis Arabum* vocatur. *Quarta species.*

1389. Ultima teterrima, & horrenda species, habet cutim asperam rugosam, instar cutis Elephantis, quamobrem vocatur *Elephantiasis*, atque *Lepra*, quoniam cutim admodum asperam facit. Hæc species faciem deturpans *Mentagra Satyriasmos*, atque *Leontiasis*, ex figura faciei horum animalium vocatur. Cutis in hac specie quibusdam in locis tumet, aliis autem extenuatur, mollior, & durior, ubique squamis deturpata, alte in cutis substantiam penetrantibus: multæ fiunt maculæ, & tubercula, quæ ex rubedine sensim in nigredinem abeunt. Manus, & pedes tument; multis in locis perit sensus, quando vocatur *Malum mortuum*. *Quinta species.*

1390. Ex Lue Venerea atque scorbuto vetusto similes crustæ in cute nascuntur, quæ non recedunt sine his morbis appropriatis medicamentis: sed si sine his morbis prægressis generatur Impetigo, videtur humor specialis acris, qui in cryptis cutaneis deponitur, & una cum cutis substantia concrescit, hujus morbi causa; illa materia est lenta, & tenax, quæ amissa parte tenuiore, cum vasculis quibus continetur in corpus firmum transit. *Causæ.*

1391. Ut difficilis hic morbus curetur, primæ viæ sunt liberandæ *purgantibus resolventibus*, & *mercurialibus*. Tota massa humorum per medicamenta *Resolventia interna* est attenuanda, & in obstinaciori malo addenda *Mercurialia*. Dein ad cutim determinandus humor *Resolventibus sudoriferis*. Ad Cutim vero depurandum adhibenda *Abstergentia validiora*, ut *Mercuria-* *Curatio.*

rialia externa, imo *Corrodentia*, quæ malum latentem humorem penitus invertunt, & eliciunt. Quidam contendunt salivatione concitata sanari, sed per experimenta didicere deinceps rediisse.

CAPUT IV.

De Scabie.

Scabiei definitio. 1392. SCabiei duas faciunt species, alteram *Siccam*, quam ad Impetiginem retulimus, & quæ vix est contagiosa, alteram *Humidam*, quæ hoc loco proponitur. Cutis, ubi pustulæ scabiosæ sunt erupturæ, primo rubet, prurit multum, & aliquomodo indurescit, dein erumpunt pustulæ, vel pallidæ, vel sublividæ, quibus ruptis effluit ichor; relinquentes ulcusculum humidum pruriens admodum, quod dein tegitur crusta, in cujus ambitu cutis rubet, & prurit, cum calore sæpe, & dolore. Utplurimum primo nascuntur inter digitos, & in flexuris articulorum. Hæ pustulæ non in omnibus sunt sibi similes; quædam sunt parvæ ichorosæ, aliæ majores lentum humorem continentes, aliæ maximæ, & in ambitu inflammatæ. Liquor effluens tangens alia corpora, ista simili labe inficit. Vix possunt pustulæ scabiosæ distingui ab Herpete, nisi quod fiant etiam in adultis, magis inter digitos quam in facie, & quod sint contagiosæ.

Curatio. 1393. Scabiei recentis curatio facilis est, modo primum solvatur alvus *purgante apto;* dein residuum expellatur per cutim *Sudoriferis*. His peractis, medicamentis *Specificis internis*, & *externis* exstinguatur acre scabiosum. Si vero ex materia scabiosa retropulsa generentur anomala symptomata, materies illa ad cutim revocanda sudoriferis, vesicatoriis, & rubefacientibus.

CAPUT V.

De Pustulis.

1394. PUstulæ sunt parvi tumores in cutis superficie subito natæ, non diu persistentes, sed plerumque abeuntes, & redeuntes. *Definitio.*

1395. Pustulæ pro diverso humore in eo contento, phænomenis externis, & locis, quæ occupant, varia accipiunt nomina: harum præcipuas species delibabimus. Ab his separavi (1) istas, quæ fiunt ex prægressa febre, uti sunt *Variolæ Morbilli*. (2) Quæ solent promte in crustas commutari, ut *Herpes*, *Impetigo*, *Scabies*. *Divisio.*

1396. Per *Exanthemata* duplex genus morborum intelligitur, vel notant maculas rubras parvas non elevatas, vel pustulas parvas eminentes rubras, quæ *Efflorescentiæ* dicuntur, quales observantur in morbillis, & principio variolarum: tali modo per totam fere cutim incipiunt, ac si cutis urticis esset agitata, vel muscis, aut pediculis morsa; non diu perstant, plerumque abeunt sine suppuratione. Hæ si non sint variolarum aut morbillorum præsagia, vel criticæ febrium, sed sponte natæ sine ægritudine corporis, & diutius manentes, alvus est ducenda, & laxa servanda *Purgante antiphlogistico*; reliqua materia evacuanda *Diaphoretico*: Dein pars abluenda *Lavamento apto*. Interne simul dari possunt *Temperantia*. *Exanthemata.*

1397. In facie, & præprimis circa nasum quædam pustulæ, seu potius tubercula rubicunda oriuntur in spirituosorum potatoribus, quæ faciem dehonestant, vel ut loquuntur, ornant, quæ dicuntur *Rossantia*, & ex figura fructus rubi *Rubeola*, atque ex colore *Rosalia*, seu *Gutta rosacea*. Hæ pustulæ sunt minuendæ singulis septimanis dato *purgante antiphlogistico*, & applicatione, & ablutione per *adstringentia*, *refrigerantia*, *absorbentia*, interdicto omni spirituoso, & aromatico. *Rubeola.*

1398. Parvæ pustulæ subito in cute oborientes, li- *Phlyctænæ.*

quo-

quore limpido, vel flavo plenæ, instar bullarum ab igne productarum, sine magno dolore, non diu durantes, quæ ruptæ obducuntur crusta, ut in herpete, vocantur *Phlyctænæ*, quasi ab ignis ardore, vel *Psydracia* ab urente frigore. Generantur ab acri tenui rodente humore in cutis ambitu subsistente; sæpe fiunt a pinguibus, & acribus applicatis, & tunc late serpunt, quare tunc vocatur *Ignis sylvester*. Quia Herpes, & Scabies similibus pustulis incipiunt, cum his morbis sępe confundunt Phlyctęnas. Pars statim abluenda *Lavamento antiseptico*, dein pars tegenda *Medicamentis antisepticis*.

Vari, seu Jonthi. 1399. In Juvenum facie, & interdum puellarum si frequentes oriuntur pustulę rubicundę ad cutim, in summitate albicantes, continentes lentam albicantem materiem instar puris crassioris, hæ dicuntur *Vari*, seu *Jonthi*. Hæ pustulæ quoniam nascuntur ex abundantia, exigunt alvum laxiorem per *alvum laxantia refrigerantia*, & sanguinis missionem: atque in facie pustulæ sunt exstinguendæ linimento, & lavamento *adstringente*, *&* *refrigerante*. Si vero pertinacius persistunt, *leniora mercurialia* sunt admiscenda.

Sudamina. 1400. *Sudamina*, *Sudorum papulæ*, seu *Hidroa*, sunt pustulæ milii grani circiter magnitudinem habentes, æstate, & temperamentis calidis frequentes, pręprimis si sudant: in ambitu sunt rubicundę, in summitate habentes vesiculam limpidam. Horum curatio vix differt a Varis, nam venę sectione, & alvi ductione, & laxitate per *Laxans alvum* inducta, atque ablutione, & inunctione *adstringentium*, *&* *refrigerantium* curantur; evitando nimium calorem.

Sirones. 1401. Quæ pustulę plantis pedum, & volis manuum æstivo tempore maxime infestę, cum multo pruritu, apertæ eructantes parvum vermiculum, *Sirones* dicuntur: quamvis hoc nomen etiam tribuitur Sudaminibus. Hæ ut curentur, optimum est partem depurare *lixivioso antiseptico*, ut destruatur nidus, & expurgetur mucosum in cryptis hęrens.

Hydatides. 1402. Si autem in parvis cutis punctis generantur sub epidermide parvę vesiculę aquosę, illę dicuntur *Hy-*

Hydatides, quales sępe fiunt in visceribus internis a vasis lymphaticis dilatatis. Hę si fiunt a fortiori ligatione, pars laxius cingenda, pertundendę Hydatides, & ad partem applicandum *antisepticum*. Si vero in hydropicis continentur Hydatides, pulveribus siccis *absorbentibus*, pars est exsiccanda, non pertusis hydatidibus.

LIBER X.

CAPUT I.

De Clavo.

1403. IN cute excrescentes tumores pustulis majores, minores autem quam qui tumorum titulo tractari solent, *Tubercula* dicuntur. Interdum vero tumores parvi non superantes pustulas, ad Tubercula referuntur, ut patet in Clavo, & Verruca. ***Tuberculum.***

1404. *Clavus* dicitur Tuberculum parvum durum, rotundum, callosum, albidum, in cujus medio, quasi parva macula alba exsucca dura, *cornicis oculus*, dicta; quæ macula est externa pars corpusculi durissimi instar clavi infixi, usque ad subjectum periosteum, vel perichondrium pertingentis, quasi ex eo oriretur: raro dolet nisi irritando inflammetur in ambitu, sed acute dolens si apprimitur perioſteo. Generatur in locis sępe compressis, ut sub plantis pedum, digitis pedum, & eminentiis aurium, quare est Callus (1341) exiguę molis. Qui manens dolorosum attactum facit. Clavus ille prehendendus forfice, attollendus, circumcidendus sensim, ut corculum istud totum exscindatur: aut si prehendi non possit, usque ad vivum clavus est scindendus, & dein tegendus *Emplastro*, tam diu, donec pars sit emollita, & ita totus clavus evanescat, evitando attritum. ***Clavus.***

C A-

CAPUT II.

De Verrucis.

Verruca. 1405. LOcus elevatus, & asper, a Veteribus *Verruca* dictus, in Medicina notat Tuberculum supra cutim eminens duriusculum quasi ipsa cutis substantia, ita excresceret, vasis omnibus ditatum, figurę conicę, cum latiore basi. Sępe copiosę crescunt verrucę in puerorum manibus.

Porrus. 1406. Hujus fastigium si sit præruptum uti sunt Porri Plantæ radices, talem verrucam vocant *Porrum*.

Acrochordon. 1407. Si vero talia Tubercula verrucosa angustam basin habent, ac si a filo penderent, ea vocant *Acrochordon*, & *verrucam pensilem*.

Myrmecia. 1408. Verruca autem latior alte cuti inhęrens, ut exscindi non possit, vocatur *Myrmecia*.

Thymiũ. 1409. Si vero naturalis color verrucæ, tam sessilis, quam pensilis, vergit in rubedinem, eaque vasis cruentis majoribus stipata est ex colore *Thymion* vocatur.

Curatio. 1410. Quoniam sępe, ut sponte nascuntur, sponte abeunt, & vix ullam molestiam inferunt, nisi turpitudinem, raro Chirurgi consilium exigunt, pręprimis cum multa inania extollantur arcana. Si vero Chirurgi petunt auxilium, verrucę sessiles tangendę toties *Corrosivo*, donec usque ad cutis superficiem consumtę sint, dein *Adstringentibus* cicatrix consolidanda, quum alias sępe redeant. Verruca autem pensilis ligando debet suffocari, radix dein caustico dicto consumenda. Si vero in Thymio nimia hęmorrhagia concitetur, illa est *Styptico* cohibenda.

CAPUT III.

De Tuberculo inflammatorio.

1411. ALiud genus tuberculorum est, quod ex cute excrescens dolorem, & rubedinem habet,

bet, humorem morbosum continens, in quo genere diversę sunt species seorsim pertractandę, uti *Phygethlon*, *Phyma*, *Terminthon*, *Furunculus*, & *Carbunculus*. Reliquę autem species, uti *Parulis* (914) *Epulis* (914) *Parotis* (571), recensitę sunt. Quę vero tubercula afficiunt glandulas, infra tradentur.

De Phymate.

1412. Etiamsi *Phyma* late denotet abscessum, vel tuberculum inflammatorium, ut *Phlegmone* inflammationem generalem, stricte tamen denotabit tumorem inflammatorium, circumscriptum, pręprimis in ambitu corporis, furunculo simile, sed planius, brevi tempore in suppurationem tendens, quando totus ejus ventriculus plenus invenitur pure. Frequentius oboritur in pueris, quam in alia ætate. Tegendus est tumor Medicamento *Suppurante*, & post eruptionem, ut ulcus tractari debet. *Phyma.*

De Phygethlo.

1413. *Phygethlon*, quod Latinis dicitur *Panus*, est etiam tuberculum inflammatorium, sed latius, & planius Phymate, raro, & tarde ad maturitatem venit, at dolorem majorem movet. Utplurimum partem glandulosam occupat, uti in collo, sub alis. In Inguinibus, quando vocatur *Bubo*, pone aures veniens appellatur *Parotis*. Quod fiat in parte glandulosa, non raro mutatur in tuberculum durum diu manens. Applicanda sunt *fortiora suppurantia*. Sed si nimius dolor urget, applicanda, quę magis *laxant*. Dum vero comperimus abire in indurationem, applicanda sunt *resolventia*. Post aperturam locus depurandus *abstergentibus*. *Phygethlon.*

De Termintho.

1414. *Terminthos* etiam est Tuberculum rubicundum calens & dolens, sed quod in summitate habet pustulam *Terminthos.*

lam vel nigram, vel lividam, quę exarescit in crustam; si aperiatur Terminthos, in suo ventriculo habet pus. Ex innascente pustula fructui Terebintinæ non absimili nomen obtinuit. Frequentissime membra inferiora occupat. Per *laxantia suppuratoria* ad citam maturitatem est deducendus, & dein ut ulcus curandus.

De Furunculo.

Furunculus. 1415. Tuberculum in cute dolens, rubrum, & calens ad attactum duriusculum, raro superans magnitudinem ovi columbini, sæpe multis in locis simul, vel successive increscens, tarde ad maturitatem veniens, utplurimum nono, vel decimo die, vocatur *Furunculus*, seu *Dothien*. Si rumpitur, speciem cruoris cum dolore fundit, intus tunc apparet massa albida; instar puris tenacis concreti, totum ventriculum furunculi implens, tarde admodum secedens; sed si secesserit, locus ille brevi impletur, & consolidatur. Uno sanato, sępe alii novi succrescunt, magis tamen sunt molesti quam periculosi. Ipse furunculus ad citam maturitatem est deducendus, *Suppurantibus*: dein apertus furunculus *Digestivis* est detergendus. Ut autem regeneratio pręveniatur, conducit semel secare venam, & alvum servare laxiorem per *Laxantia refrigerantia*.

De Carbunculo.

Carbunculus. 1416. Tuberculum durum, aridum, circumscriptum, furunculo majus, admodum dolens, in cujus ambitu cutis sępe late diffunditur rubedine, & dolore, utplurimum in superficie pustulis igneis sępe lividis, vel nigris stipatum, in quibus sanies videtur, vocatur *Carbunculus*, *Carbo*, & *Anthrax*; quia, si aperitur, invenitur ventriculus alte carni insidens plenus massa nigra quasi esset caro exusta. Si veniat pestis tempore, dicitur *Antrax pestilentialis*. Post separationem massæ nigræ contentæ relinquit ulcus sordidum. Statim ac

ac conſpicitur Carbunculus, ad citiorem ſuppurationem eſt ducendus *Maturantibus*. Dein *Digeſtivis antiſepticis* eſt ventriculus depurandus. Si autem nimis doleat, *anodynum* applicari poteſt.

CAPUT IV.

De Eryſipelate.

1417. LAtiores tumores in cute, qui etiam alias internas partes corporis aggrediuntur, multi ſunt. Horum quidam ſuperius ſunt traditi, uti *Inflammatio* (503) *Abſceſſus* (550) *Oedema* (719) *Ecchymoſis* (1361). Qui vero reſtant, ut *Eryſipelas*, & *Empneumatoſis*, hoc loco exponendi. Qui autem reſtant Tumores folliculoſi, & Tunicati duri, poſt ſtructuram Glandularum exhibitam ſunt proponendi.

1418. Si per cutim ſubito diffunditur rubedo, aliquomodo ad flavedinem vergens, late ſe diſpergens, preſſione digitorum dimittens colorem, ſed ſtatim rediens ablato digito premente, ſępe mutans locum, & priorem ſępe repetens, cum exigua intumeſcentia, ſatis facile digitis comprimenda, cum mordaci, & acri ardore, exigua, vel nulla pulſatione, plerumque poſt febrem erumpens, vocatur *Eryſipelas*. *Eriſipelatis definitio.*

1419. In his regionibus poſt febrem, vel cum febre, in facie pręprimis, & collo, ſimilia naſcuntur phęnomena, poſt quę naſcuntur veſiculę latę ichore, ſeu liquore flaveſcente tenui plenæ, quo exareſcente ſenſim, cutis relinquitur furfuribus obſita, qui dein abſtergi poſſunt. Quibuſdam hominibus hic morbus valde familiaris vocatur *Eryſipelas Bulloſum*, Belg. *Belroos*. Similis fere morbus paſſim in cute naſcitur ab applicatis pinguibus, qui tunc admodum ſerpit, quando Belg. vocatur de *Vvorm*, forſan a prorependo: eſt tunc Herpetis ſpecies. *Eryſipelas bulloſum.*

1420. Si vero talis levis intumeſcentia, & cutis rubra multis puſtulis ſtipata invenitur, ex quibus ruptis effluit liquor conſiſtentia inter pus, & ichorem, relinquens ulcus admodum planum, & prorepens, eam ſpe- *Eryſipelas puſtuloſum.*

ciem voco *Erysipelas pustulosum* ; a Celso *Ignis Sacer*, & *Serpens* dicitur, a quibusdam ad Herpetem refertur. Hæc species supra pectus, latera & sub plantis pedum, atque volis manuum detegitur.

Erysipelas ulcerosum. 1421. Major autem in eo humore est acrimonia, ut non solum cutim leviter rodat, sed etiam latius depascat, quo profundius simul generetur ulcus lividi coloris, quod interdum in medio consolidatur, sed in ambitu prorepit, & consolidatum facit recrudescere, eam speciem voco *Erysipelas ulcerosum*; est Celsi altera species *Ignis Sacri*. A quibusdam pro Herpetis etiam specie habetur, sed malignioris.

Erysipelas compositum. 1422. Interdum verum Erysipelas jungitur aliis morbis, unde nascuntur phęnomena ex conjunctis morbis nata, quę omnia perperam referuntur ad Erysipelas: propterea a Veteribus non inepte tradita sunt *Erysipelas Phlegmonodes*, *Oedematodes*, & *Scirrhodes*, si istorum morborum signa simul aderant.

1423. Ut eruatur causa proxima Erysipelatis, & ejus vera proponatur methodus medendi, sigillatim ponderandę sunt notiones Erysipelatis inseparabiles (& perscrutandę causę remotę Erysipelas inferentes.

Rubedo. 1424. Levis est, & fugax Rubedo non limitata in Erysipelate, quę denotat vascula arteriosa lymphatica sanguine rubro esse ita impleta, ut pressione tamen evacuari possit, quod fieri non potuisset si ille sanguis in vasculis his infractus subsisteret.

Flavescens. 1425. Quod autem color ille in flavedinem vergat, demonstrat causam potius latitare in tali modo colorato humore, & acri, qui irritatione sua facit ut globuli rubri ingrediantur arterias lymphaticas. Ita coloratus humor invenitur in cacochymia magis corrupta, putrefactis, & bile acri, quare non sine ratione in Erysipelate Veteres accusarunt bilem.

Dolor. 1426. Quum non admodum valida observetur tensio, ut inde concludere possimus provenire dolorem, is potius deducendus erit ab acrimonia in flavo illo humore hęrente.

Calor. 1427. Calor in erysipelate minus urens quam molestus, & mordax, manum tangentem tandem inficiens, ar-

arguit non ſolum aucto motu vitali generari calorem, ſed acrimoniam ſimul rodentem adeſſe, quæ manui applicatę communicari poteſt.

1428. Vix ullus invenitur fugacior, faciliuſque mutans locum morbus, quam Eryſipelas; & quam primum aliam occupat partem, in ea ſimilia phęnomena infert. Unde ſatis conſtat Eryſipelatis materiem eſſe tenuem acrem, & irritantem, flavi coloris. *Fugacitas, ſeu metaſtaſis.*

1429. Sanguis, vel ſponte manans, vel arte eductus ex morbo eryſipelatoſo non concreſcit, ut in inflammatoriis, ſed manet rubicundus, & interdum omnino ſolutus. Ex quo deducitur, materiem Eryſipelatis eſſe, vel ſaponaceam, vel putridam, qua naturalis major concretio ſanguinis, ex majori motu naſcenda, exſtinguitur. *Sanguinis obſervatio.*

1430. Si perſcrutemur remotiores cauſas, hę quoque conſpirabunt, eum eſſe humorem acrem, tenuem, vel excrementitium, vel morboſum. Nam (1) in ceteroquin ſanis corporibus ſi prohibeatur perſpiratio, vel per aerem frigidiorem, & humidum, vel per pinguia applicata, cutis contrahit Eryſipelas. (2) Hoc etiam fit, ſi prohibitus ichoris effluxus per ulcus ad cutim deponitur. (3) Aut humor aliquis retentus ex putredine corruptus, uti in cacochymicis, ſcorbuticis, hydropicis, in cutis ambitu ſubſiſtens. *Cauſa remota.*

1431. Ex antecedentibus colligi poteſt, proximam cauſam Eryſipelatis eſſe materiem acrem, tenuem, irritantem, ſaponaceam, quę ex pinguedine pręprimis corrupta naſcitur, cum ſanguine reliquo ad cutim, vel aliam partem delata, irritando facientem calorem, rubedinem, & dolorem, facile locum mutantem, degenerantem in materiem ichoroſam, nunquam in pus commutanda, ſolventem concreſcibilem ſanguinis indolem, & partes interdum corrodentem. *Cauſa proxima.*

1432. Quoniam nimis calor partis promovet converſionem in putrilaginem tenuem, ille eſt temperandus actu frigidis, tam diu, donec pars ad naturalem calorem, & colorem redeat, ſæpe renovando applicata, quia a partis nimio calore ſimul caleſcunt. Si autem timor ſit metaſtaſis ad aliam magis principem par- *Curatio per actu frigida.*

tem, tepida potius adhibenda. Si per refrigerationem nascitur partis Livor, indicans subsistere sanguinem, & in sphacelum tendere, abstinendum a frigidis, sed tunc potius actu calida sunt applicanda, ut revocetur vita in ea parte.

Incrassantia absorbentia. 1433. Si per poros cutaneos possimus elicere *absorbentibus incrassantibus*, id tenue & acre, sępe feliciter tollitur Erysipelas sine ullo relicto vestigio.

Alvum ducens. 1434. Conducit quoque laxam servare alvum *lenioribus purgantibus*, quæ simul refrigerant, ut corporis temperetur calor, & eliminetur biliosum, & cacochymicum corruptum ex intestinis.

Temperantia. 1435. Quoniam nimia adest sanguinis tenuitas, cum mordaci, & calefaciente acrimonia, illa est *Temperanda*, medicamentis variis internis, & externis, prout totum sit affectum corpus, vel quędam ejus pars.

Diaphoreticum. 1436. Si spes sit leni Diaphoresi nos e corpore eliminare posse id acre, ex *Diaphoreticis refrigerantia* sunt eligenda.

Dolor vehemens. 1437. Interdum vero cogimur aliquomodo a recepta methodo recedere pręe nimio urgente dolore, qui tunc *Anodyna* exigit.

Ulcus. 1438. Quando per Erysipelas pars in ulcus sordidum sit mutata, istud tunc *adstringentibus antisepticis* est depurandum.

Quæstiones. 1439. Cur Erysipelatis metastasis ad interiora periculosa?

Si sponte fiat, signum est summę debilitatis, sed per frigida vel adstringentia facta, periculosa, quia internarum partium functiones pręstantiores turbantur, & quia hic subsistens evacuari non potest.

1440. Cur in ossis carie toties Erysipelas?

Ichor ex carie fluens est pinguedo medullosa liquefacta, corrupta, quę ad cutim applicata sua pingui acrimonia irritante rubedinem Erysipelatosam facit.

1441. Cur Erysipelas in hydropicis, & circa ulcera cancrosa malum indicium?

In Hydropicis notat non solum esse aquę abundantiam, sed quod pinguedo, quæ restat, in putrilaginem fuerit conversa. In ulceribus autem Cancrosis indicat ma-

materiem illam non ſolum eſſe acrem, ſed & ſparſam per partes ambientes.

1442. Cur Eryſipelas erumpens periculoſior?

Quoniam materia Eryſipelatis non ſemper convertitur in pus conſolidans, ſed in ichorem rodentem; & quoniam ſignum eſt acrimonię corrodentis.

1443. Cur venę ſectio in Eryſipelate damnum, dum in Inflammatione ſummum emolumentum infert?

Venę ſectio in morbis calidis non ſolum minuit impetum, ſed ſimul permittit ſanguinem liqueſcere, quæ utraque egregia ſunt in inflammatione, ſed in eryſipelate, ubi ſimul nimia adeſt tenuitas, hac in parte nocet ſanguinis evacuatio.

1444. Cur in acutis cum ardore, ſiti, & rubedine, ſi ſanguis emiſſus non format cuticulam phlogiſticam, ægri ex ſanguinis miſſione non levantur, & vetatur repetita venę ſectio?

Tria hæc primaria ſigna, tam Inflammatione, quam Eryſipelate habentur, ſed ſi non formetur ſupra ſanguinem emiſſum cuticula phlogiſtica, ſignum eſt eum morbum acutum eſſe Eryſipelatoſum, inter quos multi ex hodiernis nullum ponunt diſcrimen.

1445. Cur tumor ruber ex Eryſipelate plerumque evaneſcit ſine ſubſequente abſceſſu?

Frequens eſt poſt inflammationem, ut ſequatur Abſceſſus, ſed quia humor in Eryſipelate eſt tenuis, ille non abiens in purulentiam, ſed potius evolans abſceſſum relinquere nequit.

1446. Cur Delirium ex eryſipelate lethale?

Delirium probat materiem eryſipelatoſam delatam eſſe ad interiora encephali, quæ partes contentæ ſi agitantur ab eryſipelate, ita perturbant actionem vitæ, ut homo moriatur.

1447. Cur pinguia non applicanda Eryſipelati niſi adſtringentibus, & antiſepticis miſta?

Pinguia niſi muniantur adſtringentibus, & antiſepticis, per materiem tenuem Eryſipelatoſam brevi commutantur in ſimile liquamen, quod dictis miſtum inhibetur.

CAPUT V.

De Empneumatosi.

Definitio. 1448. QUando in quadam corporis parte, & præprimis sub cute, nascitur tumor facile cedens digitis, sed statim rediens, ut vesica aere plena si fuerit compressa; minus decliviorem partem petens quam ceteri tumores; totiusque partis minuens specificam gravitatem, vocatur *Empneumatosis*, quia continet aerem elasticum, a multis *Apostema ventosum*. Quod si tumeat venter *Tympania*, sed in scroto *Pneumatocele*, in umbilico prominente dicitur *Pneumatonphalos*.

Causæ. 1449. Generatur Empneumatosis (1) si nos ambiens aer se insinuat in panniculum adiposum, ut frequens fit in pectoris vulneribus: quod æmulantur agyrtæ facientes in cute capitis aperturam, per quam ope fistulæ cellulosam cranii inflantes, capitis molem aspectu horrendam faciunt, sed facile sanandam. (2) Altera causa frequens est ex Putredine, qua aer a liquoribus, quibus antea intricatus hærebat, liberatur, & in magnam molem se extendit. In ventriculo autem, & intestinis similis aer formatur ex effervescentia, fermentatione, & motu inordinato.

Curatio. 1450. Si naturalis aer est intromissus, is iterum est extrudendus, vel suctione tollendus: sed ex putredine natus non superabitur nisi applicatione, & injectione Antisepticorum, quæ ulteriorem putredinem inhibent. Sed quoniam magna invenitur differentia inter putredinem calidam, & frigidam, *Antiseptica* sunt eligenda *Calefacientia*, & *frigefacentia* ad differentiam hanc.

Quæstiones. 1451. Cur post viscerum ventris abscessum sępe Tympanites?

Quia pus ex tali abscessu rupto effusum, in ventre collectum, stagnans, putrescens, multum aeris elastici producit, qui ventrem in tumorem attollit.

1452. Cur ablato putrefacto humore, sponte evanescit Empneumatosis relicta?

Ut

Ut ex putredine generatur aer elasticus separando aeris particulas humoribus intricatas; ita sublata illa causa putrefaciente, motus vitalis remanens jungit particulas aeris elasticas humoribus, & partibus firmis, ex qua conjunctione aer non amplius exercet elasticitatem, ut videatur evanescere.

LIBER XI.

CAPUT I.

De Glandulis.

1453. Glandula est pars firma, organica, mollis, figurata, albicans utplurimum, & glandis figuram habens, constans carne singulari glandulosa dicta, per quam dispersa sunt arteria, vena, nervus, conficiens ex allato generali humore, liquorem specialem, quem emittit, vel per amplum emissarium, vel per angustum, quod vocatur ductus, qui sæpe ex multis veniens in communem ductum majorem se exonerat; vel statim tradit transeunti lymphaticæ venæ. *Definitio.*

1454. Simplicissima species glandularum est, quam vocant *Cryptam*, *Folliculum*, *Lacunam*, vel *Ampullam*: est quędam simplex cavitas speciali membrana glandulosa formata, in quam cavitatem ab omni ambitu deponitur liquor, qui dein, plerumque prius inspissatus, emittitur per emunctorium. Hujusmodi cryptæ ubique copiosissimæ in cute, diversis tamen in locis varios secernentes humores, inveniuntur. *Crypta.*

1455. In quo autem corpusculo glanduloso huc usque detegere cavitatem non potuere, sed simplex emunctorium deferens liquorem tenuem, istud corpusculum vocant *Glandulam simplicem*. *Glandula simplex.*

1456. Si vero multæ hæ glandulæ simplices congregantur in unam molem, generali membrana cinguntur, atque per multas fibras inter se nectuntur, talis moles vocatur *Glandula Composita*. Eam distinguunt in *Conglomeratam*, & *Conglobatam*. *Glandula cõposita.*

Conglomerata glādula. 1457. Si ex glandulis his ſimplicibus confectus, & ſegregatus humor feratur per emunctoria, cuicumque glandulæ ſimplici particularia, in communem ductum ita factum ramoſum, & ſenſim ampliorem, qui tandem in amplum emiſſarium ſuum deponit humorem, uti pancreas, ſalivales glandulæ, & forſan renes, & hepar, talem glandulam vocant *Conglomeratam*.

Conglobata Glandula. 1458. Si vero multæ glandulæ ſimplices in unam molem coagmentatæ confectum humorem non corrivant in commune emunctorium, ſed per ſua ſpecialia emunctoria deponunt; tales glandulæ dicuntur *Conglobatæ*. Hujuſmodi inveniuntur ſparſim per totum corpus, & maxime in meſenterio, per quas tranſeunt vaſa lactea, hæ videntur ſecernere liquorem tenuem, eumque permiſcere tranſeunti lymphæ, vel chylo. Aliæ autem inveniuntur in cavis articulorum ſmegma conficientes.

Fabrica glandularum. 1459. Quamcumque glandulam adit *Arteria*, ea variam diviſionem facit, & varium curſum ſequitur in diverſis glandulis, allatum ſanguinem tradit *Venis*, ut probat injectio; & in glandulis meſenterii, ut & in hepate, per venas ibi valvulis carentes injectione facta, redit liquor per arterias. Multo copioſiores quoque *Nervi* adeunt glandulam, quam ad quamcumque partem aliam ejuſdem magnitudinis. Hæ partes inter ſe junguntur, & nectuntur quibuſdam *fibris* ſolidis ſpecialis fabricæ, cum interpoſita *Tunica celluloſa*, & denique particulari *Membrana* cuncta hæc cinguntur. Ex omni acino glanduloſo ſimplici glandulæ conglomeratæ emergit principium *Ductus communis*. An vero hæc principia oriantur ex cavitatibus, an vero ſint continuationes arteriarum, non conſtat inter Anatomicos celeberrimos. Sed quoniam in hepate injectus liquor ex poro bilario tranſit in arteriam portarum, & radices venæ cavæ, maxime probabilis eſt ſententia, principia emunctorii continuata eſſe extremis arteriarum, & venarum: ſimulque probabile eſt liquores per nervos allatos huic ſecreto humori admiſceri: atque per fibras nectentes in quacumque glandula fieri motum particularem, a generali motu vitali arteriarum

rum distinctum, per quem, & per varium cursum arteriarum, diversi humores secernuntur in glandulis.

1460. Est ergo in nobis multiplex secretio. (1) Extremitates arteriarum lymphaticarum, & nervorum sine structura glandulosa deponunt humores distinctos. (2) Cryptæ primo retinentes inspissandos humores, tandem exonerant. (3) Glandulæ compositæ non solum diversum a præcedentibus deponunt humorem, sed & inter se non secernunt humores similes. Quare humorum secretorum magna est varietas. *Secretio multiplex.*

CAPUT II.

De Glandularum morbis.

1461. GLandulæ omni genere vasorum instructæ generalibus quoque morbis corripi possunt: sed quia insuper in glandulis peculiaris est structura, motus, & humor, quosdam quoque patiuntur morbos, qui non ita in ceteris partibus occurrunt. Veteres autem per phænomena distinguentes morbos, his specialibus morbis certa imposuerunt nomina: atque his non contenti, ex loco, quem illi morbi occupant, alia excogitarunt nomina. Nos vero hos omnes reducemus ad *Lupiam*, *Strumam*, *Scirrhum*, *Cancrum*, & *folliculosum tumorem*. *Divisio.*

CAPUT III.

De Lupia.

1462. TUmor parvus, duriusculus, sub cute hærens, mobilis, nodi, glandulæ, vel ganglii figuram habens, vocatur *Glandula*, & *Lupia*, forsan ex Lupuli fructus figura, multum differens a Lupo ulcere (1311) & distinguenda a glandula sana, ganglio nervi, & morboso, scirrho, & similibus tumoribus. *Definitio.*

1463. Videtur materia lenta glutinosa concreta cruda *Causæ.*

da in quadam glandula singulari hærens, eam infarciens, ut tota interna substantia glandulæ sit impleta humore lento non facile corruptibili; & quia glandula solis suis vasis ambientibus partibus est annexa, talem liberum tumorem exhibet.

Curatio. 1464. Hujusmodi tubercula bis de die sunt fricanda cum saliva, vel alio *resolvente Linimento*, & tegenda simili *emplastro*.

CAPUT IV.

De Struma.

Definitio. 1465. STruma, *Scrophula*, seu *Chœras* est etiam tumor frigidus glandulosus durus ut Lupia, sed plerumque major, magisque adhærens partibus circumjacentibus, & sæpe multas partes glandulosas simul afficiens; omni dolore caret, nisi durius tractetur, vel suscepta corruptela perrodatur, quando effluit humor tenuis instar laticis, manente parte indurata: quando etiam proserpit.

Causæ. 1466. Videtur materia viscida tenax, a veteribus Pituita (*Comp.* T. 11.) dicta, in glandulæ substantia collecta, tunicam ejus cellulosam implens, strumas inferens: & quoniam invenitur insipida, gypsea, vitrea, & salsa, idem tumor ex eadem materia natus varia phænomena præbet. Ipsa forsan gelatina sana sanguinis in glandulis concreta similes tumores infert.

Curatio. 1467. Quoniam nascitur struma in corporibus pituitosis frigidis, interne danda medicamenta *Resolventia*. Alvus ducenda *resolventibus*. Fovendo partem eam *Resolvente calefaciente*. Si vero aperta sit struma, ut ulcus durum sordidum est curanda.

CAPUT V.

De Scirrho.

1468. SCirrhus etiam eſt tumor durus glanduloſus, inæqualis ſuperficiei, a parvo tumore ſenſim increſcens, difficilis ſolutionis, vix dolens niſi duriter tractetur, vel acrimoniam ſuſcipiat, quando vocatur Cancer. Non ſolum aggreditur partes proprie glandulas dictas, ſed etiam alia organa ſecretoria, uterum, hepar, lienem, & ſimiles partes. *Definitio.*

1469. Videtur ſcirrhus natura materiæ a precedentibus differre, quod ſit pinguedo concreta, & corrupta, hærens in tunica celluloſa glandulæ, quæ inæqualiter tumens hujus glandulæ exhibeat externam inæqualitatem, & duritiem. Hæc materia diu retenta non facile patitur reſolvi: ſi autem per putredinem ſupervenientem liqueſcit, convertitur in non domabilem acrimoniam cancroſam. Hæc pinguedo corrupta acris, quia induit nigrum colorem, veteribus dicta fuit Atra bilis. Ad hujus generationem, & collectionem in glandula multæ recenſentur cauſæ. *Cauſa.*

1470. *Diſcutientibus* applicatis minuitur magnitudo, ſed ſimul redditur irreſolubilis, quia omni ſolvente humiditate privatur. *Prognoſis.*

1471. Omnes valde *duri Scirrhi* ſunt diuturniores, & curatu difficiliores; quia reſolvi nequit niſi fluxilis primum reddatur concretus humor, quod difficulter obtineri poteſt.

1472. *Durus*, & admodum *Aſper*, frequentius abit in cancrum, cum eminentes partes lædentes viventia adjacentia lædant ſimul: quod ſi tunc ſimul aliquis dolor accedat, vocatur Cancer occultus.

1473. Scirrhus *emollientibus*, & *laxantibus* liquefactus utplurimum abit in carcinoma; quia humidum accedens liquefaciens diu concretum humorem facit, ut fiat teterrima putrilago.

1474. Scirrhi aſperi ſolutio non tentanda *frictione*, quia partes viventes ad corpus id aſperum preſſæ deſtruuntur.

1475. Omnis *vetus Scirrhus*, etiamsi ejus materia in fluorem possset redigi, periculo non caret, nam diuturnitate temporis summam acrimoniam acquisivit.

1476. *Dolor* in scirrho præsagit cancrum, quia notat jam incipi corrosionem partium ambientium.

1477. Scirrhus oleis *aromaticis*, & *stimulantibus* exasperatur, struma autem iisdem resolvitur.

Curatio. 1478. Scirrhi curatio est triplex. (1) Resolutio, (2) Ablatio, (3) Palliatio.

Resolutio. 1479. Si recens sit scirrhus, & in corpore ceteroquin sano, non dolens, nec admodum durus, aut asper, ejus tentanda est *Resolutio per appropriata externa*, dum interim per interna *alvum ducentia*, & *emendantia* tenaces alieni humores simul evacuantur.

Ablatio. 1480. Si his internis, & externis non obtemperat Scirrhus, hærens in loco apto; neque annexus partibus ambientibus; neque stipatus magnis vasis, vel alia parte principe; est abscindendus, arripiendo totum scirrhum cum communibus integumentis, detrahendo eum, ut totus instrumento acuto tolli possit; Enucleatio enim scirrhi non procedit; eum aggredi corrosivis, non est tutum; atque ligando suffocare, nimis dolorosum est, & infidelis curatio.

Palliatio. 1481. Si vero dictis auxiliis tolli non potest scirrhus, ejus augmentum, & commutatio in Cancrum est prævenienda: quod fit iisdem Medicamentis internis, sed *externis absorbentibus adstringentibus antisepticis*, ut ita inhibeatur putredo, quæ sponte fieret relicta humiditate: quali methodo ad multos annos gestari potest sine multa molestia.

Quæstiones. 1482. Quæ differentia inter indurationem, lupiam, strumam, & scirrhum?

Id commune habent hi omnes tumores, ut sint duri, indolentes, non mutantes colorem cutis, intus solidi, in parte glandulosa, sensim increscentes, diu durantes. Sed *Induratio* intus interdum habet tenuem infarctum humorem, vel sanguinem coagulatum, vel lac ut in mammis. *Lupiam* solitariam glandulam occupat, & oritur ab humore crusto congesto. *Struma* sæpe multas glandulas infestat, continet materiem pitui-

tuitoſam concretam, non abiens in verum cancrum. *Scirrhus* ſuperficiem inæqualiorem habet, & continet materiem vix ſolvendam, ſed commutandam in Cancrum.

1483. An differentia Lupiæ, ſtrumæ, & ſcirrhi, ex variis partibus in glandula obſtructis?

Materia retenta in arteriis, venis, nervo, emunctorio, vel tunica cellulari hærens poteſt ratione phęnomeni, & curationis aliquam differentiam exhibere, ſed ratione commutationis, in purulentiam, ichorem, vel cancroſum non valet iſtam producere differentiam, quoniam ex diverſitate humoris contenti poſt corruptelam, majora, vel minora mala fiunt.

CAPUT VI.

De Cancro.

1484. CAncer, qui etiam *Carcinoma*, & *Carcinus* vocatur, eſt Tuberculum, ſeu tumor quandoque in principio piſi, vel ciceris magnitudinem non ſuperans, ſed ſenſim major, durus, inæqualis, aſper, glanduloſus, ſolidus, dolens, præprimis, ad contactum, plerumque rotundus, mobilis, vel immobilis prout partibus adjacentibus magis minuſque adhæret, cutis colorem huc uſque non mutans. Talis vocari poteſt *Cancer incipiens*, a quibuſdam *Cancer ſanguineus*. *Definitio Cācri incipientis.*

1485. Senſim ille tumor durus redditur major, increſcens in mirandam molem, ſimulque increſcit dolor, mutari incipit cutis color, in fuſcum, lividum, nigrum, & pars calere incipit, venæ livere incipiunt, & turgere circumquaque, ut referant Cancri pedes, unde ſortitur nomen, manens in tumore durities, & inæqualitas, interdum loco doloris generatur ſtupor, ſeu indolentia, ſi nervus comprimitur. *Cācri ſęvientis.*

1486. Tandem a corroſivo in cancro hærente, cutis, & caro exedi incipit, & aperitur cutis, unde formatur ulcus craſſum, malignum, horrendum, fœdum, fœtidum, habens labra prætumida, dura, retorrida, cum effluxu ichoris virulenti, quando dicitur *Cancer* *Cancri aperti.*

ma-

manifestus, apertus, ulcerosus, Lupus, Phagadęna.

Nomina ex loco. 1487. Quia in omnibus corporis partibus inveniuntur glandulæ, cancer in omnibus partibus potest inveniri, frequentissime autem in mammis mulierum: non tamen mutat nomen nisi habeatur in naribus, quando vocatur *Noli me tangere* (Ch. 889): in ore, *Cancer aquosus*: in glandulis ani, *Condyloma*.

Cancri humor. 1488. Cancri humorem esse acerrimum, ex dolore, corrosione, & resistentia contra quævis medicamenta facile colligitur; sed ex quonam humore naturali conficiatur non satis constat inter Auctores. (1) Si *Sanguis* concrescit, & dein corrumpitur, uti in Contusione (1264) nunquam in tantam acrimoniam convertitur, qualis in vero cancro observatur. (2) *Serum*, & *Lympha* non concrescunt stagnando, & propter magnam adjunctam copiam aquæ non tam acria fiunt. (3) *Pinguedo* autem stagnans, & corrupta in vehementem rancorem cum colore nigro commutatur, pars liquescens, & abiens relinquit massam tenacem piceam nigram, quæ a veteribus vocatur Melancholia. Inde in Crudi abundantia sæpe Lupia. Viscidi abundantia Struma; sed in Melancholicis frequens Cancer.

Cancri causæ. 1489. Si materia melancholica, seu pinguedo corrupta tenax subsistat in tunica cellulosa glandulæ, longiori mora in summam convertitur acrimoniam, sic generatur scirrhus, vel statim ab initio formatur Cancer. (2) Sed si præcesserit Lupia, aut Struma, non accedente melancholia, vel pinguedine, hi morbi non convertentur in cancrum: sed quando pinguedo ejusdem glandulæ subsistens simul corrumpi incipit, hujusmodi tumores etiam in Cancrum degenerant. Adeoque vera causa proxima Cancri est materia pinguedinosa, lenta, tenax, dein longiori mora corrupta, ut non sit opus multa arcana rimari ad eruendam cancri causam.

Humoris cancrosi natura. 1490. Pinguedo igitur longa putredine in summam acrimoniam corrodentem conversa, simulque tenax, & picea, tenacissime glandulæ substantiæ adhærens, sensim liquescens, convertitur in Ichorem rodentem, nul-

nullo quod ſcimus antidoto emendandum; qui novam accedentem pinguedinem in ſimilem corruptelam invertit, relinquens ſemper materiem tenacem acrem: ſic corroduntur adjacentia, coagulatur ſanguis in venis ambientibus, atque denique traditur etiam circulantibus humoribus, qui tunc ſæpe ſimiles glandulas, aliaſque partes inficit eadem cancroſa labe, donec tandem poſt multas miſerias æger emaciatus moriatur.

1491. Quum acre cancroſum nullo antidoto cognito emendari potuerit, Curatio conſiſtit (1) in Ablatione, (2) Palliatione, (3) Symptomatum mitigatione. *Curatio.*

1492. Ablatio duplici modo fieri poteſt. (1) Applicatione *Corrodentis*, ſed quoniam magnum dolorem movet, tarde procedit, atque incertum eſt, nemo hodie per Corrodens tentabit curationem. (2) *Sectione*, quæ inſtituitur ſi Cancer ſit mobilis; in corpore ceteroquin ſano; ſolitarius in corpore; non nimis vetuſtus; neque exulceratus; hærens in loco ubi ſine periculo partium adjacentium totus tolli poteſt. Dicta ſectione ſi ſimul cuncta infecta tolluntur, homo liberatur a Cancro: ſed ſi Cancroſum ſimul ſit diſperſum per corpus, poſt operationem alias glandulas aggreditur, & recidivam facit. *Ablatio.*

1493. Hæc autem ſalubris curatio inhibetur. (1) Si pluribus in locis inveniuntur Cancri, indicantes cancroſum eſſe per corpus diſperſum. (2) Si cancer adhæreat arteriæ, venæ, vel nervo, ut abſcindi nequeat ſine vitæ periculo. (3) Firmiter adhærens carni, cujus tota moles exſcindi ſimul non poteſt. (4) Natus in loco operationi inepto. (5) Externe venis lividis ſtipatus, indicantibus ſanguinem infectum eſſe. (6) In corporibus valetudinariis, quæ ferre non poſſent operationem, vel indicarent corpus cancroſo eſſe infectum. *Ablationem vetant.*

1494. Si Cancer ſit parvus, non ſtipatus malis indicantibus ſignis, totus cum integumentis, ut in Scirrho (1480) monuimus, eſt tollendus. Si autem Cancer ſit major, locus incidendus primum notetur atramento; dein, vel manu prehendatur cancer; vel trajiciatur acus filo firmo inſtructa, cujus fili ope crucia- *Ablationis modus.*

liter

liter trajecti Cancer attrahi poteſt; vel trajiciatur furca bidens; retracta deinceps pars, a parte inferiore ſurſum procedens cultro acuto, ſecundum lineam ductam, tota eſt tollenda. Hæc operatio in mammis facilius fit quam in aliis partibus, quia mammæ carni ſubjectæ laxe adhærent.

Poſt operationem. 1495. Poſt ablatum cancrum cavendum, ne quid cancroſi remaneat, quare ſtatim hemorrhagia non eſt ſupprimenda, ſed dein applicandum *ſtypticum* ad vaſa aperta, ad reliquas cruentas partes plumaceolæ ſiccæ. Deinceps curari debet ut ulcus.

Palliatio. 1496. Si Cancer tolli non poteſt, talis curatio eſt adhibenda, quæ inhibet nimium Cancri progreſſum: hoc obtinetur *antiſepticis abſorbentibus*, quæ tollunt humiditatem, & inhibent putredinem. Si autem Cancer ſit exulceratus multum ichoris fundens, conducit tollere rodentem ichorem *lavamentis antiſepticis*. Interne interim ſemel in ſeptimana alvus ducenda *purgante apto*, & bibendum dandum *Apozema antiſepticum*.

Symptomatum mitigatio. 1497. Præcipua ſymptomata, quæ Chirurgi auxilium exigunt, ſunt. (1) Hæmorrhagia, quæ compeſcenda applicatis *ſtypticis*. (2) Dolor, qui exigit ſæpe *anodyna ſtupefacientia externa*, & *interna*.

Quæſtiones. 1498. An acre cancroſum eſt acidum, vel alcali?

Qui omne acre corrodens deducunt ex acido vel alcali, hoc quoque conati ſunt demonſtrare in Cancro: ſed quoniam non extinguitur, aut mitigatur acre cancroſum applicatione acidi, vel alcali, neque cum his effervescit, ſatis patet eam ſententiam ex inani hypotheſi eſſe deductam. Verum videtur pinguedo corrupta, quæ nullo antidoto emendari poteſt.

1499. An dolor, & corroſio cancri a vermiculis.

Hoc quidam putarunt, quoniam ex cancro interdum viderunt prodiiſſe vermiculos: ſed tale quid etiam obſervatur in carne putreſcente. Si vero eſſent vermiculi, facile eſſet per corrodens applicatum iſtos necare, dum tamen a corrodente exaſperatur cancer.

1500. Cur exaſperatur Cancer ſi totus non tollitur ſectione?

Se-

Sectione aperiuntur claustra, quibus occludebatur cancrosum, quod nunc aeri expositum, & alluente humore liquatum in majorem corruptelam cito commutatur; & tunc applicatum ad partes viventes vehementiorem dolorem infert.

1501. Cur in curatione Palliativa pars externe munienda ne tangi possit?

Collisio externa premeret viventes partes ad massam cancri duram, unde conciperent inflammationem: & etiam quædam repagula collisione rupta, idem facerent quod imperfecta ablatio.

1502. Cur feminis intra 45. & 50. annum ætatis frequentiores cancri mammarum?

Hoc tempore ætatis naturaliter menses subsistere incipiunt, quæ feminæ ergo cum mensibus corruptum pinguedinosum evacuabant, his suppressis, ob maximum consensum inter uterum, & mammas, id corruptum sæpe colligitur in mammis, ubi tandem cancrum generat.

CAPUT VII.

De folliculoso Tumore.

1503. DUm in follicula, seu ampulla Cryptę (1454) morbosus colligitur humor spissus clauso emissario, simulque sensim incrassante substantia, quæ latera criptæ format, generatur Tumor specialis, qui ex varia retenta materia diversa obtinuit nomina. Hi omnes tumores variam magnitudinem habent, & in magnam molem increscere possunt: raro mutant cutis colorem: plerumque mobiles sunt sub cute, & fere semper sine dolore. *Descriptio.*

1504. Si talis tumor in se continet materiem pultaceam, ac si esset puls ex farina concocta, vocatur *Atheroma*. Si vero hæc materia referat sebum, *Steatoma* dicitur. Sed mellis colorem, & substantiam habens vocatur *Meliceris*. Interdum alia materia, lapidea, granulata, & coloris diversi continetur, quæ non ita mutat hujus folliculosi tumoris nomen. *Atheroma.*

Testudo. 1505. Si vero hujusmodi tumores in cute cranii nati, infra complanati ob cranii duritiem, superius convexi, ex figura nominantur *Testudo*. Idem tumor paulo durior vocatur *Talpa*. Non raro hi tumores subjectum cranium simul afficiunt.

Natta. 1506. Sed tumor folliculosus, atheromati similis, ex dorso, humeris, brachiisve excrescens, interdum ad ingentem molem, sæpe a pedunculo pendens, vocatur *Natta*, *Nata*, & *Napta*.

Curatio. 1507. Hujusmodi tumores, quamdiu parvi, & recentes sunt, leniter sunt fricandi *Linimento resolvente*, similique *Emplastro* tegendi. Sed si non cedit tumor resolventibus, optimum est tensam supra tumorem perscindere cutim, & ita totum tumorem cum membranosa sua ampulla enucleare, dein insuper ad radicem tumoris in relicta cavitate locare causticum, quod principium corrodit; reliquum ut ulcus curare.

LIBER XII.

CAPUT I.

De Herniis.

Definitio. 1508. PEritonæi lamellæ portio prolongata, ut specialem saccum formet, vel in umbilico, vel inguinibus, vel inter abdominis musculos recedentes, vel etiam ubi egrediuntur vasa Iliaca, vocatur *Hernia*, vel *Cele*, sive sacculus ille prolongatus contineat aerem, aquam, vel omentum, aut intestinum.

In partibus variis. 1509. Ex similitudine dilatationis in aliis partibus idem retinuerunt nomen; uti portio intestini, vel uteri, vel vesicæ urinariæ, aut felleæ, & ventriculi, novum saccum formans ex priori quasi eminens. Sed si fiat in venis, vocatur *Varix* (694), in arteriis *Aneurysma verum* (655).

Herniæ nothæ. 1510. Ex similitudine tumoris, qui per herniam formatur, alii etiam tumores in umbilico, vel inguinibus, imo ad anteriora colli, Herniæ nomen obtinuerunt.

runt. Quæ ſpecies phęnomenis multis conveniunt, ſed curationem diverſam exigunt.

1511. Ad varias ſpecies herniarum deſignandas multa excogitarunt nomina. (1) In Inguinibus eſt *Bubonocele*; per inguines in ſcrotum deſcendens *Oſcheocele*; in umbilico, *Omphalocele*; in reliqua ventris parte *Gaſtrocele*. Quæ vocatur *Bronchocele*, ex ſtrumarum genere eſt. Vid. *Comp.* T. 35. XXVII. (2) Mutarunt nomina ex partibus firmis in herniam prolapſis, ut in Inguinibus, & ſcroto, *Enterocele*, *Epiplocele*, & *Enteroepiplocele*, ſi inteſtinum, vel omentum, vel utraque cavum herniæ implent: In umbilico autem *Enteromphalos*, *Epiplomphalos*, *Enteroepiplomphalos*, ab iiſdem partibus prolapſis. (3) Si vero humores, vel tumor morboſus tumorem hernioſum format in inguinibus, & ſcroto numerantur *Pneumatocele*, *Hydrocele*, *Sarcocele*, *Variocele*, prout aer, Lympha, moles carnea, aut venæ tumentes iſtum tumorem formant: Idem tumor ſi habetur in umbilico, vocatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Sarcomphalos*, & *Varicomphalos*. *Nomina varia.*

1512. Locus conſuetus pro herniis in feminis frequens eſt umbilicus, in quo viri raro patiuntur herniam. Sed viris frequentior fit in inguinibus Hernia, quæ tandem in ſcrotum deſcendit: per eandem viam, quam tranſeunt vaſa ſpermatica: In feminis autem, quod rarius fiunt ſecundum curſum ligamentorum uteri, tandem ulterius diſtendunt inguines, vel ſub cute per femoris interiora deſcendunt. Quia his in locis omnibus peritonæum minus ſuffultum eſt. Minus conſueta loca ſunt reliquæ abdominis partes, vel ubi egrediuntur iliaca vaſa. *Herniæ locus.*

1513. Herniæ veræ cauſæ ſunt omnes illæ (1) quæ ſuſtentacula laxant, uti puerilis ætas, hydrops, laxitas fibrarum, contuſio, læſio, vulnus. (2) Quæ contenta ventris magis urgent ad umbilicum, & inguines, ut dilatent lamellam peritonæi, nam raro rumpitur: veluti clamor, cantus, riſus, ſternutamentum, tuſſis, vomitus, alvi egeſtio, fortis nixus, partus, flatus, ſaltus, equitatio. *Cauſæ.*

1514. In ſimplici hernia inguinis, & ſcroti, inter- *Bubonocele, & Oſcheocele.*

na lamella peritonæi prolongatur, ut sacculum formet, nam raro rumpitur, in quo tunc sacco sæpe colligitur Aer, vel Lympha, ut generetur simplex *Pneumatocele*, & *Hydrocele*, quæ in ventrem retrudi potest.

Epiplocele. 1515. Si autem Omentum simul exit, ut impleat formatum peritonæi saccum, tumor sentitur mollis, & nodosus, pressus vestigium pro tempore relinquens, minus evanescens comprimendo, in ventrem reducta Hernia *Epiplocele* dicta, non generat murmura, sensim in majorem molem excrescit hic minus sustentata pinguedo, vix dolens, sed interdum reponi non potest si cum dicto sacco concrevit.

Enterocele. 1516. Duplici modo Intestinum format herniam, quæ Enterocele vocatur. (1) Si quædam plica intestini duplicata ex cavo ventris intrat saccum herniosum: talis si remittatur in ventrem sæpe murmura facit, ad attactum dolorosior, si illa pars intestini, vel impletur fecibus, vel inflammatur, vel constringitur in annulo, præter dolorem, summam anxietatem parit, & interdum syncopem, tunc vix reponi potest, & intercipiens contentorum in intestinis transitum, non raro inopinate mortem intulit. (2) Sed si ex latere intestini formetur sacculus, qui herniæ saccum implet, non intercipitur excrementorum cursus etiamsi intestini illa portio in hernia maneat.

Enteroepiplocele. 1517. Si intestinum, & Omentum simul herniam format, quæ vocatur *Enteroepiplocele*, utraque signa, & pericula conjuncta habentur, tunc sæpe retruso intestino relinquitur tamen tumor ab omento, & sacco peritonæi residuo.

Omphalocele. 1518. *Omphalocele*, quæ etiam *Exomphalos* vocatur, similes etiam partes in se recipit, aerem, aquam, intestinum, & omentum, unde tunc generatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Enteromphalos*, & *Epiplomphalos*, cum suis compositis speciebus, *Enteroepiplomphalos* &c. quæ similes agnoscunt causas (1513)

Curatio. 1519. Bubonocele, & Oscheocele protinus in ventrem est refundenda, pressione unius manus supra tumorem, & artificiali pressione, & directione versus an-

annulum per digitos alterius manus, dum interim æger supinus jaceat, trunco corporis superiore declivioore, cruribus non admodum divaricatis.

1520. Si vero vel per annuli nimiam constrictionem, vel impletionem Intestini, non satis commode in abdomen ita refundi nequit hernia, pudenda sunt inungenda *linimento molli*, & insuper fovenda *fotu*, vel *cataplasmate humectante*, *&* *laxante*; dein malaxatæ partes præcedente modo sunt refundendæ in ventrem. Hoc si non succedit, *fumus Nicotianæ* præstantissimæ per appropriatam fistulam in anum est inflandus, ut magis moveantur intestina suo motu peristaltico. Si ne quidem hoc auxilio adhibito reponi possunt intestina, quidam suadent applicationem *Aquæ frigidæ*, ut intestina frigiditate retrahantur, sed hoc fieri potest in recenti hernia, nam in vetusta incarcerata hernia actuale frigus mortificationem inducere posset. *In Hernia incarcerata.*

1521. Si vero ultra viginti quatuor horas hernia fuit incarcerata, & reponi nullo alio auxilio potest, tandem sectio est instituenda, dolorosa, molesta, & periculosa, quæ vocatur *Celotomia*. Quæ fit elevando integumenta supra herniam, faciendo parvam in iis aperturam, ne tangatur pars subjacens; in hac mittendus stilus sulcatus, qui instrumento secanti monstrat viam, dein forfice vel alio secante instrumento perscindenda integumenta secundum corporis longitudinem; primo sursum aliquomodo versus lineam rectam, ne lædantur vasa iliaca, dein etiam deorsum per scrotum usque ad finem herniæ, ut totus saccus pateat. Dein videndum num intestinum sacco peritonei sit tectum: hoc si invenitur, saccus præcedenti etiam modo est aperiendus prudenter ne tangatur intestinum; in parva ea facta apertura immittendus stylus sulcatus, qui demonstrat viam & cavet intestina; tunc instrumento apto aperiendus est saccus & tantum de annulo constringente, ut incarceratum intestinum liberetur & in ventrem retrudi possit. Sæpe, dum aperitur saccus, aliquis humor in sacco contentus erumpere solet, quod multis inanem timorem incussit. Intestinum nudatum in ventrem dein est ducendum, at- *Celotomia.*

 que

que apertura facta turunda crassa, sed brevi, ad extremum molli, & filo alligata, est claudenda, sensim minuendo turundæ crassitudinem, donec omnia inter se conferruminata sint. Interim statim & per aliquot annos hic locus firmandus plenio & subligaculo, ne iterum excidant intestina. Si vero deficit saccus peritonæi, quod interdum fit, non est incidendum intestinum. Cognoscimus intestinum esse, ex crassitudine membranæ, figura intestini prolapsi, & rubedine.

Singularia observata. 1522. Si inter operandum comperimur Intestinum esse vel mortificatum, vel simul læsum, tunc ea pars tali modo tractanda, ut in Vulneribus (1245), traditum est. Id quoque observandum in propendente Omento (1247). Si vasa spermatica sint simul læsa vel abscissa, applicandum est *Stypticum*, aut digito vas apertum comprimendum.

Quæstiones. 1523. Cur refusa hernia remanet funiculus spermaticus crassior?

Hoc interdum observatur, interdum vero non: tunc scilicet si intestinum vel omentum fuerit repositum, relicto sacco a peritoneo facto.

1524. An hernia perfecte curari nequit nisi reponatur simul sacculus ille?

Melius curatur si saccus simul reponitur, quia tunc accurtando firmari potest: sed exstant etiam exempla latera hujus sacculi coaluisse.

1525. Cur hernia frequentissima in Inguinibus?

Ille locus non solum omnium maxime declivis est, sed etiam minime a musculis ventris sustentatus, quare hec pars sola a forti ventris compressione permittit propullulare peritonei lamellam.

1526. Quæ herniæ reditum impediunt?

Si pars prolapsa reposita fuit, se ipsam sustentare nequit, necesse igitur est subligaculo pulvinari instructo exitum annuli munire, ut contenta ventris relabi non possint: conducit etiam applicare *Emplastra adstringentia*.

1527. An cognosci nequit quæ pars intestini prolapsi sit superior vel inferior?

Hoc

Hoc ſcire juvat in vulneribus ventris, & in Celotomia ſi portio inteſtini propendens ſit læſa vel ſphacelata, ut retineatur pars ſuperior aperta ad exonerandа contenta, & inferior conſolidetur. Difficulter autem hoc detegitur, niſi ſolertiſſima obſervatione dejectionis contentorum, quia ſuperior pars plus egerit quam inferior, fortioremque exercet motum periſtalticum.

1528. Cur femina hernia inguinali laborans graviditatis tempore liberatur?

Dum uterus in femina gravida adimplet totam pelvim, removentur ab eo loco inteſtina & omentum, & quia uteri latera ſunt firmiora, nihil eſt quod per annulum tunc apertum elabi poteſt. Hinc monemus in tali femina, ſtatim poſt partum annulum ſubligaculo eſſe ſuſtentandum, ſi velit liberari ab hernia.

1529. Cur ſtatim poſt repoſitionem inteſtinorum in hernia non ceſſat vomitus & dolor, ex hernia natus?

Id commune habet inteſtinum cum aliis partibus, quod ablato ſtimulo dolorifico, inductus motus & dolor ſimul quoque non ceſſet: ſed præcipue quoniam pars inteſtini tam diu contracta, deinceps ſatis dilatari nequeat; quod ante hanc conſtrictionem dura excrementa ſæpe fuere relicta; quod ſępe ſupra partem conſtrictam inteſtinum formaverit ſaccum.

1530. An globulus plumbeus, vel Mercurii ſatis magna quantitas, ingerenda, quæ extricaret inteſtinum?

Si portio inteſtini ſit prolapſa, ſatis concipi poteſt, dicta deglutita pervenire poſſe motu periſtaltico propulſa in partem prolapſam, ſed procedere ulterius poſſe vix credibile eſt: quare plus damni quam emolumenti eſſet exſpectandum.

1531. An nulla poſſunt reddi excrementa per anum, ſi portio tenujum inteſtinorum eſt ablata?

Multis hæc quæſtio videtur abſurda, quoniam unica eſt via ab ore ad anum, quæ tunc eſt intercepta: ſed ſi attendimus omnia excrementa non formari ex aſſuntis alimentis, ſed etiam ex humoribus in inteſti-

na confluentibus, hoc constat, pauca copia evacuari posse per anum, licet tenue intestinum fuerit interceptum.

CAPUT II.

De Hydrocele.

Definitio. 1532. SI Scrotum; Testes, & interdum simul Colis integumenta tumore aquoso tument, eum morbum vocant *Hydrocelem* ac si esset Herniæ species, dum vero potius pertineat ad Hydropem alicujus partis, quæ nominis similitudo præposteræ curationi præbuit ansam.

In peritonæi processu. 1533. Una Hydroceles species invenitur, quæ ad Hernias referri potest, si scilicet peritonæi interna lamella prolongata formaverit saccum, qui impletur lympha: tunc (1) saccus majorem gravitatem habet quam in pneumatocele. (2) In uno latere scroti quasi duo funiculi spermatici sentiuntur. (3) Tumor est ad latus testis. (4) Tumor in inguine incipit, & sensim descendit. (5) Pressione externa, & positura corporis in ventrem refundi potest, sed prompte relabitur. (6) Subligaculo ejus reditus impediri potest. (7) Frequens est hydropicis, & aliis Herniis laborantibus. (8) Tumor habet figuram pyriformem, externe æqualem.

Curatio. 1534. Curatur hæc species retrudendo primum aquam, dein etiam dilatatum saccum in ventrem, & sustentando annulum ubi egreditur, uti in hernia vera. Quidam suadent in inguinibus aperire saccum, & dein immissa turunda primum excoriare interna latera hujus sacci in annulo abdominis, atque dein conferruminare.

In Scroti substãtia. 1535. Aqua in integumentis scroti hærens, instar leucophlegmatiæ vel œdematis, tumere facit & crassiora pellucida integumenta scroti, atque utplurimum simul afficiuntur colis integumenta, ut colis miris modis intorqueatur, præputium tumens exitum urinæ sæpe intercipit; vel retractum relinquit glandem nudam.

1536.

1536. Integumenta scroti ita tumentia, quod infantibus & senibus est frequens; sacco appropriato subligaculo annexo sunt sustentanda, cavendo pressionem supra vasa spermatica ad os pubis. Applicanda sunt medicamenta *Discutientia*, quæ ope hujus sacculi ad scrotum retineri possunt: quod si simul adsit summa frigiditas, ex discutientibus eligenda quæ simul *Calefaciunt*: sed si simul adsit calor partis & rubedo, ut sæpe fit, *refrigerantia* & *absorbentia* sunt eligenda. Quod si his non cedit tumor, suadent multi scarificandum esse scrotum vel trajiciendum esse setaceum, quod humorem evacuat, dum simul præcedentia discutientia sunt applicanda. *Curatio.*

1537. Si Dartos tunica magis quam communia integumenta afficiatur, penis minus consentit cutis minus pellucida, reliqua signa & curatio præcedenti speciei communia. *In Darto.*

1538. Interdum in uno vel altero latere vel in utroque scroti colligitur lympha, quando scrotum instar vesicæ aqua plenæ pendulum hæret, atque testis cum spermaticis vasis in medio laticis tactu distingui potest: interdum scroti integumenta simul extenuantur, vel crassiora fiunt. *In Cavo scroti.*

1539. Primum tentanda est discussio medicamentis citatis (1536). Si his non cedit, scrotum est perforandum instrumento acuto cannula munito, ut retracto stylo cannula relinqui possit, quæ transmittat omnem aquam. Alii autem trajiciunt acum cum filo, ut fiat setaceum. Apertura hæc semper debet aliquo spatio distare a sutura scroti. Ita evacuatur aqua, sed sæpe recidivat. Itaque ad evitandam recidivam facienda longior plaga in scroto, & scrotum implendum linteo carpto, spiritu vini madido, ut vaginalis testis consolidetur ad scrotum: vel inurenda est crusta *Caustico*, dein locus apertus ita consolidandus, ut cuncta conferruminata sint. In his operationibus semper cavendum, ne lædatur testis vel vasa spermatica. *Curatio.*

1540. Interdum colligitur aqua in cavitate tunicæ Vaginalis, vasis Spermaticis vel substantia Testis: unicus tunc est tumor in uno latere scroti, qui plerum- *In Teste, & vasis spermaticis.*

rumque figuram pyri habet, & ſæpe tantam duritiem, ut a multis ſarcoma judicetur, & ab eo tactu difficulter dignoſci poſſit: quoniam tumor hic ſimul teſtem infarcit, & quia preſſione in ventrem refundi nequit, a congeneribus facile diſtinguitur. Statim ſimilia applicanda diſcutientia (1536), nam punctura non caret periculo. Si vero operatio ſit facienda, ſine ablatione teſtis fieri nequit, in quo caſu primo liganda vaſa ſpermatica, aperto ſcroto, & dein pars ſub ligatura amputanda.

CAPUT III.

De Varicocele.

Definitio. 1541. V*Aricocele* ſeu *Cirſocele* a Varicibus (694) non differt, niſi quod ſit venarum intumeſcentia in venis ſcroti, vel corporis pyramidalis, & teſtis. Quæ generatur ab impedito reditu ſanguinis per venas ſupra pubem compreſſas, uti ſæpe in obeſis; vel naſcitur ex majori motus determinatione ad has partes, uti in ſalacioribus juvenibus.

Signa. 1542. Si venæ ſcroti varicoſæ tument, facile viſu & tactu dignoſcuntur, uti aliæ venæ inæqualiter, ob valvulas intus hærentes, tumentes. Sed in corpore pyramidali, organa ſpermatica in magnam molem & ſæpe cum dolore tumere faciunt: tumor ille refert acervum vermiculorum, qui interdum Calami craſſitudinem ſuperant.

Curatio. 1543. In utraque ſpecie applicanda ſunt diſcutientia & evitanda preſſio ſupra pubem, ſuſtentando ſcrotum ſubligaculo uti in hydrocele. In tumentibus venis corporis obeſi vel & ſenum applicanda ſunt *Diſcutientia roborantia calefacientia*. In juvenibus autem *Diſcutientia refrigerantia*. His ſi non cedit, ſuadent in varicibus ſcroti unam ex venis aperire & non evacuare ſanguinem, ut monuimus (697). Sed ſi Varicocele corporis pyramidalis non cedit, illa operatio vix fieri poteſt: unde nonnulli ſuadent totum teſtem eſſe amputandum.

CAPUT IV.

De Sarcocele.

1544. QUoties in vaſis ſpermaticis, vel teſtibus, vel ad iſtas partes ſenſim naſcatur tumor durus, & plerumque inæqualis, cum vel ſine dolore, eum ex loco vocant herniam, & quia putant carnis eſſe excreſcentiam, vocant *Sarcocelen*. Sæpe talis judicatur Hydrocele in his partibus, & raro eſt ſarcoma, ſæpius enim eſt ſtruma, vel ſcirrhus, aut cancer, & frequentiſſime poſt contuſionem, aut ex Venerea Lue generatur, aut fortiori preſſione ſupra funiculum ſpermaticum in inguine. *Definitio.*

1545. In curatione tentanda reſolutio per emplaſtra, linimenta, & fomenta *reſolventia*, quæ ſcirrho vel ſtrumæ adhiberi ſolent. Si vero ſic ſenſim non reſolvitur, & malum corpori non communicat, quod ex duritie & tumore funiculi ſpermatici cognoſcimus, totus tumor eſt amputandus cum vel ſine ſcroto, trajecta acu cum filo, quo funiculus prius ligetur, ne nimis magna fiat hæmorrhagia. Multi ſuadent Cauſtico partem eſſe corrodendam, ſed modus eſt doloroſior & imperfectior. Quidam ſervare conantur teſtem, quod raro fieri poteſt. Semper in memoria retinendum: omnia ſimul & ſemel tollenda eſſe ut in Cancro. *Curatio.*

CAPUT V.

De Omphalocele.

1546. UMbilicus ex natura cavus ſi promineat *Umbo*, & *Exumbilicatio* vocatur: magis autem tumens *Omphalocele* dicitur, uti Cele, ſeu Hernia in inguinibus. *Definitio.*

1547. Omnes antea recenſitæ Herniarum ſpecies (1511) etiam inveniuntur in umbilico, harum præcipuas delibabimus cum adjunctis ſignis & curatione. (Conf. 1518). *Species.*

1548.

Epiplomphalos. 1548. Si omentum per aperturam umbilici extruditur, ut tamen umbilici tegumento tectum maneat, quando vocatur *Epiplomphalos*; cutis color non mutatur, tumor eſt mollis, ſine dolore, cum baſi plerumque craſſa, in ventrem refuſus tumor non generat murmura (1515). Statim tentanda eſt repoſitio per blandam compreſſionem, poſito ægro ſupino. Si vero cedere nolit, applicanda *linimenta mollia*, & *fomenta laxantia*, *Emplaſtrum tenax*, in cujus medio eſt umbo, ſupra hoc applicari poteſt *fotus adſtringens*. Si aliquamdiu repoſita fuit Omphalocele, pars ulterius firmanda *Emplaſtro roborante*. Si vero reponi non poteſt, ſaccus tegens prominentem partem prudentiſſime eſt aperiendus, ne contenta lædantur, dein dilatandus eſt umbilicus, ut in ventris vulneribus cum omento prolapſo (1247) tradidimus.

Enteromphalos. 1549. Inteſtini quædam portio exiens *Enteromphalon* facit, major tunc adeſt dolor, & anxietas, ſæpe interceptus tranſitus per inteſtina facit Iliacam paſſionem: inteſtina tunc repoſita murmura concitare ſolent. Si dicto modo (1548) reponi non poteſt ſine ſectione, apertura umbilici ſecando eſt dilatanda (1246).

Enteroepiplomphalos. 1550. Si vero Omentum ſimul cum portione inteſtini exit, vocant *Enteroepiplomphalon*, quæ ſpecies compoſita ſigna præbet, & compoſitam curationem habet.

Hydromphalos. 1551. Si vero in prominente umbilico colligitur aqua, vocatur *Hydromphalos*; applicatione *diſcutientium*, quæ in hydrocele (1536) notata ſunt; & debita ſuſtentatione tumor abigendus; interdum juvat in Aſcitide pertundere tumorem, ut exeat limpha.

Sarcomphalos. 1552. Si ex umbilico excreſcat maſſa rubicunda, fungoſa, tunc vocant *Sarcomphalon*; hic tumor ſi ſit malignus non debet tangi, quod cognoſcimus ex firmiori cohæſione cum adjacentibus; ægri inquietudine, dolore obtuſo; venis tumentibus lividis, quando palliativa curatio Cancri (1496) eſt adibenda; ſed ſi ſarcoma iſtud libere pendeat, non admodum dolens, integumentis perſciſſis totum ſarcoma eſt tollendum, compeſcenda hæmorhagia ſtypticis (1495) & ut ulcus curandum.

1553. Si ex umbilico vena tumens vel arteria dilatata promineat, vocatur *Varicomphalos*, quoniam signa, & curatio non differunt a Varice (694), & Aneurysmate (655), non erit opus eadem repetere. *Varicomphalos.*

CAPUT VI.

De Procidentiis.

1554. PRocidentia solummodo differt ab Hernia vera, quod quædam pars firma mollis e sede sua remota, ut in hernia, sine communi tegumento prolongata extra corpus propendeat, ut sit tumor mollis rubicundus, humidus, attactu dolens, quo distinguitur a Scirrho, Cancro, & Sarcomate. *Definitio, & differentia.*

1555. Partes quæ e sede sua prolabuntur sunt Vagina, Uterus, Intestinum rectum, & oculus (1099). *Partes.*

1556. Ex pudendis feminarum duplex species Procidentiæ vaginæ observatur. (1) Si una alterave plica propendeat, quæ facit tumorem sacciformem; ac si esset narium polypus, pendens interdum a pedunculo uni lateri vaginæ adhærente, quando a quibusdam pro uteri procidentia habetur, sed in procidentia vaginæ relinquitur via altius mittendi digitum in Vagina. (2) Vel vaginæ totus ambitus prolabitur, quando refert annulum mollem cruentum. Generatur a nimia humiditate, laxitate vaginæ, fluore albo, & partu difficili, tussi, saltu, gestatione ponderis, & alia extrudente causa. Quamprimum apparet, in fęmina supina jacente apicibus digitorum reponenda pars prolapsa; si vero fuerit refrigerata, vel inflammata pars illa prius fovenda: post repositionem *adstringens roborans* applicandum cum ligatura sustentante. Si vetusta sit, & ita retineri nequit, annulus ex ligno; vel subere confectus, cera obductus, in modum pessarii funiculo alligatus, pudendis indendus. *Vaginæ.*

1557. Uteri etiam duplex fit procidentia. (1) Si totus descendit Uterus extra naturalia: quando in tumoris extremo detegitur uteri os, & digitus circumquaque duci potest in pudendis, sed nullibi patet adi- *Uteri.*

tus

tus altius mittendi. (2) Vel Uterus ſimul invertitur: quando apparet tumor ad partem ſuperiorem annulo duriore cinctus, ab uteri orificio dilatato factus. Cauſæ eædem ſunt ut in vaginæ procidentia: ſed Uteri inverſio etiam generatur ab imprudente evulſione placentæ. Statim ac apparet, pars prolapſa *molli ſomento* eſt fovenda, & tali *linimento* inungenda, poſtea in fęmina ſupinata decumbente uterus eſt reponendus. Si in ſede retineri non poteſt, ut monuimus in Vaginæ procidentia, in ea retinenda fomento dicto roborante & ligatura ſuſtentante, vel & annulo.

Ani. 1558. Inteſtinum rectum per anum ſimili modo procidit in quavis ætate & in utroque ſexu ut vagina in fęminis, poſt dyſenteriam, teneſmum, alvi excrementa dura emiſſa. Statim etiam refundendum inteſtinum in prono jacente ægro. Si propter dolorem & tumorem reponi nequit, pars prolapſa dictis (1557) fovenda, & illinienda, ut malaxata reponi poſſit. Si frequentius relabitur, applicandum roborans (1556). In hoc etiam caſu indi poteſt *turunda adſtringens*, vel injici *Clyſma roborans*.

CAPUT VII.

De Calculo Urethræ.

Lithotomia in calculo veſicæ. 1559. Calculus in cavo veſicæ ſubſiſtens a transfluente urina ſenſim accepta cruſta nova redditur major. Si in tantam molem increvit, ut ingredi non poſſit urethram, atque ſolvi non poteſt, Chirurgi facta ſectione, quam *Lithotomiam* vocant, lapidem eximunt; ſed quoniam illa operatio non a quovis Chirurgo exercetur, atque quibuſdam duntaxat veluti mandata, eam facile omitti poſſe ratus. Sed ſi calculus tam parvus ſit, ut ingrediatur Urethram, quæ in viris non eſt ubique ejuſdem amplitudinis, media in via ſæpe ſubſiſtit, & Chirurgi eget auxilio.

Ad exitū urethræ. 1560. Si tranſiit calculus per urethram donec ad exitum, ubi eſt urethra arctior, ſubſiſtit, calculus forfice eſt

eſt eximendus: aut æger edat conatum ad reddendam urinam, dum ope digiti urina in urethra hærens ſimul ducatur anterius, qua preſſione ſæpe exit.

1561. Si autem circa medium longitudinis hæret, magnum dolorem excitans, & ab ægro protrudi non potens, artificioſa injectione olei blandi exitus eſt promovendus: quæ injectio fieri debet, compreſſa urethra per digitum miniſtri inter perinæum & calculum, ne oleum injectum veſicam intrare poſſit; dein Chirurgus ſiphone oleum tepidum & mollem fortiter impleat urethram, facta impletione claudat ſiniſtra manu urethræ exitum: dein ita tumente urethra, leni frictione digiti alterius manus blande conetur calculum ducere ad extremum urethræ, ut injectum oleum impleat urethram inter comprimentem miniſtri digitum & calculum detruſum circa urethræ exitum adhuc clauſum. Premat tunc apicibus quatuor digitorum ſecundum longitudinem urethram, inchoans preſſionem a parte poſteriore, eodem momento dimittat finem urethræ compreſſum, ſimulque ducendo preſſionem anterius, extrudat immiſſum oleum, quo ſimul extruditur calculus hærens. Hoc commodi hæc habet operatio, quod oleum injectum non ſolum dilatet uretram ad faciliorem tranſitum, ſed etiam lubricam faciat viam, ut poſtea ſequens calculus facilius tranſmitti poſſit. *In medio urethræ.*

1562. An Calculus ſectione eximendus? *Quæſtiones.*

Quod ſi per injectionem eam calculus educi non poſſit, melius eſſet doloroſam ſubire operationem, faciundo ſectionem ſecundum longitudinem in urethra ſupra calculum, ut ita eximatur, quam relinquere eum cum urina ſuppreſſa. Cicatrix ex ſectione relicta anguſtiorem, vel minus dilatabilem relinquens uretram, ſequentibus naſcendis calculis erit impedimento.

1563. An retrudendus calculus.

Si calculus circa veſicæ collum hæret, ut impediat urinæ tranſitum, & educi non poſſit, retrudendus eſt in veſicam per catheterem, etiamſi hominem non liberat, ſed producit veſicæ calculum.

M A-

MATERIES MEDICA CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMODATA SEU INDEX

Exhibens numeros Formularum, quæ in hoc Opere indicantur.

Spina Ventosa.

Pædarthrocace.

Exoſtoſis.

Caries.

Apo-

Cranii Fractura.

Terebratio Cranii.

Luxatio.

Hæmorrhagia.

483. Interna Medicamenta. 49. 283. 284. 53. 364. 363. 360. 365.

484. In narium hæmorrhagia.
Mitiſſima ſtyptica. 41. 61.
In hæmoptyſi, ſimul pectoralia. 129. 49. 283. 285.
In menſium profluvio, quæ roborant. 58. 49. 207. 270. 60. 126.
In alvi fluxu cruento. 355. 356. 126. 361.
In Oris & faucium hæmorrhagia, Collutio. 234. 235.

Inflammatio.

534. Purgans antiphlogiſticum. 17. 63. 65. 19. 21. 92.
535. Antiphlogiſtica interna. 110. 109. 101. 105. 66. 213. 64. 20. 102. 22. 104. 106. 91. 318. 320. 95. 96. 74. 97. 99. 73. 169.
536. Laxantia in forma varia. 150. 160. 63. 179. 23. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 79. 119. 117. 251. 273.
537. Diluentia. 101. 62. 105. 66. 64. 91. 108. 318. 75. 76. 74. 99. 100. 169.

Abſceſſus.

553. Pus moventia.
In motu & calore. 69. 116. 23. 24. 114. 83. 82. 79. 119. 117.
In motu minore & tenacitate. 80. 77. 10. 14. 15. 112. 81. 279. 145. 210. 115. 131. 132. 133. 182. 118. 277. 252.
554. Laxantia linimenta. 83. 182. 719.
555. Pus moventia interna. 1. 136. 137. 110. 3. 138. 160. 122. 4. 162. 157. 335. 84. 30. 85.
560. Emplaſtrum tenax. 125. 126.
Corrodens Eſcharoticum. 86. 124.
Digeſtivum. 145. 83. 131. 132. 182. 119.
562. Turunda dilatabilis. 366.
563. Abſtergentia mitiora. 90. 153. 249. 145. 115. 83. 131. 132. 133. 182. 252.
acriora. 89. 135. 141. 142. 143. 147. 87. 88. 148.
564. Sarcotica. 178. 2. 137. 145. 157. 335. 90. 131. 132. 149. 250. 252.

Parotides.

Empyema.

Sphacelus.

Aneurysma.

Varix.

Hæmorrhoides.

Oedema.

Dolor.

Na-

Narium morbi.

871. Sarcoma.
Adſtringentia corrodentia leniora. 41. 236. 237. 232.
Adſtringentia fortiora. 47. 42. 209.
884. Polypus.
Adſtrigentia corrodentia lenia. 41. 236. 234. 61. 237. 235. 171.
Adſtringentia fortiora. 47. 42. 209.
888. Carcinoma.
Mollia anodyna. 25. 239. 240. 177.
891. Ulcus & ozæna.
Lene adſtringens, conſolidans, antiſepticum. 178. 25. 87. 130. 61. 90. 316. 28. 29. 26. 132. 240. 175. 238. 149. 250.
892. Ozæna. Mitia antiſeptica. 141. 130. 153. 134. 149. 281.

Oris morbi.

907. Aphthæ.
Infantum & Chronicorum. 151. 369.
Putridorum & acutorum. 101. 105. 66. 319. 320. 74. 99. 369.
909. Si ſingultus aut deglutitio difficilis maneat, Mucilaginoſa. 150. 151. 333.
In alvo conſtipata. 65. 368.
In ſalivatione. 1. 370.
Ex febre intermittente. 371.
910. Ulcus.
Abſtergens adſtringens. 358. 310. 40. 235.
911. Fœtor.
Antiſepticum adſtringens abſtergens. 142. 321.
912. Siccitas.
Humectantia ſpecialia. 142. 320.
913. Gingivarum corruptio. 358. 319. 142. 143. 40.
Epulis. 209. 232. 266. 175. 358.
Parulis. 23.
914. *Dentium morbi*.
Nigredo. 40.

(5) Ab eductione alieni vel defectu ſmegmatis.
Oleoſum molle. 88. 25. 314. 28. 29. 8. 26. 304.

Auditus morbi.

990. Surditas.
A cerumine concreto.
Injectio mollis abſtergens. 153. 249.
A tumente membrana.
Diſcutiens. 32. 207. 254. 255. 256.
991. A Tympani membranæ corroſione.
Injectio mollis ſubadſtingens. 250. 153.
A Tympani membranæ laxitate tumente.
Diſcutiens roborans. 253. 254. 255. 256. 207.
992. A Tympano pleno per tubam anguſtatam.
Gargaryſmata. 234. 235.
Fomenta. 251. 257. 7. 112. 81.
994. A Muſculorum paralyſi.
Antyparalytica. 340. 254. 34. 337. 222. 127.
996. A Nervi auditorii compreſſione.
Diſcutiens. 206. 34. 207.

Oculorum, & Viſus morbi.

1084. Ophthalmia ab Inflammatione ſcleroticæ.
Purgans antiphlogiſticum. 17. 18. 63. 65. 19. 21. 190. 92. 20. 22.
Collyria antiphlogiſtica. 259. 260. 261.
Epithema & Cataplaſma antiphlogiſticum. 78. 70. 23. 71. 72. 211. 56. 262.
Anodyna. 181. 180. 72. 57. 54. 274.
1085. Nebula & Albugo.
Reſolvens, abſtergens, adſtringens. 267. 265. 241. 233. 238. 268.
Macula ex cicatrice.
Abſtergentia lenia. 267. 265. 260. 262. 263. 233. 264.
Phlyctæna.
Adſtringens. 233. 175. 241. 261. 268. 269. 270. 59. 60. 71. 172. 54. 55. 72. 56. 57. 236. 267. 265. 266.
Staphyloma.

Ad-

Cor-

Corrodentia lenia. 263. 265. 266. 233. 264.
1110. Trachoma.
Collyrium seu lavamentum molle. 178. 25. 291. 28. 29. 175. 182. 177. 276. 275. 274.
Fomentum molle. 23. 211. 271.
1111. Crithe.
Maturantia. 15. 279. 211. 280. 16.
1113. Palpebrarum vulnera.
Emplastra tenacia. 50. 51. 125.
Siccantia adstringentia. 267. 281.
Fotus roborans. 54. 60. 56.
1114. Palpebrarum ulcus.
Collyria anodyna. 259. 261.
Fomenta & linimenta anodyna. 180. 55. 211. 273. 276. 273. 274. 275.
Abstergentia. 267. 241. 262. 263. 265. 266. 233. 238. 272.
Incrassantia. 23. 211. 271. 275. 273.
Adstringentia antiseptica. 181. 178. 55. 269. 259. 270. 130. 267. 59. 60.
Caustica. 263. 359.
1115. Lachrymarum morbi.
Epiphora.
Adstringentia. 32. 55. 269. 259. 270. 200. 260. 267. 59. 60. 71. 241. 56. 268.
Xerophtalmia.
Humectantia. 70. 23. 72. 211. 271.
Linimenta mollia. 25. 28. 29. 275.
1117. Rhyas.
Abstergentia. 115. 132. 262. 263. 265. 233. 238.
1118. Encanthis.
Adstringens corrodens mitius. 265. 266. 233. 264. 55. 59.
——— fortius. 263. 359.
1119. Anchilops.
Emplastra resolventia. 15. 279. 280. 278.
Emollientia. 178. 25. 23. 28. 29. 211. 271. 275. 273.
1120. Ægilops.
Turunda consolidans abstergens. 149. 367.
Collyrium. 259. 130. 241. 262. 261. 238.
Corrodens lene. 115. 263. 264.

—— for-

Ex-

Excoriatio.

1257. In attritu.
Oleoſum & pingue molle. 28. 26. 276. 274.
Pinguia, refrigerantia, anodyna. 181. 291. 182. 289. 276. 290.
Cataplaſma vel fotus laxans. 258. 179. 23. 292. 273.
Linimentum molliſſimum. 25. 28. 29. 26. 276. 275. 274.
Abſtergentia. 77. 298. 83. 292. 182. 153. 249.
1258. In corroſione externa.
Lavamentum molle. 70. 298. 72. 316. 153. 249.
1259. In Corroſione interna.
Lavamentum adſtringens antiſepticum. 70. 298. 72. 316. 153.
Excoriationem arcentia. 70. 78. 181. 25. 67. 69. 296. 259. 319. 260. 267. 61. 391. 27. 71. 72. 316. 28. 235. 26. 241. 261. 211. 175. 176. 177. 320. 57. 172.
Unguenta antiſeptica. 178. 25. 291. 27. 28. 29. 26. 289. 177. 276.
Emplaſtra antiſeptica. 376.

Contuſio.

1267. Reſolvere.
Laxantia humida & pinguia. 25. 23. 36. 29. 8. 79. 119. 251.
Reſolventia. 32. 33. 77. 5. 166. 10. 14. 15. 279. 210. 31. 45. 231. 16.
Purgantia antiphlogiſtica. 17. 18. 63. 65. 19. 20. 21. 22. 225. 37. 38. 190. 92.
1268. Suppuratio.
Pus moventia. 80. 77. 210. 116. 24. 119. 131. 132. 277. 252.
Lavamenta & linimenta in Eſchara. 89. 135. 87. 142. 145. 90. 146. 115. 131. 132. 277. 252. 133.
Anodyna. 25. 258. 182. 289. 273. 179. 116. 23. 114. 273.

Combuſtio.

1278. In gradu primo.
Pingue & humidum. 25. 258. 179. 314. 23. 28. 29. 8. 114.

Congelatio.

Fiſſura.

Ulcus.

Fistula.

Pur-

Purgans mercuriale. 191. 244.

Pruritus.

1333. Ab applicatione.
Antisepticum refrigerans. 61. 27. 72. 376. 28. 233. 304.
1335. A Perspiratione prohibita.
Abstergens. 72. 316. 304.
Diaphoreticum. 1. 2. 4. 224. 192. 193. 157. 84. 248.
1336. Ab acrimonia ad cutim delata.
Ex alvo suppressa.
Purgans. 302. 39. 247. 300. 303. 144.
Ex ulcere suppresso.
Sudoriferum. 1. 2. 122. 4. 305. 192. 163. 193. 157. 84.
In Biliosis.
Purgans refrigerans. 17. 93. 18. 63. 328. 20. 22. 94. 307. 334. 96. 92.
Ab acida acrimonia. 305. 314. 312. 308. 311. 341. 310.
In scabiosis & pertinaci pruritu.
Mercurialia. 191. 305. 306. 287. 244. 310.
In debilitatis & scorbuticis.
Roborantia, diaphoretica, antiscorbutica. 194. 195. 196. 161.
Ab Ichore fluente.
Antiseptica. 67. 267. 314. 71. 28. 29. 241. 315. 289. 57. 26. 211. 265.

Aspredo.

1340. Lotio mollis saponacea. 298. 233.
Linimentum molle. 25. 291. 28. 29. 182. 276. 119. 299.

Callus.

1345. Emollientia. 77. 10. 14. 214. 150. 25. 160. 101. 66. 258. 179. 36. 116. 23. 24. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 119. 117. 251. 273. 299.

Eschara.

1348. Ex Inflammatione.

Maculæ.

Vitiligo.

Ve-

Veficatoria. 86. 293. 123.
Mercurialia. 242. 191. 305. 313. 239. 347. 327. 310.
Purgans calefaciens. 242. 191. 329. 302. 39. 243. 244.

Sordes.

1369. Abftergentia. 2. 77. 89. 5. 135. 6. 41. 358. 356. 87. 141. 142. 143. 130. 44. 145. 210. 90. 291. 115. 326. 131. 132. 133. 232. 148. 294. 182. 127. 153. 250. 252. 249. 304. 330. 359.
Corrodentia. 86. 340. 339. 88. 236. 237. 209. 359.

Herpes.

1376. Lene purgans. 247. 341.
Diaphoreticum antacidum. 163. 312. 341.
Alcalia & antacida interna. 20. 161. 163. 312. 94. 334. 341. 310.
Lavamentum aptum. 311. 176. 304.
Linimentum aptum. 314. 346. 308. 28. 29. 26. 294.
Mercurialia leniora interna. 305. 313. 310.
Mercurialia leniora externa. 306. 287. 2. 7. 239.

Impetigo.

1391. Purgantia, refolventia & mercurialia. 242. 191. 39. 300. 243. 244.
Refolventia interna. 312. 313.
Mercurialia interna. 305. 313. 348. 310.
Refolventia fudorifera. 2. 3. 157. 313. 84. 310.
Abftergentia validiora. 89. 135. 282. 287. 308. 146. 45. 321. 343. 347. 323. 324. 325. 292. 326. 327. 148. 332. 331.
Mercurialia externa. 12. 306. 287. 342. 239. 347. 327. 209.
Corrodentia. 86. 340. 339. 123. 209. 349.

Scabies.

1393. Purgans aptum. 242. 63. 195. 300. 243. 244.

Tu-

Tuberculum.

1404. Clavus.
Emplaſtrum emolliens. 15. 210. 118.
1410. Verruca.
Corroſivum. 123. 208. 209. 124. 338.
Adſtringentia. 41. 306. 61. 27. 173. 175. 177.
Styptica. 58. 59. 42. 52. 58.
1412. Tuberculum inflammatorium.
Phyma.
Suppurantia. 77. 81. 116. 23. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 118.
1413. Phygethlon.
Fortiora ſuppurantia. 80. 77. 14. 15. 280. 16. 118.
Laxantia. 10. 81. 116. 23. 24. 29. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
Reſolventia. 279. 210. 277.
Abſtergentia. 145. 90. 115. 131. 132. 133. 148. 252. 249.
1414. Terminthos.
Laxantia ſuppuratoria. 10. 81. 116. 23. 24. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
1415. Furunculus.
Suppurantia. 81. 210. 116. 23. 24. 83. 119. 118.
Digeſtiva. 145. 115. 131. 132. 133. 182. 252.
Alvum laxantia. 17. 93. 63. 65. 328. 21. 22. 91. 92.
1416. Carbunculus.
Maturantia. 80. 77. 10. 14. 81. 210. 24. 118.
Digeſtiva antiſeptica. 89. 135. 145. 90. 115. 131. 132. 133. 252.
Anodyna. 23. 29. 8. 114. 83. 82. 182. 119. 117. 251. 116.

Eryſipelas.

1433. Incraſſantia abſorbentia. 267. 266. 375.
1434. Alvum ducens refrigerans. 17. 93. 18. 63. 65. 328. 20. 22. 91. 76. 95.
1435. Temperans acre, calorem, & tenuitatem. 70. 41. 67. 105. 66. 213. 68. 69. 64. 102. 269. 259. 103. 285. 104. 319. 234. 260. 61. 59. 284. 53. 291. 27. 71.

1496. Palliatio.
Antiseptica absorbentia. 178. 55. 269. 306. 215. 59. 27. 71. 126. 232. 240. 175. 176. 177. 127. 276. 172. 149. 171. 278. 290. 274. 286.
Lavamenta antiseptica. 41. 236. 61. 72. 316. 241. 238. 315. 304. 268.
Apozema antisepticum. 150. 160. 73. 3. 4.
Purgans aptum. 351. 191. 189. 329. 246. 302. 39. 247. 303. 244. 350.

1497. Symptomatum mitigatio.
Stypticum. 41. 42. 52. 48. 345.
Anodyna stupefacientia externa. 78. 214. 181. 180. 258. 179. 219. 215. 289.
Anodyna stupefacientia interna. 252. 158. 163.

Folliculosus Tumor.

1507. Linimentum resolvens. 12. 44. 287. 131. 332. 11.
Emplastrum. 15. 279. 280. 278.

Hernia.

1520. Linimentum molle. 25. 28. 119.
Fotus & Cataplasma humectans laxans. 258. 179. 36. 116. 23. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 117. 273.

1522. Stypticum. 42. 345.

1526. Emplastra adstringentia. 295. 126. 171.

Hydrocele.

1536. Discutientia.
Calefacientia. 32. 33. 206. 34. 207. 204. 183. 270. 337. 200. 253. 60. 146. 201. 46.
Refrigerantia absorbentia. 58. 55. 269. 59. 71.

1539. Causticum. 86. 338.

Varicocele.

1543. Discutientia roborantia calefacientia. 206. 207. 270. 337. 200. 253. 60. 201.

FOR-

FORMULÆ MEDICAMENTORUM

Quæ per Numeros in præcedente Indice citantur.

Form. 1. *Decoctum.*

℞. *SArsæ parillæ* unc. vi.
Ligni Sassafras.
Rad. Chinæ.
Rasur. C. C. ana unc. ij.
Glycyrrhizæ unc. j.
Coque in aquæ fontanæ Cong. duobus infunde.
Sem. anisi unc. dim.
De eo haustus calidus aliquoties de die bibendus.

Form. 2. *Decoctum.*
℞. *Rad. Imperatoriæ* drach. vi.
Ligni Santal. rubri,
Sassafras ana unc. ij.
Fol. Virgæ aureæ m. ij.
Flor. Centaur. minor. unc. dimid.
Sem. Dauci Cretic. drach. vi.
Coque in aqua ad pint. ij. exhibe colaturam.
Capiat unc. iiij. calide aliquoties de die.

Form. 3. *Decoctum.*
℞. *Fol. Rec. Agrimoniæ,*
Virgæ aureæ,
Betonicæ,
Valerianę Hortens. ana m. j.
Marrub. p. ij.
Rad. V. Aperient. ana unc. i.
Flor. Centaurei minor.
Agrimoniæ.
Hyperici ana m. j.
Aq. pint. v.
Coquatur. Colaturam exhibe.

VEL

℞. *Rad. Bardanæ,*
Chinæ,
Sarsæ parill. ana unc. iij.
Cum aq. q. s. coque, dein adde
Ligni Sassafras unc. iij.
Ebulliant; colaturæ pint. iij. adde
Syrup. e v. *Radicibus.* unc. ij.
Pro potu ordinario calide potari potest.

Form. 4. *Decoctum.*
℞. *Rad. Chinæ.*
Sarsæ parill. ana unc. i.
Bardan. unc. ii.
Liquiritiæ unc. dimid.
Aq. com. q. s. Colatur. unc. XL.

VEL

VEL

℞. *Rad. Chinæ.*
Bardanæ ana unc. i.
Ligni Saſſaf.
Cort. Guajac. ana unc. i. dimid.
Rad. Clycyrrhizæ unc. j.
Aq. com. q. ſ. coquatur, colaturæ unc. L. adde
Sal. Polychreſti unc. dimid.
Pro potu ordinario bibi poteſt calide.

Form. 5. *Fomentum.*

℞. *Fol. Rutæ*,
Abſinthii ana unc. iiij.
Scordii unc. v.
Menthæ unc. i.
Cum aquæ, & aceti q. ſ. coque vaſe clauſo, decocti lib. iiij. admiſce
Salis Gemmæ unc. dimid.
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Liquore hoc calefacto, linteis recepto foveatur pars.

Form. 6. *Fotus.*

℞. *Fol. Scordii*,
Artemiſiæ,
Salviæ,
Sabinæ,
Nicotianæ,
Roriſmarini ana m. dim.
Flor. Meliloti.
Sambuci,
Calendulæ ana unc. i.
Cum aqua coquantur, vel cum aqua, & aceto ana. Colaturæ lib. iij. adde
Salis Marini,
Ammoniaci ana unc. ij.
Sp. Vini Theriacal. unc. ij.
Foveatur pars aliqua hoc fotu linteis recepto: vel pro lotione adhiberi poteſt.

Form. 7. *Fomentum.*

℞. *Flor. Centaur.* m. dim.
Herb. Scord. m. j.
Abſinth. m. dim.
Flor. Sambuci,
Chamæmeli ana m. j.
Aq. com. q. ſ.
Decoctum pro fotu applicetur.

Form. 8. *Fomentum.*

℞. *Fol. rec. Malvæ* m. ij.
Rutæ m. iiij.
Alliariæ m. j.
Farin. Lini unc. i.
Coque in Aq. com. q. ſ. Colaturæ lib. iiij. admiſce.
Ol. Althææ unc. i.
Liquore hoc ſpongia, vel linteo, vel veſica, recepto foveatur pars, aut ejus recipiatur vapor.

Form. 9. *Cataplaſma.*

℞. *Fol. rec. Abrotani*,
Abſinthii,
Rutæ,
Scordii,
Alliariæ,
Marrubii albi,
Eupatorii Cannabini,
Nicotianæ ana m. dim.
Flor. Centauri minoris,
Meliloti,

Ma-

Matricariæ,
Tanaceti ana unc. ii.
Cum aqua quantum sufficit coq. in Cataplasma: cui adde
Far. Lini unc. iiii.
Ol. Rutæ unc. ii.
Acet. Theriacalis.
Sp. Vini Theriacalis ana unc. i.
Sal. Ammoniaci dr. i.
Calefactum applicetur.

Form. 10. *Cataplasma*.
℞. *Ceparum sub cineribus coctar.* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Althææ ana m. ii.
Flor. Meliloti unc. ii.
Aq. com. q. s.
Coquantur, sub finem admisce
Far. Lini q. s.
Sp. Vini Theriacalis unc. i.
Ol. Lini unc. dimid.
Calide applicandum.

Form. 11. *Linimentum*.
℞. *Succ. Bryoniæ*,
Cucumeris agrestis ana unc. ii.
Ol. de Capparibus,
Tamarisci ana unc. iii.
Vini albi unc. i.
Bulliant ad succi consumptionem: adde.
Absinth. pulv. unc. ii.
Gum. Ammoniaci unc. dimid.
Ceræ unc. i.
Parti affricandum, vel applicandum.

Form. 12. *Linimentum*.
℞. *Ol. Laurini*,
Ung. Populei ana unc. i.
Terebinth. unc. dimid.
Mercurii Vivi drach. ii.
Ol. de Lateribus unc. dimid.
Illinatur parti affectæ.

Form. 13. *Linimentum*.
℞. *Ol. Terebinth.*
Aq. Vitæ Mathiol.
Regin. Hungar. ana unc. dimid.
Sal. vol. oleos. gutt. xxx.
Ol. Lavendulæ gutt. viii.
Illinatur, vel applicetur parti.

Form. 14. *Cataplasma*.
℞. *Cepæ assæ contusæ* q. v.
Calide applicandæ.

VEL

℞. *Rad. Althææ* unc. iii.
Iridis unc. i.
Fol. Brassicæ,
Parietariæ,
Malvæ.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana m. i.
Far. Lini unc. ii.
Aq. commun. q. s.
Coque: contusis adde.
Stercoris Caballin. unc. ii.
Axung. Porci.
Ol. Chamæmeli ana unc. i.
Cepar. Coctarum unc. dim.

Ca-

Calide applicetur.

Form. 15. *Emplastrum.*

℞. *Gum. Galbani,*
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. ii.
Depuratis adde.
Vitell. ovor. n. iiii.
Ceræ citrinæ unc. ii.
Far. rad. Brioniæ unc. iii.
Ol. infus. Rutæ q. s.
M. F. Emplastrum.

VEL

℞. *Rad. Genistæ.*
Hyperici.
Fol. Cypress.
Scrophulariæ ana drach. v.
Lithargyrii auri unc. i.
Mucilag. fœnugræc. unc. iiii.
Ol. Lilior. albor. unc. v.
Ceræ q. s.
M. F. Emplastrum.

VEL

℞. *Gum. Galbani,*
Opopanacis,
Ammoniaci ana unc. i.
Flor. sulphuris,
Myrrhæ ana unc. dimid.
Camphoræ drac. i.
Ol. Lilior. albor.
Axung. Anatis ana drach. vi.
Ceræ q. s.
M. F. Emplastrum.
Aliquid de eo extendatur supra alutam, & applicetur.

Form. 16. *Cataplasma.*

℞. *Gum. Bdellii,*
Galbani ana unc. i. cum dim.
Ol. Juniperi,
Liliorum ana q. s.
Mollifica in mortario calido, dein adde.
Mucilaginis sem. Fœnugræci,
Lini ana unc. ii.
Caric. pinguium par. ii.
Fiat Cataplasma.

VEL

℞. *Rad. Scrophulariæ majoris* unc. i.
Fol. Cypressi m. ii.
Vini albi q. s.
Contunde in Cataplasma, & tepefactum applica.

Form. 17. *Haustus.*

℞. *Mannæ* unc. ii. cum. dimid.
Seri Lactis lib. ii.
Succi Limonum pauxillum.

VEL

℞. *Uvar. Corinthiac.* drach. vi.
Mannæ opt. unc. dimid.
Seri Lactis unc. iii.
Fiat infusio. Colaturæ adde
Salis polychresti drach. dimid.
Sacchari albi drach. i.
Ol. Carvi gutt. iii.
Una, vel duabus vicibus assumi potest.

Form.

Form. 18. *Pulvis*.
℞. *Salis Polychresti*,
Tartari Vitriolati ana drach. i.
Purgant. anglican. drach. ii.
Sacchar. albi drach. i. cum dim.
Ol. Melissæ gutt. iiii.
Capiat ter de die drach. dimid. vel ſcrup.

Form. 19. *Clysma*.
℞. *Fol. Sennæ* unc. dimid.
Aq. q. ſ.
Decoq. Colaturæ unc. viii. adde
Syrup. Sennæ unc. i.
Nitri drach. ii.
Tepide injiciatur.

Form. 20. *Pulvis*.
℞. *Sal. Tart. Vitriolat.*
Cryſtall. Tartari,
Salis Polych. ana drach. dimid.
Capiat dimidiam partem ſummo mane.

Form. 21. *Clysma*
℞. *Hord. mundat.*
Rad. Althææ ana unc. i.
Fol. Sennæ unc. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. Colaturæ unc. viii. adde.
Nitri drach. ii.
Ol. Lilior. albor. unc. dimid.
Inijciatur tepide.

Form. 22. *Potio*.
℞. *Salis Polychreſti* drach. ii.
Seri lactis lib. dimid.
V E L
℞. *Salis Purgant. Anglican.* unc. dim.
Seri lactis lib. i.
Sumatur matutino tempore.

Form. 23. *Cataplaſma*.
℞. *Herb. rec. Atriplicis*.
Acetoſæ,
Malvæ ana m. i.
Rad. Althææ unc. i.
Cum aquæ pauca quantitate coquantur in Cataplaſma, cui adde
Ung. Althææ compoſit.
Ol. Liliorum ana unc. dimid.
Far. Lini q. ſ.
Calide applicetur bis de die.

Form. 24. *Cataplaſma*.
℞. *Fol. Malvæ*,
Acetoſæ ana m. i.
Ficuum pingium n. vi.
Uvarum paſſarum, amotis arillis unc. i.
Cum aqua bulliant, piſtentur, adde
Fermenti acris unc. i. cum dim.
Axungiæ Porcinæ rec. Inſulſ. q. ſ.
Calefactum applica, bis de die.

Form.

Form. 25. *Linimentum*.

℞. *Ol. Violac.*
Nimphææ ana unc. i. cum dim.
Butiri Insulsi,
Mucilag. sem. Psylli ana unc. i.
Ol. Rosarum unc. dimid.
Camphoræ drach. i.

V E L

℞. *Butyr. Rec.*,
Unguent. Populei ana unc. ii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Ol. Lilior. alborum,
Rosarum ana unc. dimid.

V E L

℞. *Ceræ Flavæ* unc. i.
Ol. Nucum,
Althææ, ana unc. ii.

V E L

℞. *Succ. Cortic. Sambuc.*
Ol. Rosarum ana unc. i.
Vitell. Ovorum n. ii.
Ceræ Flavæ unc. i.

V E L

℞. *Mucil. Gum. Tragacant.* unc. i.
Butyri insulsi unc. dim.

Cum linteis applicari potest, vel parti est inungendum.

Form. 26. *Unguentum*.

℞. *Ol. Jasmini*,
Amygd. dulc.
Sacchari Saturni ana drach. i.

V E L

℞. *Cremor. Lactis*,
Sacchari Saturni ana drach. i.

V E L

℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

V E L

℞. *Butyri Insulsi* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

V E L

℞. *Ceræ Albæ* unc. dimid.
Ol. Lilior. Albor. unc. ii.
Sacchari Saturni,
Cerussæ ana unc. i.
Minii drach. ii.

Bis de die, vel sæpius inungatur, vel applicetur parti cum linteo raro.

Form. 27. *Unguentum*.

℞. *Lithargyr. Argent.* unc. vi.
Succi Plantag. unc. iii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Aceti unc. i.

M. Terantur in mortario plumbeo.

V E L

℞. *Bursæ Pastoris* unc. dim.
Rad. Dracunculi,
Antimonii ana drach. vi.
Ol. Lentiscini,
Myrtini ana drach. dim.
Ceræ drach. ii.

V E L

℞. *Aluminis*
Malicorii ana unc. dimid.
Chalcitis ust. drach. iii.
Calcis Vivæ drach. ii.
Ol. Myrtin. unc. ii.
Ceræ q. s.

Cum

Cum plumaceolis, vel linteis applicetur.

Form. 28. *Unguentum*.
℞. *Ol. Amygd. dul.*
Rosarum,
Ceræ Albæ ana unc. i.
Liquefactis adde.
Mucilag. Sem. Cydon. unc. dimid.

V E L

℞. *Empl. Diachyl. Simpl.* unc. ii.
Urg. Popul.
Ol. Althææ ana unc. iii.
Mucag. Sem. Cydonior. unc. iiii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Aliquid. de eo applicetur cum plumaceolis.

Form. 29. *Unguentum*.
℞. *Butyri rec. insulf.* unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Amygd. dulc. ana unc. dimid.
Axungiæ rec. lotæ unc. i.
Farin. hord. unc. i. cum dimid.
Mucilag. Sem. Cydon. unc. i.
Ceræ Albæ q. s.
Affricetur cuti.

Form. 30. *Apozema*.
℞. *Ligni Santal. Alb.*
Citrini,
Sassafras ana unc. dimid.
Fol. Rutæ.
Agrimoniæ ana m. i.
Flor. Stoechad. Arab.
Lavendulæ ana drach. ii.
Rad. Fœniculi,
Petroselini,
Rusci ana unc. i.
Aq. com. q. s.
Coquantur vase clauso 1. *quad.* horæ: Colatur lib. iiii. serva. Capiat uncias iv. quater de die.

Form. 31. *Fomentum*.
℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scord. ana m. ii.
Flor. Centaur. minor.,
Sambuci,
Rosarum ana unc. iii.
Cum aqua decoque: unc. xxx. Colaturæ adde *Sp. Vini* unc. v.
Sapon. Veneti drach. ii.
Aliquid de eo tepefactum cum linteis applicetur bis, aut ter de die: potest etiam pro lavamento servire.

Form. 32. *Fotus*.
℞. *Lixivii* lib. ii. coquantur in eo
Rad. Ebuli,
Enulæ campanæ ana unc. i.
Fol. Rorismarini,
Majoranæ,
Thymi.
Lauri.
Origani ana m. i.
Salis Marin.,
Aluminis ana drach. i.
M. fiat

M. fiat Fotus calide applicandus.

Form. 33. *Cataplasma*.

℞. *Farin. Fabarum* lib. dimid.

Decoquatur cum vino generoso ad pultis consistentiam, dein adde *Oxymel. Simpl.* unc. iii. & applicetur calide.

Resolvens, Discutiens.

Form. 34. *Fotus*.

℞. *Sal. Ammoniaci* drach. i.
Saponis Veneti drach. ii.
Sp. Vini Camphorat. unc. i.
Aq. Fœniculi unc. vi.

Applicetur cum linteis duplicatis.

Form. 35. *Linimentum*.

℞. *Pulv. Absinth.*
Chamæmel.
Meliloti ana unc. ii.
Butyri Insulsi,
Ol. Chamæmel. ana unc. iiii.
Ceræ unc. i.

V E L

℞. *Mellis* lib. dimid.
Salis unc. dimid.
Pulv. Origani unc. iii.

Illiniatur parti affectæ.

Form. 36. *Fomentum*.

℞. *Intestin. Animal. pur.* q. s.

Coq. in aq. comm. q. s. cum
Flor. Chamæmel.
Lavendulæ,
Centaur. ana m. dimid. sem.
Fol. Menthæ m. i.

Liquor. sit pro fomento.

V E L

Lac tepidum applicatum.

Form. 37. *Haustus*.

℞. *Scammonei pur.* gr. xiv.
Sp. Reg. Hungar. drach. ii.

Terantur in mortario vitreo, liquor a fæce depurato admisce
Syrup. Rosarum Solut. cum Senna drach. vi.

M. Divide in duas partes: una pars exhibeatur; si post duas, vel tres horas non ducit alvum, exhibeatur altera.

Form. 38. *Haustus*.

℞. *Rad. Jalappæ* drach. i.
Sacchari puri drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.

Fiat emulsio aquam sensim affundendo, colaturæ adde *Syrup. Cichorei cum Rheo* unc. dim.

M. F. Haustus, usus ut prioris.

Form. 39. *Pilulæ*.

℞. *Extract. Catolici* gr. xii.
Resinæ Jalappæ gr. v.
Mercur. dulc. gr. vi.
Ol. anisi gutt. i.

M. F. Pill. num. vii. pro dosi.

Form. 40. *Pulvis.*
℞. *Rad. jalappæ* gr. xv.
Cryſtall. Tartari gr. x.
M. Pro doſi.
V E L
℞. *Gum. Guttæ* gr. x.
Cremor. Tartari gr. xv.
M. pro doſi ad purgandum.

Form. 41. *Lavamenta.*
℞. *Aluminis rupei* drach. i.
Aquæ Plantag. unc. i.
V E L
℞. *Sacchar. Saturni* drach. i.
Aq. Roſarum unc. i.
V E L
℞. *Liquoris Saturni* q. p.
V E L
℞. *Vitriol. commun.* drach. i.
Aq. Roſarum drach. vi.
Bis, aut ter de die pars abluenda, vel cum turunda indanda.

Form. 42. *Lavamentum.*
℞. *Limatur. Chalybis*,
Ol. Vitriol. ana unc. ii.
Confundantur, ceſſata effervefcentia adde.
Lap. Hematit.
Virid. æris ana unc. i.
Alum. crudi unc. dimid.
Aq. com. Pint. dimid.
Plumaceolis receptus liquor applicetur.

Form. 43. *Linimentum.*
℞. *Ung. Martiati*,
Ol. Terræ,
Chamæmeli,
Hyperici,
Laurini,
Caſtorei,
Juniperi ana unc. dimid.
Sp. Cochleariæ.
Aq. Vitæ Matiol. ana drach. iii.
Sal. Ammoniaci,
Aluminis plumoſi ana drach. i.
V E L
℞. *Succi Scillæ* unc. iii.
Cucumer. Sylv.
Rutæ ana unc. i.
Euphorbii,
Caſtorei,
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. i. cum dim.
Myrræ,
Thuris,
Pyrethri,
Nitri ana drach. i.
Ol. Sambuc.
Terebinth.
De Euphorbio ana unc. dim.
Ceræ q. ſ.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 44. *Unguentum.*
℞. *Fol. Rec. Abrotani*,
Abſinthii,
Rutæ,
Scordii,
Taraxaci ana m. i.
Colocynth. unc. dimid.

Ol. Abſinthii lib. ii. cum dimid.

Coq. ad humiditatis conſumptionem, admiſce

Fellis Tauri inſpiſſati unc. dimid.
Pulv. Aloës drach. vi.
Euphorbii drach. ii.
Mirrhæ drach. ii. cum dim.
Sal. Ammoniac. drach. iii.
Ceræ citrinæ q. ſ.

M. F. Unguentum ventri, vel & aliis partibus, illiniendum.

Form. 45. *Fomentum.*

℞. *Rad. Bryoniæ albæ* unc. ii.
Ariſtoloc. rotund. unc. i.
Fol. rutæ rec.
Sabinæ ana m. i.
Flor. Tanaceti,
Chamæmeli,
Matricariæ ana unc. i.
Cepar. rec. unc. vi.
Aquæ q. ſ.

Ebulliant vaſe clauſo colaturæ adde

Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Sal. Ammoniac. unc. i.

M. Calefacto hoc liquore foveatur pars.

Form. 46. *Fomentum.*

℞. *Herb. Bethonicæ*,
Salviæ,
Majoranæ,
Scordii,
Abſinthii ana m. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Lavendulæ,
Sambuci ana m. i.
Sp. Vini lib. iii.

Macerentur pro fotu, qui calefactus applicandus.

Form. 47. *Turundæ.*

Ex Medulla Limonum,
Alumine,
Tela Aranearum,
Crepito Lupi,
Linteo Combuſto,
Spongia, *Liquore* (41) *turgida*.

Ex his parentur turundæ, vel plumaceolæ debitæ magnitudinis, & applicentur; vel *Vitriolum* ruditer comminutum, linteo raro in formam noduli ligatum, albumine ovi oblinitum, applicetur.

Form. 48. *Pulvis.*

℞. *Sanguin. Dracon.* drach. i.
Sarcocoll. drach. ii.
Lapid. Hæmatitid. drach. dimid.
Bol. armen. unc. i.

M.

V E L

℞. *Farinæ volatilis coll.* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. dimid.

M. exacte.

Inſpergatur pulvis, vel cum plumaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form.

Form. 49. *Mixtura.*

℞. *Aq. Cinamomi* unc. i.
Spermatis Ranarum unc. iii.
Diascord. drach. i.
Corall. rubr. drach. dimid.
Laud. Liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi drach. vi.
M. Capiat omni hora cochlear. i.

Form. 50. *Emplastrum.*

℞. *Thuris* unc. i.
Aloës drach. dimid.
Pili Leporini,
Albi ovi ana q. s.
M. supra linteum vel alutam. extensum applicetur.

Form. 51. *Emplastrum.*

℞. *Thuris*,
Boli Armen. ana drach. ii.
Sanguinis Dracon.
Mastiches ana dr. i. cum dim.
Album. ovorum q. s.
M. supra linteum, vel alutam extensum applicetur.

Form. 52. *Pulvis.*

℞. *Farinæ volatilis collectæ* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. ii.
Gypsi,
Boli vulgar. ana drach. i.
Colophoniæ pulverisat. unc. ii.
M. Parti sanguinem fundenti inspergatur, vel cum plunaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form. 53. *Mixtura.*

℞. *Aq. Plantagin.* unc. iii.
Cynnamomi unc. dimid.
Acet. destillat. unc. dimid.
Corall. rubr. drach. dimid.
Sang. Draconis scrup. dimid.
Laud. Opiat. gutt. ii.
Syrup. Myrtin. unc. i.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 54. *Epithema.*

℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Papav. rhœad. ana unc. iiii.
Acet. Rosarum unc. i.
Boli com. pulv. scrup. iiii.
Opii aceto solut. scrup. i.
M.

V E L

℞. *Aq. Sperm. Ranar.* lib. i.
Sacchar. Saturn. unc. ii.
Camph. scrup. i.
M. Applicetur cum linteis duplicatis tepide, vel frigide.

Form. 55. *Cataplasma.*

℞. *Far. Hordei* unc. iiii.
Boli armen. alb. unc. ii.
Pulv. Gallar. virid.
Nuc. Cypressi,

Cort. Granat. ana drac. i. cum dimid.
Camphoræ drach. i.
Oxymelis q. s.
M. Frigide, vel tepide applicetur.

Form. 56. *Cataplasma*.
℞. *Albuminis ovi* n. i.
Aluminis frustulum.
Agitentur supra orbem vitreatum donec massa sit inspissata, & ita applicanda linteo inclusa

V E L

℞. *Boli armen.*
Sanguinis Dracon.
Flor. Balaustiorum,
Myrtillor. ana dr. i. cum dim.
Succi Acaciæ.
Hypocistid. ana drach. i.
Thuris,
Mastich. ana scrup. ii.
Flor. Rosarum rubrarum p. i.
Pulverisata albumine ovi cum pauco aceti recipiantur, & fiat Cataplasma, quod tepide, vel frigide applicari potest.

Form. 57. *Cataplasma*.
℞. *Argillæ ustæ, ex furno pistorio* m. ii.
Aceti acerrimi q. s.
Redigantur in Cataplasma, parti applicandum.

Form. 58. *Fotus*.
℞. *Corticis Granatorum* unc. dimid.
Rad. Tormentillæ unc. i.
Flor. Rosar. rubr.
Balaustior. ana m. i.
Aquæ ferratæ lib. iii.
Coq. ad consumptionem lib. i. Colaturam exhibe. Quæ cum linteis duplicatis applicanda.

Form. 59. *Fotus*.
℞. *Flor. rosar. rubr.* m. i. cum dim.
Balaustiorum drach. ii.
Aluminis drach. iii.
Nuc. Gall.
Cypress. ana n. ii.
Cort. Granator. drach. ii.
Aq. communis q. s.
Coquatur. Expressum liquorem applica.

Form. 60. *Fotus*.
℞. *Rad. Tormentillæ* unc. i.
Flor. Rosarum rubrar.
Balaustiorum ana m. dim.
Vini rubri Pint. dimid.
Infundantur. Colaturam exhibe, ut cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 61. *Lavamentum*.
℞. *Aq. Rosarum* unc. ii.
Liquor Saturni unc. dim.
M.

V E L

℞. *Aq. Rosarum*,

Plan-

Plantaginis,
Sambuc. ana unc. iiii.
Sal. Saturni,
Prunellæ ana ſcrup. i.
Camphoræ drach. dimid.
Lap. Calaminar. drach. i.
M. Pars ſæpe de die abluatur.

Form. 62. *Decoctum*.
℞. *Fol. Scordii*,
Alliariæ,
Marrub. alb. ana unc. ii.
Aq. com. q. ſ.
Coque: Colaturæ pint. ii. adde
Oxymel. ſcillit. unc. viii.
Nitri unc. ii.
Acet. Theriacal. unc. i.
M. Capiat uncias duas omni hora calide.

Form. 63. *Decoctum*.
℞. *Taramind.* unc. i.
Prunor. acido-dulc. unc. iii.
Uvar. paſſar. ſine gigart. unc. ii.
Corinthiac. unc. ii.
Flo. Taraxac.
Cichorei ſylv. ana unc. i.
Rad. Scorzoneræ unc. iiii.
Cum aq. decoct. ſpatio 1. *quad.* horæ, Colaturæ pint. ii. adde
Salis Polychreſt. unc. i.
Scrup. Cichor. cum Rheo unc. i. cum dimid.
M. Bibat omni hora uncias duas, donec alvus laxetur.

Form. 64. *Potio*.
℞. *Aquæ Fumariæ*,
Cichorei,
Acetoſæ,
Nimphææ ana unc. ii.
Cremoris Tartari,
Salis Polychreſti ana dr. i.
Rob. Ribeſiorum,
Mororum ana unc. i.
M. Aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 65. *Clyſma*.
℞. *Seri lactis*,
Lactis Ebutyrati ana unc. iiii.
Sal. Prunellæ,
Polychreſti ana dr. ii.
Pulp. Tamarind. unc. ii.
Olei liliorum alborum unc. i.
M. F. Clyſma tepide injiciendum.

Form. 66. *Emulſio*.
℞. *Sem. 4. frigid. major.* ana drach. i. cum dimid.
Papav. alb. drach. ii.
Aquæ Hord. lib. dimid. fiat emulſio; adde
Aquæ Lactucæ,
Nymphææ ana unc. ii.
Roſarum unc. i.
Syrup. Violarum unc. ii.
M. aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 67. *Epithema*.
℞. *Ol. Rosarum* unc. iiii.
Acet. Rosarum unc. i.
Aq. Rosarum,
Plantag. ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Succi Lactucæ*,
Portulacæ,
Solani,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Ol. Rosarum unc. iii.
Acet. Rosarum unc. dim.
M. applicetur frigide, vel tepide.

Form. 68. *Epithema*.
℞. *Aq. Rosarum*,
Boraginis,
Buglossæ,
Acetosæ,
Lactucæ,
Plantaginis,
Portulacæ ana unc. ii.
Aceti Vini unc. iii.
M. Tepide, frigide vel calide pro morbi exigentia applicandum.

Form. 69. *Cataplasma*.
℞. *Lentis palustris* unc. vi.
Fol. rec. Nymph. unc. v.
Althææ unc. vi.
Papav. hort unc. viii.
Flor. Meliloti,
Sambuci ana unc. vi.
Cum aqua coquantur, sub finem adde
Nid. Hirundinum n. ii.
Far. sem. Lini q. s.
Ol. Lilior. alborum unc. ii.
M. F. Cataplasma callide applicandum.

Form. 70. *Fotus*.
℞. *Lactis ebutyrat.* q. v.

V E L

℞. *Flor. Sambuci*,
Meliloti,
Althææ ana unc. i.
Cum aq. coquantur pint. i. cum dim. admisce
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Aceti Sambuci unc. i.
Sal. marini drach. i.
M.

V E L

℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana m. i.
Hærb. papav. hort.
Lentis palustr.
Plantaginis,
Nymphææ ana m. ii.
Coq. in aquæ com. q. s. colaturæ unc. xx. adde
Aceti Rosarum unc. ii.
Nitri drach. ii.
M. Applicetur tepidus liquor linteis duplicatis. Potest etiam pro lotione adhiberi.

Form. 71. *Epithema*.
℞. *Panis Siliginei*,
Lactis ana q. v.
Conterantur. Adde
Terræ Cimoliæ, *pulv.* q. s.
M.

V E L

VEL

℞. *Plantaginis*,
Rosæ rubræ,
Solani,
Caudæ Equinæ, ana m. i.
Coquantur in aqua; adde
Farinæ Hordei,
Lentum ana unc. iiii.
M. Tepide, vel frigide cum linteis applicetur.

Form. 72. *Fotus*.

℞. *Succi Plantaginis*,
Solani ana unc. vi.
Acet. Rosac. unc. ii.
M.

VEL

℞. *Corticis Tiliæ m.* ii.
Aq. Rosarum unc. viii.
Conquassentur donec aqua crassitudinem acquirat.
Potest pro fotu, vel lavamento adhiberi.

Form. 73. *Julapium*.

℞. *Aq. Lactucæ*,
Boraginis ana unc. iii.
Aceti Rosarum unc. i. cum dimid.
Syrup. Papav. rhoead. unc. i.
Spirit. Sulph. p.c. scrup. i.
M. Bibat uncias duas ter de die.

Form. 74. *Julapium*.

℞. *Aq. Cichorii* unc. x.
Graminis,
Acetosæ ana unc. iii.
Boraginis,
Rosarum ana unc. i. cum dim.
Syrup. Capill. veneris unc. iii.
Cremor. Tartar. drach. ii.
Sp. Salis scrup. dimid.
M. Bibat unc. ii. ter de die.

Form. 75. *Julepus*.

℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Rosarum,
Succi Limonum ana unc. iiii.
Sacch. albi q.s. ad saporem.
M.

VEL

℞. *Succi Pomorum redolent.* unc. iiii.
Limonum unc. iii.
Aquæ rosarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi unc. ii.
M.

VEL

℞. *Aq. Endiviæ*,
Acetosæ,
Cichorei ana unc. iii.
Syrup. Limonum,
Granatorum ana unc. i.
M. Bibat uncias duas ter quaterve de die.

Form. 76. *Potio*.

℞. *Seri Lactis* lib. i.
Syrup. Acetosæ unc. iii.
M.

VEL

℞. *Seri Lactis lib.* ii.
Succi Limon. unc. ii.
Pomor. redolent. unc. iii.

Ad ignem clarificentur. Adde
Sacchari q. s.
M.

V E L

℞. *Rad. Chinæ* unc. i.
Aq. fontis lib. vi.
Succi Limon. unc. iii.
Concoquantur simul. Colaturam exhibe.
De ea bibat omni mane largam copiam.

Form. 77. *Cataplasma.*

℞. *Fol. rec. Acetos* m. iii.
Butyri insulsi unc. i.
Ad ignem leniter decoctis adde
Fermenti Panis unc. ii.
Gum. Sagapeni unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
M.

V E L

℞. *Mellis ad spissitudinem cocti* unc. iii.
Ceparum assaturum unc. ii.
Ficuum Pinguium unc. iii.
Cum pauca aqua decoctis in Cataplasma adde
Farin. lini unc. i. cum dimid.
Ol. Lini unc. ii.
M. Applicetur calide.

Form. 78. *Fomentum.*

℞. *Flor. Sambuci.*
Hyoscyami,
Meliloti,
Papav. errat. ana p. i.
Aq. com. Pint. dimid.
Coque vase clauso, colaturæ adde
Aceti Sambuci,
Rosacei ana unc. ii.
Sp. Vini Rectificati unc. dimid.
M. Linteis recepto liquore foveatur pars.

Form. 79. *Cataplasma.*

℞. *Herb. Parietariæ*,
Malvæ,
Althææ,
Phellandrii ana m. i.
Coq. in s. q. aq. com. in Cataplasma; adde
Far. Lini,
Fœnugræci ana unc. i.
Ol. lilior. albor. unc. i. cum dim.
M.

V E L

℞. *Rad. Lilior. alb.* unc. ii.
Herb. Artemisiæ,
Althææ,
Malvæ ana m. i.
Flor. Meliloti,
Sambuc. ana m. dimid.
Far. lini,
Butyri insulsi ana unc. ii.
Coq. cum *aqua* in Cataplasma.

V E L

℞. *Rad. Lilior. alb.*
Althææ ana unc. i.
Herb. Malvæ,
Althææ,

Ar-

Artemisiæ,
Branc. ursinæ ana m. i.
Ficuum n. viii.
Passul. mund. unc. i.
Cepæ, *sub cineribus coct.* n. iii.
Far. Lini unc. iii.
Axung. Porci.
Ol. Lilior. albor. ana unc. ii.
Cum aqua coq. in Cataplasma, & applicetur calide.

Form. 80. *Cataplasma.*
℞. *Fermenti Panis acris* unc. ii.
Sapon. Veneti rasi drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Ol. infus. Chamæmeli drach. ii.
M.

V E L

℞. *Gum. Galbani*,
Ammoniaci ana unc. i.
Mellis communis unc. ii.
M. Applicetur tepide.

Form. 81. *Cataplasma.*
℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana unc. ii.
Croci drach. dimid.
Gummi Galbani unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Ol. Chamæmel. unc. i.
Farin. Orob. q. s.
M. Applicetur tepide.

Form. 82. *Cataplasma.*
℞. *Medullæ Panis albissimi*,
Lactis dulc. ana *q. s.* Adde
Ung. Populei $\frac{1}{12}$ partem.
Fiat Cataplasma.

V E L

℞. *Panis*, & *Butyri* q. v.
Masticetur applica.

V E L

℞. *Mellis communis*,
Farinæ Hordei,
Butyri ana q. v.
Mista applica.

Form. 83. *Unguentum.*
℞. *Butyri insuls.* unc. iii.
Ung. Basilic. unc. i. cum dim.
Ol. Lilior. albor.
Amigd. dulc. ana unc. i. cum dimidio.
Vitell. ovi n. i.
M.
Valet quoq.
Ung. Basilicum,
Althææ,
Aureum,
Cum plumaceolis applicatum.

Form. 84. *Decoctum.*
℞. *Ras. Ligni Sancti*,
Sassaf. ana unc. i.
Rad. Sarsæ parill.
Chinæ ana unc. iii.
Bardanæ unc. iiii.
Cort. Tamarisci unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ unc. dimid.
Aq. com. q. s.
Infundatur, & coquatur; colaturæ unc. xxxx. adde
Aquæ Theriacal. unc. ii.

Tinct

Tinct. Sal. Tartari drach. vi.

M. Bibat quater de die calide uncias quatuor.

Form. 85. *Decoctum*.

℞. *Ligni trium Santal.* ana unc. i.
Rad. Carlinæ unc. dim.
Petroselini,
Fœniculi ana unc. iii.
Ligni Sassaf. unc. ii.
Fol. Betonicæ,
Rutæ,
Scabiosæ,
Tussilaginis ana m. i.
Aq. com. q. s.

Coq. semihoram. Colaturæ lib. v. exhibe.

Capiat uncias tres calide ter de die.

Form. 86. *Epithema*.

℞. *Sapon. nigri*,
Caricarum ana q. s.
M.

V E L

℞. *Saponis nigri* unc. i.
Calcis vivæ unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Elaterii*,
Far. Hordei ana dr. ii.
Olei Olivarum,
Album Ovi ana q. s.
M.

V E L

℞. Lizivii smegmatoriorum ex *Sale Cinerum Clavellatorum*, & *Calce viva* q. v. inspissetur vase ferreo, vel vitreo ad siccitatem salis; de eo aliquid applicetur parti inurendæ, circumquaque emplastro tenaci munitæ.

Form. 87. *Unguentum*.

℞. *Farinæ Ervi*,
Rad. Aristoloch. rotund.
Irid. Florent.
Angelicæ ana unc. dim.
Theriacæ drach. ii.
Mellis Rosat. q. s.
M.

V E L

℞. *Rad. Aristoloch.*
Irid. ana drach. vi.
Myrrhæ,
Aloes ana drach. i. cum dim.
Cort. Pini,
Scoriæ Æris ana drach. i.
Lumbric. terrest. drach. ii.
Mellis. q. s.

M. Aliquid de eo cum plumaceolis applicetur.

Form. 88. *Unguentum*.

℞. *Ung. Basilic.* unc. i.
Mercur. præcipit. rubr. drach. i.
M.

V E L

℞. *Unguent. alb. Camphorat.*
Aurei ana unc. dim.
Mercur. præcipit. albi drach. i.

M. Aliquid de eo cum plu-

plumaceolis applicetur: poteſt augendo, vel minuendo Mercurium medicamentum fieri acrius, & mitius.

Form. 89. *Lavamentum*.

℞. *Mell. Roſarum* unc. ii.
Elix. proprietat. Paracelſ. unc. dimid.
Lixivii barbi-tonſorum unc. viii.
M.

V E L

℞. *Rad. Ariſtolochiæ rotund.* ii.
Fol. ſiccat. Scordii,
Bacc. Juniperi ana unc. i.
Cum Spiritu vini debili coctis in phiala alta ſpatio horæ admiſce
Saponis Veneti drach. i.
M. Pars eo bis de die ablui poteſt, vel applicari poteſt cum plumaceolis.

Form. 90. *Lavamentum*.

℞. *Terebinth.nativ.*drach.ii.
Vitell. ovi unc. i.
Subactis admiſce.
Mell. comm. unc. ii.
Sp. Vini unc. dim.
Aq. comm. unc. viii.
M.

V E L

℞. *Balſami Arcæi*,
Vitell. ovi unc. i.
Sp. Vini unc. viii.
M. Tepefactum injice, vel eo ablue.

Form. 91. *Julepus*.

℞. *Hord. mundati*,
Tamarind. ana unc. ii.
Cryſtall.Tartari drach. vi.
Cum aq. decoct. Colaturæ lib. ii. adde
Rob. Sambuci unc. ii.
M. Bibat uncias duas, bis aut ter de die, donec alvus laxetur.

Form. 92. *Bolus*.

℞. *Pulpæ Caſſiæ rec.* unc. i.
Tamarind. unc. dimid.
Sal. Polychreſti ſcrup. i.
M. Aſſumatur matutino tempore cum aliquo liquore.

Form. 93. *Potio*.

℞. *Succi rec. expreſſi Fumariæ*,
Cichorei,
Taraxaci,
Acetoſæ ana lib. i.
Cremor. Tartari lib. dim.
Leni igne decoque ad dimidium, dein depurati decocti uncias x. admiſce.
Rob. Sambuci unc. x.
Capiat ſemiunciam omni bihorio.

Form. 94. *Pulvis*.

℞. *Sal. Polychreſti* unc. dimid.
Cryſtall. Tartar. drach. v.

Tar.

Tartar. Vitriolat. drach. dimid.
M. F. pulv. n. xvi.

V E L

℞. *Sal. Purg. Angl.*
Cremoris Tartari,
Sacchari albi ana drach. i.
Ol. cort. Citri gutt. iiii.
Ocul. cancri ſcrup. ii.
M. F. *Pulv.* n. x.
Omni mane ſumantur duo, vel tres.

Form. 95. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. i.
Cremor. Tartari drach. ii.
Spiritus Salis ſcrup. i.
M. Capiat ter de die ad ad nucis moſchatæ magnitudinem.

Form. 96. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. ii.
Spec. Diatrion. Santal.
Cremor. Tartari ana ſcrup. ii.
Tartari Vitriol. ſcrup. dimid.
Syrup. Acetoſ. Citri q. ſ.
M. Capiat ter de die drach. ii.

Form. 97. *Hauſtus*.
℞. *Sal. Prunell.* drach. dimid.
Ap. Cichorei unc. ii.
Syrup. Papav. unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Lap. Prunell.* drach. dim.
Aq. Borrag.
Roſarum ana unc. i.
Syrup. Limon. drach. i.
M. Sumatur unica vice matutino tempore.

Form. 98. *Bolus*.
℞. *Conſerv. Roſarum*.
Violarum ana drach. ii.
Sal. Prunellæ ſcrup. i.
M.

V E L

℞. *Conſ. Roſarum* drach. ii.
Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratiam.
M. Capiat matutino tempore.

Form. 99. *Apozema*.
℞. *Rad. Borrhaginis*.
Bugloſſæ ana unc. i.
Fol. Lactucæ,
Portulacæ,
Viol. ana m. i.
Flor. Nymph. m. dimid.
Sem. quatuor frig. major. ana dr. ii.
Coque in ſ. q. aq. ſimpl. Colaturæ lib. dimid.
Syrup. Portulacæ drach. ii.
Acetoſ. ſimpl. unc. ii.
Spirit. Vitriol. ſcrup. i.
M. Bibat tepide uncias tres, ter, quaterve de die,

Form. 100. *Decoctum*.
℞. *Sem. Papav. alb. contuſ.* unc. i.
Avenæ drach. vi.

Ci-

Cicer. rubr. contuſ. unc. i. c. dim.
Flor. Borrag.
Althææ ana drach. vi.
Rad. Scorzoneræ unc. ii.
Glycirrhizæ drach. ii.
Fol. Malvæ,
Parietariæ ana m. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. Colaturæ Pint. ii. adde
Rob. Sambuci,
Bibeſtor. ana unc. i.
M. Capiat uncias duas quater de die.

Form. 101. *Emulſio.*
℞. *Sem. quatuor frigid. major.*
minor. ana unc. *dimid.*
Papav. albi unc. ii.
Aq. hordei q. ſ.
Fiat emulſio; Colaturæ unc. iiii. admiſce.
Syrup. Capill. Veneris unc. i.
Nitri puri drach. i. cum dimid.
M. Sæpius de die bibat unciam unam.

Form. 102. *Mixtura.*
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Sp. Nitri dulc. gutt. xx.
Sal. Prunellæ ſcrup. ii.
Laud. liquid. gutt. xxv.
Syrup. Limon. drach. vi.
M. Capiat omni hora Cochlear unum.

Form. 103. *Mixtura.*
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Cinamomi unc. dimid.
Salis Polychreſti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sp. Nitri dulcis gutt. xv.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 104. *Mixtura.*
℞. *Aq. Roſarum*,
Plantag. ana unc. ii. cum dim.
Suc. Taraxac.
Aceti vini,
Syrup. Papav. ana unc. i.
Ocul. Cancri ſcrup. ii.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 105. *Julapium.*
℞. *Aq. Lactucæ*,
Portulacæ,
Papav. rhœad. ana unc. iii.
Syrup. Violarum unc. ii.
Salis Prunell. drach. iii.
M. Omni hora uncia una, vel duo potandæ.

Form. 106. *Potio.*
℞. *Aquæ puræ* unc. viii.
Mell. unc. ii.
Aceti unc. i.
Coq. donec non amplius ſpumeſcat.
Capiat bis, aut ter de die unciam unam.

Form. 107. *Julapium.*
℞. *Succi cypressi Citri* unc. ii.
Aurantiorum unc. i.
Syrup. Mororum unc. ii.
Aq. destill. Citri unc. iiii.
Melissæ.
Cynnamomi ana unc. i.
Vini Rhenani unc. iiii.
M. Sumantur omni hora uncia una.

Form. 108. *Julapum.*
℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Rosarum,
Succi Limonum,
Sacchari albi ana unc. iiii.
Coquantur igne, donec liquor despumatus sit.
Sumantur unciæ duæ, vel tres aliquoties de die.

Form. 109. *Potio.*
℞. *Oxymel. simpl.* unc. viii.
Syrup. e 5. Rad. aperient. unc. ii.
Nitri puri drach. i.
Decoct. Heder. Terrest. unc. ii.
M. Capiat unciam unam quater de die.

Form. 110. *Potio.*
℞. *Acet. Scill.* drach. vi.
Oximell. Scill. unc. iii.
Sal. Polychresti unc. i.
Aq. Decoct. Hordei unc. viii.
Hyssopi unc. iiii.
M. Aliquoties de die capiat unciam unam, vel duas, calide.

Form. 111. *Unguentum.*
℞. *Sacchari Saturni*,
Lithargirii auri,
Lap. Calaminaris ana drach. l.
Rad. Tormentillæ.
Bistortæ,
Aristolochiæ,
Sanguinis Dracon.
Tutiæ præpar.
Cornu Cervi usti ana drach. dim.
Ung. Diaphompholyg. unc. i.
Ol. Trifol. odorat. q. s.
M. Parti vel affricari, vel applicari potest.

Form. 112. *Cataplasma.*
℞. *Nidi Hirundinis*,
Albi Græci ana unc. iii.
Sem. Althææ,
Psylli ana unc. dimid.
Caricarum pinguium paria v.
Ceparum num. iii.
Aq. com. q. s.
Coquantur in formam Cataplasmatis, adde.
Ol. Liliorum alborum. unc. iv.
M. Applicetur calide.

Form. 113. *Fomentum.*
℞. *Acet. Sambuc.* unc. ii.
Aq. Flor. Sambuc. unc. x.
Sal. Ammoniac. drach. ii.

Vi-

Vini albi Gallici unc. vi.
M.

VEL

℞. *Sal. Ammoniaci*,
Nitri ana drach. i.
Aq. Rosarum,
Sambuci,
Aceti Rosarum,
Vini albi ana unc. v.
M. Foveatur, vel abluatur pars hoc liquore.

Form. 114. *Cataplasma.*

℞. *Fol. Scordii* m. ii.
Malvæ m. i.
Flor. Lavendulæ,
Althææ ana unc. i.
Aq. com. q. s. coq. in Cataplasmate adde
Far. Lini unc. iii.
Ol. Lini unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
M. Applicetur calide.

Form. 115. *Unguentum.*

℞. *Mellis communis* unc. ii.
Succi Apii unc. iv.
Coquatur ad Syrupi crassioris consistentiam, adde
Farin. Hordei q. s.
Fiat unguentm plumaceolis applicandum.

Form. 116. *Cataplasma.*

℞. *Brassicæ cum aqua coctæ* lib. i.
Mellis unc. iii.
M.

VEL

℞. *Acetos. Rec.* m. iii.
Coq. cum aqua communi in formam Cataplasmatis, adde
Gum. Galbani Vitell. ovi solut. unc. dimid.
Butyri insulsi unc. i.
Farinæ Lini q. s.
M.

VEL

℞. *Fol. Hyoscyami* m. iii.
Mellis lib. dimid.
Ol. Lilior. albor. unc. iv.
Aq. com. q. s.
Coq. in formam Cataplasmatis, cui adde
Farinę Lini q. s.
M. Calefactum applica.

Form. 117. *Cataplasma.*

℞. *Herb. Althææ*,
Branc. Ursinæ,
Flor. Chamæmel. ana m. i.
Rad. Lilior. albor. unc. ii.
Ficuum n. x.
Cepar. assat. n. ii.
Coq. in aqua Cerevisia, vel Lacte q. s. adde
Ol. Lilior. albor.
Chamæmeli ana unc. ii.
Far. Lini unc. iii.
M. applicetur calide.

Form. 118. *Emplastra.*

Empl. de Meliloto.
Labdano.
Mucagine,
Basilicon.
Extensum super alutam, vel linteum applicetur.

Form.

Form. 119. *Linimentum*.
℞. *Ol. Anethi*,
Camæmeli,
Rosarum ana unc. dimid.
Ung. Populæi,
Althææ simpl.
Axungiæ porcinæ,
Gallinæ,
Ceræ flavæ ana unc. i.
M.

V E L

Unguentum Basilicum.
Aureum.
Altææ simpl.
Composit.
Ol. Liliorum alb.
Rosarum.
Althææ.
M. Affricetur parti bis de die.

Form. 120. *Pilulæ*.
℞. *Myrrhæ electæ* drach. ii.
Vitell. ovi scrup. i.
Contusis accurate admisce *Thuris* scrup. ii.
M. F. pilulæ mediocres.

V E L

℞. *Terebintinæ coctæ* unc. dimid.
Gum. Ammoniac. scrup. ii.
Flor. Sulphur. scrup. i.
Pulv. Glycyrrhizæ q. s.
M.

V E L

Terebinthinæ coctę unc. dimid.
Pulv. Myrrhæ,
Mastic. ana drach. i.
Glycyrrhizæ q. s.
M. Sumatur omni bihorio una, vel duæ.

Form. 121. *Pulvis*.
℞. *Myrrhæ* drach. ii.
Spermat. Ceti drach. i.
M. F. Pulveres n. x.

V E L

℞. *Mastiches*,
Styrac. Calamitæ,
Spermatis Ceti ana drach. i.
M. F. Pulv. num. viii.
Capiat quater de die unum.

Form. 122. *Apozema*.
℞. *Rad. Sarseparill.* unc. ii.
Lign. Santal. citrin. unc. iv.
Rad. Glycyrrhizæ unc. dimid.
Aq. comm. q. s.
Coquatur ad Colaturæ unc. xx.
Decantetur.
Capiat ter de die uncias duas.

Form. 123. *Caustica*.
℞. *Flammulam Jovis*, contusam applica.

V E L

℞. *Semen*, & *Florem Urticæ* cum sale trita.
Hoc sine dolore rumpit.

V E L

℞. *Sem. Urticæ*, & *Rad. Raphani*, trita.
Sine multo dolore abscessum aperit.

V E L

VEL

℞. *Far. Lolii* in vino coctam, & mistam *Stercori Columbino*, & pauxillo *Sulphuris*.

VEL

℞. *Rad. Narcissi*,
Far. Orobi,
Lolii ana drach. ii.
Mell. q. s. ut fiat pasta.

Hæc cuti applicetur, donec rubedo vel vesicula excitata fuerit.

Form. 124. *Pulvis causticus*.

℞. *Atramenti Sutorii* lib. i. cum dim.
Auripigmenti,
Sulphuris vivi ana unc. iv.
Salis Gemmæ unc. iii.
Aceti q. s.

Hæc vase lutato recepta in furno comburantur.

Dein aliquid de eo applicetur loco, cui crusta est inurenda.

Form. 125. *Emplastrum*.

℞. *Gum. Elemni*,
Bituminis Judaici,
Resinæ pini ana drach. i.
Colophoniæ,
Boli Armen. ana drach. ii.
Terebinth. drach. iii.

M. Ducatur supra linteum, vel alutam.

Form. 126. *Emplastrum*.

℞. *Masticbes*.
Labdani ana unc. dim.
Nuc. Cypress. num. iii.
Succ. Hypocistidis,
Terræ sigillatæ ana drach. i.
Picis navalis unc. iii.
Terebinthinæ,
Ceræ albæ ana unc. i.
Rad. Consol. major. siccat. unc. dimid.

M.

VEL

℞. *Succ. Granator.*
Solani ana unc. ii.
Cerussæ unc. i.
Plumbi usti,
Tutiæ ana unc. dimid.
Thuris,
Mastich. ana drach. ii.
Ol. Rosar.
Ceræ albæ ana unc. ii. cum dimid.

M. Supra linteum, vel alutam extensum applicetur.

Form. 127. *Unguentum*.

℞. *Mellis despumat.* unc. iii.
Sevi Hircini,
Limaturæ Cupri ana unc. dimid.
Lithargyrii auri unc. i.

M. ad ignem fiat Unguentum, cuti applicandum.

Form. 128. *Pilulæ*.

℞. *Balsam. Copaybæ*,
Peruvian. ana drach. ii.
Vitell. ovi unc. dimid.
Pulv. Glycyrrhizæ q. s.

M. F. Pilulæ. Capiat aliquoties de die unam.

Form. 129. *Decoctum*.
℞. *Fol. Borraginis*,
Symphyt. major.
Malvæ ana m. i.
Flor. Papav. rhoead.
Verbasci,
Hyperici ana unc. i.
Rad. Symphyt. major.
Althææ ana unc. dimid.
Sem. Melon.
Papav. alb. ana unc. i.
Cort. Peruv. drach. vi.
Aq. com. q. s.
Coquantur ad Colaturam lib. iv.
Bibat omni bihorio uncias duas, calide.

Form. 130. *Pulvis*.
℞. *Rad. Iridis Flor.* unc. i.
Mastichis,
Mirrhæ,
Olibani ana drach. dimid.
M. F. Pulvis.
VEL
℞. *Rad. Aristolochiæ*,
Thuris,
Boli Armen.
Colophoniæ ana unc. i.
M. F. Pulvis.
VEL
℞. *Terebinth. ad duritiem coctæ*.
Colophoniæ,
Aloes,
Mirrhæ,
Mastichi ana drach. i.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo inspergatur ulceri.

Form. 131. *Digestiva*.
℞. *Balsam. Copaybæ*.
Peruvian.
Terebinth. ana
M.
VEL
℞. *Flor. Sulphuris* drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Coq. leni igne ad Sulphuris solutionem.
M.
VEL
℞. *Gummi Elemni depur.*
Terebinth. ana unc. dimid.
Medullæ animalis depuratæ unc. i.
M.
VEL
℞. *Gum. Elemn.* unc. iii.
Resinæ Pini,
Gum. Ammoniac.
Hæderac.
Ceræ ana unc. ii.
Terebinthinæ unc. iv.
Ol. Rosar. unc. vi.
M. cum plumaceolis applicetur.

Form. 132. *Unguentum*.
℞. *Terebinth.* unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Mell. Rosar. unc. dimid.
M.
VEL
℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Farinæ Lupinorum q. s.
M.

VEL

VEL

℞. *Ol. Rosarum* unc. i.
Terebinthinę drach. ii.
Vitell. Ovi num. i.
M.

VEL

℞. *Ceræ albæ*,
Terebinthinæ,
Resinę ana unc. i.
Turis,
Mastich. ana drach. ii.
Styrac. Calamit. drach. ii.
Gum. Elemni drach. vi.
Succi Millefolii,
Betonice ana unc. dimid.
Ol. Rosarum q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 133. *Unguentum.*

℞. *Terebinthina* unc. i.
Vitell. ovi num. I.
Mellis Rosarum unc. dimid.
Aloes,
Myrrhę,
Fol. Scordii ana drach. ii.
Sapon. Veneti drach. i.
M.

VEL

℞. *Ung. Felic. Vvurtz.* drach. iii.
Basilici unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ drach. vi.
Colophonię,
Mirrhę,
Aloes,
Mastiches ana unc. dimid.
Lithargyri auri drach. iii.
M.

VEL

℞. *Myrrhæ*,
Aloes ana unc. dimid.
Thuris unc. i.
Mastiches unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ unc. i.
Colophoniæ unc. dimid.
Ceræ q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 134. *Unguentum.*

℞. *Ung. alb. Camphor.* unc. dimid.
Tutię,
Lithargyri ana scrup. dimid.
Mirrhæ drach. dimid.
Thuris.
Sarcocollæ,
Balaustior ana scrup. dimid.
Ol. Rosarum q. s.
M. Affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 135. *Lavamentum.*

℞. *Acet. Dracunculi hortens.* unc. v.
Rosarum unc. ii.
Sp. Vini theriacal. unc. vi.
Sal. marini unc. i.
Aq. Decocti Hordei unc. xii.
M.

VEL

℞. *Lixivii*,
Aceti ana lib. iii.

Scordii,
Absinthii,
Rutę,
Lupin. contus. ana. m. dimid.
Rad. Aristoloch. rotund.
Vincetoxici ana unc. dim.
Sal. marini unc. iiii.
Post Decoctionem adde
Aquę Vitę unc. ii.
Aloes.
Myrrhę ana unc. dimid.
Camphorę scrup. dimid.
M. Pars hoc liquore calefacto abluenda.

Form. 139. *Apozema*.
℞. *Fol. Parietarię*,
Agrimonię,
Taraxaci ana m. i.
Sem. Papav. alb.
Fœniculi ana unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ drach. i. cum dimid.
Aq. com. q. s.
Coquantur, Colaturam unc. xxxx. exhibe. Bibat aliquoties de die uncias duas.

Form. 137. *Apozema*.
R. *Rad. Graminis*,
Rusci,
Petroselini,
Fœniculi ana unc. ii.
Imperatoriæ drach. ii.
Sem. Bardanę,
Petroselini ana unc. i.
Aq. con. q. s.
Coq. unc. xxxx. colaturæ exhibe.
Omni hora uncia una potanda, calide.

Form. 138. *Potio*.
℞. *Succi Chęrifolii rec. expressi*,
Lactis dulcis ana unc. iv.
Syrupi Hyssopi unc. i.
M. Bibat omni bihorio unciam unam.

Form. 139. *Injectio*, *seu clysma*.
℞. *Mell. commun.* unc. ii.
Sapon. Venet. unc. dimid.
Aq. comm. q. s.
M.

V E L

℞. *Sal. Ammoniac.*
Nitri ana drach. iii.
Urinę rec. sanæ unc. xii.
Mel. commun. unc. ii.
M. potest tepefactum etiam pro lavamento inservire.

Form. 140. *Haustus*.
℞. *Gum. Ammon.* drach. i. cum dimid.
Dissolve diligenter in s. q. *vini* ad lenem ignem, dein adde
Aq. Hyssopi unc. ii.
M.

V E L

℞. *Gum. Galbani* drach. i.
Vitell. ovi,
Terebinthinę,
Mellis albi ana drach. dimid.

Aquę

Aquæ Hyssopi,
Vini albi ana unc. i.
M. Unica vice, vel in duas partes divisus liquor tepefactus assumi debet.

Form. 141. *Lavamentum.*
℞. *Spiritus Vini*,
Aq. Rosarum ana unc. ii.
Mastiches,
Myrrhę ana drach. ii.
Digere in calore, vase clauso.

V E L

℞. *Succi Chelidonii maj.* unc. ii.
Spiritus Vini unc. i.
Myrrhę,
Aloes ana drach. ii.
Vitrioli albi scrup. i.
M.

V E L

℞. *Rad. Aristolochiæ, utriusq.*
Bryonię,
Peucedani,
Iridis Flor. ana unc. dimid.
Centaur. minor.
Corticis Pini ana drach. iii.
Aloes drach. ii.
Flor. Æris drach. i. cum dimid.
Sp. vini q. s.
Extrahatur Tinctura.
Hoc liquore tepefacto pars abluenda.

Form. 142. *Lavamentum, & Collutio.*
℞. *Pulv. Iridis Florent.*
Myrrhę,
Aloes ana drach. dimid.
Mell. Apii unc. dimid.
Aq. theriacalis unc. i.
Vini albi unc. ii.
M. Eo tepefacto pars ablui potest, vel cum plumaceolis applicari.

Form. 143. *Lavamentum.*
℞. *Liquoris Ung. Ægyptiac.* drach. i.
Sp. Cochlear. drach. i. cum dimid.
Sal. com. scrup. i.
Mell. Apii unc. dimid.
Sp. Vini unc. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Aquæ theriacal.* unc. dimid.
Sp. Cochlear. drach. ii.
Vitę Mathioli unc. i. cum dimid.
Camphoræ scrup. i.
Pulv. Myrrhę,
Aloes,
Rad. iridis ana scrup. i.
M. usus ut prioris.

Form. 144. *Conditum.*
℞. *Vitell. Ovi* num. i.
Bals. Copaybæ unc. dimid.
Ocul. Cancri scrup. ii.
M. Capiat bis de die nucis moschatæ magnitudinem.

Form. 145. *Unguentum*.
℞. *Terebinth.* unc. ii.
Vitell. Ovorum num. ii.
Mistis adde.
Ung. Basilici unc. ii.
Aloes puræ unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* drach. ii.
Mel. Rosarum unc. dimid.
Succi Apii unc. i. cum dimid.
Farin. Fœnugræci q. s.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. dim.
Mel Rosar. unc. i.
Succi Apii drach. vi.
Thuris,
Farinæ Hordei,
Mastiches ana q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 146. *Fotus*, *Seu Balneum*.
℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scordii,
Alliariæ,
Malvæ ana m. ii.
Aquæ q. s.
Coquantur. Colaturæ lib. ii. adde
Sapon. Venet. drach. i.
Sp. Vini drach. vi.
M. Liquore calefacto foveatur pars.

Form. 147. *Injectio*. *Seu Fotus*.
℞. *Mel. Rosarum* unc. i.
Aloes puriss. gr. x.
Sal. Ammoniac. gr. iv.
Aq. Fœniculi unc. vi.
M. Abluatur eo pars bis de die.

Form. 148. *Linimentum*.
℞. *Succi Nicotianæ* unc. iii.
Ceræ novæ unc. ii.
Resin. Pini unc. i. cum dimid.
Terebinth. unc. i.
Ol. Myrtin. q. s.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 149. *Turundæ*.
℞. *Mellis ad spissitudinem cocti* unc. i.
Pulv. Myrrhæ,
Olibani,
Mastiches ana drach. i.
M. & formentur inde Turundæ justæ magnitudinis.

V E L

℞. *Terebinth. cum aqua ad spissitudinem coctæ* unc. i.
Adde *Pulv. Mastiches*,
Myrrhæ ana drach. ii.
M.

V E L

℞. *Agrimoniæ* m. dimid.
Scordii p. i.
Flor. Hyperici p. ii.
Hordei unc. i.

Vi-

Vini Gallici q. ſ.
Decocti colaturæ adde
Thuris,
Maſtiches ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i. cum dimid.
Sarcocollæ drach. iii.
Vitrioli albi drach. i.
M. Turundæ hæ fiſtulæ, abſceſſui, ano, vel alicui cavitati indi poſſunt.

Form. 150. *Decoctum*.
℞. *Sem. Papav. albi* unc. ii.
Sem. Fœniculi unc. iv.
Flor. Papav. errat. drach. vi.
Fol. Malvæ m. i.
Aq. fontanæ q. ſ.
Coq. clauſo vaſe ſpatio $\frac{1}{4}$ horæ colaturæ pint. ii. admiſce
Syrup. Papav. unc. ii. cum dimid.
M. Capiat calide uncias duas aliquoties de die.

Form. 151. *Linctus*.
℞. *Amygd. dulc.*
Nucleor. Cocos,
Piſtachiæ,
Sem. Papav. alb. ana unc. iv.
Exprimatur oleum, cui admiſce.
Syrup. Papav. rhœad. unc. ii.
M. Sæpe de die aliquid lambendum.

Form. 152. *Pilulæ*.
℞. *Milleped. pp.* drach. ii.
Antimon. diaphoret. drach. i.
Terebinth. q. ſ.
Fiant pilulæ mediocres.
Capiat tres ter de die.

Form. 153. *Injectio*, *ſeu Lavamentum*.
℞. *Mel. Roſarum* unc. i.
Aq. Hordei unc. vi.
M.

VEL.

℞. *Decoct. Hord.* unc. iv.
Vini albi unc. i.
Mell. comm. unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. dimid.
Vitell. ovi num. i.
Miſtis accurate adde
Mel. Roſarum unc. i.
Aquæ Hordei unc. v.
Sp. Vini unc. i.
M. tepide utatur.

Form. 154. *Linctus*.
℞. *Syrup. Scabioſæ* unc. iii.
Sp. Salis Ammoniac. drach. i.
M. Lambat. ſæpe de die.

Form. 155. *Mixtura*.
℞. *Sp. Cochlear.* unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
Syrup. Liquiritiæ drach. vi.

Decoct. Betonicæ unc. vi.

M. Capiat ter de die unciam unam.

Form. 156. *Tabellæ*.

℞. *Succ. Liquirit.* unc. dim.
Flor. Sulphur.
Terræ Japonicæ ana drach. ii.
Ol. Fœnicul. gutt. vi.

M. Teneat unam in ore; deglutienda ſaliva.

Form. 157. *Apozema*.

℞. *Rad. Chinæ*,
Polypodii quern.
Hermodactyl.
Sarſæ paryll. ana unc. iv.
Aquæ pint. ix.
Vini albi pint. iii.

Coq. donec *tres quad.* ſuperſint, bibat uncias tres ter de die.

Form. 158. *Hauſtus*.

℞. *Syrup. diacod.* unc. dim.
Aq. Vitæ Matioli drach. i.
Hyſſopi unc. i.

M.

V E L

℞. *Opii gr.* dimid.
Syrup. Capill. Veneris unc. dimid.
Aquæ Papav. rhoead. unc. i.

M. Capiat veſpertino tempore.

Form. 159. *Apozema*.

℞. *Rad. Gentianæ* unc. i.
Liquiritiæ,
Ligni Saſſaf. ana unc. dimid.
Cap. Papav. alb. num. iii.
Herb. Betonicæ m. i.
Cort. Peruv. unc. i. cum dimid.
Aq. com. q. ſ.

Colaturæ unc. xxx. adde
Sal. vol. oleoſ. drach. i.
Sal. Polychreſti drach. iii.

M. Capiat uncias duas ter de die.

Form. 160. *Decoctum*.

℞. *Fol. Tuſſilaginis*,
Malvæ ana m. ii.
Flor. Papav. errat.
Malvæ ana m. dimid.
Rad. Sarſæ parillæ,
Petroſelini ana unc. iii.
Sem. Lini contuſ. unc. dimid.
Lactucæ,
Cardui Mariæ ana unc. i.
Aq. comm. q. ſ.

Coquantur: colatura pint. iii.

De ea bibat uncias tres ſæpe de die.

Form. 161. *Hauſtus*.

℞. *Aq. Fœniculi* unc. i.
Syrup. diacod. unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. x.

M. Capiat veſpertino tempore.

Form.

Form. 162. *Apozema.*
℞. *Rasur. Cornu Cervi,*
Herb. Scabiosæ ana m. i.
Hordei unc. i.
Coq. in aq. comm. q. s. Colaturæ unc. xxx. adde *Syrup. Althææ Fernel.* unc. i.
M. De eo tepefacto bibat pro lubitu.

Form. 163. *Bolus.*
℞. *Requiei Nicolai,*
Antim. diaphoret. ana scrup. i.
M.

V E L

℞. *Diascord. Frac.* drach. i.
Antimon. diaphoret.
Cornu Cervi usti ana scrup. dim.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Capiat vesperi, vel summo mane.

Form. 164. *Electuarium.*
℞. *Conserv. Anthos,*
Menthæ ana unc. dimid.
Pulv. Mastiches,
Myrrhæ,
Rad. Galangæ minor. ana drach. i.
Flor. Benzoin,
Bals. Peruvian. ana drach. dimid.
Syrup. Artemisiæ q. s.
M.

V E L

℞. *Flor. Sulphuris.*
Olibani.
Myrrhæ ana drach. i.
Bals. Peruv. scrup. ii.
Cons. Flor. Malvæ unc. ii.
M.

V E L

℞. *Rad. Galangæ minor.*
Zedoariæ,
Mastiches,
Styracis ana drach. i.
Cons. Menthæ unc. i.
Syrup. Caryophyll. q. s.
M. Capiat drachm. unam ter de die.

Form. 165. *Epithema.*
℞. *Vini Rhenani* lib. i.
Cinamomi,
Caryophyll.
Macis,
Nucis Myristicæ drach. ii.
Infundantur vase clauso.

V E L

℞. *Vini Rhenani* lib. i.
Majoranæ,
Melissæ,
Flor. Lavendulæ ana m. dim.
Macis drach. ii.
Infundatur calide vase clauso, & applicetur liquor cum linteis.

Form. 166. *Cataplasma.*
℞. *Scordii,*
Absinthii,
Artemisiæ,
Menthæ,
Melissæ,
Moldavicæ,
Rutæ ana m. dim.

Cum

Cum aq. com. q. ſ. coq. vaſe clauſo adde
Sal.Ammoniac. unc. dim.
Far. Fœnugræci unc. iii.
Ol. Rutæ unc. ii.
M. Uſus tempore irroretur.
Sp. Salis Ammoniaci,
Vini Camphorati ana drach. i.
Calefactum applica.

Form. 167. *Julapium*.
℞. *Aq. Theriacal.* unc. i.
Prophylacticæ drach. vi.
Vitæ Mathiol. unc. i.
Rutæ unc. viii.
Syrup. Artemiſiæ Fernel. e v. *Radicibus aper.* ana unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Aq. Decoct. Hord. pint.* ii.
Vin. Gallici pint. i.
Zingiberis pulv. drach. ii.
Syrup. Botryos unc. iii.
M. Capiat. unc. ii. aliquoties de die.

Form. 168. *Potio*.
℞. *Ol. Cort. Citri*,
Aurant.
Cinam. ana gutt. iii.
Flor. Lavendulæ,
Juniperi ana gutt. ii.
Sacchari drach. vi.
Fiat elæoſaccharum; cui admiſce
Rob. Sambuci,
Juniperi ana drach. iii.
Spiritus Salis drach. i.
Aq. deſtill. Cort. Citri,
Aurant.
Cinamomi ana unc. ii.
Menthæ unc. x.
M. Capiat unc. i. omni hora.

Form. 169. *Potio*.
℞. *Aq. Borrag.*
Citri,
Scord. compoſ.
Ceraſ. nigror. ana unc. ii.
Cinam. unc. i.
Margaritæ pp. drach. ii.
Sacchar. cryſtall. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Aq. totius Citri*,
Fragor. ana unc. iii.
Cord. frigid. Saxon. unc. i.
Theriacal. ſtill.
Syrup. Meliſſophyll. Fernel.
Caryophyll.
e *ſucco Citri* ana unc. dimid.
M. capiat unc. i. omni hora.

Form. 170. *Julapium*.
℞. *Hord. mundat.* unc. ii.
Panis biſcoct. unc. i.
Aq. comm. q. ſ.
Cinamom. drach. ii.
Coquantur:
Colaturæ unc. xx. adde.
Elæoſacchar. Meliſſæ,
De Cedro ana unc. dimid.

Suc-

Succi pomor. citri num. I.
Tinct. Croci drach. ii.
M. Capiat unc. ii. tepide aliquoties de die.

Form. 171. *Emplastrum*.
℞. *Bol. Armen.*
Lithargyrii,
Minii,
Thuris.
Lap. Calaminar. ana unc. dim.
Empl. Diapalm.
Ceræ ana unc. iv.
Olei q. s.
M.

V E L

Empl. Diapomphol.
Defensiv. Vigon.
Griseum
Album coctum
De Lapid. Calamin.
Minio rubrum
Sparadrapum Gualteri.

V E L

℞. *Æris squamæ*,
Æruginis rasæ ana drach. i.
Lanæ combustæ drach. ii.
Ceræ unc. ii. cum dimid.
Resinæ Laricis unc, dim.
M. supra linteum extensum applica.

Form. 172. *Cataplasma*.
℞. *Succi Portulacæ*,
Semper vivi,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Far. Hordei q. s.
M.

V E L

℞. *Malvæ*, *Parietariæ*, *Plantag.* ana m. dimid.
Coq. in aqua, contusis adde
Far. Hordei unc. ii.
Rosæ rubræ unc. i.
Ol. Rosarum unc. iv.
M.

V E L

℞. *Boli Armen.*
Sanguin. Dracon.
Myrtill.
Balaustior.
Malicorii ana unc. dim.
Album. ovi,
Acet. ana q. s.
M. In mellis formam.
Frigide, vel tepide applica.

Form. 173. *Unguentum*.
℞. *Camphoræ* unc. dimid.
Aluminis,
Vitriol. virid.
Virid. Æris.
Sulphur. vivi,
Fuliginis fornacis ana drach. vi.
Ol. Amygd. dul.
Axungiæ Porci ana unc. ii.
M. Bis die affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 174. *Unguentum*.
℞. *Ung. Nutrit.* drach. ii.
Cerussæ drach. i.
Aluminis drach. dimid.
Fuliginis furni,

Rad.

Rad. Enulæ campanæ ficcatæ,
Chartæ bibulæ exustæ ana fcrup. ii.
Olei ovorum,
Axungiæ porcinæ,
Gallinæ ana unc. dimid.
Ol. Rofarum,
Aceti ana q. f.
M. Illinatur cuti.

Form. 175. *Linimentum*.
℞. *Vitriol. albi* ter ufti, & extincti in *aqua Rofar.*
Gum. Arab.
Tragacanth. uftorum, & extinctorum ana drach. i.
Tutiæ pp. fcrup. i.
Cerussæ fcrup. ii.
Mucilag. Sem. Cydonior. q. f.
M.

VEL

℞. *Cort. Granator.*
Acaciæ,
Balauftior.
Nuc. Cypressi,
Aluminis,
Boli Armen. ana drach. i.
Ceræ albæ unc. iv.
Terebinthinæ unc. dimid.
M. illiniatur parti.

Form. 176. *Linimentum*.
℞. *Nidi Hirundinis*,
Terræ Cimoliæ,
Mellis ana q. f.
M. Affricetur parti.

Form. 177. *Unguentum*.
℞. *Tutiæ*,
Antimonii,
Plumbi ufti,
Lithargyrii argent. ana drach. i.
Succ. Plantag.
Centinodii,
Solani ana unc. dimid.
Bulliant fimul ad confumptionem, dein terantur in mortario, donec colorem fufcum induant.
Aliquid de eo illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 178. *Linimentum*.
℞. *Ung. Populei*.
Butyri infulfi ana unc. dimid.
Terebinth. drach. ii.
Vitell. ovi q. f.
Olibani,
Terræ figillatæ ana drach. i.
M.

VEL

℞. *Ol. Rofarum* unc. i.
Chamæmeli unc. dimid.
Pulv. Rofar. rubr.
Myrtill.
Malicorii ana drach. dimid.
Album. ovi num. i.
M. Affricetur, vel applicetur plumaceolis parti.

Form. 179. *Cataplafma*.
℞. *Flor. Chamæmel.* unc. ii.
Rofarum,
Verbafci ana unc. i. cum dim.

Pul-

Pulverisati coquantur cum lactis dulcis q. s. in consistentiam Cataplasmatis, cui adde
Vitell. ovorum num. ii.

V E L

℞. *Vitell. ovorum* num. x.
Conquassentur cum *aquæ rosarum* unc. vi.
Coq. leniter ad inspissationem, adde *Croci* drach. ii.
M.

V E L

℞. *Medullæ panis albi* lib. dimid. *Lactis dulcis* rec. q. s.
Coq. in pultis consistentiam, adde
Mucilag. Sem. Lini unc. dimid.
Pulv. Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana unc. i.
Croci drach. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 180. *Cataplasma.*

℞. *Capit. Papav. alb. cum sem.* num. vi.
Flor. Nymphææ p. ii.
Contundantur cum aq. rosar. q. s. Fiat instar Cataplasmatis.

V E L

℞. *Fol. Hyoscyami,*
Papaveris,
Nymphææ,
Althææ,
Malvæ ana m. i.
Lactis dulcis,
Ebutyrati ana q. s.
Far. Lini unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Rosarum ana unc. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 181. *Unguentum.*

℞. *Acet. Lithargyrii* unc. i.
Ol. express. Sem. Hyoscyami,
Papav. alb. ana drach. ii.
Infus. Rosarum drach. iii.
M. F. S. A. Nutritum, sub finem adde
Opii gr. vi.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis:

Form. 182. *Linimentum.*

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Ung. populei unc. i.
M.

V E L

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Mell. albi,
Ung. Altheæ ana drach. v.
M.

V E L

℞. *Pinguedo anatis,*
Gallinæ,
Therebinthinæ ana unc. dimid.
Far. Fœnu græci,
Hordei ana drach. vi.
Succi Apii q. s.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 183. *Fotus & Balneum.*

℞. *Aquæ Maris* q. s.

Sal.

Sal. Ammoniaci unc. i.
Cinerum clavellat. lib. dim.
Furfurum m. iv.
M. in eo liquore calido ſedere poteſt æger inſtar ſemicupii, vel cum linteis applicatur..

Form. 184. *Potio vel hauſtus*.
℞. *Tamarid.* unc. dimid.
Fol. Sennæ drach. ii.
Rhei drach. i.
Mannæ unc. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. colat. unc. iii. adde
Syrup. e Spina Cervina,
Roſarum ſolut. ana unc. dim.
Elect. e ſucco Roſar. drach. ii.
M. pro doſibus duabus, niſi fortius purgare volumus.

V E L

℞. *Rad. Jalappæ* drach. dimid.
Zingib. ſcrup. dimid.
Pulveriſatis in pollinem adde
Vini albi unc. iv.
Syrup. de ſpina Cervina unc. i.
M. Pro duabus doſibus.

Form. 185. *Infuſio*.
℞. *Rad. jalappæ contuſæ*,
Hermodactili ana unc. dimid.
Scammonei drach. iii.
Fol. ſennæ unc. ii.
Glicyrrhizæ,
Sem. aniſi,
Carui ana unc. dimid.
Summitat. Abſint.
Fol. Salviæ ana m. i.
Aq. vitæ vulgaris lib. iii.
Infunde frigide, coletur uſus tempore. Cochlear unum ſit pro doſi.

Form. 186. *Potio*.
℞. *Corticis interioris Sambuci* m. iii.
Aquæ commun.
Lactis ana lib. i.
Ebulliant, liquoris expreſſi exhibe mediam partem.

Form. 187. *Clyſma*.
℞. *Fermenti acrioris* unc. dimid.
Sal. comm. p. 1.
Coq. in ſuff. quantit. aquæ, in Colat. diſſolve.
Urinæ pueri unc. iv.
Ol. Rutæ unc. iii.
Mellis unc. i.
M. Injiciatur tepide.

Form. 188. *Clyſma*.
℞. *Sem. Carthami* unc. i.
Agarici unc. dimid.
Pulp. Colocynth. drach. dimid.
Herb. Centaur. minor.
Chamedryos,
Abſinthii ana m. dimid.
Aq. comm. q. ſ. coquantur, colaturæ lib. ii. adde
Ol. Chamæmel.

Ru-

Rutæ,
Cappar. ana unc. i.
Mell. Rosar. unc. ii.
M. Injiciatur dimidia pars.

Form. 189. *Infusio*.
℞. *Ligni Sassaf.*
Rad. Enulæ Campanæ,
Urticæ,
Vincetoxici ana drach. vi.
Flor. Centaur. minor. m. ii.
Bacc. Juniperi drach. ii.
Sem. Urticæ unc. dimid.
Rad. Rhabarbari drach. vi.
Vini Rhenani lib. iii.
Fiat infusio, colaturam serva.
Capiat bis, aut ter de die uncias duas.

Form. 190. *Pulvis*.
℞. *Agarici* drach. i.
Sal. Polychresti scrup. i.
Ol. Fœniculi gutt. tres.
M. Pro dosi.

Form. 191. *Pilulæ*.
℞. *Aloës* gr. xv.
Scammonei,
Mercurii dulc. ana scrup. dimid.
M. F. pilulæ xii. Si simul assumuntur, fortissime purgant.

V E L

℞. *Gum. Ammoniac.*
Aloëe ana unc. dimid.
Mercurii dulcis drach. ii.
Diagryd. drach. i.
Oxymel. q. s.
M. F. pilulæ mediocres. Dosis a scrup. i. ad drach. dimid.

Form. 192. *Haustus*.
℞. *Hydromel. vinosi* unc. v.
Rob. Sambuc. unc. i.
M. capiat summo mane, vel una hora ante paroxismum febris.

Form. 193. *Haustus*.
℞. *Theriacæ* drach. ii.
Oxymell. Scyll. unc. ii.
Spirit. Juniperi unc. dim.
Hydromel. q. s.
M.

Form. 194. *Electuarium*.
℞. *Conf. Cochlear. hort.* unc. i. c. dimid.
Absinth. Roman.
Flaved. Aurant. ana unc. i.
Rad. Angelicæ cond.
Nucis Muscat. cond. ana unc. dimid.
Theriacæ And. drach. iii.
Pulv. Ari compos. drach. ii.
Syrup. Aurantii q. s.
M. Capiat ter de die ad nucis moscatæ magnitudinem.

Form. 195. *Infusio*.
℞. *Rad. Raphan. rustican.* unc. iii.
Cochlear hortens. m. iv.
Corticis Aurant. n. vi.
Nu-

Nucis Muſcat. contuſ. n. ii.
Cerviſiæ lib. xii.

Stent biduum, vel triduum loco calido ſæpe agitanda, liquor colatus ſervandus pro potu ordinario.

Form. 196. *Infuſio.*

℞. *Raphani ruſtic.* unc. iii.
Fol. Cochlear. hortenſ.
Salviæ,
Summitat. Abſinthii vulgar.
Centaur. minor. ana m. iii.
Geniſtæ m. ii.
Cereviſiæ q. ſ. ad exceſſum duorum digitorum.

Sit pro potu ordinario.

Form. 197. *Electuarium.*

℞. *Paſſul. Corinth.* lib. dim.

Coquantur *in vino veteri generoſo* ad pultis conſiſtentiam, tuſas excerne per ſetaceum, admiſce
Conſerv. Anthos,
Cort. Citri cond.
Cinamomi ana drach. i.
Pulv. Aromat. Roſac.
Diamargariton calidi,
Diacinamomi ana ſcrup. ii.
Ligni Aloës drach. dimid.
Croci ſcrup. dimid.

M. Capiat bis, aut ter de die nucis moſcatæ magnitudinem.

Form. 198. *Infuſio.*

℞. *Summitat. Abſinth.*
Centaurei ana m. i.
Bacc. Juniperi unc. i.
Rad. Rhabarbari unc. dimid.
Raphani ruſticani unc. i.
Vini rubri pint. iii.

M. Capiat quater de die unc. duas.

Form. 199. *Pulvis.*

℞. *Rad. Imperatoriæ*,
Ariſtolochiæ utriuſq.
Zedoariæ,
Sileris montani ana unc. i.
Zingiberis drach. vi.
Flor. Centaur. minor. unc. ii.
Roriſmarini unc. i.
Gratiolæ Germanorum unc. dimid.
Bacc. Lauri,
Juniperi ana unc. I. cum dimid.
Thymi,
Serpilli,
Mari Syriaci ana unc. i.
Summitat. Abſinth.
Tanaceti,
Santonici ana unc. i.

M. Capiat quater de die drach. dim.

Form. 200. *Cataplaſma.*

℞. *Fol. Menthæ* m. ii.
Vini rubri q. ſ.
Micæ panis unc. iv.

M. Calefactum applica.

Form.

Form. 201. *Fotus & Cataplasma.*
℞. *Flor. Rosar. rubr.* pug. i.
Anthos p. dimid.
Chamæmel.
Herb. Hyssopi,
Meliloti,
Absinthii,
Pulegii,
Origani ana m. dimid.
Aq. & vini ana q. s.
Ebulliant, & fiat fotus, seu addita
Farinæ fœnugræci unc. i.
Fiat Cataplasma tepide, vel calide applicandum.

Form. 202. *Infusio.*
℞. *Cinerum Genistæ* lib. i.
Vini Rhenani lib. iv.
F. infusio frigida, addendo
Fol. Absinth. vulg. p. ii.
Liquoris filtrati unc. iv. mane, & post meridiem sumantur.

Form. 203. *Decoctum.*
℞. *Rad. Apii,*
Rubiæ Tinctor. ana unc. dimid.
Fol. Sabinæ,
Matricariæ,
Pulegii ana p. i.
Sæm. Dauci drach. i.
Coquantur in jusculo pulli columbini, colaturam capiat mane per plures dies.

Form. 204. *Fotus.*
℞. *Urinæ pueri sani* lib. iv.
Sal. Prunellæ unc. iii.
Bulliant ad tertiæ partis consumptionem.

V E L

℞. *Aquæ calcis* q. s.
Foveatur pars eo liquore.

Form. 205. *Conditum.*
℞. *Bals. Peruviani* drach. i.
Copaivæ,
Gummi Galbani ana drach. ii.
Vitell. ovi n. 1.
Mistis adde
Pulv. Myrrhæ,
Rhabarbari,
Sem. Fœniculi,
Levistici ana drach. dim.
Salis Polychresti drach. i.
M.

V E L

℞. *Rhabarb. pulv.* unc. dim.
Terebinthinæ q. s.
M. dosis drach. i. vel scrup. ii. ter de die.

Form. 206. *Frictio & exhalatio.*
℞. *Benzoin,*
Olibani,
Mastiches,
Succini,
Thuris ana unc. dimid.
M. F. Pulv. prunis inspergendus, ut fumus recipiatur ore aperto, vel panno ad fricandum.

Form. 207. *Suffitus.*
℞. *Maſtiches,*
Olibani,
Thuris ana drach. ii.
Inſpergatur aliquid prunis, ut vapor excipi poſſit ad loca requiſita.

V E L

℞. *Olibani* unc. dimid.
Benzoin. drach. i.
M. Uſus, ut prioris.

Form. 208. *Paſtillus.*
℞. *Sulphuris vivi,*
Sandarachæ,
Atramenti Sutorii,
Elaterii ana part. æqual.
M. F. Paſtilli, cum aceto liqueſcant uſus tempore.

Form. 209. *Lavamentum.*
℞. *Aq. Plantag.* lib. dimid.
Mercurii ſublimat. ſcrup. iv.
Aluminis unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Mercurii præcipit. alb.* ſcrup. i.
Alum. uſti drach. i.
Aq. plantag. unc. iv.
M.

V E L

℞. *Virid. Æris* drach. ii.
Aq. Roſarum unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis crudi.*
Virid. Æris ana drach. ii.
Vini unc. xvii.
Coq. ad quartæ partis conſumptionem, colaturæ adde
Camphoræ drach. i.
Sp. vini unc. i.
M. Bis de die hoc liquore pars abluenda.

Form. 210. *Emplaſtrum.*
℞. *Gum. Galbani* unc. iv.
Vitell. ovorum n. viii.
Miſtis adde
Ceræ Citrinæ unc. ii.
Olei Hyperici drach. iii.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* lib. i. cum dimid.
Ceræ albæ lib. dimid.
Reſinæ Pini unc. vi.
M.

V E L

℞. *Succi Apii,*
Abſinthii ana unc. vi.
Mellis lib. i.
Far. Hordei unc. iv.
Terebinthinæ unc. iii.
Coquantur in formam emplaſtri.

V E L

℞. *Gum. Ammoniaci,*
Galbani,
Terebinthinæ.
Picis,
Axungiæ porcinæ,
Olei ana unc. i.
Ceræ q. ſ.
M. Supra linteum expreſſum applicetur.

Form.

Form. 211. *Cataplasma.*

℞. *Medullæ pomorum sub cineribus coctis* unc. iii.
Lactis muliebris unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Mucilag. Sem. Psyllii.*
Cydoniorum ana unc.dim.
Micæ panis albi,
Aquæ Rosarum ana drach. vi.
Lactis muliebris q. s.
M.

VEL

℞. *Medullæ pomi dulcis sub cineribus cocti* unc. ii.
Mucilag. Sem. Psyllii,
Cydonior. ana drach. vi.
Album. ovi,
Lactis mulieb. ana drach. i.
M. Calefactum applica.

Form. 212. *Fotus.*

℞. *Medull. Sem. Cucurbitæ*,
Sem. Papav. albi ana unc. i.
Cydoniorum,
Fœnugræc. ana drach. i.
Aquæ puræ lib. i.
Fiat emulsio Colaturæ, adde
Sapon. Venet. albi unc. dimid.
Camphoræ scrup. dimid.
M. Liquorem calefactum linteo receptum applica.

Form. 213. *Electuarium.*

℞. *Sem. Papav. albi* unc. i.
Aq. Rosarum q. s.
Sacchari unc. i.
Nitri puri drach. i.
Contundantur in mortario simul in pultis formam. Detur drach. i. quater de die.

Form. 214. *Emplastrum.*

℞. *Succ. express. fol. Hyoscyami*,
Papav. hort.
Phelandrii ana unc. iv.
Leni igne coquatur in spissitudinem, sub finem adde.
Ceræ albæ unc. viii.
Ol. infus. Rosarum unc. i.
M. Supra alutam, vel linteum extensum applica.

Form. 215. *Emplastrum.*

℞. *Minii*,
Cerussæ,
Sapon. Veneti ana unc. i.
Axung. Porcinæ drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Opii drach. i.
M.

VEL

Empl. de Minio.
Diapompholygos.
Diapalmæ,
Diachyl. cum gummi.
Supra linteum extensum applica.

Form. 216. *Emulsio*.
℞. *Ol. Amygd. dulc.* drach. i.
Vitell. Ovi num. I.
Subigantur: adde
Aq. Petroselini,
Vini Rhenani ana unc. ii.
Saccharii drach. vi.
M. Duabus, vel tribus vicibus assumi potest.

Form. 217. *Epithema*.
℞. *Aq. Solani*,
Rosarum ana unc. i. cum dim.
Lap. Prunellæ drach. i. cum dimid.
Opii drach. i. *dissoluti in Aceti Rosarum* unc. i.
Camphoræ scrup. dimid.
M. F. Oxyrrhodinum capiti applicandum.

Form. 218. *Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iv.
Tinct. Croci drach. ii.
Camphoræ scrup. i.
Bulliant parum, dein dissolve
Opii drach. i.
M. Frigide, vel tepide cum pannis linteis applicetur.

Form. 219. *Fomenta & Linimenta*.
℞. *Vitriol. Albi*.
Virid. ana unc. i.
Camphoræ unc. ii.
Aq. Vitæ.
Vini albi ana lib. i.
M.

VEL

℞. *Terebinth.* unc. dimid.
Vitelli ovi num. i.
Diluantur sp. vini debili: adde
Camphoræ scrup. dimid.
M.

VEL

℞. *Aq. Spermat. Ranar.* unc. vi.
Papav. Rhœad. unc. ii.
Sacchari Saturni drach. ii.
Acet. Sambuci unc. i. cum dim.
Opii drach. i.
M. Cum pannis linteis applicetur.

Form. 220. *Fotus, & Linimentum*.
℞. *Sp. Salis Ammoniaci*,
Ol. Olivarum ana unc. i.
Sp. Vini,
Aq. Sambuci ana unc. i. cum dim.
M.

VEL

℞. *Ol. Laurini* drach. ii.
Spicæ,
Vulpini,
Lumbricorum ana drach. i. cum dim.
Succini,
Galbani ana *gutt.* iii.
Rutæ destill.
Anethi destill. ana *gutt.* viii.
Nuc. Moschat. express. drach.

drach. i. cum dimid.
M. Cum linteis applicetur.

Form. 221. *Fotus*.
℞. *Sapon. Venet.* drach. ii.
Sp. Vini unc. ii.
M.

V E L

℞. *Ol. Terebinth.*
Linteis madidis applicetur.

Form. 222. *Fomentum*.
℞. *Ol. Terebinthinæ*,
Sp. Sal. Ammoniac. ana drach. ii.
Ol. Cort. Aurant. gutt. xx.
Sp. Vini unc. i.
M. Applicetur cum linteis.

Form. 223. *Lavamentum*. *seu Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iii.
Salis Ammoniac. ſcrup. i.
Camphoræ ſcrup. dimid.
Ol. Terebinth. drach. dim.
M. Applicetur, vel illiniatur parti.

Form. 224. *Hauſtus*.
℞. *Salis Polychreſti* unc. dimid.
Sal. vol. oleoſ. gutt. xv.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. Althææ drach. ii.
Aq. Sambuci unc. i. cum dimid.
M. Capiat veſperi, vel ſummo mane.

Form. 225. *Hauſtus*.
℞. *Rhabarbari* drach. ii.
Infundatur in ſ. q. aquæ;
Colat. unc. iii. adde
Pulpæ Caſſiæ unc. dimid.
Salis Prunellæ ſcrup. i.
Syrup. Diacod. unc. dim.
M.

V E L

℞. *Fol. Sennæ* drach. iii.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. Fœniculi q. ſ.
Fiat infuſio, colaturæ unc. iii. adde
Salis Polychreſti,
Cremoris Tartari ana drach. dim.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Calefactum aſſume.

Form. 226. *Pilulæ*.
℞. *Aloës lucid.* drach. dimid.
Laud. Opiat. gr. ii.
Diagryd. gr. vi.
M. F. Pilulæ n. xii. Sumantur iv. & ſi dolor non remiſerit, poſt duas horas totidem.

Form. 227. *Linimentum*.
℞. *Ol. Caryophyll.* drach. i.
Laurini drach. ii.
Sp. Roriſmarini,
Salis Ammoniaci ana unc. dimid.
M. Applicetur cum panno lin-

linteo parti, vel huic affricetur.

Form. 228. *Mixtura.*

℞. *Aq. Fœniculi,*
Melissæ ana unc. ii.
Theriac. And. drach. i.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. xv.
Sal. Polychresti drach. i.
Sal. vol. oleos. drach. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 229. *Mixtura.*

℞. *Aq. Menthæ* unc. iii.
Cinamomi unc. i.
Sal. vol. oleos. gutt. xxx.
Sal. Polychresti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 230. *Mixtura.*

℞. *Aq. Menthæ* unc. iii.
Naphæ unc. i.
Theriacal. unc. dimid.
Sal. vol. oleos drach. dim.
Polychresti scrup. ii.
Sp. Rorismarini drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sacchari albi unc. dimid.
M. Usus ut prioris.

Form. 231. *Cataplasma.*

℞. *Rad. Bryoniæ* unc. ii.
Aristolochiæ rotund. unc. i.
Fol. Rutæ.
Sabinæ,
Absinthii,
Matricariæ ana m. i.
Flo. Tanaceti,
Chamæmeli,
Sambuci ana m. dimid.
Coq. in aq. com. q. s. in formam Cataplasmatis, adde
Far. Fœnugræci q. s.
Gum. Galbani,
Ammoniaci ana unc. dimid.
Vitell. ovi n. ii.
M. Calefactum applica.

Form. 232. *Linimenta.*

℞. *Cap. mortui Vitriol. pulv.* unc. i. *Ung. Ægyptiac.* q. s.
Misceantur ad crassioris mellis substantiam.

VEL

℞. *Ung. Nutriti* unc. i.
Aluminis scissilis drach. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiac.* unc. dimid.
Succ. Granat. drach. ii.
M.

VEL

℞. *Virid. Æris* unc. i.
Gall. nuc.
Alum. ana drach. ii.
Colophoniæ pulv. drach. iii.
Mellis q. s.

M. ali-

M. aliquid de eo plumaceolis receptum applicetur.

Form. 233. *Lavamentum, seu Collyrium.*
℞. *Vitriol. albi,*
Sacchar. cand. albi ana q. s.
Impleatur his albumen ovi cocti, & macerentur in
Aqua Euphrasiæ,
Rosarum q. v.
Expressione facta, Colat. sit collyrium, quod bis de die instilletur, vel eo pars ablui potest,

Form. 234. *Gargarisma.*
℞. *Fol. Taraxaci* m. i.
Flor. Chamæmeli,
Rosarum ana p. i.
Balaust. drach. ii.
Cerevisiæ q. v.
Coquantur, colaturæ unc. vi. adde
Mell. Rosarum unc. i.
Sp. Sulphur. per campanam gutt. viii.
M. Colluantur eo os, & fauces.

Form. 235. *Gargarisma.*
℞. *Flor. Rosar. rubr.* p. i.
Balaustior. drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Gallæ nucis num. i.
Coquantur in aq. colat. lib. dim. adde
Aluminis drach. i.
Iterum bulliant, adde
Mel. Rosar. unc. i. cum dim.
M. Sæpe de die eo colluantur os, & fauces.

Form. 236. *Lavamentum.*
℞. *Decoct. Calcis vivæ* lib. i.
Mercurii dulcis drach. i.
M.

VEL

℞. *Gallar.*
Thuris,
Mastiches ana drach. i. cum dim.
Ros. rubr.
Balaust.
Rutæ ana m. dimid.
Vini rubri q. s.
Coquantur.

Form. 237. *Lavamentum.*
℞. *Vitrioli albi,*
Alum. usti ana scrup. ii.
Mercurii præcip. alb. scrup. i.
Liquor. Saturni unc. dimid.
Aquæ Rosarum drach. v.
M. hoc liquore bis de die abluatur pars.

Form. 238. *Lavamentum.*
℞. *Tutiæ præparat.*
Aloës,
Thuris ana drach. i.
Succi Granator.
Decoct. Rosarum ana unc. ii.

Mellis unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Thuris*.
Sarcocol.
Aloës,
Sang. Drac.
Balaust.
Antimonii ana drach. i.
Virid. Æris gr. v.
Aquæ Euphrasiæ unc. viii.
M. Eo tepefacto abluatur pars, potest etiam pro collyrio adhiberi.

Form. 239. *Unguentum*.
℞. *Mercurii dulcis* scrup. i.
Sulphuris drach. iii.
Fellis porcin.
Succi Hederæ ana unc. dim.
Cærussæ,
Cretæ albæ ana drach. ii.
Axungiæ veteris unc. i.
M.

V E L

℞. *Lithargyrii auri* drach. i.
Cerussæ drach. ii.
Axungiæ porci unc. i.
Argenti vivi drach. ii.
Terebinthinæ drach. i. cum dim.
M. Cum linteo, vel plumaceolis applicari potest, ut & cuti affricari.

Form. 240. *Linimentum*.
℞. *Succi Solani* drach. iv.
Pulv. Diapomphol. drach. i.
Cerussæ drach. dimid.
Ol. Rosarum.
Ceræ albæ ana parum.
Terantur in mortario plumbeo in formam linimenti,

V E L

℞. *Lithargyrii*,
Cerussæ ana unc. i.
Ol. Rosarum q. s.
M. in mortario plumbeo.

V E L

℞. *Plumb. usti*,
Pomphol.
Thuris ana drach. ii. cum dimid.
Absinthii unc. dimid.
Ol. Rosarum unc. ii.
Ceræ unc. i.
Succi Solani q. s.
M. Cum plumaceolis applicari potest vel affricari cuti.

Form. 241. *Lavamentum*.
℞. *Sem. Cydoniorum contus.* drach. i.
Aq. Rosar. unc. vi.
Stent in loco calido, percolatæ mucagini adde
Mell. Rosarum unc. i.
Pulv. Corall. rubr.
Cornu Cervi usti,
Tutiæ ana drach. i.
M. Sæpius de die eo abluatur pars, vel pro collyrio oculis instillari potest.

Form. 242. *Pulvis*.
℞. *Calomelan.* scrup. i.

Re-

Resinæ Jalappæ gr. v.
Tartari vitriol. gr. iv.
M. F. pulvis pro dosi.

Form. 243. *Pilulæ*.
℞. *Agaric. Troch.* scrup. dimid.
Resinæ Jalappæ gr. v.
Mercurii dulcis gr. x.
Aloes gr. xv.
Ol. Succini,
Maioranæ ana gutt. ii.
Extract. Castorei q. s.
M. F. pilulæ pro dosi, summo mane danda.

Form. 244. *Pilulæ*.
℞: *Resinæ Jalappæ* scrup. dimid.
Mercurii dulcis gr. vii.
Diagryd. gr. iii.
M. F. pilulæ vii. pro dosi, summo mane danda.

Form. 245. *Haustus*.
℞. *Diagryd.*
Resinæ Jalappæ ana gr. x.
Sp. vini Rectificat. drach. ii.
Accurate tritis, & solutis admisce
Syrup. Rosarum solutiv. drach. vi.
M. Unica vice dandus si fortiter purgare velis, alias in duas doses dividi potest.

Form. 246. *Haustus*.
℞. *Fol. Sennæ* drach. ii. cum dimid.
Sal. Polychresti drach. i.
Sem. Anisi drach. dimid.
Cum aqua fiat infusio ad uncias iii. adde.
Syrup. Rosarum solutiv. unc. dim.
M. pro dosi.

VEL

℞. *Pil. Cochiæ Major.* scrup. i.
Sal. Polychresti drach. ii.
Syrup. Rosar. solutiv. drach. vi.
Aq. Cichorei unc. ii.
M. Pro dosi matutino tempore danda.

Form. 247. *Haustus*.
℞. *Fol. Sennæ* drach. ii.
Mannæ elect. unc. dimid.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio, Colaturæ adde
Syrup. Cichor. cum Rheo unc. dim.
Sal. Polychrest. scrup. ii.
M. pro dosi tepide danda.

Form. 248. *Haustus*.
℞. *Aq. Melissæ*,
Mentæ ana unc. i.
Theriacal.
Vitæ Mathiol. ana drach. dim.
Cinnamomi,
Naphæ ana drach. iii.
Sal. vol. oleos. gutt. xv.
Sp. Rorismarini scrup. i.
Laud. liquid. gutt. x.

Syrup.

Syrup. Papav. alb. unc. dimid.
M. Detur vespertino tempore.

V E L

℞. *Aq. Melissæ unc.* ii.
Vithæ Mathiol. drach. i.
Cinnamomi unc. dimid.
Sal. vol. oleos.
Tinct. Croci,
Castorei ana gutt. xx.
Rad. Contrajervæ scrup. dimid.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. diacod. unc. dimid.
M. Usus ut præcedentis.

Form. 249. *Iniectio, Seu Lavamentum.*

℞ *Fellis Tauri*,
Mellis ana unc. dimid.
Vini albi,
Aquæ Hordæi ana unc. i.
M.

V E L

℞. *Succi Betæ* unc. i.
Marrubii unc. dimid.
Mellis unc. i.
Coq. parum, adde
Syrup. Absinthii drach. ii.
M.

V E L

℞. *Herb. Marrubii* m. i.
Aq. comm. q. s.
Coq. colaturæ unc. iv. adde
Vini unc. ii.
Mellis unc. iii.
M. Tepide iniiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 250. *Iniectio Seu Lavamentum.*

℞. *Terebinthinæ*,
Vitell. Ovi ana drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Mista diluantur sequenti infusione.
Rad. Consolid. major. unc. dimid.
Flor. Rosarum rubr.
Balaustior. ana drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio.

V E L

℞. *Flor. Rosar. rubr.*
Balaustior. ana m. i.
Fol. Plantag. m. dimid.
Nuc. Cypress.
Bacch. Myrti,
Cort. Granator. ana unc. dimid.
Vini rubri q. s.
Coquantur. Coletur si pro lavamento, vel iniectione.

Form. 251. *Cataplasma.*

℞. *Far. Lini*,
Fœnugræci,
Orobi ana unc. i.
Aquæ Mulsæ q. s. Coq. in Cataplasma.

V E L

℞. *Medullæ Panis* lib. i.
Lactis q. s. Coq. in pultem, adde

Vitell.

Vitell. Ovorum num. ii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Croci scrup. i.
M.

V E L

℞. *Cepæ sub cineribus coctæ* num. I.
Butyri insulsi unc. ii.
Ol. Rosarum,
Chamæmeli ana unc. i.
Far. Lini q. s.
M. Applicetur calide.

Form. 252. *Unguentum*.
℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovi num. iii.
Mistis adde.
Mell. Rosarum,
Ol. Hyperici ana unc. dim.
Croci drach. i.
Far. Hordei drach. vi.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Mell. Rosarum unc. i. cum dimid.
Aquæ Plantag. unc. dimid.
Bulliant ad aquæ consumptionem, adde
Farinæ Hordei,
Fabarum ana drach. ii.
Thuris drach. i.
Croci scrup. i.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 253. *Cucupha*.
℞. *Rad. Cyperi*,
Galangæ ana drach. i.
Fol. Salviæ,
Majoranæ,
Menthæ ana drach. i. cum dim.
Caryophyll. scrup. ii.
Styrac. Calam. drach. dimid.
Benzoin. scrup. i.
M. Inter lintea duplicata consuta medicamenta applicentur.

Form. 254. *Cucupha*.
℞. *Fol. Maioran.*
Rorismarini,
Flor. Lavendulæ,
Stoecad. ana drach. i. cum dimid.
Benzoin.
Ol. Nuc. Moschat. express. ana drach. dimid.
Caryophyll. scrup. ii.
M. F. pulv. grossus, inter linteum duplicatum consuendus.

V E L

℞. *Flor. Rosarum*,
Rorismarini ana drach. ii.
Lavendulæ drach. i.
Sem. Angelicæ,
Cort. Citri,
Caryophyll.
Macis,
Cinamomi ana drach. dimid.
Croci scrup. i.
Moschi,
Ambræ ana gr. vi.
M. Fiat Sacculus.

Usus

Usus tempore irroretur *Sal. vol. oleos.* vel *Aqua vitæ*, vel *Sp. Rorismarini* &c.

Form. 255. *Epithema*.

℞. *Ol. Cinamomi*.
Citri.
Cort. Aurant.
Rorismarin.
Macis.
Maioranæ.
Caryophill.

De his guttula una, vel altera gossypio recepta auribus indatur.

Form. 256. *Iniectio*.

℞. *Herb. Maioranæ*,
Menthæ ana p. i.
Cort. Cinamomi,
Magellanici ana drach. ii.
Rad. Galangæ minor. drach. i.
Flor. Rosarum rubr. p. ii.
Aquæ comm.
Vini rubri ana unc. v.

Fiat infusio, colaturæ adde
Mellis albi unc. ii.
M. Tepefactus liquor iniciatur.

Form. 257. *Cataplasma*.

℞. *Herb. Absinthii*,
Artemisiæ,
Meliloti ana m. i.
Flor. Chamæmel. m. i. cum dimid.
Bacc. Lauri,
Sem. Cumin. ana unc. i. cum dim.
Ol. Laurini unc. iii.

Coq. in aqua communi, adde
Nidi Hirundin. num. 1.
Far. Fabarum q. s.
M. Calefactum applica.

Form. 258. *Fotus*.

℞. *Fol. Violarum*,
Hyoscyami ana m. ii.
Lactis dulcis p. ii.

Coquantur, liquor percolatus sit fomentum.

Form. 259. *Collyrium*.

℞. *Gum. Tragacanth.* gr. v.
Sem. Cydonior. num. x.
Aq. Flor. Tiliæ,
Rosarum ana unc. ii.

Fiat infusio, colaturæ adde
Troch. alb. Rhasis scrup. i.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo instillandæ, vel liquor plumaceolis applicandus.

Form. 260. *Collyria*.

℞. *Aq. Rosarum* unc. ii.
Tutiæ pp.
Troch. alb. Rhasis ana scrup. i.
M.

VEL

℞. *Aq. Rosarum*,
Florum Tiliæ ana unc. i. cum dimid.
Tutiæ pp. drach. i.
Troch. alb. Rhasis scrup. ii.
Corall. rubr. pp.

Sac-

Sacchar. cand. alb. drach. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Aq. Rosarum* unc. xii.
Tutiæ pp. drach. ii.
Vitriol. albi scrup. ii.
Sal. Saturni drach. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Salis Ammoniac.* gr. iii.
Saturni gr. xii.
Aquæ Rosarum unc. ii.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo instillentur.

Form. 261. *Collyrium.*
℞. *Aquæ Rosarum* unc. i.
Mucag. Sem. Psyllii,
Cydonior. ana unc. dimid.
Lactis mulieb. unc. i.
Troch. alb. Rhasis scrup. i.
M. Usus ut prioris.

Form. 262. *Collyria.*
℞. *Aloes*, *Croci*, *Myrrhæ* ana scrup. i.
Vini drach. i.
Mellis drach. vi.
M.

V E L

℞. *Aq. Euphrasiæ*,
Fœniculi ana unc. iii.
Fellis Tauri,
Mellis ana unc. dimid.
Gum. Tragacant. scrup. dimid.
Myrrhæ albumine ovi solutæ drach. i.
M.

V E L

℞. *Aquæ Chelidonii maioris* unc. v.
Croc. Metallorum unc. i.
Fiat infusio: colaturam serva.

V E L

℞. *Aloes*,
Tutiæ pp. ana drach. vi.
Sacchari albi scrup. i.
Vini dulcis,
Aquæ Euphrasiæ ana unc. vi.
M. Post digestionem 40. dierum colaturam serva.

V E L

℞. *Albumen ovi cocti*, per medium sectum impleatur *Saccharo*, liquor exstillans in cella suspenso ovo servetur. De eo liquore aliquot guttulæ instillentur oculo.

Form. 263. *Collyrium*, & *Lavamentum.*
℞ *Vitrioli Roman.* drach. i.
Virid. æris drach. dimid.
In pollinem redacta, inclusa albumini ovi cocti per triduum, macera in *Aquæ Rosarum*,
Euphrasiæ,
Vini albi ana unc. i.
Colaturam serva.

V E L

℞. *Aq. Rosarum*,
Euphrasiæ,

Fœ-

Fœniculi ana unc. ii.
Nitri drach. i.

M.

V E L

℞. *Mellis commun.* unc. ii.
Virid. æris drach. i.
Vini albi unc. iv.

Coquantur ad dimidium.
Bis de die aliquot guttulæ instillentur oculo, si autem major inde excitetur dolor, oculus eluendus alio collyrio molliore.

Form. 264. *Collyrium*.

℞. *Aquæ Rosarum* unc. xviii.
Vitriol. albi drach. v.
Salis marini drach. i.

Coq. ad dimidium, adde calenti liquori.
Rutæ hortens. rec. m. dim.

Stent in loco frigido, colaturæ adde
Aq. Rosarum unc. xiv.
Camphoræ scrup. ii.
Sp. Vini unc. dimid.

M.

V E L

℞. *Alb. ovi cocti* num. i.
Vitrioli albi scrup. dimid.
Sacchar. albi drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.

M. Post macerationem liquor percolatus servetur, pro collyrio.

Form. 265. *Pulvis*.

℞. *Offis sepiæ* scrup. i.
Sacchari cant. drach. i.
Vitrioli scrup. dimid.
Tutiæ drach. dimid.

M. Redigantur in pollinem. De hoc pulvere impalpabili bis de die aliquid infletur oculo.

Form. 266. *Pulvis*.

℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis ana drach. i.
Lap. Hæmatitid. scrup. ii.
Tutiæ drach. dimid.

M. F. pulvis subtilissimus.

V E L

℞. *Lap. Hæmatitid.* scrup. dimid.
Vitriol. albi usti gr. xv.
Myrrhæ,
Croci ana gr. v.
Sacchar. albi scrup. i.

M. Usus ut prioris.

Form. 267. *Pulvis*.

℞. *Scandulæ*,
Sacchar. Saturni,
Sacch. cand. albi ana drach. ii.

M. Usus ut prioris.

Form. 268. *Fotus*.

℞. *Flor. Rof. rub.*
Nucum Cypress.
Myrtill. ana drach. i.
Aloes drach. i. cum dim.
Vini austeri lib. i.

Coquantur.

V E L

℞. *Aloes*,
Thuris ana drach. i.

San-

Sanguinis dracon. drach. dimid.
Flor. Rosar. rubr.
Granor. Sumach. ana scrup. i.
Aquæ Rosarum lib. i.
Bulliant simul Bis aut ter de die eo pars abluenda.

Form. 269. *Fotus.*
℞. *Liquor. Suturni* unc. i.
Aquæ Rosarum unc. iii.
Sp. Vini unc. i. cum dim.
M.

V E L

℞. *Vini albi* unc. ii.
Aluminis drach. i.
M. Cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 270. *Fotus.*
℞. *Flor. Rosarum rubrar.* m. i.
Vini rubri unc. viii.
M. F. infusio. Colaturam calide applica.

Form. 271. *Fotus.*
℞. *Hordei integri* m. i.
Rad. Althææ unc. i. cum dimid.
Sem. Fœnugræci unc. dimid.
Aq. com. lib. ii.
Coq. Colaturam applica cum linteis duplicatis calide.

Form. 272. *Fotus.*
℞. *Fol. Rutæ,*
Fœniculi,
Chelidon. major.
Euphrasiæ ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana p. i.
Sem. Fœnugræci unc. i.
Aq. comm. unc. xx.
Fiat infusio, sub finem addendo
Vini albi drach. v.
M. Applicetur tepide.

Form. 273. *Cataplasma.*
℞. *Rad. Consolid. major.* lib. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana unc. ii.
Croci unc. dimid.
Far. Fabarum unc. iv.
Fœnugræci unc. i. cum dimid.
Butyr. rec. drach. vi.
Aq. comm.
Lactis ana q. s.
Coq. S. A. & conterantur in cataplasma, tepide applicandum.

Form. 274. *Unguentum.*
℞. *Butyri recent.* unc. i.
Lap. Calaminar. q. s.
M.

V E L

℞. *Butyri Aqua Rosarum loti* unc. dim.
Tutiæ pp. drach. dimid.
Caphuræ gr. v.

M. Il-

M. Illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 275. *Unguentum.*

℞. *Butyri rec. insulsi* lib. iii.
Meliloti major. odorat. violac. rec. m. iv.
Rutæ rec. m. i. cum dim.
Fricentur leni igne in sartagine nova ad humidi consumptionem, & affricetur, vel applicetur parti dolenti.

Form. 276. *Linimentum.*

℞. *Pulv. Conchar. ustar.* unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M.

VEL

℞. *Lithargyrii auri*,
Cerussæ ana unc. i.
Ol. Lilior. alb. q. s.
M.

VEL

℞. *Ung. Althææ*,
Ol. Trifol. odorat. ana unc. i.
Cornu Cervi usti unc. dimid.
M. Affricetur, vel applicetur parti.

Form. 277. *Linimentum.*

℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovor. n. iv.
Mistis adde.
Mellis despumati,
Ol. Amygd. dulc.
Lini,
Hyperici ana unc. ii.
Thuris,
Mastiches ana unc. i.
Sacchar. albi unc. iv.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. iii.
Ceræ unc. i.
Thuris,
Mastiches,
Far. Fœnugræci ana unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M. Cum plumaceolis, vel linteis applica.

Form. 278. *Emplastrum.*

℞. *Empl. Diapomphol.*
Grisei ana unc. iii.
Gum. Elemni unc. i.
Sacchar. Saturni unc. i.
Amalgam. Mercurii drach. vi.
M.

VEL

℞. *Sacchar. Saturni*,
Cerussæ,
Amalg. Mercur. & Saturni ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum drach. iii.
M. Supra linteum, vel alutam extensum applica.

Form. 279. *Emplastrum.*

℞. *Rad. Bryoniæ far.* unc. ii.
Flor. Sulphuris unc. i.
Mercurii nigri drach. iii.
Galbani soluti unc. iv.

Empl. de Meliloto unc. ix.
Ol. Chamæmel.
Anethi ana q. ſ.
M.

V E L

Empl. De Galbano,
Baccis lauri,
Betonica,
Cephalicum,
Diachylon cum gummi,
Diaphoreticum,
Iſchiadicum,
Oxycroceum,
De Ranis cum & ſine Mercurio.

Unum ex his eligi poteſt, vel quædam inter ſe miſta ſupra alutam extenſa applicari poſſunt.

Form. 280. *Emplaſtrum.*

℞. *Gum. Ammoniac. ſolut.* unc. ii.
Succi Nicotianæ unc. i.
Reſinæ pini,
Terebinthinæ,
Succi Ebuli ana unc. dim.
Ol. De Capparibus,
Ceræ novæ ana q. ſ.
M.

V E L

℞. *Caricas pingues* num. xii.
Coquantur, & terantur: adde
Gum. Galbani,
Bdellii ana unc. ii.
Styrac. liquidi unc. i.
Mucag. Althææ,
Sem. Lini,
Fœnugræci ana unc. ii.
Oeſypi,
Butyri rec. ana unc. i.
Ol. Lilior. unc. iii.
Ceræ q. ſ.
M.

V E L

℞. *Ladani,*
Bdellii,
Ammoniaci,
Terebint. ana unc. i.
M. Supra linteum, vel alutam extenſum applica.

Form. 281. *Pulvis.*

℞. *Boli Armen.*
Terræ ſigillatæ,
Colophoniæ ana drach. i.
Fiat pulvis.

V E L

℞. *Aloes,*
Myrrhæ,
Sarcocollæ ana unc. dim.
Sang. Dracon.
Flor. Balauſtior. ana drach. iii.
Croci ſcrup. dimid.
M.

Pulv. Olibani,
Maſtiches,
Colophoniæ,
Thuris,
Æris uſti,
Tutiæ.

Aliquid de his ulceri inſpergendum, vel cum plumaceolis applicandum.

Form. 282. *Emplaſtrum.*

℞. *Gum. Tacamahace* unc. ix.

Piperis longi,
Euphorbii,
Sem. Sinapi ana unc. i. cum dim.
Ol. Terebinth.
Guajaci ana unc. i.
Spicæ,
Absinthii ana unc. dimid.
Ceræ unc. iv.
Resinæ unc. ii.
Therebinthinæ q. s.
M. F. Emplastrum. Extendatur supra alutam, & applica.

Form. 283. *Mixtura*.
℞. *Aq. Rosarum* unc. iii.
Decoct. Cinamomi unc. i.
Sal. Prunell. drach. i.
Laud. liquid *gutt.* xv.
Syrup. diacod. unc. dimid.
M. Capiat omni hora cochlear. unum.

Form. 284. *Mixtura*.
℞. *Diascord.* drach. i.
Sacchar. Saturni scrup. i.
Liquor. Salis Polychresti drach. i.
Terræ Catechu. drach. dimid.
Laud. liquid. gutt. xx.
Aq. Cinamomi unc. i.
Plantag. unc. iv.
Syrup. diacod. unc. dim.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 285. *Mixtura*.
℞. *Aq. Spermat. Ranarum*,
Decoct. Cinamomi ana unc. ii.
Sal. Prunell. drach. i.
Terræ Japonicæ scrup. iv.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Myrtini unc. dim.
M. omni hora capiat cochlear unum.

Form. 286. *Linimentum*.
℞. *Lithargyrii auri* unc. i.
Ol. Myrtin. q. s.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. i.
Sevi Taurini unc. dimid.
Plumbi usti unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Cadmiæ* unc. i.
Aristolochiæ,
Iridis ana unc. dimid.
Ol. Myrtini unc. ii.
Ceræ unc. dimid.
M. vel sequentia officinalia:
Ung. Desiccativum rubrum,
Diapompholygos,
Calcis,
Nutritum;
Album Rhasis,
De Tutia,
De Cerussa,
De Lithargyrio.
Cum linteo, vel plumaceolis applicari possunt.

Form. 287. *Linimentum.*
℞. *Ung. Rosat.* unc. i. cum dimid.
Mercur. dulc.
Ol. Tartatari p. deliq. ana drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i.
M.

VEL

℞. *Ol. Amygd. amar.*
Rutæ,
Laurini ana unc. i.
Pulv. Staph. agriæ,
Myrrhæ ana drach. ii.
Aloes drach. i.
M.

VEL

℞. *Axung. Porcin.*
Ol. Laurin.
Sapon. nigri ana unc. dimid.
Argenti vivi,
Myrrhæ,
Aloes ana drach. dimid.
Staph. agriæ scrup. ii.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 288. *Pulveres.*
℞. *Sacchar. Saturn.*
Lithargyrii ana drach. ii.
Lapid. Calam. drach. i.
Rad. Tormentill.
Bistortæ,
Aristoloch. rotund.
Sang. Dracon.
Test. Ovor. combust. ana unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Calcis lotæ* drach. ii.
Aluminis drach. dimid.
Cerussæ drach. i.
M.

VEL

℞. *Antimonii* drach. i.
Tutiæ drach. dimid.
M.

VEL

℞. *Tutiæ præparatæ,*
Cornu Cervi usti,
Aloes ana drach. i.
M. Vel inspergatur ulceri. vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 289. *Linimentum.*
℞. *Rad. Lapathi acuti* q. v.
Coquantur cum aceto forti, trajiciatur contusa massa per setaceum, pulpa sit linimentum: huic addi potest.
Ol. Hyosciami $\frac{1}{8}$ pars.
M. Applicetur parti.

Form. 290. *Unguentum.*
℞. *Ung. Nutriti,*
Rosarum,
Sacchari ana drach. x.
Lithargyrii drach. v.
Ol. Amygd. dulc. q. s.
M.

VEL

℞. *Cadmiæ* drach. i. cum dimid.
Æruginis,
Æris combusti ana drach. i.
Aluminis scissilis drach. i. cum dimid.

Ceræ novæ unc. v.
Ol. Rosarum q. s.
M. Affricetur, vel cum linteo applicetur.

Form. 291. *Linimentum*.
℞. *Pulp. pomi cocti, vel tosti* unc. i.
Axungiæ porcinæ unc. dimid.
Succi Limonum drach. ii.
Cerussæ drach. i. cum dimid.
Ol. ligni Rhodii gutt. iv.
M.

VEL

℞. *Ol. Amigd. dulc.*
Liquor. Saturni ana drach. ii.
Succi Citri drach i.
Sulphuris drach. i. cum dimid.
Moschi gr. i.
M.

VEL

℞. *Liquoris Saturni* unc. i.
Sacchari Saturni drach. dimid.
Ol. Tritici unc. i. cum dimid.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 292. *Fotus Seu Cataplasma*.
℞. *Fol. Lapathi*,
Tapsi barbati ana m. ii.
Scabiosæ,
Violæ ana m. i.
Chelidonii m. dimid.
Aq. q. s.
Coq. ad mollitiem: adde
Mellis comm. lib. i.
Far. Hord. q. s.
Aceti unc. iv.
Decoctum sit pro fomento.
Folia Lapathi acuti sola valent.

Form. 293. *Vesicatorium*.
℞. *Cantharid.* num. vi.
Fermenti acris unc. dim.
Acet. q. s.
Misceantur in mortario, & fiant emplastra exigua.

VEL

℞. *Empl. Diapalmæ* unc. dimid.
Cantharid. gr. x.
M. Ex massa supra linteum extensa fiant emplastra debitæ magnitudinis.

Form. 294. *Linimentum*.
℞. *Terebinthinæ lotæ* unc. i.
Ol. Rosarum unc. dimid.
Vitell. Ovorum num. ii.
Succi Pomorum Aurant. num. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiaci* unc. dimid.
Mellis comm. unc. ii.
M.

VEL

℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis usti ana drach. ii.

Mel-

Mellis Rosarum unc. dim.
Vitell. Ovi num. i.
Terebinthinæ unc. dimid.
M. Illiniatur, vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 295. *Emplastrum*.
℞. *Terebinth.* unc. i.
Styrac. Calamit.
Benzoin.
Laudani ana unc. iv.
Rad. Iridis,
Visci quercini,
Mastiches ana unc. i.
Styrac. liquid. q. s.
M. F. emplastrum,
Aliquid de eo supra alutam extensum applicetur.

Form. 296. *Emplastrum*.
℞. *Emp. De Labdano* q. s.
Extendatur super alutam in debitam formam, irroretur
Ol. Macis destill.
Caryophyll. ana gut. iii.
Bals. Peruv. scrup. dim.
M. Fiat Emplastrum, stomacho applicandum.

Form. 297. *Cataplasma*.
℞. *Farinæ Lupinor.*
Lentium,
Fabarum,
Lolii,
Sal. marin. ana unc. iii.
Pulv. Absinthii,
Scordii,
Alliariæ,
Rutæ ana unc. i.
Oxymell. simp. q. s.
Refrigeratæ miscelæ adde
Aloes,
Myrrhæ ana unc. i.
Aquæ vitæ unc. iii.
M. Calefactum applica.

Form. 298. *Lavamentum*.
℞. *Amygd. decorticat.* num. iv.
Sacchari albi drach. i.
Aq. Rosarum unc. ii.
M. F. Emulsio.

VEL

℞. *Fursur. macr.* m. ii.
Sacchari drach. ii.
Aq. Rosarum,
Sambuci ana unc. ii.
M. Bis, aut ter de die pars hoc liquore abluenda.

Form. 299. *Linimentum*.
℞. *Ol. Rosarum*,
Lilior. alb.
Ceræ albæ ana unc. i.
Ligni Santali rubr. drach. i.
Ol. Ligni Rhodii gutt. x,
M.

VEL

℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Axungiæ porcinæ,
Unguent. Rosarum ana unc. i.
Ol. de Cedro gutt. vi.
Moschi gr. ii.
M.

VEL

℞. *Ol. Jasmini*,
Ung. Altheæ,
Rosarum,
Axungiæ porcinæ ana unc. i.
Moschi gr. iii.
M.

VEL

℞. *Liquor. Myrrhæ cum album. ovi parati*.
Butyri insulsi,
Axungiæ porcinæ ana unc. dim.
M. Illiniatur parti.

Form. 300. *Infusio*.

℞. *Nasturt. aquatic.*
Cochlear,
Fumariæ.
Boraginis,
Endiviæ.
Violæ recent. ana m. dim.
Fol. Sennæ,
Polypodii ana drach. ii.
Seri lactis p. iii.
Fiat infusio, de qua bibat quotidie tantum, ut alvus laxetur.

Form. 301. *Pulvis*.

℞. *Mercurii dulcis* gr. xii.
Scammonei gr. v.
M. Capiat unica vice cum aliqua conserva mistum.

Form. 302. *Pilulæ*.

℞. *Gum. guttæ* unc. ii.
Ammoniac. depurat.
Aloes optim.
Cremor. Tartari ana unc. vi.
M. Dosis ad scrup. i. ad drach. dimid.

Form. 303. *Pilulæ*.

℞. *Agaric. Troch.* scrup. i.
Diagryd. gr. v.
Aloes scrup. dimid.
Ol. Cinnamom. gutt. i.
Elix. prop. Parac. q. s.
M. F. Pilulæ vii.
Sumantur summo mane.

Form. 304. *Injectio*, *seu Lavamentum*.

℞. *Lactis muliebris* unc. ii.
Albi ovi unc. dimid.
M. Accurate.

VEL

℞. *Fol. Plantag.*
Solani ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Melissæ ana p. i.
Aquæ unc. vi.
Fiat decoctio, liquore utatur.

VEL

℞. *Amygd. dulc.* unc. i.
Aquæ Rosarum unc. viii.
Sacchari drach. ii.
Fiat emulsio.
Tepide injiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 305. *Pulvis*.

℞. *Cornu Cervi usti*,
Ocul. cancri,
Antimon. diaphoret. ana drach. i.

Mer-

Mercurii dulcis drach. dimid.
Æthiopis Mineralis scr. ii.
M. Capiat scrup. i. vel drach. dimid. in adultis.

Form. 306. *Linimentum*.
℞. *Ung. Nutrit.* unc. ii.
Alum. usti,
Vitriol. albi ana scrup. ii.
Mercur. præcipit. alb. scru. i.
M.

V E L

℞. *Sacchari Saturni*,
Cerussæ,
Amalgam. Saturn. & Mercurii ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum unc. iii.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 307. *Pulvis*.
℞. *Flor. Sulphuris*,
Sal. Prunellæ,
Tartari vitriolat.
Ocul. cancri,
Sacchari albi ana drach. i.
M. F. Pulv. num. xv. Capiat omni mane, & vesperi unum.

Form. 308. *Unguentum*.
℞. *Ung. alb. Camphorat.* unc. i.
Flor. Sulphur. drach. ii.
Salis Tartari drach. i.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 309. *Pilulæ*.
℞. *Chalib. cum Sulphur.* pp. drach. ii.
Rad. Gentianæ,
Aristolochiæ rotundæ ana drach. i. cum dimid.
Castorei,
Pulv. Ari com. ana drach. i.
Extract. Absinth. q. s.
M. F. pilulæ mediocres: de quibus capiat tres bis, aut sæpius de die.

Form. 310. *Pulvis*.
℞. *Ocul. Cancri*,
Cornu Cervi usti,
Flor. Sulphuris.
Sal. Absinthii ana drach. i.
Divide in viii. doses æquales.

V E L

℞. *Sal. Artemisiæ*,
Polychresti ana drach. i.
Cornu Cervi usti,
Coralli rubri ana drach. dimid.
M. F. pulv. num. viii.

V E L

℞. *Sal. Tartari*,
Flor. Sulphuris,
Æthiopis mineralis,
Ocul. cancri ana drach. dimid.
Ol. Menthæ gutt. iv.
Divide in vi. doses.

V E L

℞. *Sal. Polychresti*,

Card. Benedicti ana drach. dimid.
Mercurii dulcis ſcrup. dimid.
Concharum uſtar. drach. i.
Divide in v. doſes. Unus pulvis ſumatur bis, aut ter de die.

Form. 311. *Lavamentum.*
℞. *Sal. Cinerum clavell.* unc. ii.
Aquæ commm. lib. iv.
Liqueſcant leni ebullitione in vaſe æneo, in filtrato liquore extingue.
Calcis vivæ unc. iv.
Qua extincta adde
Plumbi uſti,
Lithargirii auri ana unc. i.
Bulliant omnia ſimul.

V E L

℞. *Cineris ligni viridis combuſti* lib. dimid.
Furfur. Macr. m. ii.
Aq. Roſarum,
Flor. Tiliæ ana lib. dim.
M. Abluatur eo liquore pars affecta bis de die.

Form. 312. *Pulvis.*
℞. *Sulphuris* drach. ii.
Nuc. Moſcat. drach. i.
M. F. pulveres num. vi.
Capiat bis de die unum.

Form. 313. *Pulvis.*
℞. *Sal. Abſinthii*,
Antimon. diaphoret. ana drach. ii.
Mercur. dulc. ſcrup. i.
Elacoſach. Meliſſæ drach. iii.
M. F. pulv. num. xvi.
Sumat unum ter de die.

Form. 314. *Linimentum.*
℞. *Butyri inſulſi* unc. dim.
Flor. Sulphuris drach. i.
Vitell. Ovi num. i.
Ung. Populei drach. ii.
M. Affricetur, vel applicetur.

Form. 315. *Lavamentum.*
℞. *Solutio Lithargyrii cum aceto* præcipitetur.
Oleo Tartari per deliquium, vel
Aqua alumnis, vel
Salis gemmæ.
M.

V E L

℞. *Vitrioli albi* drach. i.
Aquæ Plantag.
Roſarum ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis uſti* drach. dimid.
Aquæ Plantag.
Roſarum ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis uſti* drach. dimid.
Vitriol. albi drach. i.
Aquæ Flor. Tiliæ unc. iv.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægiptyac.*
Mell. Rosar. ana unc. dimid.
Vini albi unc. iv.
M. Abluatur pars bis de die.

Form. 316. *Fotus, Lavamentum.*

℞. *Acet. Lithargyrii* unc. ii.
Vini Gallici,
Aq. Flor. Sambuci ana unc. xii.
M.

VEL

℞. *Vini rubri* unc. ii.
Ros. rubr. m. dim.
Mell. rosat. unc. dimid.
Alum. Rochæ drach. iii.
Croci scrup. i.
Bulliant ad solutionem aluminis.
Eo liquore pars foveri, vel ablui potest.

Form. 317. *Julepus.*

℞. *Flor. Rosarum rubr.* unc. i.
Aquæ tepide lib. iii.
Sp. Vitrioli,
Sulphuris ana drach. i.
Infundatur 3. vel 4. horas, colaturæ adde
Sacchari unc. iv.
M.

VEL

℞. *Aq. Spermat. Ranar.*
Cinamomi,
Rosarum ana lib. dimid.
Sanguinis Dracon.
Sacchari Saturn. ana drach. i.
Syrup. e Coralliis q. s.
M. Bibat uncias tres aliquoties de die.

Form. 318. *Julepus.*

℞. *Succi expressi depurat. rec.*
Pomorum unc. iv.
Limonum unc. iii.
Aquæ Rosarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi lib. dimid.
M. Bibat uncias duas, vel tres aliquoties de die.

Form. 319. *Gargarisma.*

℞. *Aquæ Plantaginis* unc. v.
Mell. Rosar. unc. i. cum dim.
Sal. Prunell. drach. i. cum dimid.
Ol. Vitrioli gutt. x.
M. Colluantur eo aliquoties de die os, & fauces.

Form. 320. *Gargarisma.*

℞. *Aq. Plantag.*
Rosarum,
Spermat. Ranar. ana unc. iv.
Alb. Ovor. num. iii.
Saccar. cand. albi unc. iii.
M. Eo colluantur os, & fauces.

Form. 321. *Lavamentum.*

℞. *Sulphur. vivi* unc. i.
Myrrhæ,
Thuris ana drach. ii.

Cam-

Camphoræ drach. i.
Pulverisata misceantur cum
Aquæ Rosarum lib. i.
Miscela reponatur in ampulla vitrea sæpe agitanda.
Abluatur pars bis de die.

Form. 322. *Linimentum*.
℞. *Galbani*,
Nitri ana unc. i.
Aceti q. s.
Conterantur in Mellis consistentiam.

VEL

℞. *Resinæ* unc. i.
Salis fossilis drach. i.
Mellis tantillum.
M. Omni vesperi eo pars illinienda, mane vero abluenda.

Form. 323. *Unguentum*.
℞. *Tartari*,
Fuliginis camini ana unc. i.
Sulphuris vivi,
Salis Nitri ana unc. dim.
Auripigmenti,
Aluminis,
Hellebri albi ana drach. ii.
Fiat pulvis, incorporetur.
Succo fumariæ, & *Unguento Nutrito*.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 324. *Unguentum*.
℞. *Sem. Laureolæ*,
Staphys agriæ ana drach. ii.
Fiat pulvis, addatur
Mellis q. s.
M. Usus ut prioris.

Form. 325. *Lavamentum*.
℞. *Colocynthid.* unc. i.
Acet. Sambuc.
Dracunculi ana unc. iii.
Aquæ fabarum unc. vi.
Coquantur: colaturam serva.
Abluatur pars affecta bis de die.

Form. 326. *Lotio*, & *Fotus*.
℞. *Summit. Absinth.*
Ebuli,
Sambuc. ana m. i.
Rad. Iridis unc. i.
Aq. comm. q. s.
Coq. ad unc. xx. adde
Mellis unc. i.
M. Calefactum applicetur, vel adhibeatur pro lotione.

Form. 327. *Unguentum*.
℞. *Sulphur. vivi* unc. ii.
Argenti vivi unc. i.
Misce donec mercurius dispareat, adde
Virid. æris unc. dimid.
Cerussæ drach. dimid.
Styrac. liquid. drach. i.
Axungiæ porcin. q. s.
M. F. Unguentum.

VEL

VEL

℞. *Succi Chelidon.* lib. dimid.
Axungiæ porcin. unc. iii.
Coq. in Unguentum, adde
Argenti vivi unc. i. vel
Mercurii præcipit. albi drach. dimid.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 328. *Apozema.*

℞. *Herb. Fumariæ,*
Acetosæ,
Trifolii aquatici ana m. i.
Seri lactis,
Lactis ebutyrati ana pint. ii.
M. F. decoctum. Bibat omni mane uncias octo.

Form. 329. *Electuarium.*

℞. *Pulp. passul. Corinth.* unc. vi.
Rhabarbar. elect.
Cremor. Tartar. ana drach. iii.
Salis Tartari drach. i. cum dimid.
Cinamomi drach. i.
Syrup. Cichorei cum Rheo q. s.
M. Omni hora capiat drach. i. donec alvus laxetur.

Form. 330. *Lavamentum.*

℞. *Herb. Absinthii,*
Staphys agriæ,
Rutæ,
Marrubii ana m. i.
Centaurii minor. m. dim.
Cineris quercini unc. v.
Cum aqua communi paretur lixivium, in quo solvantur
Sal. marin. unc. ii.
Absinthii unc. i.
M. F. lotio, qua bis de die pars abluenda.

Form. 331. *Linimentum.*

℞. *Lithargyrii Auri,*
Argent. ana drach. i. cum dimid.
Aceti vini q. s.
Fiat infusio, adde
Flor. Sulphuris drach. dimid.
Rad. Hellebori nigri scrup. i.
Nitri scrup. ii.
Succi Limon. drach. i.
Butyr. rec.
Axung. porc. ana drach. dimid.
Ol. Rosarum unc. i.
Ceræ q. s.
M.

VEL

℞. *Sp. vini,*
Pinguedinis carnis fumatæ ana unc. i.
Picis liquidæ,
Bacc. Lauri,
Aluminis,
Flor. Sulphuris,
Piperis ana drach. ii.
M. Illiniri, vel applicari potest.

Form.

Form. 332. *Linimentum*.
℞. *Ol. Liliorum*,
Tamarisci ana unc. ii.
Succi Rad Bryoniæ,
Apii ana unc. i.
Bulliant ad succorum consumptionem, adde
Unguent. Althææ,
Butyri insulsi ana unc. i.
Gum. Ammoniac. Aceto soluti unc. dimid.
Ceræ flavæ q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 333. *Pilulæ*.
℞. *Bilis porcinæ inspissatæ*,
Sapon. Veneti,
Gum. sagapeni ana drach. dimid.
M. F. pilulæ mediocres. Capiat bis de die duas, vel tres.

Form. 334. *Pulvis*.
℞. *Sal. Polychresti*,
Purgant. Anglic. ana drach. ii.
Elæosacchar. Melissæ,
Citri ana drach. i.
Ocul. Cancri drach. ii.
M. F. pulveres num. xvi.
Unum capiat ter de die.

Form. 335. *Pilulæ*.
℞. *Gum. Ammoniac.*
Galbani ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i.
M. F. pilulæ gr. iii.

VEL

℞. *Mastiches* drach. ii.
Olibani drach. i.
Styrac. Calam. drach. ii.
Terebint. drach. i.
M. F. pilulæ mediocres.
De his capiat duas aliquoties de die.

Form. 336. *Fotus Seu Cataplasma*.
℞. *Rad. Bryoniæ* unc. i.
Aceti unc. viii.
Fiat Fotus.

VEL

℞. *Rad. Jalappæ* unc. dim.
Herb. Chamæmæli,
Matricariæ ana m. dimid.
Flor. Sambuci,
Tanaceti, ana p. i.
Herb. Pulegii,
Brunellæ,
Hederæ terrest. ana m. dimid.
Nidi hirundinis num. i.
Aq. q. s.
Coquantur. Colaturam calidam cum linteis applica.

Form. 337. *Fomentum*.
℞. *Olibani*,
Myrrhæ ana unc. i. cum dimid.
Camphoræ drach. ii.
Vini albi q. s.
M. Calefactum hunc liquorem applica.

Form. 338. *Caustica.*

1. Mitissima
Alumen ustum,
Cinis ligni viridis combusti.
Mercurius dulcis,
Albus præcipitatus,
Vitriolum album,
Cyprinum.

2. Fortiora.
Mercurius præcipitatus ruber.
Colcothar Vitrioli,
Trochisci de Minio Vigonis.

3. Fortissima.
Butyrum Antimonii.
Lapis infernalis,
Mercurius sublimatus corrosivus.
Oleum Tartari per deliquium.
Oleum Vitrioli.

Form. 339. *Lavamentum.*
℞. *Aquæ divinæ Fernel.* q. v.

V E L

℞. *Aq. Plantag.*
Calcis ana unc. iii.
Mercur. sublimat. gr. x.
M. Eo abluenda.

Form. 340. *Ungentum.*
℞. *Album. ovi* num. i.
Agita donec spumescat, adde
Mercurii sublimati gr. iv.
Camphoræ gr. v.
M. Acerrimum est.

V E L

℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercur. præcipitat. albi,
Alum. usti ana gr. iv.
M. Mitius est.

V E L

℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercurii dulcis.
Aluminis usti ana gr. iv.
M. Mitissimum.
Applicetur cum plumaceolis.

Form. 341. *Pulvis.*
℞. *Sal. purgant. Angl.*
Nitri depurati,
Absinthii,
Flor. Sulphuris ana drach. i.
Elæosach. Citri scrup. ii.
M. F. pulveres num. x.
Capiat unum bis, aut ter de die.

Form. 342. *Lavamentum.*
℞. *Sulphur. crud.* drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i. cum dimid.
Nitri præparat. drach. dimid.
Lithargyrii aurii drach. ii.
Mercur. dulcis drach. i. cum dim.
Ung. alb. Camphor. unc. i.
Ol. Ligni Rhod. gutt. viii.
M. Illiniatur.

Form.

Form. 343. *Linimentum*.
℞. *Plumbi usti*,
Mumiæ ana unc. ii.
Pulv. præcipit. drach. xii.
Litharg. aur. unc. iv.
Antimonii,
Camphoræ ana unc. iii.
Ung. alb. Camphor. unc. xvi.
M.

VEL

℞. *Picis navalis* unc. i.
Butyri,
Axungiæ porci ana unc. dimid.
Mell.
Terebint. ana drach. ii. cum dim.
Aceti vini drach. ii. cum dim.
Salis marin.
Vitriol. Roman.
Tartari,
Carthami ana drach. i.
Æris usti.
Sulpur. ana drach. ii.
Fuligin. camini drach. iii.
M.

VEL

℞. *Scoriæ ferri pulv.* unc. iv.
Butyri,
Picis navalis ana unc. iii.
M. Coquantur in unguentum.
Cum linteo applicetur, vel affricetur.

Form. 344. *Linimentum*,
℞. *Fol. Abrotani maris*,
Capill. Veneris ana m. i.
Favi Mellis,
Ladani ana unc. i.
Myrtill. drach. i.
Sem. Fœnugræci,
Lini ana drach. iii.
Ol. Amigd. dulc.
Vini alb. dulc. ana unc. iii.
Post infusionem ebulliant ad humidi consumptionem.

VEL

℞. *Olei abrotani cocti*,
Mellis ana unc. ii.
M. Inungatur capiti ubi capilli deficiunt.

Form. 345. *Lavamentum*.
℞. *Scoriæ*, *vel ferrugin. ferri* q. s.
Ol. Vitrioli lib. i.
Mista effervescant, adde *aquæ comm.* pint. ii. digere 24. horas, liquori filtrato addē
Aluminis crudi unc. ii.
Serva usui. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 346. *Linimentum*.
℞. *Axungiæ porcinæ rec.* unc. i.
Terebinth. drach. iii.
Balsam. Peruv. drach. dimid.
Cerussæ drach. i.
Aluminis usti scrup. ii.
Flor. Sulphur.
Minii ana scrup. i.

Mo-

Moschi gr. i.
M. Illiniatur parti.

Form. 347. *Linimentum.*
℞. *Aloes*,
Aceti fortis,
Sulphur. ana drach. iii.
Axungiæ unc. i.
Argenti vivi saliva extincti drach. dimid.
M.

Form. 348. *Pulvis.*
℞. *Ocul. Cancr.* drach. i.
Mercurii dulcis drach. dimid.
Nitri,
Flor. Sulphur. ana drach. i.
M. F. pulveres xii.
Capiat unum bis de die.

Form. 349. *Lavamentum.*
℞. *Mercurii sublimati* unc. dimid.
Aq. Plantag. unc. x.
Rosarum unc. v.
Ebulliant simul, liquori refrigerato adde.
Succi citri drach. iii.
M. Abluatur eo pars affecta bis de die.

Form. 350. *Infusio.*
℞. *Rad. Bugloss.*
Polypod. quern. ana unc. dim.
Fumariæ,
Scolopendriæ,
Linguæ cervinæ,
Agrimoniæ,
Cariophyll.
Capill. Vener. ana m. i.
Tamarisci,
Flor. Bugloss.
Violarum ana p. i.
Turpeth. drach. i.
Rhabarb. drach. i. cum dimid.
Fol. Sennæ unc. i.
Vini unc. xxxvi.
Fiat infusio.
De colatura capiat uncias duas omni mane, vel donec alvus laxetur.

Form. 351. *Pilulæ.*
℞. *Pil. Coch. mai.* drach. dimid.
Calomelan. scrup. i.
Resinæ Jalappæ gr. vi.
Syrup. e Chalib. q. s.
M. F. *Pilulæ* xii.
Una, vel duabus vicibus assumi debent, prout plus, minusve est purgandum.

Form. 352. *Pulvis.*
℞. *Olibani*,
Coralli rubri ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

℞. *Spermatis Ceti*,
Corall. rubr.
Antimon. diaphoret. ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

VEL

℞. *Cornu Cervi usti*,
Mastiches,
Antimonii diaphoret. ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M. pro dosi.

Form. 353. *Pulvis*.

℞. *Gallarum*,
Balaustior. ana drach. i.
Sang. Dracon.
Cerussæ,
Æruginis ana drach. dimid.
Alum. usti,
Thuris.
Myrrhæ ana drach. i.
M.

VEL

Æs viride.
Alumen ustum,
Mercurius præcip. ruber.
Helleborus niger.
Spongia usta,
Thus,
Tutia.
Chalcitis,
De his aliquid ulceri inspergendum.

Form. 354. *Pulvis*.

℞. *Euphorbii* drach. i.
Rad. Iridis,
Ari ana drach. i.
M. F. Pulvis.

VEL

℞. *Mumiæ*,
Sarcocollæ ana drach. dimid.
Euphorbii drach. i.
M.

VEL

℞. *Rad. Aristoloch. long.*
Bryoniæ,
Peucedani,
Iridis ana drach. i.
M.

Form. 355. *Clysma*.

℞. *Aquæ Calcis vivæ* unc. vi.
Terebinthinæ unc. dimid.
Vitelli Ovi num. i.
Mell. Rosar.
Syrup. e Symph. Fern. ana unc. i.
M.

VEL

℞. *Summitat. Hyperici*,
Vincexotici,
Plantag. ana m. i.
Flor. Rosar. rubr. p. i.
Aq. Calcis q. s.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Mell. Rosarum unc. i.
M.

VEL

℞. *Summit. Hyperici* m. i.
Flor. Rosar.
Balaustior. ana p. ii.
Plantag. m. i.
Lactis dulcis q. s.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Gum. Tragacant. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Theriac. And.* drach. ii.
Terebinth. unc. dimid.
Vi-

Vitell. ovi num. i.
Lactis dulcis unc. viii.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 356. *Clysma.*
℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Vitell. ovi num. i.
Terebinth. unc. dimid.
Lactis dulcis unc. viii.
M.

V E L

℞. *Lactis Vaccin.* unc. viii.
Mell. Rosarum unc. i.
Theriac. Androm. unc. dimid.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 357. *Pilulæ.*
℞. *Gum. Galbani* drach. ii.
Pulv. Myrrhæ,
Mastich. ana drach. i.
Ol. Sassaff. gutt. v.
Bals. Peruv. q. s.
M. F. Pilulæ mediocres. Capiat duas quater de die.

Form. 358. *Collutio. Lavamentum*
℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Sp. Cochleariæ unc. dimid.
Aq. Rosarum unc. iii.
Alum. usti drach. dimid.
M.

V E L

℞. *Muriæ Limon.*
Mell. Rosarum ana drach. ii.
Sp. Sal. dulc. drach. dimid.
Aq. Rutæ unc. ii.
M.

V E L

℞. *Sp. Theriacal.*
Cochleariæ ana unc. i.
Mell. Anthos. unc. dimid.
M. Abluatur pars aliquoties de die.

Form. 359. *Pulveres.*
Mitiores.
Rad. Peucedani,
Vitis albæ,
Aristolochiæ,
Myrrhæ,
Mastiches,
Olibani,
Colophoniæ.
Fortiores.
Rad. Iridis Florentinæ,
Aloes,
Pumicis usti,
Scoriæ æris,
Corticis pini.
Fortissimi.
Euphorbii,
Vitrioli Romani.
Aliquid de his inspergatur, vel applicetur cum plumaceolis.

Form. 360. *Pulvis.*
℞. *Rad. Tormentillæ* unc. dimid.
Nucis Moscatæ drach. ii.
Sem. Plantag.
Terræ sigillatæ ana drach. i.
M. F. Pulvis.

Capiat ter de die drach. dimid.

Form. 361. *Pulvis*.
℞. *Rhei electi* ſcrup. ii.
Nucis Moſchat. ſcrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Unica vice capiendus.

Form. 362. *Apozema*.
℞. *Rad. Acetoſæ* unc. i.
Fol. Acetoſæ m. ii.
Hordei mundati unc. i.
Aq. comm. unc. xl.
Coque. Colaturæ adde
Succi Acetoſæ rec. unc. ii.
Rob. Ribeſiorum,
Syrup. Granatorum ana unc. i.
M. F. Apozema.
Bibat unciam unam ſæpius de die.

Form. 363. *Apozema*.
℞. *Rad. Biſtortæ*,
Tormentillæ ana drach. iii.
Polipodii querni unc. dimid.
Flor. Roſarum rubr. pug. ii.
Cinamomi drach. dimid.
Caſſiæ ligneæ drach. i.
Aq. communis unc. xx.
Coque. Colaturæ adde
Syrup. Diacodii,
Papaveris rhoead.
Cydonior. ana unc. dimid.
M. F. Apozema.
Capiat unciam unam aliquoties de die.

Form. 364. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Roſar. rubr.* unc. i.
Bol. armen.
Croci martis adſtr. ana drach. i.
Maſtichis.
Terræ Iaponicæ ana ſcrup. ii.
Spec. Diatr. Santal. ſcrup. iv.
Syrup. e Symphyt. q. ſ.
M. F. Electuarium.
Capiat drach. i. ter de die.

Form. 365. *Pulvis*.
℞. *Rad. Biſtortæ*,
Tormentillæ ana drach. ii.
Croci martis drach. dim.
Terræ ſigillatæ,
Sem. Oxylapathi,
Plantaginis ana drach. i.
Cornu Cervi uſti ſcrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Capiat ſcrup. i. ter quaterve de die.

Form. 366.
℞. *Spongiam humidam ligatam, & dein ſiccatam, unguento aliquo obductam uſus tempore*.
VEL
℞. *Pergamenam madidam convolutam & dein ſiccatam*.
VEL

VEL

℞. *Rad. Symphyti ſicci.*

Formetur inde turunda.

Hæ Turundæ ab imbibito humore tumentes dilatant aperturam, cui inditæ fuere.

Form. 367. *Turundæ.*

℞. *Colophoniæ pulv.* drach. i.
Olibani,
Myrrhæ,
Ceruſſæ ana drach. dim.
Mucil. gum. Tragacanth. q. ſ.

Ex hac maſſa formari poſſunt Turundæ aut ſuppoſitoria parva.

VEL

℞. *Mell. com.* unc. ii.

Coquatur in conſiſtentiam, calenti adde.
Maſtichis,
Olibani,
Boli rubri ana drach. i.

M. Uſus eſt ut prioris.

Form. 368. *Clyſma.*

℞. *Rad. Althææ* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Flor. Meliloti ana m. i.
Aq. Hordei q. ſ.

Coque. Colaturæ unc. viii. adde
Elect. Diacatholici unc. i.
Ol. Roſarum.
Liliorum alb. ana unc. dimid.

M. F. Clyſma tepefactum iniiciendum.

Form. 369. *Lintus.*

℞. *Mellis Roſarum,*
Syrupi Violarum ana unc. i.

M. F. Linctus.

VEL

℞. *Mellis Roſarum,*
Julapii Roſarum ana unc. i.
Terræ Catechu. drach. i.

M. F. Linctum.

Form. 370. *Collutio.*

℞. *Decocti Raparum* unc. v.
Nitri depurati drach. i.
Mellis albi unc. i.

M. F. Collutio.

Aliquoties de die hoc liquore colluatur os, vel & eo gargarizari poteſt.

Form. 371. *Infuſio.*

℞. *Cort. Peruviani* unc. i. cum dimid.
Cinamomi,
Rad. Galangæ minoris ana unc. dimid.
Vini Rhenani lib. ii.

Stent in infuſione tepida per duos dies.

De colatura capiat unc. ii. ter quaterve de die, tempore apyrexiæ.

Form. 372. *Emplaſtrum.*

℞. *Empl. de mucilaginibus* unc. i.
Cantharidum drach. ii.

Terebinthinæ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum.
Formari poteſt magnitudinis requiſitæ, & tam diu applicatum hærere donec veſicam concitaverit.

Form. 373.
℞. *Laudani opiati* gr. i.
Formetur inde pilula, quæ cavo denti indi debet.

Form. 374. *Pulvis*.
℞. *Herbæ Maioranæ*.
Meliſſæ,
Flor. Lavendulæ ana drach. i.
Rad. Irid. Flor. drach. ii.
Euphorbii gr. iii.
Ol. Maioran.
Meliſſæ ana gutt. iii.
M. F. Pulvis ptarmicus.
Aliquid de eo attrahatur naribus; bis aut ter de die.

Form. 375. *Pulvis*.
℞. *Amyli* unc. i.
Ceruſſæ drach. ii.
Sacchari Saturni ſcrup. i.
Cretæ albæ drach. dimid.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo excipiatur linteo ſicco, ter quaterve de die applicandum.

Form. 376. *Emplaſtrum*.
℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Aceti unc. i.
Sacchari Saturni drach. ii.
M. F. Emplaſtrum.
Extendatur ſupra linteum, & applicetur.

V E L

℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Vitrioli,
Sacchari Saturni ana drach. i.
Ol. Olivarum unc. dimid.
M. F. Empl. Uſus ut prioris.

Form. 377. *Turunda*.
℞. *Terebinthinæ coctæ* unc. i.
Olibani drach. ii.
Far. Rad. Symphyti q. ſ.
M. F. Turunda, vel parvum ſuppoſitorium. Quod fiſtulæ vel ano indi poteſt.

IN-

INDEX CHIRURGIÆ REPURGATÆ.

A

Aneu-

Arti-

Barye-

B

C

Can-

F

Fœ-

G

H

I.

L

M

Ma-

au-

Mu-

N.

cur

O

Ol-

Pæ-

P

Phly-

Q

R

Rege-

S.

odon-

Syn-

V.

X

Z

F I N I S.